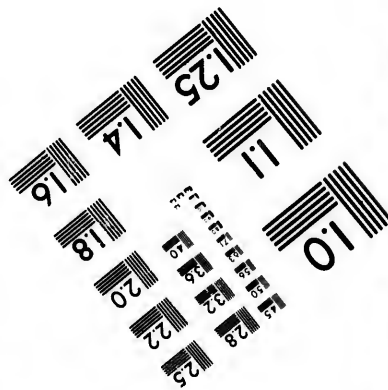
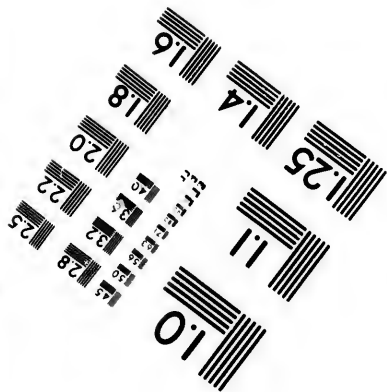
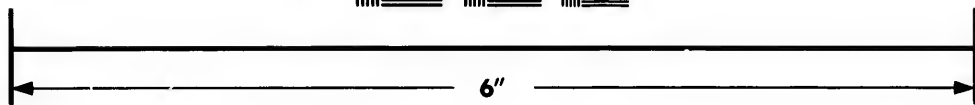
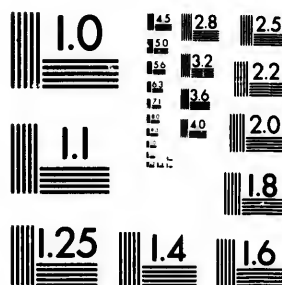

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

0
15
28
32
35
22
20
18
16

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

11
10
15
28

© 1982

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

☐ Coloured covers/
Couverture de couleur	☐ Coloured pages/
Pages de couleur
☐ Covers damaged/
Couverture endommagée	☐ Pages damaged/
Pages endommagées
☐ Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée	☐ Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
☒ Cover title missing/
Le titre de couverture manque	☒ Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
☐ Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur	☐ Pages detached/
Pages détachées
☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)	☐ Showthrough/
Transparence
☐ Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur	☐ Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
☐ Bound with other material/
Relié avec d'autres documents	☐ Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
☒ Tight binding may cause shadows or distortion
along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la
distortion le long de la marge intérieure	☐ Only edition available/
Seule édition disponible
☐ Blank leaves added during restoration may
appear within the text. Whenever possible, these
have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées
lors d'une restauration apparaissent dans le texte,
mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont
pas été filmées.	☐ Pages wholly or partially obscured by errata
slips, tissues, etc., have been refilmed to
ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement
obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure,
etc., ont été filmées à nouveau de façon à
obtenir la meilleure image possible.
☐ Additional comments:/
Commentaires supplémentaires:	

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	14X	18X	22X	26X	30X
☐	☐	☐	☐	☒	☐
12X	16X	20X	24X	28X	32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

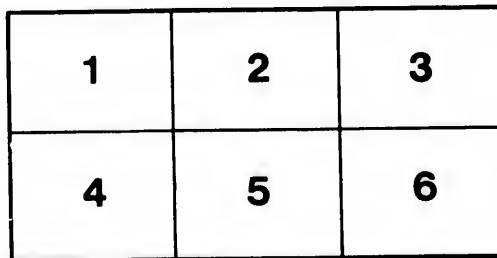
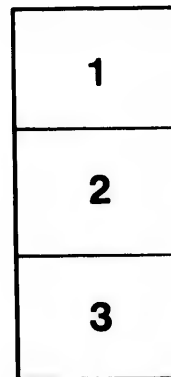
Library of Congress
Photoduplication Service

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

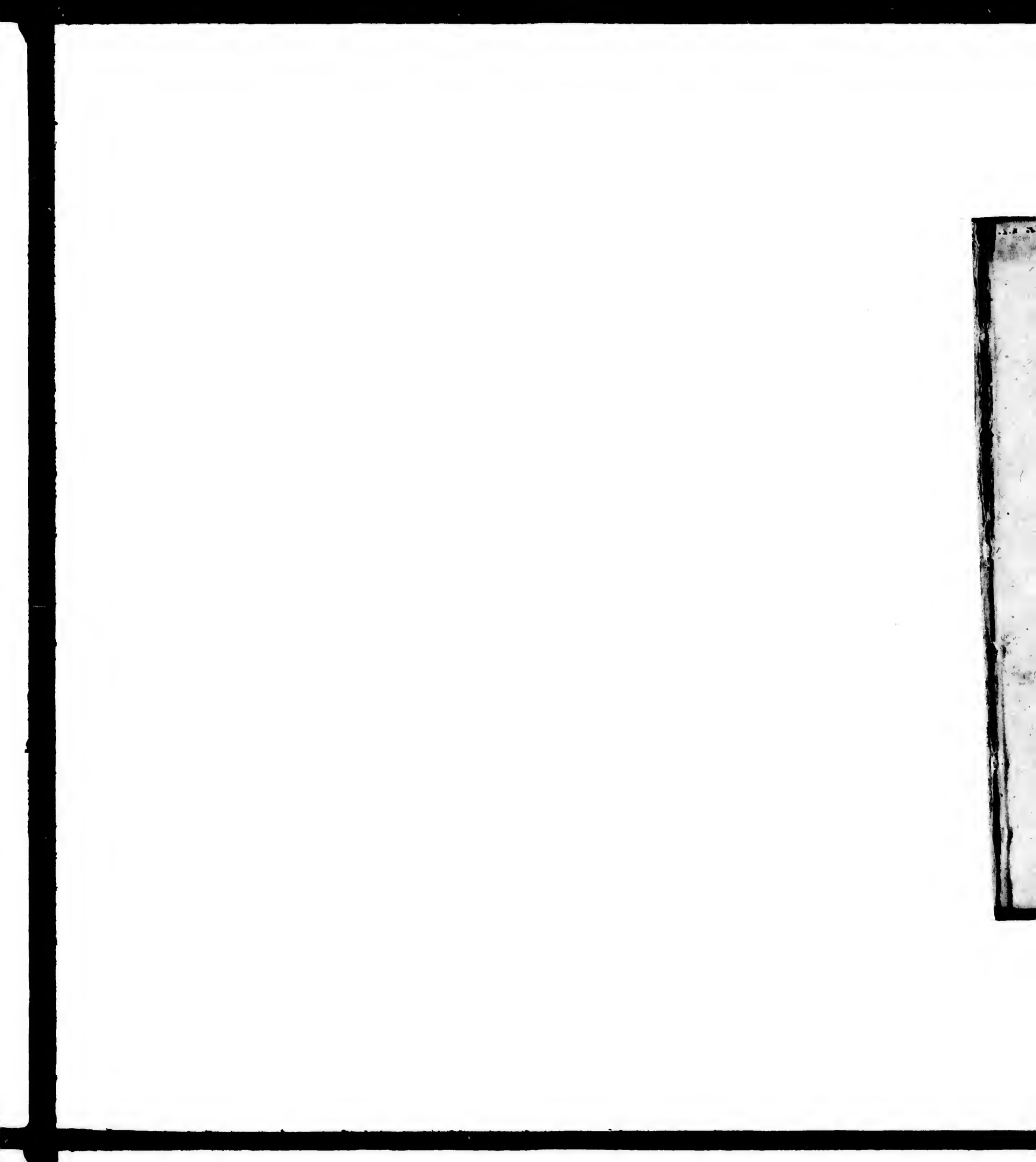
Library of Congress
Photoduplication Service

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

Dioplett utar Upsala Acad. Biblio

P. F. Aurivillius

El Geogr.
amen

32.

5/29

Fortsättning
af
Historien
Om
Grönland,

I synnerhet
af
Evangeliska Brödra-Församlingens där warande

Missioners
Förrättningar

I
Ny-Herrnhut

af
Lichtenfels

29
5724
Ifrån år 1763 til 1768;

Samte betydliga

Anmärkingar och Tillökningar,

af
Landets Natural-Historia,

af
DAVID CRANZ.

Öfversättning.

Stockholm,

Tryckt och Uplagd af Johan Georg Lange, 1770.

32.

G-760

.C882

Hare Bk. Coll.

Företal.

Då man war i begrep, at första gån-
gen utgifwa Historien om Grön-
land, hade man wäl förhoppning, at den-
samma skulle finna en hop ålskare och af-
nåmare; aldenkund så wäl Beskrifnin-
gen af et härtil dags söga bekant Land,
som Berättelsen om en wild och för gan-
ska dum, ja aldeles ofsticelig ansedd Na-
tions omwändelse, ofelbart wäcker nyf-
kenheten hos folk, och gör många begäri-
ga Läsare. Men så snäll åtgång af en
stark uplaga, hwarest, efter ej fullest fyra
års förlopp, alsintet Exemplar war mera
öfrigt, hade dock ingen kunnat föreställa
sig; hålst som någre ansenlige Wänner i
Holland och England, dem jag lämnat
Manuscriptet til genomläsning, redan yt-
trade sig, innan hon ännu trycktes, at de
på sina språk wille låta öfversätta henne.

Företal.

Detta har och sedermera verkfeligen stedt.
Titulen af Engelska Översättningen ly-
der så:

The History of Greenland, containing
a Description of the Country and its
Inhabitants and particularly a Relation
of the Mission carried on for above
these thirty Years by the Unitas Fra-
trum at New-Herrnhut and Lichten-
fels in that Country, by David Cranz.

Rubriken på Holländska Översättningen
är denna:

Historie van Grœnland, behelzende
eene nauwkeurige Beschryvinge van 's
Lands ligging, gesteldheid en naturly-
ke Zeldzamheden; den Aart, Zeeden
en Gewoonten der Inwooneren aan de
West - Zyde by de Straate Davis; 's
Lands aloude en nieuwe Geschiedenisse;
en in 't byzonder de Verrichtingen der
Missionariffen van de Brœder - Kerk,
door welken twee Gemeenten van be-
keerde Heidenen aldaar gesticht zyn.

Alles

Företal.

Alles in eygen Perfoon onderzocht en
opgesteld door David Cranz.

Utom desz har nyligen en Szwersättning
kommit ut på Swenska Språket, den jag
likwål ännu icke sedt.

Jag kan alltså icke annat, än tacka det
wärda Publicum, för denna Historiens
gunstiga emottagande, och besynnerligen
de Lärda, för deras billiga omdömen
deröfwer, häst deras fogelighet wida öf-
wergått min förmodan. Jag hade alle-
nast önskat, at de welat meddela mig en
och annan påminnelse, rörande Landets
Natural-Historia, at jag derefter kunnat
densamma öka och förbättra.

I anseende til Missions-Historien, så-
som hufwudsaken af mit arbete, hafwa wäl
icke alle fällt lika benäget omdöme, och
torde en del Läsare jämwäl wänta, at jag
deröfwer förklarar mig; men i det målet
finner jag icke heller något betydligt;
som til Allmänhetens nytta behöfwer ut-
redas eller förklaras, om icke de årindrin-

Företal.

gar, som röra några öfver allt mindre vanliga ordalag. Härtil kan jag dock intet annat svara, än at jag måst taga i aft den plikt, som en Historie-Skrifvare åligger. Jag kunde och wille icke ändra Missionärernas uttryck i tal och skrifwande, icke heller införa Grönländarna annorledes talande, än de af sina Lärare lärde tänka och yttra sig.

Någre, som man dock ej kan mer räkna til den Evangeliska Christenheten, hafwa wäl och i mågta hårda uttryck yttrat sig öfver hela Låran och Omvändelses-sättet: men sådane hafwa för minsta delen Läsare blifwit kunnige; och hwad kan man wäl wänta af folk, som sätta sig emot hela den uppenbarade Religionen? Hwarfen kunne wi föra sådana på bättre tankar, ej heller de öfvertala oss, at öfvergifwa den hel. Skrifts Lära. Alle som i sanning bekänna sig til Evangeliska Religionen, lära af sig sjelfwa finna, at Låran och dess föredragande i denna Missions-Historia,

Företal.

storia, äro enlige med Bibelen, Tros-be-
kännelserna, Kyrko-Psalmarna, gamla
Kyrko-Fädernas Homilier och andra gode
kända Skrifter, och at de endast för den
orsaken skull klinga för mången såsom nye
och underlige, efter man här och där en
lång tid blifwit owan derwid. Wäre på
Grönland warande Bröder, rå ej för så-
dant; är altså icke heller skulden hos dem, at
deras, dels utur Bibelen, dels utur gam-
la Lutheriska Psalmar och dylika andra an-
derika Skrifter, hämtada tänke- och tale-
sätt icke behaga folk, som hwarken hafwa
de sednare, eller läsa den förra. Brö-
derna hafwa nu redan öfwer 30 år arbe-
tat på dessa Wilda. De hafwa i början
fölgt en annan Läro-methode, men der-
med ingen ting uträttat. De hafwa änd-
teligen lärdt förstå, hwad den förste Hed-
ningarnas Apostel, alla Missionärerers stora
mönster och eftersyn, säger til de kloka
Greker: Jag höll mig icke dertöre, at
iag något wetste ibland Eder, utan

Företal.

Jesus Christum, och honom korsfäst. Och jag war med eder i swaghet, och med räddhoga, och med mycket båslande. Och mit tal, och min predikan war icke i konstelig ord efter människors wisdom; utan uti Andans och Kraftenes bevisning: at edor tro icke skal stå på människors wisdom, utan på Guds Kraft. 1 Cor. 2: 2 = 5. Denna Method hafwa Bröderna, efter den förmåga, som Gud förlånar, äfwen följt hos de dumma Grönländare, och Gud har dertil gifwit sin wälsignelse, den ingen numera kan neka, som icke wil förkasta all Historisk sanning. De lära alltså äfwen framgent förblifwa wid Apostoliska Lärnan och Läro-metoden, i den säkra tillförsigt, at Gud än ytterligare skal gifwa dertil sin wälsignelse.

Emot de kärlekslösa och til en del orimliga onidmen, hwilka, såsom jag hördt, här och där, då och då blifwit följda.

Sonom försk
r med Eder i
äddhoga, och
e. Och mit tal,
r icke i Konste-
fors wisdom;
kraftenes be-
icke skal stå på
utan på Guds
Denna Method
den förmåga,
en följt hos de
och Gud har der-
e, den ingen nu
e wil förkasta all
lära alltså äfwen
Apostoliska Lä-
, i den säkra til-
sterligare skal gif-
e.
sa och til en del
vilka, såsom jag
och då blifwit fäl-
da

Företal.

da om hela Missions-Historien, kunde jag framställa en hop wackra utlåtelse och skrifteliga witnessbörder af så wäl de största Lärare i Evangelisk-Lutheriska och Reformerta Kyrkan, som af andra ansenliga Personer, hos hwilka denna Historiens upmärksamma läsning och orwäldiga profning har haft en aldeles conträr werkan. Men jag wil hwarken öfwer det ena eller andra utförligen förklara mig, utan i tysthet prisa Gud, som lagt sin wälsignelse på detta ringa arbetet, och låtit oss nå ändamålet deraf, hos flera, än wi efter omständigheterna kunde hoppas.

Just denna wälsignelsen året, som förorsakat mångas åstundan efter en ny Uplaga, och en fortsättning af denna Missions-Historia. Förläggarna gästro denna efterfrågan å wederbörliq ort tillkänna; och då man om sakens nödwändighet blifwit fullteligen öfwertygad, låt en ansenlig Brödra-Kyrkans Theologus

Företal.

mig weta sin tanke derom, uti et Bref af den 29 Novemb. 1768, ibland annat, med följande uttryck:

"Herren, vår Frälsare, har bewär- digat Dig, at skrifa en Missions- Hi- storia om Grönland, och detta Arbete har, genom Hans nåd och wälsignelse, tjent många människor därtill, at de åter beghnt gifwa någon nogare aktning på Brödernas mening och Läro-grund, som genom fördomar blifwit dem aldeles obe- gripelig; och således hos sig öfverwägar, om icke Bröderna hafwa rätt, och kun- na vara Frälsaren lärare, än deras män- ge åklagare. Andre hafwa deras haft en sanstnllig nytta för sina hjertan: i det de dels råkat i en helig blygsel; ej allenast öfwer den tro, kärlek och ensal- dighet, som den Hel. Ande, medelst Evan- gelium, werkat i de blinda Hedningar, utan ock öfwer Brödernas tolamod, mö- da och arbete, hwilkom Hedningarnas salighet warit om hjertat; dels genom den

Företal.

den enfalldiga bekännelsen af ordet om försoningen medelst Lamsens blod, hämtat mer nytta, än widlyftiga demonstrationer kunnat åstadkomma. Men nu äro alla Exemplar af denna Historia utgånga icke.,

Här uppå förmåler samme Örewordige Broder om en høy människors åstundad efter en ny uplaga, och efter Fortsättningen af detta Werk; samt beder, at jag wille åtaga mig detta Arbete, och gör mig jämwäl några förslager, huru det aldrabäst kan verkställas.

Et ibland dessa förslager är ock det, at jag bör låta första Uplagan blifwa oförändrad, och i et särskildt Fortsättningens Stycke andraga och meddela, hwad jag finner nödigt at än ytterligare anmärka och tillägga; på det de, som äro ägarer af första Uplagan, ej måtte behöfwa göra nya utgifter, då de wilja hafwa tillökningarna och förbättringarna, utan kunna med mindre kostnad låsa desamma i Fortsättningen. Om

Företal.

Om saken ankommit på mig allena, hade jag dels utlemnadt mycket, som jag nu efteråt anser för öfverflödigt; dels på fömliga ställen yttrat mig kortare, dels ändrat et och annat. Men at undwika den misstankan, som wille man nödiga Råfaren, at lägga första Uplagan å sido, och derjemte köpa sig den sednare, måste jag låta den förra wara som hon är, och, förutan nödiga förbättringar af de (oaktad all använd flit) insmugna tryckfelen, och några ords antingen omflyttning eller förwandling i tydligare uttryck, ingen ting af betydighet deruti ändra, utan til hvars mans nyttjande, uti et särskildt Fortsättningens Stycke, meddela alla nödiga förbättringar.

Denna Fortsättning innehåller hwad som håndt på de sex åren, sedan jag reste ifrå Grönland, nemligen ifrån och med 1763 til och med 1768. Jag har ansedt för bättre, at icke nu, såsom ifrån 1758 til 1762 är skedd, läsa Historien om Ny-
Herrn

Her
wår
brut
Mis
måt
med
mig
de f
wål
åftr
famt
mig
håll
båge
gar
länd
klar
dem
tal,
och
Dia
på i
sake

Företal.

Herrenhut och Lichtenfels är ifrån att
wärta om med hwarannan, utan i oaf-
bruten ordning förtälja om hwardera
Missionen särskildt; på det Läsaren ej
måtte i sit minne confundera den ena
med den andra. Jag har wäl besittat
mig, at göra densamma fortare, än i
de föregående åren, såsom Läsaren jäms-
wäl opåmint lärer finna; men har åter
åfwen måst rätta mig efter många och
kanste de flåsta Läsares smak, hwilka af
mig åstundat, at, jag ej måtte under-
hålla dem med magra berättelser om
bägge Missionernas hufwud-sörändringar;
utan göra dem bekanta med Grön-
ländarnas råtta inwärtas tillstånd, för-
klara detsamma med exempel, meddela
dem något af Grönländska Hjelparens
tal, hwilka varit dem så märkwärdiga
och upbyggeliga, och til ombyte, utur
Diarierna anföra Missionärerna talande;
på det de sjelfwe måtte kunna döma om
sakernas wärde. Denna åstundan har
jag

på mig allena,
mycket, som jag
fiverfödig; dels
at mig fortare,
t. Men at und-
n wille man nöd-
första Uplagan å
sig den sednare,
a wara som hon
ga förbättringar
id flit) insmugna
eds antingen om-
ling i tydligare
betydlighet deruti
mans nyttjande,
tningens Stycke,
förbättringar.
g innehåller hwad
en, sedan jag re-
nligen ifrån och
58. Jag har an-
t, såsom ifrån 1758
Historien om Ny-
Herrn

Företal.

Jag så fort, som görligt varit, sökt at efterkomma, framställande Grönländska Församlingens inwärtens tilstånd och tilwärt så, som sanningen är likmätigt: och af utwärtens omständigheterna, angående nåringen, och så wäl Missionärernas som Grönländarnas hwarjehanda faror och räddningar derutur, har jag bifogat så mycket, som til uplysning om Landets naturliga bestaffenhet och Missionens utwärtens tilstånd, är nödigt.

Denna Fortsättningens Första Stycke, gifwer altså underrättelse om det, som sig tildragit i Ny-Herrhut, det Andra inbegriper Historien om Lichtenfels. Det Tredje innehåller berättelsen om en Missionärs resa åt Södra delen af Straat Davis; af hwilken sås nogare underrättelse om Landets bestaffenhet i gemen, och om denna des ännu mycket litet beskrefna del i synnerhet, samt inhämtas än mera ljus och insigt uti Grönländska Hedningarnas tänke- och

lef-
jag
ärin
wäl
akta
ga
ral-
någ
met
stor
Syn
län
skri
Lal
län
Bil
om
la
blif
gen
gio
ljus
en

Företal.

lefnads-sätt. Uti Fjerde Stycket har jag meddelat de, mig witterligen, gjorda ärendringar wid en och annan sak; jämte wäl och de anmärkningar, som jag sielf aftat nödiga at bifoga; likaledes åtskilliga betydliga tillägg wid Landets Natural-Historia: hwaraf en på Grönland någon tid wistande Chirurgi Thermometrisk Observationer, som i min Historia saknas, jämte en efter Linnæiska Systemet inrättad förteckning på Grönlandska Örter och Mossar, samt en beskrifning öfwer Estimauerna i Terra Labrador, och deras enlighet med Grönlandsarna, såsom och en utur Vaticaniska Bibliotheket bekommen underrättelse om Norrmännernas tilstånd på gamla Grönland, lära för många Läsare blifwa angenäma nyheter. Beskrifningen om hedniska Grönländares Religion och Seder, winner och ytterligare ljus genom Estimauernas Historia; och en ung Estimauers omwändelse och saliga

Företal.

saliga ändalykt, lär sägna alla dem som
af hjertat önska Jesu Rikes utbredelse;
och jämväl upmuntra dem, at hjertin-
nerligen åkalla honom, som äfwen dessa
stackars blinda Hedningar har skapat och
återlöft, det han och snarliga wårdes
ibland dem sända sit ljus och sin sanning,
och öfna deras ögon, at de måtte om-
wändas ifrå mörkret til ljuset, och ifrå
Satan's magt til Gud, til at få synder-
nas förlåtelse, och lott ibland dem, som
helgade äro genom tron til Jesum;
hwilken ware ära i ewighet. Amen.

Herrnhut d. 1 Martii 1770.

DAVID CRANZ.

Fort:

S. 1.
S. 2.
S. 3.
S. 4.
S. 5.
S. 6.
S. 7.

alla dem som
ikes utbredelse;
m, at hjertins-
om äfven dessa
e har skapat och
varliga värdes-
och sin sanning,
de måtte om-
ljuset, och ifrå-
til at få synder-
bland dem, som
na til Jesum;
het. Amen.

1770.

AVID CRANZ.

Fort:

Fortsättning
af
Evangeliska Brödernas
Missions = förrättningar
på
Grönland.

Första Stycket.
Historien om Ny-Herrnhut.
Tretionde första året 1763.

Innehållet.

- §. 1. Esterrättelse om Missionären Friedrich Böhnisches sjukdom, böd och begrafsning.
- §. 2. Mathias Stach kommer til Ny-Herrnhut, at därstädes förestå Missionen. Hans och des Hjelpares arbete i andelig och sekamlig måtto.
- §. 3. Sal. Böhnisches hemsärd har god werkan på Grönlandarne. Exempel derpå hos Barn och oödypta. Anmärkning om wäcka Grönlandare, som åter råkat ibland de Wilda.
- §. 4. De Ödypta och Communicanternas Inwärtets tilstånd.
- §. 5. Grönländske Hjelparne helsa sitigt på Hedningarna; men desse bjuda til at göra ungt folk affälliga.
- §. 6. Kort berättelse om Nie i watten förölyctade Personer.
- §. 7. Summariskt uprepande af Hustrud = förändringarne i detta år.

Tredje Bandet.

X

§. 1.

§. 1.

Så wäl Grönländska Församlingen, som de i
 granfapet boende wäkte Hedningar, ledo
 en ansenlig förlust genom Grönländska Hjel-
 paren Daniels saliga hädankallelse; med hwilken
 Personaller 1762 års Historia, om Ny-Herrnhut,
 blifwit flutad. Men långt bedröfweligare såg det ut
 genast i början af detta år, då Missionen måste förlö-
 ra en, ja, wist et par, af de första Europäiska arbe-
 tarne. Missionären Friedrich Böhnisch hade
 försedne sommar, genom arbete och förkyling, på
 en i regn-wäder företagen sjö-refa, ådragit sig en främ-
 pa, den Han så mycket mindre åttade, som Han,
 jämte alla sina med-arbetare, trodde sig i flera års
 tid blifwit wän derwid, och altså förmodade sig snart
 kunna densamma åter öfwerwinna. Han fortsor alt-
 så i sina göromål, och ännu i October, då redan win-
 ter-wäder är på Grönland, gjorde några resor ut til
 Sarna, på besök och til de hukas förplågning. Men
 denna främpa hade lagt grund til en sjukdom, som
 aldrast först rått bröt ut om sommaren, innewarande
 år. Härtil kom ännu, at Hans hustru, wid det hon
 den 20 Januarii födde en Son, som i döpselen blef
 kallad Heinrich Renarus; seck en åkomma, som,
 öfwer et halft år, förorsakade henne ganska mycken
 smärta, och så när kostade henne lifwet. Han hief
 nödgade, wid slutet af Maji månad, intaga hjul-sån-
 gen, på en tid, då Han war ensam (ty Hans hjälpare
 hade med de fleste Grönländare farit på Sill-fänge):
 men stod alstjamt åter up, och hölt de wanliga sam-
 mankomster; äfwen som jag funnit dag-boken af
 Hans egen, ehuru redan mycket darrande hand, wara
 skrifwen ända til den 7 Julii. J med-

efamlingen, som de i
 äckte Hedningar, ledo
 om Grönländska Hjel-
 kallelse; med hwilkens
 a, om Ny-Herrnhut,
 dröfswelligare såg det ut
 Missionen måste förlo-
 första Europäiska arbe-
 drich Böhnisch hade
 bete och förkyling, på
 esa, ådragit sig en kräm-
 dre aktade, som Han,
 trodde sig i flera års
 stjä förmodade sig snart
 inna. Han fortsfor alt-
 October, då redan win-
 orde några resor ut til
 las förplågning. Men
 nd til en sjukdom, som
 mmaren, innewarande
 ans hustru, wid det hon
 on, som i böpfelsen blef
 fec en åkomma, som,
 e henne ganska mycken
 enne lifwet. Han hief
 månad, intaga sjuk-sån-
 nsam (ty Hans hjelpare
 re farit på Sill-fänge):
 ch hölt de wanliga sam-
 3 funnit dag-boken af
 et darrande hand, wara
 3 med-

Imidlertid hade Diaconus Michael Balens
 horst, som 1761, med sin hustru och dotter, reste ut at
 besöka Församlingarna i Tyskland, den 25 Junii åter
 kommit til Grönland. Deremot for Diaconus Jo-
 han Sörensen, med sin hustru och son, til Tyskland
 på besök. Det war så förastledadt, at den förre
 skulle blifwa i Ny-Herrnhut, men Böhnisch kom-
 ma til Lichtensfels, och Johan Bet derifrån hit i
 hans ställe. Denna omwärtning kunde nu mera icke
 gå för sig. „Ty den 14 Julii (så heter det i Diario)
 måste Broder Böhnisch, sedan Han, för at hämta
 frisk luft, den 12 gjorde en spatser-gång och derwid sal-
 lit utför en klippa, aldeles intaga fången, och det såg
 genast så ut, at hans hemgång war för hanten; men
 han önsfede förut så tala med sin swäger Mattheus
 Stach. Wi fickade strax et par kajaker til Lichten-
 fels, at hitkalla densamma. Desse kommo den 17
 tillbaka, med berättelse, at de wid bortresan träffat
 Broder Bet, med des hustru, på hitvägen, och
 at de funnit Broder Stach sjuk i Lichtensfels. De
 förre anlände ock hos oss den 18. til allas vår sågnad
 och glädje. Den 19. höllo wi conferens öfwer våra
 då warande omständigheter, och funno råbligast, at
 Mattheus Stach komme i detta år hit, och förestode
 denna Mission, som ännu är långt widlöftigare än
 den Lichtensfelska, så framt han annars funne sig wil-
 lig dertill, och de wille därstädes släppa honom ifrå
 sig. „ Sedan Missionären Johan Bet den 24. hål-
 lit Communionen, äfwen som Han dagarna förut hål-
 lit de flesta sammankomster, for han den 25. tillbaka
 at Lichtensfels, för at pålynda Missionären Stachs
 hitresa. Men denne kunde dock icke hit ankomma,

4 Historia om Grönland. Förefattning.

för än den 4 Augusti, och alltså två dagar efter sal. Böhnisches begrafning, hvilken redan den 29. Julii gått in i sin Herrens glädje. Denna wid Grönländska Missionen nästan i tretti år warande trogna, sietiga och wälsignada tjenarens lefwernes-lopp och sista lefnads-stunder, kunna läsas i andra Bihanget til sednare delen af Grönländska Missions-Historien, ifrån Pag. 1171. til 1178. Böhnisch war den förste och hincitil den endaste, som Herren ifrån sin Post härstädes inom 36. år hänkallat.

Jag wil utur Diario allenast ännu tillägga följande, angående Hans begrafning: „Sedan wi midt på begrafnings-platsen arbetat så djupt in i sten-grunden, at en lik-kista där kunde få rum, och grafwen med tegel-stenar war upmurad, blef den sal. Broderns lik den 2 Augusti ställdt i Salen, och Grönländerne singo Chor-wis lof at gå in, och än en gång beses detsamma. Hwarje Chor-afdelning söng, under en sakta musik, några werfer om åstundan at Piljas hädan och wara när Christo, och man såg derwid många tårar rinna. Sedan Grönländska Församlingen efter middagen samlat sig på Salen, hölt Missionären Balenhorst et estertänkeligt tal öfwer dagens lösen, Ps. 45: 10. som härtil ganska wäl passade sig: uti Dinom strud gå Konunga döttrar; och i den Klådnad wänta efter Din glädjes uppenbarelse. Sedan den sal. Broderns märkwärdigaste lefnads-omständigheter blifwit föreläsna och berättade, togs liket up af 10. Grönländska Arbetare, och bars til grafwen. Framför bären gick Missionären, och Catecheten Heinrich Hükel med grönländska Scholungdomen. Efter bären gingo den saligas fågtin-

gar
näst
Om
liket
i gro
har
öfwe
nisch
Apr
dra
Mit
som
176

Lid
Mis
Dia
de u
lid
ogift
Ka
Car
Gos
sarn
tes
Bö
så m
hwa
Ung
just

i två dagar efter sal-
den redan den 29. Julii
denna mid Grönländska
varande trogna, slitiga
vernes-lopp och sista
i andra Bihaget til
a Missions-Historien,
öfnisch war den förste
Herren ifrån sin Post
at.

enast ännu tillägga föl-
ning: „Sedan wi midt
så djupt in i sten-grun-
e så rum, och grafwen
d, blef den sal. Bro-
i Salen, och Grönlän-
in, och än en gång bese-
delning söng, under en
i åstundan at Piljas hä-
h man såg derwid män-
önländska Församlingen
Salen, hölt Missionären
tal öfwer dagens lösen,
a wäl passade sig: uti
a döctrar; och i den
glädjes uppenbarelse.
närkwärdigaste lefnads-
na och berättada, togs
betare, och bars til graf-
Missionären, och Cate-
med grönländska Schol-
ngo den saligas pågting-
gar,

gar, och några wänner från Danska Nybygget. Der-
näst följde grönländske Mans-personerne, och sedan
Qwinfolken, efter Brödra-Församlingarnas pågseb.
Litet wardt under wanlig begravnings-liturgie nedfatt
i grafwen, och med stenar ommuradt. „ Edermera
har en af Tidigsten försärdigad lik-sten blifwit lagd der-
öfwer, med påskrift: Här hwilar Friedrich Böh-
nisch, född i Kunewalde uti Mähren, den 16
Apr. 1710; blef 1734. af Evangeliska Brö-
dra-Församlingen i Herrnhut, sänd såsom
Missionär til Grönland; gick härstädes, så-
som den förste af sina Bröder, den 29 Julii
1763. in i sin Herrens glädje.

§. 2.

Den 4 Augusti anlände Matthens Stach ifrån
Lichtenfels, och tog emot Husfaders-ämbetet, och
Missionsens direction. Hans närmaste Hjälpare war
Diaconus Balenhorst, hwilken med sin Hustru ha-
de uppsigten öfwer Hushållningen, men i synnerhet
lät sig wårda om de gista Grönländarne och de
ogifta af qwinne-könet; äfwen som Böhnisches En-
ka hade uppsigt och sårskildt omak för Enkorna, och
Catecheten Hükel såg de ogifta Grönländarna och
Gossarna til goda. Denne hölt och Schola med Gos-
sarna, och Balenhorst med Flickorna. Wid utwär-
tes arbetet, som Missions-Assistenten Johan
Böhnisch hade at föda, grep hwar och en til med,
så mycket tiden och krafterne honom tillåto, och wid
hwarjehanda farliga tilbod styddade dem Herrens
Engel för flada och olycka.

Men genom den sal. Böhnisches sjukdom, som
just i bästa sommar-tiden insöll, blefwo de altför mye-

6 Historia om Grönland. Fortsättning.

ket hindrade i sina närings-värf och hushålls-angelägenheter, emedan en af dem måste alstjamt bilfwa hos honom, och waka om nätterna. Dertil med war nästan ingen drif-wed til sinnandes på några mil när, och de som foro ut at samla, kommo gemenligen, efter några dagars sökande, tomhändte tillbaka. De singo wäl underrättelse, at en mängd wed af et förrolpade Pepp flutit i land wid Larna; men wid det de wille afhämta densamma, sunno de intet annat än kofl, emedan de Wilde hade brändt up honom, för at derutur bekomma järn. Ut sika och jaga war ingen wän, och måste de sägna sig, om de kunde på Larna fåra nödig bränn-torf, och samla gräs för Fären, innan Grönländarne förtrampade densamma. Och efter Grönländarne om sommaren, som altid är så ganska kort, äfwenwäl hafwa äfwenog at syfla, och i synnerhet nästan dageligen bruka selske sine båtar, hwilka altid med 5 eller 6 personer måste besätjas; så kunde icke heller Bröderna af dem, äfwen emot bästa betalning, wänta någon hjelp. Det kom dem altså oförlikneligen wäl til pass, at Grönländaren Johanan, som år 1748. varit i Europa, och i anseende til sin uti Europeernas hushållning ärhållna insigt, wisade mer eftertänka, än de andre, ärböd sig selskrafd, at i möjligaste måtto hjelpa dem. Han for för dem på siferi; til torfs och gräs-hämtning lånte han dem sin båt och roddare, så ofta han ej selsk oumbgängeligen behöfde dem; lät och afhämta Missionären Stach ifrån lichtenfels, bragte breswet, som innehölt tidning til Europa om sal. Böhnisches hemfärd, om bord på et 40 mil i Norr wid Sudbay liggande Pepp, och lärde de andra Grönländarna, huru

nd. Fortsättning.

därf och hushålls-angelä-
måste alltjämt bilfwa hos
a. Dertill med war nå-
ndes på några mil när,
, kommo gemenligen, ef-
nhändte tillbaka. De sin-
nångb wed af et förhol-
Sarna; men wid det de
funno de intet annat än
e brändt up honom, för
Ut sika och jaga war in-
na sig, om de kunde på
orf, och samla gräs för
förtrampade detsamma.
sommaren, som altid är
afwa öfwer nog at sika,
ligen bruka selskwa sina
ler 6 personer måste besök-
Bröderna af dem, öfwen
n någon hjelp. Det kom
till pass, at Grönländaren
warit i Europa, och i an-
s hushållning ärhållna in-
än de andre, ärböd sig
mätto hjelpa dem. Han
torfs och gräs-hämtning
robbare, så ofta han ej
e dem; låt och afhämta
htensfels, bragte bresivet,
ropa om sal. Böhniſches
mil i Norr wid Sudbay
de andra Grönländarna,
huru

1 St. Hist. om Ny-ſerrenhus 1763. S. 3. 7.

huru och hwarmed de, i dessa swåra tider, kunde under-
lätta sina lärares utwärtas arbete. Denna hjälpen
blef, jämte wantig betalning, med mycken tackſamhet
emottagen, och Gud prisades, för det Han gjordt
Grönländarna dertill willige.

S. 3.

På Grönländarnas sinnen och hjertan hade den
sal. Böhniſches hemfärd et stort intryck. Alle be-
klagade ſaknaden af en trettie årig lärare, hwars ut-
hårdande ſtåndaktighet i de första åren, under hwar-
jehanda wedernårdigheter, i hunger och bekymmer,
förakt och lifs-faror, hos många af de gamla, war
ännu i friskt minne; och hwars slit och trohet, smör-
da och wålsignada förfarande wid predikningar och de
hel. Sacramentens adminiſtrering, såsom ock hjerte-
liga kärlek och medlidande, och hwaråst nödigt war,
afswar och nit om Guds hus, ingom kunde wara obe-
tante. Månge ångrade med tårar, at de icke gjordt sig
Hans lära och exempel så til nytto, som wederbordt.
Detta förorsakade upriktiga ſamtal emellan dem selsk-
wa, och med deras Arbetare; gaf ock anledning til
förnyada beslut, at af hjertat öfwerlemnna sig först H. Cr-
ranom, och sedan Församlingene; at tacka honom för
de trogna lärare de ännu hade, at bebjä honom år-
sätta deras ställe, som redan affomnat, och understödja
de afsmattade, samt at hådanester i selskwa werket wi-
sa sit tackſamma hjerta medelst behörig upmärksamhet
och lydna för Evangelii lära.

Uti Brödernas Diario finner man här och där be-
hageliga spår til sådant. Så snart Grönländarne
åter flyttat in i sina winter-hus, kommo barnen gärna
och frivilligt i skola, och til de dageliga barna-stun-
der

8 Historia om Grönland. Fortsättning.

der eller Catechisationer, hvilka ock ofta af de fullvärdiga blefvo besökta. Vid sina lectioner woro de ej allenast upmärksamma och flitiga, och wid all den frihet, hwaruti förälldrarne låta dem, efter grönländska wiset, upwäpa, sina lärare lydiga: *) utan wid deras läsande, sjungande och lärande, särdeles wid Catechiseringen, och aldrumast wid de, tid efter annan, anställda privat-samtal med hwar och en särskildt, yttrade sig ock ganska ofta kraftiga nåde-rörelser, hwarom tårnande ögon hos många bäro witnessbörd.

Om de odöpta och Catechumenerna, hwaraf ännu et tämmeligt antal war öftrigt ifrå de förra åren, hörde man ofta angenäma intyg i Hjelparens Conferentser, huruleds här och där någon yttrat sig för dem om sin själa-tillstånd, och lagt å baga sin längtan efter syndernas förlåtelse, och efter den heliga döpsen. När det då dertill kom, at någre af dem blefwo döpte, eller ock blott ibland Dop-Candidaterna uptagne, kunde desse för glädje, och de som ännu måste blifwa tillbaka, för sorg och trängtan full, icke afhålla sig ifrå gråt och tårar.

Wid et dylikt tillfälle göres den anmärkning, at folk, som en gång haft anfordran, at bo hos de trogna och omvända sig, men af sina släktingar blifwit emot sin wilja bortsläpade, hafwa ofta strax derefter blifwit

*) Jag finner en gång, såsom något besynnerligt, anmärkt, at twänne barn för sin släta upförande skull blifwit näpsta och slagna. Förälldrarne förträtta detta selske, efter Grönländska Hjelparens förut hållna öfwerläggning och godfinnande. Det är sällan nödigt, och wid min därwaro kom det aldeles icke före. Se parom 3 Bok. § 14. 10 Bok. § 34.

likka och ofta af de fulla
sina lectioner woro de ej
tuga, och wid all den fri-
dem, efter grönländska
diga: *) utan wid deras
nde, särdeles wid Cate-
de, tid efter annan, an-
ar och en särskildt, yttra-
a nåde-rörelser, hwarom
båro witnessbörd.

umenerna, hwaraf ännu
rigit ifrå de förra åren,
ntyg i Hjelparens Con-
där någon yttrat sig för
lagt å baga sin längtan
h efter den heliga döpel-
n, at någre af dem blef-
nd Dop-Candidaterna up-
, och de som ännu måste
rängtan full, icke affäl-

res den anmärkning, at
vdran, at bo hos de trog-
af sina släktingar blifwit
hafwa ofta strax derefter
blifwit

som något besynnerligt, an-
slåta upförande skull blifwit
ne förätta detta selske, ef-
förut hållna öfvertägning
ällan nödigt, och wid min
före. Se här om 3 Bok. S.

blifwit utur tiden kallade: utan twifwel derföre, eme-
dan den trofaste Herden ej mer wil låta rycka utu sin
hand de Får, som en gång gifwit Hans röst gehör,
utan will håldre bringa dem i säkerhet. Men de som
selske stått Nåde-kallelsten emot, och sedan de redan
bodt hos de trogna, ehuru de ännu icke upoffrat sig
Herran Christo uti döpfelsen, af kärlet til werlden och
til synden blifwit affällige och otrogne, och derföre gått
sin wäg, de hafwa strax derefter blifwit de uflaste
människor, argare än de öfriga Wilda, och om män-
ga har man fått weta, at de tagit en usel ända. Dock
har man och några, ehuru få exempel af dessa, at de
först efteråt rätt besinnat sig; och, sedan de med syn-
der, och äfwen med allehanda olycks-handelser, blifwit
titräckeligen straffade, åter wände tillbaka och omwände
sig til Gud. Flera exempel har man af det förra
slags wäckta folket, som kort eller långt efteråt, ge-
nom deras fiendteliga anhörigas et eller annat tim-
made olyckliga döds-fall, blifwit i frihet försatte, at
obehindradt åttlyda den fordna nåde-kallelsten, och at
ännu här i tiden, i gemenskap med de trogna, åmju-
ta den salighet, som Jesus dem med sit blod har för-
wärfwat.

S. 4.

Om de döpta blifwer, bland annat, följande anmärkt:
„Uti Hjelpare-Conferentsen meddelte hwar och en un-
derrättelse om sit sällskap. Af allas afslagda witness-
börd, kunde man inhämta kärlek och enighet hjertan
emellan. Sällskaperna hållas flitigt, med wälsignel-
se, och än framgent i wanlig enfaldighet.“ *) En
annan gång heter det: „Wi hörde hugnetliga intyg
om

*) Se derom 10 Bok. S. 33.

om de saliga verkningar, som Jul-högtidens firande haft med sig. I synnerhet gjorde föreläsningen af Historien om Jesu människo-blifwande och födelse, et sådant intryck hos många, at de med nyckel eftertryck betygade för Grönländska Hjälparena, huru wig-tig och stor den lyckan wore dem, at så wara i en Frälsarens Församling, den Han skänkt sit ord, och kungör den salighet, hwilken Han genom sin födelse, lidande och död, allom människom förwärfwat. „Barnen hafwa och mycket talat om detta ämne sins emellan, och en flicka hade sagt til sin moder: „Ack! huru glad är jag, at jag får wara här i Församlingen.„ På tillfrågan om orsaken, hade hon gifwit til swar: „Emedan jag här hörer så mycket godt om Frälsaren, hwilket likar mit hjerta wäl, och jag äfwen ser Engestrarna hafwa sådan kärlek inbördes, och til barnen. Säg, min Mor, om du wäl sedt och hört något sådant hos de otrogna, den tiden du ännu war et barn?„ Modrens tårar måste tjena dottren til swar på denna fråga.

Öppen hjertighets-gäfwan, at rent ut bekänna och yppa allt elände och förderf, och deröfwer utbedja sig råd, rättelse och tröst, begynte allt mer och mer wisa sig wid Gröntändarnas annars dolsta och inbundna wäsende. Alltså heter det en gång: „En Broder klagade med tårar öfwer sit hårda och obrutna hjerta, och at han hafte i sinne, at göra ondt; men Frälsaren hade det förhindrat.„ Han blef, såsom en sådan eländig syndare, hänwist til Frälsaren, som gärna förlåter synder, och äfwen genom sin blod kan rena tfrån all odtygd. „Ack! sade han derpå, detta är mig

in Jul-högtidens frände
gjorde föreläsningen af
blifvande och födelse,
at de med nyckel efter-
Hjelparena, huru wig-
em, at så vara i en Fräl-
skänkt sit ord, och kun-
an genom sin födelse, li-
kom förvärfvat. „Var-
dessa ämne fins emellan,
moder: „Ack! huru glad
i församlingen. „ På
de hon gifvit til svar:
nyckel godt om Frälsaren,
, och jag äfven ser Sy-
inbördes, och til barnen.
il sedt och hört något så-
en du ännu war et barn?.,
dottren til svar på denna

an, at rent ut befänna och
och deröfver utbedja sig
nynte allt mer och mer wisa
nars dösta och inbundna
en gång: „En Drober kla-
härda och obrutna hjerta,
göra ondt; men Frälsaren
han blef, såsom en sådan
til Frälsaren, som gärna
genom sin blod kan rena
sade han derpå, detta är
mig

mig en stor tröst; ty jag wille dock gärna frias från
alt sådant, men hiesel kan jag aldeles icke hjälpa mig. „

Om Communicanterna heter det: „Wid det
man hölt nattwards-förhör, märktes wäl ännu mye-
ket ibland dem, som ej kan wara Frälsaren och of till
fågnad; men hos alla funno wi dock upriktiga, öpnade
och bligghfulla hjertan, och den käre Frälsaren gaf
of frimodighet; at denna gång släpper allsamman
til den hel. Nattwarden; Ty fast ännu wi hittills hyft
den tanken om några, at wi måste råda dem ännu en
gång pröfwa sit tillstånd, och förlita sig med dem,
emot hwilka de, eller hwilke emot dem, kunde hafwa
något oklaradt; så wisade sig dock, när de andra
reson kallades, at Frälsaren genom en ny nåde-blick
hade lättat deras hjertan. „ En annan gång heter
det: „I Conferensen öfwer Communicanterna kunde
wi hjerteligen sågna of öfwer nu warande nåde-gång,
och öfwer Frälsarens arbete, at göra dem til rätt sa-
liga fattiga syndare. Wi sunno hos dem bögda och
öpnade hjertan. Men somligom; med hwilka den
Hel. Ande ännu icke aldeles kunnat i denna punkt nå
sit syftemål, måste wi råda, at denna gång blifwa
ifrån Nattwarden, och i medertid bättre besinna sig.

Apostelens förmaning: Så ofta I ären af det-
ta bröd, och dricken af denna kalk, skolen I
förkunna Herrans dödd, til dess han kommer,
(1 Cor. 11: 26.) hafwa Grönländarne äfwen lagt på
hjerta och minne. Ty så heter det en gång, strax
efter en Nattwards-begående: „Wi hörde, at några
af våra Enkor varit på besök hos en sjuk Enka i
grannskapet, och i många andra qwinfolks närvaro
söw henne beprifat den salighet, som Jesus med sin
blod

blod och böd, och förwårswat, såsom den enda sak, hwaruti hjerta, själ och sinnen böra lefwa, både när man är frisk och sjuk. Den sjuke har deröfwer betygat sin förundran, och bedit om flera sådana trösteliga ord, som likade henne ganska wäl.

S. 5.

At förkunna Herrans böd, war i synnerhet Hjelparens göromål, då de, wid Jisus och Stjäl-fånge af nattens mörker öfwerfallne, nödgades taga herbarge hos Hedningarna, eller annars wälade i sällskap med dem. De beklagade allenast, at så Hedningar uppehöll sig detta år här i någden, och ibland besamma word, än färre hungrige efter lifsens ord. I Januarii månad, då i anledning af Frälsarens ord: Jären jordenes salt, ic. Jären werldenes ljus, ic. (Matth. 5: 13, 14.) en Förmaning blifwit hålles til de Troende, at de skulle låta sit ljus lysa för människomen, hwarom Hjelparena i deras Conferents i synnerhet blefwo än ytterligare påminne, hörde man med förnöjelse, huru de togo i akt alla lägenheter och tillfällen dertill; men ock med bedröfwelse måste man förspörja, at Hedningarna icke wille förstå sådant. De hade, sade desse, ännu icke hört derom; men om den stora wattungslod, som en gång öfwerstigit alla bärg, hwilket de dock icke tro kunde, hade de mycket hört. Andra hade sig åter en annan Historia bekant, och wille gärna höra än flera sig förtälsas; men at höra om Frälsaren och den salighet, som Han med sin blodutgjutelse och förwårswat, derefter sporde man ännu ingen åstundan. Somlige frågade, om då Frälsaren afwenwäl wårt fram utur jorden, såsom den första männi-

männi-
har
Han
den
utur
til h
jordf
då m
nom
kat J
sta,
synd
pissa
all si
stätt
utju
och ä
lif oc
han
föru
kom
ro.
före.
ra,
och
Ot
och
Ang
ännu
ursp

et, såsom den enda sak,
en böra lefwa, både när
suka har deröfwer bety-
om flera sådana trösteliga
a wäl."

3b, war i synnerhet Hjel-
d. Bisk. och Stjäl-fänge
line, nödgades taga her-
annars råfåde i sällskap
allenast, at få Hedningar
sägden, och ibland desam-
efter lifsens ord. I Je-
ning: af Frälsarens ord:
I ären werldenes ljus,
Förmaning blifwit hällen
ita sit ljus lysa för männi-
a i deras Conferents i syn-
paminte, hörde man med
t alla lågenheter och tilsäl-
öfwelse måste man förspör-
e förstå sådant. De hade,
derom; men om den stora
werstigte alla bång, hwil-
ade de mycket hördt. An-
Historia bekant, och wille
rtållas; men at höra om
som Han med sin blods-
erefter sporde man ännu
frågade, om då Frälsaren
jorden, såsom den första
männi-

människan? *) „Nej, (sade en af de våra,) Han
har varit ifrån ewighet, och skal i ewighet förblifwa.
Han har skapat alt, som I sen och icke sen: och
den första människan har Han icke låtit framwåra
utur jorden, såsom gräset, utan med stor wisshet och
til helt saliga affigter bildat och skapat honom af en
jordklump, och gifwit honom en förnuftig själ. Men
då människorna genom olydna hade fallit af ifrå Ho-
nom och råkat i stort elände, har det hjerteligen öm-
kat honom. Han har sedermera sjelf blifwit männi-
ska, gjort och lidit alt för dem, hwad de för sina
synders skuld hade borde lida; har för dem låtit sig
piska, såra och på korbens tråd uphånga; har utgjutit
all sin blod, blifwit död och begrafwen, har åter up-
stått och farit til himla. Genom sin död och blods-
utgjutelse har Han ifrå döden frälst alla människor,
och äfwen öf Grönländare, och förwärfwat öf ewige
lif och salighet. Ly den som nu lærer tro på honom,
han får et lif och en salighet i sit hjerta, hwarom han
förut ej kunnat göra sig något begrep; och när han dö-
r, kommer han til den, som blifwer ewighetliga „o. s.
ro. Detta föll Hedningarna owanligt och underbart
före. Somlige sade: det är mycket angenämt at hö-
ra, wi skulle wäl också wilja omwända öf; men
och derwid förblef det denna gång.

Äfwen densamme besökte och Hedningarna i
Okeitsot, hwilke redan hördt mycket, til en del
och något lärde förstå, men än framgent trodde sin
Angehof mera, och föregåfwo til orsak, hwarföre de
ännu icke omwändt sig, såsom de ofta tagit sig före,
at

*) Deras traditioner om de Skapada sängens förste
ursprung, se 3 Bok. S. 38.

at de nemligen icke hade tid at höra så mycket, och icke kunde rätt fatta och minnas, hvad de hörde. „Nej, sade han, detta är icke orsaken, utan hvad Frälsaren säger om människorna i sin tid, hvilka nog wette, förstodo och kunde derom tala: de älskade mer mörkret än ljuset, ty deras gärningar woro onda. (Joh. 3: 19.) Det kommer blott derpå an, at man en gång med afswar wil omvända sig: tron stänker Frälsaren wissertliga. „

Hos några Edderländare i Ranget, hade en del grönländske Bröder måst hafwa härberge några nätter, och då ofta funnit lägenhet, at lägga dem sanningens ord närmare på hjertat. Många hade ock annammat ordet, och några gånger utropat: „Ej! det är mycket angenämt at höra, ic. „ Det är et fast ord, (säger Paulus 1 Tim. 1: 15.) och i alla måtto wäl wärdt at man det anammar, at Christus Jesus är kommen i werldena, til at frälssa syndare. Har man allenast först bragt det så wida hos Grönlandarna, at de gärna höra och annamma detta ordet; så blifwer frukten icke ute, om den ock aldrast efter några år skulle uppenbara sig. Och hos mången lär man först i ewigheten så se frukten.

Häremot woro andre Hedningar så stemma, at de sökte förleda och bortföra ungt folk ifrå de troende, järdeles Gossar, dem de wette så wäl at betjena sig af. Missionären anförer derom följande exempel: „Den 29 Sept. for jag til Sundet, at besöka våra Grönländare. En döpt Gosse, som farit ifrå dem til de Wilda i Ranget, hade af dessa blifwit förledd, at hos dem quarblifwa. Våre Bröder sökte honom, men

men
Dar,
gen k
hos t
emell
fant t
mig t
Fedel
der h
Den
sedan

Q
detta
war
just
Lyst
efter
de fö
olycks
är.
gräs,
pan i
wågon
sa he

2
båt, r
Euro
bortd
troser
nan d

att höra så mycket, och
 mas, hvad de hörde.
 e orsaken, utan hvad
 a i sin tid, hvilka nog
 om tala: de åstade
 y deras gårningar
 Det kommer blott der-
 svar wil omvända sig:
 ja..”

i Rangel, hade en del
 a härberge några nät-
 jet, at lägga dem san-
 at. Många hade och
 gånger utropat: „Ej!
 ra, ic.„ Det är et
 m. 1: 15.) och i alla
 i det anammar, at
 n i werldena, til at
 allenast först bragt det
 at de gärna höra och
 ver frukten icke ute, om
 år skulle uppenbara sig.
 öfst i ewigheten så se

ningar så flemme, at
 gte folk ifrå de troende,
 te så wäl at betjena sig
 rom följande exempel:
 undet, at besöka våra
 e, som farit ifrå dem
 f dessa blifwit förledd,
 e Bröder sökte honom,
 men.

men kunde ej finna igen. Jag for omkring på alla
 Sär, at söka honom; men Hebningarna sade sig in-
 gen kunskap hafwa om honom: han war icke heller
 hos dem til finnandes; ty de hade förstuckit honom
 emellan klipporna. Jag blef öfwer natten hos dem,
 samt honom följande morgon, och tog honom med
 mig tillbaka til Sundet, samt lemnade honom i en be-
 sedelig wårds omwårdnad; ty hans förra foster-
 fader hade för mycket sedt genom fingren med honom.
 Den samma lofwade han wara lydlig, och har jämnwäl
 sedan burit sig bättre åt..”

§. 6.

Grönländarnes nåring war råmmeliga spellig i
 detta år, särdeles i början deraf; emedan wäberleten
 war här wacker, lugn och warm i Januarii månad,
 just på den tid, då den strängaste köld förspordes i
 Iskland; den war ock med mindre sähra förknippad,
 efter ej så många och häftiga stormar yppade sig, som
 de förra åren. Iktwäl råkade Bröderna ut för flera
 olycks-händelser nu, än nånsin i det stormsammaste
 år. Wid det en ogift Grönländska skulle samla sjö-
 gräs, föll hon i många andras närward utføre klip-
 pan i sjön, och af de mot landet krusande häftiga
 vågor genast förqwasdes, innan de andra kunde skaf-
 sa henne hjelp.

I Junio blef en med strömning för starkt lastad
 båt, midt emot nybygget, i många Grönländares och
 Europeers närward, af en stor bölja kullstälpt och
 bortdrifwen. Rödpmannen sticade wäl et par Ma-
 trosfer dem til hjelp i et Europäiskt fartyg; men in-
 nan desse kunde så desamma ut frå landet, hade re-
 dan

dan de fem Grönlandsskor, som rodde quinno-båten, drunknat. De fiskade up try lif; de andra tu hade strömmen bortfördt, och singos ej igen. De igenfundna try lifen blefwo den 16 Junii begrafna, sedan et tal war hållet öfwer Uppenb. B. 20: 13. Säfvet gaf igen de döda, som deruti woro; til tröst för dem, som icke singo i jorden grafwa ned dessa sina föroljckada ansförwandter. En Grönlandarne hafwa mer fasa för at blifwa obegrarne, än för selswa döden; hwarföre de ock, när de kantra, bjuda til at krypa utur kajaken, och fastbinda sig derwid, eller wid blåsan, eller äminstone hålla sig fast derwid, på det man måtte kunna igenfinna och begrafwa deras kroppar: Ibland de föroljckada woro: Jacobina, en Enka; Sabina, hennes Dotter, som war gift med Michael Riurik; Sibylla, en ogift syster. Dessa tre blefwo igenfundna och begrafna. Ogifta systern Petronella, och Flickan Beata, blefwo af wågorna bortfölgde.

En Grönlandare, som icke förstod konsten at med kajaken åter uprätta sig, *) blef af en swindel öfverfallen och stälptes omkull; men kom dock åter til sansning, så snart hufvudet af kalla wattenet blifwit swälkadt; kröp under watten ut ur kajaken, och hölt sig derwid fast. I medlertid kommo de andre honom til hjelp, hufpo honom, at återstiga in, och förde honom hemåt.

Deremot måste tre andre på detta sätt mista sit lif:

1) Petrus kom 1739. med många nästan ihjälswultna och förfrusna Grönlandare, til oss; men då nöden

*) Se derom 3 Bok. S. 9.

m robde qwinno-båten, till; de andra tu hade os ej igen. De igen Junii begrafna, sedan d. B. 20: 13. Hafwet ruti woro; til tröst för grafwa ned dessa sina Grönländarne hafwa afne, än för selswa döde kantra, bjuda til at nda sig derwid, eller wid sig fast derwid, på det ch begrafwa deras kroworo: Jacobina, en otter, som war gift med pylla, en ogift syster. och begrafna. Ogifta kan Beata, blefwo af

te förstod konsten at med blef af en swindel öfweren kom dock åter til sansalla wattenet blifwit swälur kajaken, och hölt sig mmmo. de andre honom til rsliga in, och förde ho-

å detta sätt mista sit lif: med många nästan ihjäländare, til oss; men då nöden

nöden war förbl, for med dem åter sin wäg. *) Dessa människor drogo sedermera ifrå den ena orten til den andra, men behöllö alrdämt någon kärlek och tilbøjelse til oss. De flesta hafwa kommit til Godhaad, och af Herr Drachare blifwit döpta. Wår salige Broder kom 1754 med sin Familja til oss, blef 1755 döpt, och 1760 delagtig af den hel. Nattwarden. Hans gång ibland oss, war stilla och ensalbig. När man talte med honom om hans hjerte-ställning, war han gemenligen mycket rörd; och hwad han med orden icke nogsam kunde uttrycka, det gafwo oss hans wåta ögon at förstå. För öfrigt war han redan gammal och half blind, derhos jämwal mycket fattig, och carfde ofta wår handräkning, hwarföre han altid war ganska tacksam. För kort tid sedan, hade han af en häftig stråmsel fått fallande-sjukan. Då han nu, den 22 Januarii, for bittida om morgonen ensam ut, at besöka en wån, kantrade han, förmodeligen under en åter åtkommen paroxysmus, ej långt ifrå landet, och blef af dem, som efteråt foro där fram, död sunnen och hemförder.

2) Andreas, en Söderländare, hörde, i många års tid, Evangelium med stark öfvertygelse, men kunde icke resolvera sig, at följa sina Förälbrars exempel, hwilke redan kommit til troua, emedan hans hug låg åt en wis person, som ännu wistades ibland Hedningarna. Han war en lustig och flygtig människa, och det drog långt ut på tiden, innan den Hel. Ande kunde öfvertyga honom om hans förderwada tillstånd, och göra honom en Frälsare oundgängelig. Men

*) Se år 1739. §. 1.
Tredje Bandet. B

Men då detta var sedt, kom han 1754 med sin hustru til oss, århöllt den hel. Döpselen, blef ringa i sina ögon, och barnlig emot Frälsaren: och då han annars brydde sig om ingen människa, utan gjorde hvad honom self lyst, lärde han sig nu äfwen at wara lydig, och tog sig icke lätteligen något före utan sina lärares råd och wetkap. Han war en flitig och lycklig Förwärsware, lefde med hwar man i fred och wänskap; om han ock i något mål felade emot någon, så lät han strax förmå sig at ingå förlikning. En Sjal ryste omfull honom, då han redan fastbundit en annan wid sin kajak. Efter han aldrig lärde konsten, at åter self uprätta sig, så kröp han utur kajakten. Hans swäger Philippus hastade dit, och wille taga honom på sin kajak; men blef self af de starka wågor två gånger omstjälpt. Han kunde alltså blott fåsta honom bredwid sin kajak, och så föra honom med sig til lands. Under wågen talte de ännu ärskilligt, och den söroluckade tröstade sin swäger, och lät äfwen trösta sin hustru dermed, at han icke blefwe förlorad, utan komme til Frälsaren. Efter wågorna alltjämt slog äfwer honom, och han för köld skull war blifwen helt stel, så war sjåten redan bortfaren, innan han kunde komma til lands. *)

3) Gideon kom 1747 hit, med sina föräldrar och syston. De woro alle af en stilla sinnes-art, och icke oskicka.

*) Detta och flera exempel, hafwa gifwit anledning, at meddela våra Missionärer utdörlig efterrättelse, om de nya rön och försök, huru de i watten söroluckade personer, genom tidig hjelp, ännu kunna bibehållas wid lif, och huru man i det afseende med dem försara måste, för at dermed wara Grönlandarne i synnerhet til nytta.

han 1754 med sin hustru
Döpselen, blef ringa i
Frälsaren: och då han
människa, utan gjorde
han sig nu äfwen at
etteligen något före utan

Han war en slitig och
ed hwar man i fred och
ot mål felade emot nå-
sig at ingå förlikning.

då han redan fastbun-

Efter han aldrig lärde

sig, så kröp han utur ka-

ppus hastade dit, och

at; men blef sliet af de

stjälpt. Han kunde alt-

sin kajak, och så föra

nder wägen talte de ännu

ade tröstade sin swäger,

eru dermed, at han icke

icke til Frälsaren. Efter

honom, och han för följ-

ä war själen redan bort-

ma til lands. *)

med sina föräldrar och

lilla sinnes-art, och icke

oskicks-

hafwa gifwit anledning,

förlig efterrättelse, om de

wattn förlopta personer,

ibehållas wid lif, och huru

ara måste, för at dermed

til nytta.

officiellge til Guds rike. Frälsaren seel snart råda
om hans hjerta, och han behöfde icke länge wänta på
döpselen och den hel. Natwarden. År 1754 trädde
han med sin efterlefwerska i ägtenkap, deruti han
måst utstå mången beswärlighet; men han lät, för sin
egen person, af ingen ting störa sig uti umgänget med
Frälsaren, samt i tolmob och kärlek. Han hyste rin-
ga tankar om sig sliet, älskade hwar man, och war
willig at tjena, så ofta man tarfwade hans hjelp.
Han war af en swag kropps-constitution, och kunde
icke heller rdita sig up, då han kantrade. Endr han
wid stormattigt wäder wille ro hem en Själa, warde
han kullstjälpt. Boas, som for framför honom och
wille forshjelpa hans genom en rem wid sit fartyg fast-
bundna kajak, märkte genast omstjälningen, wände
om och wille upräta honom; men blef derwid äfwen-
lebs af stormen kullstjälpt; och efter det redan war
natt, nödgades han, til sin största grämselse, öfwergif-
wa honom, afflära remmen, och wara betänkt på
sin egen räddning.

S. 7.

De förändringar, som för öfrigt, i detta år, tildra-
gic sig, wil jag kortteligen anföra med Messianärens
egna ord wid slutet af Diario.

„Sedan Broder Stach, hade, med Barnen firat
sista dagen af året, och gjorde dem tjentliga föreställ-
ningar, samt i en hjertelig bön anbefallt dem Warnar-
wännen til ny nåd och förkofring; församlade sig
emot klof. 11 om åstonen, de fullwänte på Kyrko-salen.
Broder Balenhorst höste då et tal öfwer dagsens lösen:
Wäro Herras Jesu Christi nåd, och Guds

färlet, och den Helga Andas delaktighet, wate med eder allom. Amen! 2 Cor. 13: 13. Detta gaf anledning at påminna sig Frälsarens ousägeliga nåd och färllet, den Han bewisat på denna Nation i gemen, och i synnerhet på vår lilla flock, i förflutna året; hwaras allenast följande med bliggdfullt och ärfänsamt hjerta anfördes. Vårs HErras nåd och Hans wandrande ibland oss, anse wi för hufvud-or-saken til all wälsignelse, frögd och salighet, som wi samt och synnerligen ärfarit. Evangelii ljus, hwar-med Han begynt upplysa detta arma folket, har Han äfwen, i detta år, låtit helt klart skina ibland oss. Wi hafwe tydeligen förspordt den Hel. Andas arbete på hjertana, til at alt mer och mer upträcka dem grund-förderfwet, at, til deras heliggörelse och bewarelse, fö-ra dem, på de saliga synbare-spåren, til Jesu sår, och göra dem öppenhjertiga, så at de med sin dåligbet ej gömma sig undan, utan wisa sig just sådana som de äro, och låta råda sig. Högaftningen för den hel. Nattwarden har icke af utan märkeligen til-tagit uti Communicanternas hjertan; äfwen som längtan der-ester förspordts hos de döpta, af hwilka sju blifwit dertill confirmerade och admitterade. Den hel. Dö-pelsen hafwa 21 fullwårte och 17 barn, tillsammans 38 själar, ärfällit, af hwilka try barn redan äro af-somnada. De dödas antal belöper sig til 30 personer. Vår käre Frälsare har äfwen behagat bortfälla sin Tjenare, Friedrich Böhnisch, ifrå sit tretieåriga wäl-signada arbete, och hans ben hwila sig här på vår kyrko-gård ibland de 300, genom ordet om korset til tron komma, och före honom affomnada Grönländare. Utur de ogiftas Chor, hafwa sex par trädt in i ägta ståndet,

das delaktighet, wate
! 2 Cor. 13: 13. Detta
ig Trälfarens ousägeliga
wisat på denna Nation i
vår lilla flock, i förflutna
de med bliggdfullt och år-
Wårs HERRas nåd och
anse wi för husfoud-ör-
ögd och salighet, som wi
Evangelii ljus, hwar-
ta arma folket, har Han
klart sin ibland oss. Wi
eu Hel. Andas arbete på
mer uplåda dem grund-
iggdörelse och bewarelse, fö-
e-spåren, til Jesu sår, och
at de med sin dålighet ej
isa sig just sådana som de
dgafningen för den hel.
än märkeligen til-tagit uti
; åsiven som längtan der-
pta, af hwilka sju blifwit
nitterade. Den hel. Dö-
ch 17 barn, tillsammans 38
try barn redan äro af-
l belöper sig til 30 personer.
siven behagat bortkalla sin
isch, ifrå sit tretieårige wäl-
ben hwila sig här på vår
genom ordet om korset til
m affomnada Grönländare.
swo ser par trådt in i ägta
ståndet,

ståndet, och otta Grönländsfor äro i Enko-stånd för-
satte. Ifrå Hedningarna, som til ringa antal bodt
här i någden, detta år, hafwa allenast två personer
kommit til oss. Församlingen består af 427 Döpta,
hwilke med 23 ännu odöpta, utgöra 450 Inwånare.
De hafwa alltså i detta år märkeligen aftagit, ty
flere äro döde än födde. Wid midnatts-tid föllo wi
med lofsång vår trofasta HERRa til fora, tackade Ho-
nom för all den nåd, Han i förflutna år bewisat på
denna lilla hop, bådö honom om tilgift af alt det,
hwarmed wi bedröfwat Hans trofasta hjerta, och an-
höllö om ny nåd och nya saligheter utur Hans förtjenst.
Församlingen blef sedan dimitterad med et fågne-rop
utaf nya årets första löfen: Si, nu är den behage-
liga tiden; si, nu är salighetenes dag! 2 Cor.
6: 2.,

Tretionde andra året 1764.

Om Ny-Herrnhut.

Innehållet.

- §. 1. Johan Sörensen kommer med två nya Hjelpare til-
bata ifrå Lyckland. Missionärerne och deras Hjelpa-
re wälslas om på bägge stället. Förändringar wid
Colonierne och Missionerna i Godhaab och Sodertopp.
- §. 2. Hos de i grannskapet boende Hedningar uträttas ej
något, som har bestånd, och ingen af dem winnes i
detta år.
- §. 3. Efterättelse om Hedna-säckens skring, om ämin-
nelse-dagen af Grönländska Mission, och om Nyårs-natt-
waktningen, jämte summariskt upprepande af guddomliga
wäggarningar. B 3 §. 4.

22 Historia om Grönland. Fortsättning.

- §. 4. Innehållet af några tal, som grönländskt Hjelparne hållit.
 §. 5. Nådens bewisning på barn, oddöpta och döpta.
 §. 6. Berättelse om grönländska församlingens wifskande i Pissitfarbit.
 §. 7. Bewarelses i lifs-saror.
 §. 8. Underrättelse om tvåanne förölyctade; och 3:ne af somnades Personlialier.

§. 1.

Medan förledit år hade en omwärling med bägge Missionernas Arbetare bordt försig gå, men den blef genom sal. Broder Böhnisches sjukdom förhindrad, och genom des dödd albeles om intet. Nu måste man wänta, tills Diaconus Johan Sörensen komme tillbaka från Lysland, hwilken och den 13 Augusti ankom, tillika med sin hustru, och Jungfru Salome Schlumberger, samt en Enkeman, Johan Zacharias, bägge ifrå Nahren bördiga. Så snart man med Fredrichs-haabiska Skeppet fått underrättelse, at de woro på wägen, for Martheus Stach den 19 Junii ifrå Ny-Herrnhut tillbaka til Lichtenfels; hans fyra och sju-tio-åriga moder, och hennes dotter, Böhnisches efterlefwerska, fölgde honom efter, den 7 Augusti, och hade, för motwind och regnwäder skull, en långwarig och beswärlig resa. Med deras båt kom Johan Bel den 23 Augusti derifrån hit til Ny-Herrnhut, til at wara Styresman wid denna Mission. Deremot reste Michael Baslenhorst med sin hustru den 7 Sept. til Lichtenfels i samma ärende, sedan de til Johan Sörensen öfwerlemnat hushålls-sjyrelsen, och hade en owäntigt snäll

stö-resa

stö-resa
 måste
 hade
 Salome
 Catec
 förbur
 språke
 fet wo
 ten J
 snellig
 däning
 wid h
 ifrån
 War
 mätte
 Sören
 bestyr
 wer C
 synner
 i ande
 Zacha
 handa
 W
 daga
 tacka
 Hedni
 nom,
 uti de
 owänt
 öfwer
 des d
 wilja.

om grönländske Hjelparne
 , odöpta och döpta.
 församlingens wissande
 förölyctade; och 3:ne af

ommwärling med bägge
 bordt försig gå, men
 der Böhnisches sju-
 ß död aldeles om intet.
 Diaconus Johan Sö-
 rensen, hwilken och den
 sin hustru, och Jung-
 fru, samt en Enkeman,
 från Währen bördiga
 -haabiska Skeppet fått
 ågen, for Martheus
 Herrnhut tillbaka til-
 luti-åriga moder, och
 återlefwersta, fölgde
 hade, för motwind och
 g och besvärslig resa.
 den 23 Augusti ber-
 at vara Styresman
 t reste Michael Bas-
 Sept. til Lichtenfels i
 ohan Sörensen öfwer-
 hade en owanligt snäll
 sso-resa

sso-resa af tre dagars tid, då twärtom deras roddare
 måste tilbringa 11 dygn på återresan. I medlerid
 hade den med Skeppet nyligen ankomna Jungfru,
 Salome Schlumberger, den 29 Augusti blifwit med
 Catecheren Heinrich Hükel til et heligt ägenkap
 förbundet. Enklingen Zacharias sffelsatte sig, jämte
 språkets inhämtande, med utwärtas göromål, hvil-
 ket war så mycket nödigare, som Missions-Assisten-
 ten Johan Böhnisch, ifrå detta års början, warit
 sjuklig, och i Nov-månad, ute på marken, blifwit af
 dånning och tillika blod-upkastning öfwerfallen, hwar-
 wid han säkert måst storkna, om icke Missionären lånat
 ifrån fått se honom, och kommit honom til hje-
 p. War altså Mission i Ny-Herrnhut på den tiden i så
 måtto bestyrd: Johan Bek hade Direction; Johan
 Sörensen, hans närmaste hjelpare wid ämbets-
 Posteln, bestyrde tillika om hushållningen, och hade upsigte öf-
 wer Grönländarnas näring. Heinrich Hükel lät i
 synnerhet, såsom Catechet, wårda sig om ungdomen
 i andeliga och lekamtliga mål. Johan Böhnisch och
 Zacharias gingo Diacono Sörensen förnämligast til
 handa i hushålls-wäsendet.

Wid slutet af innerwarande års bref, lägga de å
 daga sin årkånsla för denna nya inrättning ibland dem;
 tacka alla dem, som taga del i HErrans werk ibland
 Hedningarna, för deras biträde och åtanka i kärleke-
 nom, och anbefalla sig och Guds werk på Grönländ,
 uti deras förbön och understödsande, såsom deras
 öwärdiga medlemmar och swaga barn, hwilka å nyo
 öfwerlämna sig sinom HErra med kropp och själ, til
 des de uträttat Hans ärende, och fullkommat Hans
 wilja.

Här kan jag icke med stillatigande förbi gå, at
 och några märkvärdiga förändringar tilldragit sig wid
 Colonierna Godhaab och Sockertopp. Hårtills
 warande Missionären wid Godhaab, Herr Greger-
 sen, for med detta års Stepp åt Köpenhamn tillbaka,
 och lemnade Missionen til Herr Björn, hwilken re-
 dan förledit år, war med sin hustru hit kommen. Ca-
 techeten wid Sockertopp, Herr Bertel Larsen, (den
 äldste wid Danska Missions-werket, hwilken år 1739,
 kommit hit i landet med Missionären Drachart, un-
 der dess uppsigt med wälsignelse arbetat några år wid
 Godhaab, och ifrå Coloniens början wid Socker-
 topp ensam föreståt Missionen därstädes,) blef på
 Höglof. Missions Collegii anwising kallad til God-
 haab, och af Herr Gregeresen och Björn ordinerad
 til Missionär. Herr Larsens måg, Herr Sturtm,
 emottog handels-styrelsen wid Sockertopp, af hårtills
 warande köpman, Herr Anders Olsen, hwilken för
 någon tid flyttade til Colonien wid Godhaab, och se-
 dermera åtog sig uppsigten öfwer Walfisf-fångsten wid
 Colonien Solfsteinburg.

§. 2.

Men at åter komma igen til Brödra-mission, så
 måste jag först och främst anmärka, at i detta år kun-
 de nästan än mindre blifwa uträttade ibland Hednin-
 garna, än året förut, så at jag icke ens finner, at
 Ny-Herrnhut ifrå dem blifwit med några nya In-
 wånare förökt. De fleste hade flyttat bort, och de
 förbifarende Söderlänningar uppehöll sig knapt i
 åtta dagar där i någden. De besökte Församlingen
 et par gånger, man talade och de hutoyn med dem, och
 de

de fles-
 se; m
 rörelse
 tid efte
 sina C
 get o
 ring,
 gomet
 willig
 gick m
 desme
 das h
 med t
 snart
 uppgid
 och w
 ra de
 samfu
 behag
 „Jag
 min r
 mil h
 wil ja
 han k
 ken h
 wäl
 stän
 hon

Brödr
 Grön
 i Dia

atigande förbi gå, at
tingar tilldragit sig wid
sockertopp. Hårtills
haab, Herr Greger,
it Köpenhamn tillbaka,
r Björn, hwilken re-
stru hit kommen. Ca-
Bertel Larsen, (den
erket, hwilken år 1739,
onären Drachart, un-
arbetat några år wid
s början wid Socker-
n härstädes,) blef på
visning kallad til God-
n och Björn ordinerad
måg, Herr Sturm,
Socker-topp, af hårtills
ers Olsen, hwilken för
wid Godhaab, och se-
er Walfisf-sångsten wid

til Brödra-mission, så
dörta, at i detta år fun-
trättade ibland Hednin-
jag icke ens finner, at
wit med några nya In-
de flyttat bort, och de
uppehöll sig knapt i
De besökte Församlingen
besutorn med dem, och
de

de fleste tillkodo, at de hade ingen waragtig förnöjel-
se; men den naturliga böjelsen förqwafde alla goda
rörelser hos dem. De som bodde på öarna, blefwo
tid efter annan besökte. Och när Bröderna besökte
sina Grönländare i Sjården, i Sundet, på Kans-
get och på Kooköarna, eller foro ut at ibla sin nä-
ring, wardt lifsens ord öfwen förkunnadt Hednin-
gomen, som de träffade; och det blef nästan alltid
willigt och jämwäl med glädje anammadt. Men det
gick merendels så, som det heter i liknelsen om Sæ-
desmannen. Ordet kunde icke fatta rötter i de Wil-
das hjertan, hwilka likna de berg och klippor, hwar-
med deras land är öfvertäckt. De trodde snart, och
snart glömde de och åter bort ordet: eller hwaräst det
upgick, där förqwafdes det af detta lifwets omsörger
och wällust, och bar ingen frukt. Sökte man at gö-
ra dem härifrån lösa, och bringa dem til de trognas
samsfund, hvars goda försättning dem annars wäl
behagade; så feltes dem icke på undskyllningar.
„Jag wille gärna flytta hit, (sade en af dem) hälst
min moster har stor längtan derefter; men jag har 80
mil härifrån, i söder, glömt några tält-stänger; dem
wil jag först hämta.„ Och då man sade honom, at
han borde försöna sig för en så lång wäg, på hwil-
ken han kunde omkomma och gå förlorad; han torde
wäl också härstädes finna virke, at hugga sig tält-
stänger utaf: så gaf han til swar, at sådant kostade
honom mer möda, än en slik resa.

Förutan de förbisarande Söderländare, hade
Bröderna det talrikaste besök i December af otta
Grönländare från Kooköarna, hwilkom wi (heter det
i Diario) beprisade Herrans död, och förestälte, på
B 5 hward

hwad sätt Han förwärfwat of den ewiga saligheten. Hjelparena, til hwilka Hedningarna gingo i husen, gjorde sammaledes, och talade om Frälsarens människo-kärlhet til sina händers werk, såsom och om sin egen wälmågo, sedan de öfwerlemnad sig i Hans wåld. Hedningarna kommo och flitigt i sammankomsterna, och hörde uppå med åstgifswenhet. Wid afweds tagandet bådo wi dem, at de i sina hjertan wille flitigt öfwerwåga, hwade de hade hörde om sin Skapares och Frälsares kärlek: de hade samma rättighet dertil, som Inwånarna härstädes, hwilke redan ätnjuta saligheten i Hans förtjenst och lidande. De woro rörde, och lofwade snart komma tillbaka.

§. 3.

Om de offentliga sammankomster, särdeles på Sön- och Högtids-dagar, wil jag denna gång ingen ting särskildt anmärka, undantagande om Hednastiken, om Grönlandiska Missionens ännimelse-dag, och om gamla årets slutning.

I den första sammankomsten, d. 6 Januarii, förefter lästes rättelserna om Missionen ibland Negrarna på St. Jan, och på Jamaica sedan år 1761, såsom och Brev ifrån troende Indianer i Nord-Amerika. Predikan höll Broder Stach öfwer Högtidsdagens Evangelium, om de första Hedningar, som tilbedit den nyfödda Juda-Konungen. I sidste sammankomsten blefwo fem om nåden förlågne Grönlandare, genom fribfrens tyff, lagde til de Trognas samfund, och ibland Dop-Candidaterna til nästa gång uptagne; deruppå blefwo desamme, jämte här warande och lichtenfelska Församlingen, såsom och alle troende af Hedningarna,

garna,
förrätt
sti trof
innerlig
na och

De
nas för
den enl
med Hö
kåra H
rättat
nom d
Med A
wid de
dan, a
gne.

Col. 1:
efter p
Faders
döpte.

Nach
Danst
biwista
kärlets
icke all
hwar i
fallelse
wid de
han och
rier, f

W
barnst

en ewiga saligheten.
 arna gingo i husen,
 om Frälsarens män-
 k, såsom ock om sin
 elemnat sig i Hans
 stigt i sammankom-
 stfwenhet. Wid af-
 de i sina hjertan wille
 de hörde om sin Sla-
 hade samma rättighet
 ädes, hwilke redan
 st och libande. De
 omma tillbaka.

komster, särdeles på
 ag denna gång ingen
 atagande om Hedna-
 nens ännelse-dag,

n, d. 6 Januarii, före-
 onen ibland Negerarna
 sedan år 1761, såsom
 i Nord-Amerika. Pre-
 högtidsdagens Ewan-
 gar, som tilbedit den
 sibsta sammankomsten
 e Grönländare, genom
 as samfund, och ibland
 ång uptagne; deruppå
 arande och lichtenfels-
 alle troende af Hednin-
 garna,

garna, ja alt Guds folk på jorden, under en på knä
 förrättad andåktig bön, på wårs Heras Jesu Chri-
 sti trofasta hjerta lagde, och honom anbefalte. En
 innerlig känsl af Hans nära närwarelse, följde den-
 na och alla öfriga sammankomster på denna dag.

Den 19 Jan., såsom äminnelse-dag af Bröder-
 nas första Mission til Grönland, höll Broder Stach,
 den endeste som af dem ännu är öfrig, ned på knä
 med församlingen i morgon-bönsstunden, tackade wår
 fära Heras för alt, hwad han i 31 års tid har ut-
 rättat hos denna arma Nation, och anbefalte Ho-
 nom densamma til nådenes ytterligare ännjutande.
 Med Dop-Candidaterna taltes än en gång; hwar
 wid de med rårar i ögonen betygade sin stora åstun-
 dan, at med Jesu blod blifwa från synden rentwa-
 gne. Deruppå höle Broder Stach predikan öfwer
 Col. 1: 19. Ty behageligt hafwer warit, ic. och
 efter predikan blefwo sju fullwarte personer i Namn
 Faderns, Sons och den Hel. Andas, til Jesu döb
 döpte. Efter middagen begrofs den saliga Broder
 Nathanaels andelöse lekamen, hwilken Act Nye
 Danske Missionären, Herr Björn, med sin hustru
 biewistade. Om aftonen hade hela församlingen en
 kärleks-måltid, och det i två afdelningar, emedan
 icke alle kunde på en gång få rum i kyrko-salen;
 hwar wid Broder Stach förtäljde åtskilligt om sin
 kallelse til denna Nation, och om de yändelser, som
 wid denna Mission tildragit sig i de första åren, då
 han ock ett och annat förklarade med Bibliska Histo-
 rier, hwilka gjorde mycket intryck hos Grönländarna.

Wid årets slut den 31 Dec. påminde wi oss med
 barnslig årfånsla Guds goda beskydd wid många far-
 liga

liga omständigheter till lands och sjös; såsom och Hans nådiga försorg för oss och våra Grönländare, hvilka i detta stormsamma år, dock funnit sin nådiga utkomst. Vårt ansigte öfverhöjdes med en blygsam rodnad öfver vår oförmågenhet att vederbörligen tacka vår Herr, som ju, alltid älskat oss och tvagit oss af våra synder med sitt blod; at Han ännu hos oss måste se så många fel och brister, dem Han oss dock dageliga och mildeliga förlåter, men likväl för deras skull icke vändt sin nåd ifrån oss, utan ännu, på köpet, öfverflödat oss med hymnog tröst, så väl i våra dageliga sammankomster, och i synnerhet wid de månadeliga Församlings-dagar, wid uptagelser, Dop- och Nattwards-förrättningar, som wid det wi stundeligen se efter Honori och på Hans säc. Den ofwäntil §. 1. omtalade Förändring med Arbetarena, som Grönländska Församlingen ännu aldrig på det sättet ärfarit, har lyckligen och, så mycket wi wete, til hwars mans nöje och upbyggelse sedt. I detta år äro döpte 6 fullworne, och 13 barn. Tolf personer äro komne til åtnjutande af den hel. Nattwarden. Sex par hafwa til ägta sammanlesnad blifwit förknippade, och 16 själar äro i fridsens stilla boningar försatta. För närwarande tid befinnas här 166 Communicanter, 276 döpta, och 14 oböpta, tillsammans 456 själar, hwilkom ordet om Jesu döb och förtjenst alla dagar warber förkunnadt.

§. 4.

I denna Jesu döbs förkunnelse hade några Grönländske Hjelpare haft en wälsignad andel. Af de många sköna Xnmärkingar utur deras hållna tal, wil jag allenast anföra följande: En

En
komme
wi sedt
tälja ed
jag så g
jag har
at wi dr
intet go
genom
godt, o
bara m
ga. I
hwar o
enom fi
När n
wi icke
de, hw
det öf
andre i
och m
äter så
E
wa sig
om nå
drar,
ondt.
blifwa
då Ha
har di
H
bitter
och l
men t

ffös; såsom och Hans
Grönländare, hvilke
it sin nödiga utkomst.
i blygsam rodna öf-
erböriligen tacka wår
och twagit oss af wåra
u hos oss måste se så
och dock dageliga och
för deras skull icke
på köpet, öfwerflud-
i wåra dageliga sam-
de månadteliga För-
er, Dop- och Matt-
det wi stundeligen se
Den ofwantil S. 1.
rena, som Grönländ-
på det sättet årfarit,
wete, til hwars mans
detta år äro döpte 6
personer äro komne
warden. Sex par
blifwit förknippade,
la boniugar försatta.
år 166 Communican-
tillsammans 456 sjä-
döb och förtjenit alla

elste hade några Grön-
gnad andel. Af de
ur deras hållna tal,
En

En af dem sade en gång: „När wi någonstäds
komme tilhopa, plåge wi förtälja hwarannan; hwad
wi sedt och hört. Jag wet wäl icke mycket at föra
tälja eder: jag wil bara säga eder en ting, hwilket
jag så godt wet, som hade jag det sedt och hört; ty
jag har det künnt och hos mig self årfarit, nemligen,
at wi äre eländige och förderfwade syndare, som als-
intet godt hafwa af sig selfwa. Men Frälsaren har
genom sin böd och blods-utjultelse förwårswat oss allt
godt, och det skänker Han oss gärna, så snart wi det
bara med långtande och troende hjertan wilje emotta-
ga. Denna längtan söker den Hel. Ande at hos
hwar och en åskadkomma, dermedelst, at Han gde
enom själens och kroppens brist och förderf uppenbar.
När nu den Hel. Ande dermed är sysselsatt, måste
wi icke slå det i wädrer, eller wara såsom de sifwoan-
de, hwilke icke wilja låta upwäcka sig: ty annars går
det oss, såsom en, den der aljtämt sifwer, medan de
andre i huset äta; och när han waknar, är han swag
och matt, och måste kanske länge wänta, innan han
äter får så god lägenhet, at stilla sin längtan.„ ic.

En annan gång bad densamme sina åhörare prof-
wa sig, om de öfwer all ting åskade Frälsaren, eller
om någons hjerta hängde mer wid sina barn, föräl-
drar, ägta maka, eller hwad det wara må, godt eller
ondt. Denna fråga wore nödig, at i tid och ofta
blifwa anstald, på det man ej måtte blifwa til fram-
då Han, i hela werldens åhöro, en gång skal fråga:
har du åskat mig öfwer all ting?

Han sade och en annan gång så: „Det är wäl en
bitter och oangenäm sak, at se sig i sin hela nakenhet,
och känna se förderf och oförmögenhet til allt godt;
men det är dock oundwifeliget. Derigenom kan Fräl-
saren

faren förest göra sin förtjenst råde stor för oss. Kunde vi och utan sitt eländes-lånstör komma till nåd, så skulle vi dock allenast till hälften blifwa derför glada. Ty den som icke råte inse och känner sig djupa fördert och elände, eller ännu tänker desutom uppfinna något medel, at hjälpa sig deråt och bewara sig derför, han kan omöjligt begripa och än mindre i sin hjerta med sågnad förtinna, hwarför Gud själv har måst blifwa människa, göra och lida så mycket, swettas blodig ångest-swett för människornas synders skull, och genom så många slag, hudfångning och sär, utgiuta sin blod, till at en gång för alla göra oss lösa ifrå det otäcka och wederskyggeliga ting, som wä kalle synd, och at hela oss ifrå wår fördert..

En annan förde sina ähbrare till sinnes Trälsarens stora kärlek, at Han genom sin blod återlöst dem, innan de ännu woro till, och at Han den tiden, då de älsintet wette om honom, och wandrade i blindhet och willone, såsom de andre Hedningar, har ställt sig öga på dem, utwänt dem ifrå de öfriga, sökt och öfwentat dem, bräat dem till församlingen, med sig blib twagit dem och gjorde dem saliga. Det är en afgjord sak, såde han widare, at Han icke för goda gärningar full, som wi gjorde hafwe, (ty wi hade ju intet annat gjort, än det ondt är) utan efter sin stora barmhertighet gjorde oss saliga. Swad följer då annat deraf, än at wi nu både derför wåra rätt tackfämme emot honom, öfwerlemana oss honom med kropp och själ till hans fulla ägenwom, och ej ringa wärdera swad Han oss förwärfwat, utan desamma rätt nytta, och äfwen med en god wandel utwärtens bewisa, at wi ärfwe saligheten genom wår Herre Jesum Christum.

Hswer.

Et.
Hswer
Trälsare
Hans ä
med oss
Mission
at wi ic
annat d
Fulle w
del sma

Mu
dessa oss
länbare
upsamla
at deraf
Grönlän
mer och
Men h
de, pre
Aude,
ibland d
ner jag,
ra och s

Om
redan lä
dag infö
afstom ha
kåra B
högtids-
undra s
det. förm

för för oss. Kunde komma till nåd, så blifwa deröfwer glada och känner sig djupa under desutom upfinningar och bewara sig kupa och än mindre i hwarföre Gud följ och lida så mycket, människornas synder g, hufslängning och ång för alla göra oss ängliga ting, som wä är förderf...

til sinnes Frälsarens blod återlöst dem, till an den tiden, då de wandrade i blindhetningar, har ställt sig i öfriga, sökt och öf-samlingen, med sig i falliga. Det är en at Han icke för goda hafwe, (m) wi hade idt år) utan efter sin allga. Hwad följete derföre wara rätt rätta och honom med endom, och ej ringa wat, utan besamma god wandel utvärtes genom war Herras öfwer.

öfwer en annan Hjelpare, som hade talat om Frälsarens stora kärlek alt in til forrens död, och om Hans än framgent fortwarande kärlek och teimod med oss arna, elända och förderfwada syndare, gör Missionären följande anmärkning: „Det är skade, at wi icke äre i stånd, at ord ifrån ord, afskrifwa et och annat deras håldna tal; kunde wi dem antekna, så skulle våra esterrättelser derigenom göras til en god del sinakelligare..”

S. 5.

Nu, wi wille låta oss nöja med det litla, som desse öfwerade Missionärer af sina ensaldiga Grönlandare, under mångahanda andra föflor, kunnat upsamla och öfwerfända. Det gör dock alltid fyllest, at deraf förja, det de gifwit sig all möda, at bringa Grönlandarna til tron på Jesum, och at föra dem allt mer och mer in i Christi och deras egen kännedom. Men hwad skulle de med alt sit underrettsande, lärande, predikande och catechiserande uträtta, om Guds Råde, som Jesum förklarar och prisar, icke bodde ibland dem, och ledde dem i all sanning? Deras sinner jag, afwen i detta år, många ljuswa spor, hos stora och små, döpta och odöpta.

Om barnen heter det wid Jultiden: „De hade redan länge flitigt efterfrågat, när Frälsarens födelsedag infölle, och mycket sågnat sig derat. Om Jul-afton hade de en kärleks-måltid. De söngo många låra Verser om Barnet Jesus. Och då de öfwerhögtids-ämnet blefwo catechiserada, måste man förundra sig, at de smärsta, af hvilka man näppeligen det förmodat, kunde så wacker och wäl sowa, re.
Kort

Kort före årets slut, kommo två Gossar, som rådat i en ordsak, till Catecheten, at gifwa honom detta felsteg tillkänna. Sedan han visat dem till rätta, och förmanat dem, at med sina förderfwada hjertan gå till Frälsaren, som allena kunde fria dem derifrån, föllo de genast på knä; och den ene bad Frälsaren ganska beweteligen, at Han ännu i det gamla året wille förståta altsammans, och i tillkommande år och framgent bewara dem för all torrko och hjertanas afwikelse ifrån honom. Deruppå lyfste de hwarannan, och gingo försonat och nöjde hem igen..

De odöpte, i synnerhet de som ännu icke äro ibland Dop-Candidaterna eller Catechumenerna uprägne, (ty desse njuta en privat-undervisning) kunna wäl dageligen i morgon- och ofta äfwen i afton- andags-stunderna, höra et sanningens witnes börd; men efter de om mornarna ofta måste ut till sjös, innan sammankomsten sker, och om aftnarna komma sent hem: så blef en särskild sammankomst anställd med dem, för at göra sanningen, som de dageligen höra, för deras nu warande tänke-gäfwia begripeligare. En af dem, en äldersliden och skulldig man, som mycket långtade efter döpselsen, wannat fullbordan af sin bön och åstundan den 2. Februarii, hwaruppå han efter några dagar gladeligen affomnade.

Många af de döpta besökte om Nyårs-dagen sina lärare, icke at aflägga en meninglös Nyårs-önskan; (så mycket förstå Grönlandarna icke) utan at betygga dem, huru kraftigt nåden bewisat sig på deras hjertan i nästledna Nyårs-nattwakning, i synnerhet wils bönen; och de önskade, at deras hjertan alla dagar wore i sådant stånd, at de detta kunde njuta och ärfara.

ra. U
Enform
person,
hon me
elända
Frälsare
ser det:
gjuta si
Han, i
under d
fälsker t

Om
„J Co
som wit
dare de
fommit
ru enom
synlig r
no wi,
tryck på
wål fat
har på
tråffade
gande c

Jön
Europe
födo-br
den ene
ropeern
Nipor,
Tre

. Förefattning.

si Gossar, som råkat i
t gifwa honom detta
sär dem till rått, och
erfwada hjertan gå till
a dem derifrån, föll
bad Frälsaren ganska
amla året wille förlä
de år och framgent be-
rtanas afwikelse ifrå
warannan, och gingo

e som ännu icke dro
Catechumenerna up-
underwifning) kunna
sta äfwen i afton-
ens witnes börd; men
ut till sjös, innan sam-
na komma sent hem: så
änstald med dem, för
religen höra, för deras
elligare. En af dem,
som mycket långtade
an af sin bön och äftun-
då han efter några da-

om Nyårs-dagen sina
ingslöds Nyårs-önskan;
na icke) utan at betyga
wisat sig på deras hjer-
kning, i synnerhet wid
ras hjertan alla dagar
ta kunde njuta och ärsa-
ra.

1 St. Hist. om Ny Herrnhut 1764. S. 6. 33

ra. Uti en Conferents förtäljde Hjelperskan ibland
Enforna, at et nytt nåde-arbete nu förspordes hos en
person, som en rund tid ej varit i gode tillstånd, at
hon med många rådar årkänt och bekänt sit hjertas
elända tillstånd och alla felfteg, och med henne prisat
Frälsarens långmodighet och tolamod. En gång he-
ter det: „Månge kommo selskrasde til oss, för at ut-
gjuta sina hjertan. Wi tackade Frälsaren, för det
han, öfwer sommaren, bibehållit dem wid sina sår
under deras myckna fränwars och margetanda fre-
stelser til ondo..”

Om Candidaterna til Matt-warden heter det en gång:
„3 Conferentsen hörde wi angenäma intyg om dem,
som wid sidsa Communion varit första gången åstäl-
dare deraf. Frögd och bårwan hade dem derwid på-
kommit, och de hade derwid funnat föreställa sig, hu-
ru enom må wara til mods, när Frälsaren skal åter i
synlig måtto wisa sig. Wid deras underwifning sun-
no wi, at detta hel. Sacramente gjordt et djupt in-
tryck på deras hjertan, och at de äfwen tåmmeligen
wål fattat, hwad det är, och hwad för werkan det
har på oss. En af dessa (heter det en annan gång)
träffades af en Enka bakom en klippa på ansigtet, lig-
gande och bedjande..”

S. 6.

För det owanliga stormwädrat skull, blefwo så wål
Europeerna som Grönländarna, mycket hindrade i sin
födo-bragd, särdeles om wären, då nästan altjämt
den ene sunnan-stormen fölgde på den andra. Eu-
ropeerna kunde nästan aldeles icke fara på jagt efter
Nipor, och at fånga Eider-foglar, som endast wid
Tredje Bander. E norda

nordliga vind flyga in til landet, där man kan stjula dem, war rent af omöjligt. Desse foglar, så trängt och torrt deras kött och är, utgöra dock det mästa i Europeernas matlagning. Forswen blef genom långvarigt regn-wäder om sommaren den ena gången efter den andra förderwad, och de slätt wurna trädgårds-örter wördo genom en storm, som och förde bort mycket halstorkadt hö, merendels til marken nedflagna.

Grönländarna, som endast på watnet söka sin föda, woro än wärre beran, och kunde söga insamla af fiskar och Själar. Sillfångsten, hwilken likasom är deras bröd-bärgning, blef också genom regn-wädet förkänd. Missionären Stach, som fölgde med dem på Sillfänge, skrifwer derom sålunda:

„Den 22. Maji, wid pass flot 4. om morgonen, för jag med 10 båtar ifrå Ny-Herrnhut, och 9 woro redan farne förut. De öfrige som först skulle bringa sit folk ut på öarna til Sjal-fänge, kommo efter. Ungefär kl. 4. efter midnatten anlände wi lyckligen til Piffitsarbit, och började genast på, at ösa up Sill. Den 23 och 24 gjorde jag flitigt besök i täkten, emedan wid Sillfångsten war ingen ting at göra, och jag höll om astone sammankomsten under bar himmel. Den 25 började det på at snöga. Philippus kom hem med et stort Marswin, och kantrade wid utstigningen, men blef genast öfkradd bärgad. Den 26 fickade jag två kajaker med färsk Sill til Ny-Herrnhut. Den 27, efter wäderleken war wacker och en myckenhet Sill kommit intil lands, grepo allesamman helt bittida til arbetet, och jag kunde först emot astone hålla predikan och litanien. Om natten begynte det åter at regna. Hwar människa måste då ut,

det, där man kan stjula
 . Desse foglar, så tra-
 ir, utgöra dock det mästa
 Torfwen blef genom
 mmaren den ens gången
 och de slätt wourna trä-
 storm, som ock förde bort
 els til marken nedslagna.
 dast på watnet söka sin
 , och kunde föga insamla
 ångsten, hwilken likasom
 också genom regn-wåder
 ach, som fölgde med dem
 n sålunda:
 af klot 4. om morgonen,
 Ny-Herrnhut, och 9 wo-
 rige som först skulle brin-
 Sjal-fänge, kommo efter.
 en anlände wi lyckligen til
 enast på, at ösa up Sill.
 itigt besök i tälten, eme-
 ingen ring at göra, och
 komsten under bar him-
 å at snöga. Philippus
 win, och kantrade wid ut-
 ostfadd bärgad. Den 26
 färst Sill til Ny-Herrn-
 elekten war wacker och en
 til lands, grepo allesam-
 och jag kunde först emot
 itanien. Om natten be-
 war människa måste då
 ut,

ut, at på Klipporna rassa tillsammans den halstorka-
 da Sillen, och täcka öfwer henne; men de fleste må-
 ste öfwerlåta henne åt regnet. Den 28, 29, och 30:de
 regnade det alt framgent. Jag tilbragte min tid med
 Bibel-läsning, och höll om astone en sammankomst
 för så många, som mit tält kunde inrymma. Den
 31 gjorde jag besök i alla tält, då jag på somliga stäl-
 len måste förmana folket, på andra hugswala, och
 åter annorstådes häfwa misshälligheter, ja ock hjälpa
 de torftiga, och meddelä hufplingar någon Mebitin.
 Under alt detta regnade det än framgent, såsom ock den
 1 Junii. All Sill, som hitintills blifwit samlad,
 war nu förrottnad: och efter ingen Sill mer stryker
 här i någden fram, så foro de måste båtar, den 2, på
 andra ställen, at fiska Sill. I sammankomsten ha-
 de jag måst bara mansfolk, emedan Sill-hämtning
 är hufwudsakeligen quinsfolkens arbete. Den 3 blef-
 wo somliga båtar ute öfwer natten at ösa up Sill,
 och hemförde, den 4, goda labbningar. De fångade
 ock de första Aet eller unga Själar, som om wären
 komma tillbaka ifrå deras resa. *) De berättade, at
 de i watnet hörde en stark röst, såsom af en, den der
 kantrar med kajaken; och då de farit til stället, hade
 de blifwit warse något i watnet, som haft röd färg,
 hwars skapnad de icke kunde beskrifwa, efter det ge-
 nast nedsänkt sig. Det war förmodeligen et Sjö-
 monstrum. **) Den 5:te kom Sillen åter til vår
 strand. Alle woro då slitige, och jag med dem, at
 insamla nödigt förråd för vårt hus. Wid det jag
 den 6:te gjorde besök i tälten, ärfor jag hwarjehanda
 C 2 obehag.

*) Se härom 2 Bok. §. 27.

**) Derom kan ses 2 Bok. §. 21.

obehagligheter, och seck göra med at förnana, bestraffa och til råtta ställa. Alt blef til mit fulla nöje uptaget. Den 7:de inpackades öfwer alt. Jag bestälte til mig föreståndarena för de båtar, som här skulle blifwa längre qwar, och gjorde inrättning, huru de, efter min afresa, skulle bete sig. Den 8:de for jag emot aftenen med några båtar derifrån, och den 9:de före middagen, ankom lyckligen til Ny-Herrnhut.

S. 7.

Så wäl de Europäiske som Grönländske Bröder, woro wid sådan illat och stormaktig wäderlek, för mången farlighet utsatte, och rönste jämwäl mången underbar bewarelse. I Marts månad for Catecheten Sükel med Assistenten Johan Böhnisch, wid wackert wäder, på jagt efter Ripor. Näppeligen woro de komne til det så kallade Ripe-berget, förrän de af en häftig sunnan-storm och urwäder blefwo öfwerfallne. Böhnisch war då på et ställe, där han långt ifrån kunde se owädret komma; begaf sig altså i tid på återwägen, och kom jämwäl, på en fjerdedels mil när, hemåt, til Stepps-hamnen. Här kunde han ej widare komma, och sökte barga sig bakom en Klippa. Men då han intet skul fant, begaf han sig åter på wägen, och gick wårt hus förbi til Ny-bygget. Deremot drabbade owädret Catecheten ofwan på berget. På det han nu ej måtte öfwer ända fastas, och söndertrossa sig mot någon Klippa, eller af Enö-dofftet blifwa förqwasd, lade han sig på buken, och i så mätto kröp en timas tid, tils han i en dåld fant en Klippa, bakom hwilken han grof sig ned i snön, så djupt han kunde. Här blef han i fyra tim-

timar,
nande,
frusna
tab, at
springa
at han
wi ssel
og med
funno i
Wi bl
färlek
höra,
po må
nom;
halfwa
nogfan

Un
Grönl
följe,
gång n
pil; n
snart
ber hö
tak, b
at des
til kroy

J
wacker
fram,

d. Fortsättning.

med at förnana, be-
t blef til mit fulla nöje
s öfwer alt. Jag be-
för de båtar, som här
gjorde inrättning, hu-
vete sig. Den 8:de for
åter derifrån, och den
ligen til Ny-Herrnhut.

Grönländske Bröder,
ormaktig wäderlek, för
rönte jämnväl mängen
s månad för Cateche-
t Johan Böhnisch,
efter Ripor. Näppeli-
llade Ripe-berget, för-
rm och urwäder blefwo
då på et ställe, där
dret komma; begaf sig
om jämnväl, på en sjer-
ps-hammen. Här kun-
sökte barga sig bakom
et skjul fant, begaf han
dårt hus förbi til Ny-
owädret Catecheten of-
u ej måtte öfwer ända
ot någon Klippa, eller
d, lade han sig på bu-
mas tid, tills han i en
milken han grof sig ned
Här blef han i fyra
tim-

1 Et. Hist. om Ny-Herrnhut 1764. S. 7. 8. 37

timar, til dess han, wid stormens någorlunda afstap-
nande, bristade wåga, och med sina af stark swett
frusna kläder nödgades, half förfrusen och hel asma-
stap, at åter grafwa sig fram utur snön, och genom
springande upwärma sig. Så snart wi fingo weta,
at hans följeslagare kommit ensam til Colonien, och
wi hellswe dristade gå utur stufwan, begåfwo wi
öf med några Grönländare åstap at söka honom, och
funno igen honom aldeles utmattad nedanföör berget.
Wi blefwo härwid warse en beshynerlig deltagande
fårlek hos våra Grönländare. Så snart de fingo
höra, at den ene blifwit sedd wid Steppshammen, lu-
po många i Flemmaste owäder bort, at upöka ho-
nom; och då wi kommo hem med den andra, gick
halfwa Församlingen öf til mötes, och kunde icke
nogsamit betyga sin frögd öfwer hans räddning.

Under samma påstående owäder, hade ock en hop
Grönländare kantrat; men efter altid flere då woro i
följe, blefwo de samme åter uprättade. En annan
gång wardt en af dem på Klapp-jagt *) träffad af en
pil; men pilen gick allenast genom handen, hwilken
snart wardt åter botad. Regn-wädret, som i Octo-
ber hölt länge fort, hade så genomblött deras hus-
tak, bestående af trä-spjälor med mull och torf uppå,
at desamma hos många inföllo; dock blef ingen deraf
til krotten skadad.

§. 8.

3 April månad begaf sig Amasa, wid lugnt och
wackert wäder, på wägen til Ranget; men kom icke
fram, utan efter några dagar saut man igen stycken

E 3

af

*) Se derom 3 Bok. S. 11.

af hans kajat. Man gissar, at en af de Wilba, hwilken ofta gjorde besök i Ny-Herrnhut och ställt sig mycket wänlig, men i södra orterna begått många man-bråk, har hunnit up och mördat honom.

I Sept. blef Gregorius omstjälpt i en storm; och innan hans sällsagare hunno kemma honom til hjelp, war han af wågorna bortdrifwen. I 1762 kom han hit med sin Familja, och man märkte strax, at Frälsaren, som utwänt honom til erinnerligt lif, med sin hand hade ledt honom hit. Han fattade genast förtroende til Bröderna, ehuru han annars war af en stygg art, såsom de fleste Grönländare äro; han lärde känna sit hjerta, och talade ofta derom med tårar. Under alt detta hängde dock något wid honom af den egna rättfärdigheten, emedan han altid hade förde et stilla och indraget lefwerne; och måste derför med grämesse äse, at hela hans Familja ärhölle Döpsen förr än han. Andeligen blef också han, den 19 Januarii innemarande år, belaktig af denna Måd, som ifrå den stunden bewisat sig rätt kraftig på honom.

At de öfriga affomnada, wil jag endast omtala följande:

Nathanael, seck för några år sedan, en Wada i ryggen, så at han ej mer kunde fara ut och förwärfwa något, och tarde mycket smäkt, hwarutinnan hans Hustru, så länge hon lefde, icke heller lät något sela. Dertilmed råkade han ock på slutet ut för spitalstän, och låg et helt år til sängs, såsom en fattig Lazarus. Men wid all uselhet och sweda war han dock förnögd, och då Communionen hölls, åstundade högeligen, at man ej måtte förgåta honom. Den 18 Januarii

halsp

halsp
flyttade

Ja
hördt
wid öpr
hindra
Andelig
jämwal
Frälsare
förwärf
tion my
ålskad.
ögon,
då med
par år,
men do
han ej r
et Eido

Lea
hon råk
de både
förlebit
fymmet
gaste,
se eller
het kun
man m
tid, ha
hon til
grade,
ofta be
at Han

at en af de Wilba, Herrnhut och ställt sig orterna begått många ändradat honom.

omskjälpt i en storm; emno komma honom til kriswen. År 1762 kom man märkte straf, at n til ewinnerliget lif, hit. Han fattade ge- ehuru han annars war Grönländare äro; han- de ofta derom med rå- dock något wid honom emedan han altid hade ernerne; och måste derföre Familja århöllte Döpel- blef också han, den 19 elaktig af denna-Nåd, rätt kraftig på honom.

il jag endast omtala

ra år sedan, en Naba i t fara ut och förwärfwa fetsel, hwarutiinnan hans ke heller lät något sela. slutet ut för spitalshän, äsom en fattig Lazarus. a war han dock förnögd, ästundade högeligen, at n. Den 18 Januariil
halsp

halsp Frälsaren hans själ utur den suka kroppen och flyttade henne til Sig i de sundas Rike.

Isaac hade redan i många år med wälsignelse hört Evangelium på Kanget, men lät genom en, wid öfna Sjön belägen, fördelaktig närings-plats, hindra sig, at flytta hit til sina redan döpta Barn. Andteligen resolverade han sig dertill år 1756, och då jämwäl innan fort öfwerlemnade sig hel och hållen Frälsaren til ewärdelig ägendom. Han war en god förwärfware och hushållare, och berföre hes sin Na- tion mycket ärad, samt för sin wärlighet af hwar man älskad. Han war fattig i andanom och ringa i egna ögon, hwilket man wid alla tillfällen märkte, hälst då med honom höltes Mattwards-förhör. Nu på et par år, har han swärligen plågats af Sten-passion, men dock flitigt besökt sammankomsterna, äfwen då han ej mera kunde fara ut på sjön. Andteligen gjorde et Sido-styng den 24 Jun. ända på all hans jämmer.

Lea kom år 1743 hit, och blef 1747 döpt. Men hon råkade efteråt in i flåta omständigheter, och gjorde både öf och sin man, den saliga Gideon, som i förlebit års Historia omtalas, mycket bryderi och be- kymmer, emedan hon ofta, utan at säga öf det ringaste, lopp bort til de ställen, där hon hwarken sedt se eller höra något godt. Kärlighet och alswarsam- het kunde icke heller mycket hos henne uträtta, och man måste bära henne med tolamod. Nu på et års tid, har hon dragits med twin-sot. Derunder gick hon til sig sjelf och besinnade sig, samt med tårar ån- grade, at hon förhållit Frälsaren sit hjerta, och så ofta bebröfwat honom. Hon bad honom hjerteligen, at Han wille til nåde uptaga och med sit blod twä
E 4 henne

d. Fortfättning.

h wi hade jämnväl den
tit henne sinna nåd och
Kort före affidandet
rop: O huru får har
il jag i ewighet tacka

året, 1765.

errnhut.

let.

öfwerlygaba Hedningar

et på Ranget.

h Påst-wefans firande.

ifrå Ewfland. Wacche-

i åt Söder, hwarigenom

3= Hjelparna förorsakas.

en Missionär.

a näringsfång. Rädd-

else om två förolyckada.

Et hus uppbygges för

etelse om Uaicetens Syn-

mauerna i Terra Labra

rdnlandarna.

dållna tal, och om Ryr-

ada.

hedningar här i grann-

utna åren, i synnerhet

å sin återresa ifrå nor-

den

1 St. Hist. om Ny-Herrnhut 1765. S. r. 41

den höllo sit winter-läger på Ranget. I förra hälften af året, besökte de oss och ganska ofta, och man kunde icke klaga öfwer deras owillighet, at höra Evangelium, och gifwa detsamma bifall. Så af dem woro så fräcke, at de sade: „Wi wilje icke omwända oss, wi wilje förblifwa Hedningar.“ Månge woro öfwerlygaba, at de måste omwända sig, så framt de icke en gång wille warda olycksalige; men de betände rent ut, at kärleken til körslig frihet ännu affhölle dem derifrån. Andre wille wäl omwända sig, om de kunde göra sig lösa ifrå sit sällskap, hwilket de, icke af twång, utan af egen fri böjelse, måste wara tillgifne, för at icke bedröfwa sina anhöriga, och ädraga sig illakt estertal af andra, som hade desamme icke wäl bemött de personer, hwilke afföndra sig ifrå dem. Endast en ogift person gjorde sig lös ifrå de sina, och blef qwar i Ny-Herrnhut. De öfriga af nåden rödda, öfwerlygaba och halfswilliga, måste man, för närwarande tid, ännu med ömkan låta widare fara.

Den gamle Härmästaren Rastak, som i förriga årens Historia ofta emtalas, hölt sig, ibland andra, åter uppe här i någden, och besökte flitigt ej allenast sin son, som är döpt, utan och lärarena, och med tolamod åhörde, hwad man med honom talade, så wäl om hans elända tilstånd, som om det saliga lefwerne, hwilket hans barn och de öfrige troende, i Guds Sons tro föra kunna. Hans swar war sådant, som man det kan förwänta af en gammal werlds-wis, den der tror sig hafwa all ting undersökt, men af kärlek til synden tagit sit partie, och deruti blifwit förhårdad: „Jag är, sade han, älsför gammal at fatta och begripa något sådant. Saken är skön, men

C 5

icke

ide för mig. Låt man ungt folk omvända sig, at de måtte warda wise och förbättrade. Jag har ofta efterfannat saken, och jag har undersökt altsammans; och ifall jag skulle omvända mig, så borde jag hålla mig til Eder, emedan jag ser, at Eder wandel stämmer öfvergens med Eder lära: men jag är nu redan gammal, och lär väl gå min gamla gång.„

§. 2.

J medlertid underlätto hvarken Missionärerna eller Grönländske Bröderna, at flitigt besöka Hedningarna, och utströ säden, i synnerhet hos dem, som ännu söga eller intet deraf förnummit, och det i förhoppning, at den en gång måtte upgå och bära frukt. Om et sådant besök, som Diaconus Sörensen med nyligen ankomna Broderen, Zacharias gjorde, heter det ibland annat: „Den 15 Apr. wille wi fara til Kookbarna, at lära nogare känna där boende Hedningar, hwilke ofta hafwa besökt oss i denna winter; och at se, om någon wore, som efter Gud frågade. Det war wackert wäder. Men då wi kommo nära intil dessa Lär, stack sig up et starkt wästamäder, som nödgade oss at wända om och fara til Kangel, där wi bleswo i två dagar. Folket war wänligt, och gjorde våra Grönländare, som med oss woro, mycket godt. Jag talade dageligen i husen om Frälsarens stora kärlek til dem, och om den salighet, som de i denna och tilkommande werld kunde njuta, om de i nådenes tid wille öfwerlemna Honom sina hjertan.„ En Söderländare frågade mig och sade: „hwadan weten J, at de troende blifwa förnögdare och saligare, när de dö, än de ötrogne? J hafwen ännu

ännu ej
kunnen
swarade
nessen w
är nedbo
huru de
där Fal
för at fr
ligheten.
är fare d
Honom
här i tid
genom
ewighet
dessa tid
wisshet
sammars
ningen
som for
se; (J
oss, så
norleder
om hjer
mig; a
jag gick
De
hodde 3
tenhul
hos der
su Ma
de mig
ma, n

Fortfättning.

omvända sig, at be-
e. Jag har ofta ef-
bersökt altsammans;
g, så borde jag hålla
at Ebar wandel stäm-
men jag är nu redan
mla gång..

ken Missionärerna el-
flitigt besöka Hednin-
merhet hos dem, som
mmitt, och det i för-
e upgå och bära frukt.
onus Sörensen med
charias gjordt, heter
Apr. wille wi fara til
änna där boende Hed-
kt of i denna winter;
m efter Gud frågade.
n då wi kommo nära
et starkt wästanwäder,
y fara til Kangel, där
ket war wänligt, och
n med of woro, myc-
en i husen om Frålsa-
om den salighet, som
wers kunde njuta, om
nna honom sina hjer-
ägade mig och sade:
ende blifwa förnögdare
de otrogne? I hafwen
ännu

1 Et. Sist. om Ny Herrnhut 1765. S. 2. 43

ännu ej warit där, och hafwen det icke sedt; huru
kunnen I då tala derom med sådan wisshet?.. Jag
swarade honom: „Det har den sagt, som af begyn-
nelsen warit der uppe, som har skapat all ting, och
är nedkommen, samt har lärde och sagt människorna,
huru de skola komma dit upp, och huru deras tillstånd
där skal blifwa; som ock låtit sit lif och utgitt sit blod,
för at frälssa of isrä förderfwet, och förwärfwa of sa-
ligheten. At Han talat sanningen, det tro wi, och
ärfare det på våra hjertan. Och alle de, som tro på
honom och ärfara hans blods kraft, blifwa redan
här i tiden delagtige af den salighet, som Han dem
genom sin död förwärfwat, och den de der uppe i
ewighet fullkomligen skola ätnjuta. Och emedan de
detta känna och hafwa, så kunna de ock med sådan
wisshet derom tala, liksom de allaredan hade det altsam-
mans sedt med sina ögon..” Detta war för Hed-
ningen obegripeliget. Jag sade altså til honom, så-
som fordom lärjungen til Nathanael: „Kom och
se; (Joh. 1: 46.) om du allenast en winter bodde hos
of, så skulle du blifwa det warse, och lära tänka an-
norledes..” Det måtte ännu icke hafwa warit honom
om hjertat; icke desto mindre seet han sådan kärlet til
mig; at han gjorde mig följe på alla ställen, hwaräst
jag gick och talade med Hedningarna.

Den 17 foro wi til de två slydligaste husen. Här
bodde 30 människor, som alla woro komna ifrån Sta-
tenhut. För det hästiga wädrat skull måste wi blifwa
hos dem i 8 dagar. När jag talade til dem om JE-
su Marter, hörde de upmärksamt uppå. Jag gjor-
de mig all mödo at bitida och sent, när de woro he-
ma, måla dem för ögonen Jesum den korsfästade,
och

och beprisa dem Guds stora kärlek till alla människor. Jag fant mig och rått något ibland dem, emedan de genom umgänge med illaka människor ännu icke woro förderfwade, utan talade och handlade helt ofonstligt, såsom wilde folk. Här såg jag något sällsamt, nemligen en fjorton årig, och en två och tjugu års gammal yngling, hwilke bägge ännu bidde sina mödrar, och det utan all blygsel. En man, som hade tre hustrur, bad mig döpa sitt tre dagar gamla barn. Då jag nu swarade honom: Wi döpa allenast de människor, som bo och blifwa hos oss; wille han låta mödren samt med barnet fara med mig. Men hon hade ingen lust dertill; eller litade hon icke på sin mans ord. De ledo alle stor hunger; ty i tre dygn hade sådant omwäder varit, at de ej kunnat fånga annat, än små fisk; derföre blefwo och alla gamla sko-sålor och rått-skin uppsökta och ätna, at dermed stilla hungern. På detta besök har jag lärde känna 60 till 70 själar, och icke utan förhoppning, at Frälsaren i sinom tid skal af dem utbekomma någon lön för sin smärta, förkunnat dem Hans död. Besynnerligen war på siststa stället en stor rörelse, och det grämde mig råte mycket, at jag måste stillas ifrå dem. Den 24 Apr. togo wi af dem wänligt afsked, och foro åt Ny-Herrnhut tillbaka, arkänsamme för all den nåd och beskydd, som vår käre Herre på denna resa låtit oss wedersaras..

S. 3.

Wid så ringa tillwärt utaf Hedningar, använde Bröderna sin tid desto mera uppå, at genom sammengens ord och de hel. Sacramenten, flöta de trognas För-

Förfamilj
dom.
Påst. we
Fastlags-
werne, li
handlade
de; hwar
men besh
föda i H

Den
na samm
cancerne
prästerlig
taladt.

Absolutie
i sin lida
dan wi d
verade,
wardsens
första gå

Honom,
Han oss
Före mil
rien, och
Hel. Ar

Jesus lit
hwilket
som de

Efter m
begravnin
til Sta
hydda b

let til alla människor.
 and dem, emedan de
 människor ännu icke woro
 andlade helt ofonstade,
 något sällsamt, nem-
 då och tjugu års gam-
 nu didde sina mödrar,
 ar, som hade tre Hu-
 ar gamla barn. Då
 pe allenast de männi-
 ; wille han låta mo-
 mig. Men hon hade
 hon icke på sin mans
 ty i tie bygn hade sä-
 nat fånga annat, än
 a gamla Po-sålor och
 dermed stilla hungern.
 känna 60 til 70 själar,
 Gräfsaren i sinom tid
 n lön för sin smärta,
 Deshuerligen war på
 y det grämde mig rätt
 å dem. Den 24 Apr.
 och foro åt Ny-Herrn-
 l den nåd och beskydd,
 i resa låtit oss wede-

Föreläsning, och föra de än odöpta til Christi känne-
 dom. Jag wil derom endast anföra Marter- och
 Påst-weckan. Den 17 Febr. blef, til en början af
 Fastlags-tiden, sunget utur Litanien om Jesu les-
 werne, lidande och död, och i Predikan öfwer Luc. 18.
 handlade om vår Öterlösares swära gång til sit lida-
 de; hwarwid alla hjertan förmantes, at på alla tider,
 men besynnerligen i denna Passions-tid, söka sin själa-
 söda i Hans förtjenst och lidande.

Den 4 April på Skärtorsdagen, sedan allmän-
 na sammankomsten blifwit hållen, hade Communi-
 canterna en kärleks-måltid, hwarwid Jesu Szwerst-
 prästertliga bön Joh. 17 blef föreläsen, och deröfwer
 taladt. Derefter kommo de tillsammans til den hel.
 Absolutionens undfäende. Wär käre HErre war oss
 i sin lidandes och döds gestalt innerligen nära; och se-
 dan wi öfwer all vår brist blifwit tröstade och absol-
 verade, kallades wi med långtande hjertan til Matt-
 wardens hel. Sacramente, hwaraf ssu Personer för
 första gången nu blefwo delagtige. Den 5:te tackade wi
 honom, på wåta ansigten, för denna stora nåd, som
 han oss genom sit bittra lidande och död förfäffat.
 Före middagen for man fort, at läsa i Passions-histo-
 rien, och at deremillan sjunga. Dertil upstånde den
 hel. Ande hjertana, och den simpla Historien om
 Jesu lidande, verkade et djupt intryck hos åhörarna,
 hwilket tårarna betygade, dem man så wäl i dag,
 som de förra dagarna, såg trilla nedföre kinderna.
 Efter middagen, sedan et tal war hållit om Jesu
 begrafning, at man ock i grafwen har honom
 til Stallbroder, blef Syster Dorotheas andelösa
 hydda begrafwen. Den 6:te taltes i Morgon-stun-
 den

Hedningar, anwände
 på, at genom sannin-
 sten, söta de trognas
 För-

den om Frälsarens hroll i grafven, och öfver det ämne catechiserades jämväl barnen. Med Dop-Candidaterna wardt än en gång utförligen taladt. De woro mycket upmärksamme, och betygade en stor längtan efter den hel. Döpselen.

Den 7 om Påst-morgonen, war folksamlingen så talrik, at salen, förhuset och sibo-kamrarna ej kunde inrymma dem alla. Församlingen föll på knä, och tackade Frälsaren för återlösings-werket, som kostat honom så mycket, samt för Hans segerrika upståndelse. Derefter blef en del af Påst-liturgien beden. Sedan gick Församlingen ut på kyrko-gården, och utbad sig den ewiga gemenskapen med de fullkomna-des Församling, och med de troigna, som sedan sidsledne Påst-hår saligt affomnat. Efter återkomsten på salen, hölts et tal öfver dagens lösen, och Predikan öfver Högtids-dagens Evangelium, då denna dagen sedan slöts med Församlings-stunden. Den 8:de, på annan dag Påst, blefwo först Chor-sammankomster hållna, och sedan en Predikan om Frälsarens samtal med de två lärjungar, som gingo til Emaus. Deruppå undfingo fyra personer den hel. Döpselen. I aftonstunden wardt en Grönländska upptagen ibland Dop-Candidaterna. Den 9:de, efter wädret war wackert, foro de fleste Bröder ut; men barnen hade sin Catechisation. Den 10:de hörde man många hugnelliga witnessbörder, huru nådigt Frälsaren bewist sig på hjertana i dessa högtids-dagar.

Den 16 Maji, som war Christi Himmelsfärdsdag, blefwo Husfäderna och Husmödrarna qwar på salen efter Predikan. Då wardt, efter et kort tal till dem, en indelning och ordning gjord, huru de skulle

Fulla samlingen både sig någontemna genom J. en J. E. F. tade, all inbör. rättade s. Hans rå. Pin. wistande gen ring

Mel. Lichren mit från härstäder Georg af Måh närerna, isä sina åriga fö. Söderlä göra en Colontier Denna Arbetare

*) g. Resa, för tenfeld, s

rafven, och öfver det armen. Med Dop-Causförsligen taladt. De och betygade en stor en.

, war folksamlingen så sidsamrarna ej kunde lingen föll på knä, och ngs-werket, som kostat Hans segerrika upstånd af Påsk-sturgien beden. på kyrko-gården, och apen med de fullkomna-rogna, som sedan sidsat. Efter återkomsten agsens lösen, och Pre-Evangelium, då denna mlings-stunden. Den blefwo först Chor-sam- en Predikan om Fräl-rjungar, som gingo til fyra personer den hel-wardt en Grönländska erna. Den 9:de, efter fleste Bröder ut; men n. Den 10:de hörde esbörder, huru nådigt a i dessa högtids-dagar. Christi Himmelsfärds-Husmödrarna qwar på wardt, efter et kort tal-bning gjord, huru de fülle

fulle fara på Sill-fänge, på det och de fattige, som ingen båt hafwa, måtte kunna följa med och försöka sig något. Sluteligen blefwo de förmante, at ej lemna sin egen anda inrymme, utan betänka, at de genom Herrans nåd blifwit bemärdigade, at wara en Jesu Församling: dersöre Han och af dem wäntade, at de så wäl genom deras arbets-flit, som uti all inbördes wandel, och i umgänge med Hedningarna, rättade sig efter Hans exempel, och betedde sig såsom Hans rätta lemmar.

Wingst-högtiden faller gemenligen in under deras wistande på Sillfänget; hwarföre jag denna gång ingen ring widare will derom anföra.

§. 4.

Med detta års första Skepp, som landade wid Lichrenfels, hade tre unge muntre Bröder ankommit från Herrnhut, at arbeta wid Missions-werket härstädes, nemligen Gottfried Grillich, Johan Georg Klügel, och Joseph Weisser, den sidste af Mährisk härkomst. De bragte med sig til Missions-närerna, befhinnerligen til Broder Mattheus Stach, ifrå sina Bröder i Tyskland, et svar på deras sju-åriga förfrågning: om det wore rådeliget, at efter Söderlänningarnas trägna anhållan, på et års tid göra en besöknings-resa til Söderlandet, där inga Colonier ännu äro och inga Skepp kunna anlånda? *) Denna resa gaf anledning til någon förändring med Arbetarena. Mattheus Stach reste med nyhankom-
na

*) Något mera om närmaste anledningen til denna Resa, förmåles nedanföre i 1764. års Historia om Lichrenfels, §. 6.

na Brodern Flügel, til Ny-Herrnhut, för at öfverlägga med där warande Missionärer om Arbetarenas omväppling, och sin resa til Söder; men kunde allenast fem dagar uppehålla sig därstädes, på det han icke måtte låta den korta sommaren och det goda refewärdret gå förbi. Wid sit afskeds-tagande hölt han et tal, och gjorde en genomträngande bön, deruti han befalte Herranom Guds werk här och i Lichtenfels, och utbad sig sina Med-arbetares wälsignelse och förbön. Den 20 Junii anträdde han, i sällskap med 12 Grönländare, sin resa, först och främst til Lichtenfels. Dithän fölgde honom sedermera den 29 Julii, Heinrich Hükel med sin Hustru, och med Assistenten Johan Böhnisch; häremot kom derifrån til Ny-Herrnhut, Böhnisches Wika med sin Moder, beledsagad af Catecheten Mejer och nykomna Brodern Grillich. Den förra blef den 8. September, genom Missionären Bek, med Entlingen Zacharias til ägta sammantafnad förknippad.

I medlertid anlände Danske Skeppet, som til Godhaab war destineradt, sedan det förut warit wid Colonien Sockertopp. Med samma Skepp ankom en ny Missionarius, Herr Hallefen, en född Isländare, så at nu mera woro två Danske Missionärer här wid Nybygget.

§. 5.

Om Brödernas sommar-arbete och närings-idning wil jag denna gång ingen ting widare nämna, än at de af sin klene sära-hjord slagade 14 stycken, och behöllo 15 öfriga. At förse desamma med nödigt hö til den långa wintern, och insamla desamma ifrån

Herrnhut, för at öfver-
 missionärer om Arbetarens
 till Söder; men kunde alle-
 sig därstädes, på det han
 ommare och det goda rese-
 t affeds-tagande hölt han
 omträngande bön, deruti
 ds verk här och i lichten-
 ed-arbetares välsignelse och
 inträdde han, i sällskap med
 , först och främst til lich-
 honom sedermera den 29
 med sin hustru, och med
 ynisch; häremot kom der-
 ödnishes Enka med sin
 atecheten Mejer och ny-
 Den förra blef den 8. Sep-
 iren Bek, med Enklungen
 antefnad förknippad.

Danske Skeppet, som til
 sedan det förut varit wid
 led samma Skepp ankom en
 Sallesen, en född Islän-
 o två Danske Missionärer

5.
 nar-arbete och närings-ida
 ingen ting vidare nämna,
 a-hjord slagade 14 stycken,
 et förse desamma med nö-
 ern, och insamla desamma
 ifrån

ifrån alla fringliggande dar och Grönlandarnas gam-
 la bonings-platser, det tar mästa tiden bort i Augusti
 och September månader. Grönlandarna hade, i
 de tre första månader af året, en slätt näring, för
 nästan beständigt påstående stormaktig wäderlek skull;
 och södo-bristen insant sig så mycket mer, som de för-
 lebit år hade söga kunnat förwärfwa. Dertillmed
 war Sillen, såsom deras dageliga bröd, af wätan
 merendels förderfwad; och Sjähl-sängsten om hö-
 sten, såsom deras bästa inbärgning, hwarmed de af
 Handlande kunna något förtjena, slog dem aldeles
 felt. Likwäl södde vår himmelske Fader dem, och lät
 ingen lida hunger, icke ens älderstegne och kraftlige,
 Enkor och wärnlösa barn; de moro icke heller, til sin
 hungers stillande, nödsakade, at gripa til gamla sto-
 sätor och tält-skin, såsom wi förut hördt berättas
 om Hedningarna i Kangel. I denna sommar och
 höst, war deras näring desto bättre, och de kunde til
 Köpmännerna aflåta et ansenligt parti af Sjähl-speck
 och tran.

Härwid råfode wäl många i lifsfara: två blef-
 wo en gång halfdöde dragne ur watnet, och åter til
 rätta bragte med något brännwin, som gjorde, at de
 gåfwo ifrå sig det insupna sjö-watnet. Ufwen hade
 en ogift odöpt flicka, genom et fall från en klippa, of-
 wansför soileden afbrutit sit ben, at spillror stucko sig
 fram i säret, och innan man kunde afhämta henne,
 hade hon nästan blödt sig til döds; dock, ehuru ingen
 af Bröderna förstår Chirurgen, blef hon åter snart
 läkt, och åkomman tjente hennes själ til nytto.

Men så hade ock två Grönlandare den olyckan,
 at omkomma i watn. Den ene war ynglingen Sis,
 Tredje Bandet. D Eias,

Tias, hvars fader **Tectamak**, en ryckbar Särmas-
stare och mördare, hade år 1746, isrä Norden ledsa-
hit våra Bröder på deras farliga sjö-resa, *) och af-
wen et år bodt härstädes, men åter farit härifrån,
och i Norden blifwit mördad. Modren, hvilken til-
lika med barnen hade i medlertid genom Evangelii
prebikan blifwit fattad, kom år 1753 åter hit med sina
fem barn, och denne hennes son wardt 1755 döpt.
Han war af et upriktigt sinnelag och fulla wäsende,
war ock i sit arbete slitig och lycklig. Den 7 Janua-
rii hade han i en storm kantrat, kruspit utur kajaken,
och bundit Sjähl-blåsan om lifwet, hwilken ock drif-
wit honom til lands; men emedan det war ganska
kalt, har han förmodeligen frusit ihjäl.

Den andre, wid namn **Joab**, en gift man,
hade redan i **Samuel Kajarnas** tid, då han war en
ung gosse, hört Evangelium; sedan hans fader blif-
wit död i Norden, kom han år 1746 hit, i följe med
våra Bröder på deras förbemälda resa isrä Norden.
I flera år hade han varit uppaffare wid kyrko-salen,
och troligen förrättat detta ämbete: han förde en god
wanbet ibland sit folk. Den 26 Febr. om morgonen,
war han sidste gången hos Missionären, och til vårt
fulla nöje bestref sit hjertas tilstånd: for strax derefter
ut på sjön, där han redan fångat en Sjähl, och då
han ämnade kasta pilen efter en annan, blef omfull-
ryckt; och emedan den dödade Sjählen war fastgjord
wid kajaken, har han ej kunnat åter uprätta sig.

§. 6.

Våre Grönländare flyttade den 15 Octob. i sina
winterhus; och följande dag begicks äminnelsen af
kyrko-

*) Se samma års Historia, §. 7.

kyrko-
na blef
bar hin
manfor
de, så
Guds
intil ho
dels ib
des äte
konet,
sa, ku
stänb.
altfå 1
dan af
til kom
med Y
Dara
härem
40 stic
stikor,
na, h
onödig
gra S
samme
ata ho
p
flyttu
ländar
Affer
Förfa
är hål
klarad

af, en mycket bar Härmä-
746; ifrå Norden ledsa-
arlige fjo-resa, *) och af-
men åter farit härifrån,
Modren, hwilken till-
blertid genom Evangelii
år 1753 åter hit med sina
es son wardt 1755 döpt.
anelag och sälla wäsende,
lycklig. Den 7 Janua-
rat, trupit utur kajaken,
lifwet, hwilken ock drif-
emedan det war ganska
frustit ihjäl.

Joab, en gift man,
nads tid, då han war en
n; sedan hans fader blif-
år 1746 hit, i följe med
emälta resa ifrå Norden.
uppaffare wid kyrko-salen,
mbete: han förde en god
26 Febr. om morgonen,
Missionären, och til wårt
illstånd: for strax derefter
fångat en Sjähl, och då
en annan, blef omkull-
de Sjählen war fastgjord
nat åter uprätta sig.

ade den 15 Octob. i sina
3 begicks äminnelsen af
kyrko-

kyrko-salens inwigning för 18 år sedan. Grönländar-
na blefwo påminne om de gamla tider, då man under
bar himmel, och ofta i regn och snö, måste hålla sam-
mankomsterna. De blefwo til tacksamhet upmuntra-
de, så wäl för friheten och beqwämlichkeiten, at höra
Guds ord, som för den wälsignada werkan ordet hit-
intil haft på så många hundrade, dels ibland dem,
dels ibland de Wilda. Icke långt derefter inrätta-
des åter sällskaperna. Här woro 168 personer af man-
kønet, och 224 af qwinno-kønet, som öfwer 4 år gam-
la, kunde i sällskaper yttra sig om sina hjertans til-
stånd. Alle Inwånare woro wid årets slut 433, och
altså 15 mindre til antalet, än för et år sedan, eme-
dan af Hedningarna war allenast en enda person ber-
til kommen, men 12 döpte hade deremot farit bort
med Missionären Stach på hans resa at söder.
Dara fyra fullwuxne woro döpte, och 12 barn födda;
häremot hade 15 gått utur tiden. Med 30 goffar och
40 flickor begynte man hålla Schola: och för de stora
flickor, som härtils, til en del, bodt hos ogifta syster-
na, hade et eget hus blifwit upbyggt, där de, ifrån
onödigt umgänge med Goffar afföndrade, under nå-
gra Systers uppsikt och undervisning, bo och sofwa til-
sammans, såsom i en barna-anstalt, men arbeta och
äta hos sina föräldrar.

På första Församlings-dagen efter winter-in-
flyttningen, uplästes först et bref ifrån den hos Grön-
ländarna bekanta och af dem älskade, Johannes
Asserfot; och sedan communicerades Grönländska
Församlingen något utur Brödra-unitetens föreläbit
år håldna Synodo, och wardt efter des begrep för-
klaradt: och fant man, at det hade sin nytta med sig.

I synnerhet gjorde Hjelparena anmärkning wid et och annat, hwilket de wid tillfälle wetste at på sit sätt med begripeligare ord uttrycka, och göra klart för sina bröder.

På sista Församlingsdagen af året, måste man, på mångas anhållan, än en gång säga och uttyda dem något af Synodo. Tillika meddeltes dem Jens Savens berättelse om dess första resa til Terra Labrador, och dess astal och öfwerens-kommelse med därstädes boende Eskimauer eller Karalit, såsom de sig kalla; hwilket hos alla upväckte en ogemen glädje, i det de af alla omständigheter kunde sluta, at där warande Willar äro ostridigt af enahanda Nation med dem, och at Evangelii ljud nu jämwäl kommit til detta folk, samt förhoppning är, at hos dem kan samlas en lön för Jesu smärta. Ja somlige betygade och en åstundan, at fara dithån, och med ord och exempel å daga lägga, at jämwäl desse Karaler kunna genom Jesu blod döpas och blifwa saliga människor, om icke et så widsträckt haf wore emellan, eller de kunde finna igen den wägen dithån ut med landet, hwilken deras förfäder 3 å 400 år tillbaka förmodeligen hafwa farit hit ifrån Norra Amerika.

§. 7.

De åtnögde sig alltså, at låta sit ljus lysa för här warande Hedningar, och beprisa dem den nåd, som Herren bewisat emot deras egna själar. Härtil blefwo de ej allenast förmante af sina lärare, utan de upmanade och hwarannan sjelfwe, til sådan kärlek och god gärning. Således sade en af Hjelparna uti sit tal: „Hwad Frälsaren af nåd har gjort på oss arma syndare,

syndare
het eno
den råd
wi och t
sannshy
sig af s

En
sig wid
de bär
gen, o
de lifw
troget

D
Wid
talte n
En an
nelse o
oredlig
saldig
färdig
Honor
hjerta
nom e
dan,
ter nå

C
gen h
här r
hjerta
at mi
endaf

anmärkning mid et och
verste at på sit sätt med
och göra klart för sina

en af året, måste man,
gång säga och uttyda
ka meddeltes dem Jens
frsta resa til Terra La-
öfwerens-kommelse med
r eller Kavalit, såsom
la upväckte en ogemen
kändigheter kunde sluta,
stridigt af enahanda Na-
li ljud nu jämwal kom-
ppning är, at hos dem
i smärta. Ja somlige
t fara dithån, och med
at jämwal desse Kara-
böpas och blifwa saliga
sträckt haf wore emellan,
n wägen dithån ut med
r 3 à 400 år tillbaka för-
ån Norra Amerika.

låta sit ljus lysa för här
prisa dem den nåd, som
gna själar. Hårtill blef-
af sina lärare, utan de
lfwe, til sådan kärlek och
en af Hjelparna uti sit
D har gjorde på öf arma
syndare,

syndare, det skal icke allenast drifwa öf til tacksam-
het emot Honom, utan ock förnä öf, at göra öf nå-
den rätt nyttig och deraf fylla våra hjertan, på det
wi ock derom må kunna tala för de ofunniga, och med
sannskyllig smak för saken, ägga dem, at låta göra
sig af samma nåd delagtiga.

En annan förmanne Grönlandarna, at så wänja
sig wid Frälsaren, at de Honom förutan så litet kun-
de bärga sig, som siften utan wagn; och fölgakteli-
gen, om de ock någon gång kommo ifrå rätta spåret,
de likwål åter blefwo drefne, at med et långtande och
troget hjerta hasta til Hans sår.

Om en annars ganska behjertad man, den ingen
Wid törs komma förnär, heter det: „Hans tårar
talte mer än hans ord, och det gjorde en stor rörelse.“
En annan aflade först och främst en upriktig bekän-
nelse om sig sielf, och förmanne de andra, at med alla
oredligheter, som de ännu hos sig blefwo warse, gå en-
saldigt fram til Frälsaren, och låta medbeta sig den rätt-
färdighet och helgelse, som utur Hans sår flyta. För
Honom kunne wi icke, sade han, undanstinga vårt
hjärtas tillstånd, och äro Frymtare och ljumt folk Ho-
nom en stygghelse. Men den som framställer sig så-
dan, som han känner sig, och med allwar långtar ef-
ter nåd, honom skal Han icke neka densamma.

En af de nya Hjelparna sade, då han första gån-
gen höll tal til Församlingen: „Det är bekant, at
här talas om intet annat, än om Frälsaren och vårt
hjärtas tillstånd. Dersöre wil jag nu endast säga Eder,
at mig brister ännu allför mycket; och det tröstar mig
endast, at jag wet och med hjerte-känning tror, at

54 Historia om Grönland. Fortsättning.

Frälsaren med sin död återlöst mig, och med sitt blod förvärfvat mig allt hvad jag hafwer, och hvad mig ännu brister ic.

Om Nådens särdeles märkvärda bewisningar på unga och gamla, wil jag denna gång ingen ting vidare anföra, efter det så nyligen är Redt i nästförelöfna års Historia; utan endast nämna något litet om nådens tuftan och bestraffningar. En af Grönländarna, som genom hwarjehanda förselsler råkat i et slätt tillstånd, och i tre sjerbedels år varit utsluten ifrå Nattwarden, blef i Communicanternas sammankomst, under hjertelig bön, med händer påläggning afslöwerad, och åter til Nattwards-gäst uptagen.

Wid det Nattwarden begicks första gången efter winter-insittningen, heter det ibland annat: „Witacke Gud den Hel. Ande, för det Han, äfwen i denna sommar, då våre Communicanter varit kringströddt ibland Hedningarna, har wisat dem, så wäl på deras elände, som på Jesu förtjenst. Någre måste denna gången blifwa borta ifrå Nattwarden, hwilke deröfwer utgöto många tårar. En hustru uttrade sig derwid så: „Då allt folket i wåras for på Sill-fånge, men min man och hans fader med deras båt och hela familia flögde sig egenwilligt ifrå de öfriga, för at wåra ensam öfwer sommaren på en fördelagtig plats, ropade jag til dem och sade: Hörer man! nu gå wi wåra egna wågar, och låre altså i denna sommar ingen ting så höra om Frälsaren. Huru skal det då lika oss, när wi at Hösten blifwe ifrån de Trognas samfund afföndrade? Nu (sade hon) har min man ganska litet kunnat förwärfwa, och det anser jag som et straff för hans egensinnighet.„ Då hon

1 Et

hon nu
hon my
wål her
blifwa

Til
och ann

1)
Kang
Miss
ibland
sward
en mar
såsom
Passad
som ha
kom 17
och 17
in i H
halp h
gåfwa
göra t
en af
de ält
gång
man
slutet
näven
de, h
upsyn
ransa

hon

kom mig, och med sitt blod
hafwer, och hwad mig

ärkwärdiga bewisningar
denna gång ingen ting
tydligen är sedt i nästfö-
ljandast nämna något litet
offningar. En af Ordn-
behanda förseelser råkat i
arbetels är varit utsluten
municanternas samman-
med händers påläggning
twards-gäst uptagen.

gids första gången efter
det ibland annat: „Wi
br det Han, äfwen i den-
municanter varit fring-
har wisat dem, så wäl
Jesu förtjenst. Någde
borta ifrå Nattwarden,
ha tårar. En hustru yt-
alt folket i wåras for på
och hans fader med deras
sig egenwillige ifrå de
öfwer sommaren på en
g til dem och sade: „Hö-
na wågar, och läre altså
g så höra om Frälsaren.
wi åt Hösten blifwe ifrån
rade? Nu (sade hon) har
t förwärfwa, och det an-
ns egenfinnighet.“ Då
hon

hon nu seck tillstånd, at gå med till Nattwarden, war
hon mycket blyghfull och tacksam; och tjente det jäm-
wäl hennes man til nytta, at han denna gång måtte
blifwa derifrån.

§. 8.

Til slut wil jag ännu nämna något litet om en
och annan, som i detta år affomnat.

1) Timotheus war en af våra första åhörare på
Kangel, och blef genast af Råden fattad. Då
Missionären en gång kom dit, och frågade denna,
ibland annat, hwad för tankar han hade om sig,
swarade han så: „jag tänker så här: si, där kommer
en man, hwilken har händer och fötter, och ser ut,
såsom wi; men hans innersta är helt annorledes be-
klädd; ty han tänker alltså på Frälsaren, och så-
som han tänker, lärer han och nu tala för oss.“ Han
kom 1743 til oss med sina två bröder och hela familia,
och 1744 wardt han döpt. Han råfde wäl efteråt,
in i släta omständigheter; men den trogne Herden
håp honom åter til rätta. Han ägde en besynnerlig
gåfwa, at tala med de Wilde, och genom liknelser
göra dem saken begripelig; såsom han jämwäl war
en af våra Hjälpere. Men efter han, wid annalkan-
de ålderdom, blef något sinnes-swig, och mången
gång talte mera, än nödigt och nyttigt war, måste
man gifwa honom affsed ifrå denna beställning. På
slutet öfwerföll honom en sömn-sjukan. När Missio-
nären under hans sjukdom besökte honom, och fråga-
de, huru han besant sig, wände han sig med en glad
uppsyn emot honom, och sade: „Jag har någon tid
ransakat mit lefwernes-lopp, och funnit, at jag gan-

Stä- ofta har bedröfwat Frälsaren; derföre jag och varit omiff, om Han wore mig nådig. Men i går skänkte Han mig en ny nåde-blick, och wisade mig sina sår, såsom Han fordom gjorde åt Thomas. Nu kan jag, såsom en arm syndare, med hugnad och frimodighet gå til Honom., Deruppå började han göra en hjertinnerlig bön, och två timar darestes af somnade han.

2) Milca, en ogiffte syster, kom 1743 hit, söderifrån, och hörde genast Evangelium med reel nytta. Hennes hjerta war håstادت wid Frälsaren: Hans li- dande war hennes själa-söda och förnöjelse, och under barnsliget umgänge med Honom, förde hon en fridsam och nögd lesnad med sina samsystrar. Hon har ock i flera års tid varit en trogen tjenarinna eller uppasserka på kyrkosalen. Sedan hon i tu års tid, varit sjuklig; och långtat efter sin förlofning, frälste Herren henne omsider til sit himmelska rike.

3) Martha, en gammal Enka, kom 1740 söderifrån, til denna ångd, hörde Evangelium i tu år, och för sedan bort med sina landsmän; men hon hade ej mera någon ro i sit hjerta, och kom 1745 med sina släktingar åter til oss. Hon hade en grundelig känsel af sit elände, hölt sig såsom en fattig synderska til Jesu förtjenst, och förorsakade oss ofta mycken sagnad med sin upriktighet och barnsliga wäsende, så tids hon kom at tala om sit hjerte-tillstånd. Nedan i några år, har hon wid sin höga ålder och kraftliga hydda, långtat, at få wara hemma när Herranom, och för hwar och en, som henne besökt, betygat sin sagnad öfwer det, at dermed ej skulle dragas mycket långt ut på tiden, för den starka swulsten skull, hwar- med

1 Et.
med hor
ropade
och satt

§. 1. 2.
VII.
Sta.
§. 2. 6.
§. 3. 1.
§. 4. 1.
§. 5. 1.
atti
brö
§. 6.

M

Sria
aller
nen.
sina
daga
föro

id. Fortsättning.

aren; derföre jag och
ig nådig. Men i går
blick, och visade mig
jorde åt Thomas. Nu
are, med hugnad och
Deruppå började han
två timar derefter af-

r, kom 1743 hit, söder-
gelium med reel nytta.
id Frälsaren: Hans li-
ch förnöjelse, och under
om, förde hon en frid-
samslystrar. Hon har
gen tjenarinna eller up-
n hon i tu års tid, wa-
sin förlofning, frälste
himmelska rike.

al Enka, kom 1740 sö-
de Evangelium i tu år,
nbsmän; men hon hade
och kom 1745 med sina
hade en grundelig känsel
en fattig synderska til
ade of ofta mycken sä-
barnsliga wäsende, så
herte-tillstånd. Redan i
ålder och kraftliga hyd-
na när Herranom, och
besökt, betygat sin sä-
ej skulle dragas mycket
ka swulsten full, hwar-
med

1 St. Bist. om Ny-Herrnhut 1766. S. 1. 57

med hon war behåstad. Kort före sin Ålsmåha ut-
ropade hon: „Nu går jag, såsom den albrauslasta
och fattigaste synderska, til min kåra Frälsare.“

Tretionde fjerde året, 1766.
Om Ny-Herrnhut.

Innehållet.

- §. 1. Bröderna låta Grönländarna weta, at Christian VII. tiltrådt Regeringen. Berättelse om Missionären Stachs återkomst söderifrån. Församlingens tillstånd.
- §. 2. Spår af Nädens bewisning på fullwårta och barn.
- §. 3. Underrättelse om Julhögtidens firande.
- §. 4. Något af Grönländarnas Tal.
- §. 5. Lyckligt och wälsignadt näringsfång wid mycket storm-aktigt wäder. Någre matroser blifwa af Grönländska bröderna ur lifsfaran räddade.
- §. 6. Esterrättelse om tre förolyckade, och andra affonnade.

§. 1.

Med Skeppet, som den 20 Maji, lopp in wid Licha-
rens fels, fingo där warande Bröder de bety-
deliga tidningar, at Hans Majestät Konung
Friedrich V. med böden afgåt, och war nu warande
allernådigste Arf-Konung Christian VII. bestigit Thro-
nen. Desse esterrättelser öfversände de genast til
sina Bröder i Ny-Herrnhut, och de anlände dit
dagen före den 25 Maji, som af Hans Majestät war
förordnad til Bönedag. Då blef denna förändring
Grön-

D 5

Grönlandiska Församlingen kunnig gjord, och i dess bön och förbön anbefald. *)

Strax derefter sedt man ock underrättelse om Missionären Martheus Stachs lyckliga återkomst ifrån söderlandet. Han sjelf kom den 31 Julii, ifrån Lichtenfels hit på besök, och bragte de Grönlandare, som ifrån Ny-Herrnhut varit honom under resan fölgaktige, allesamman ofstadda tillbaka. En familia af sex personer, som kommit med ifrån söder, hade, såsom första frukten af hans vittnande därstädes, några dagar förut kommit hit, at blifwa här boende, och några hade hos sina wänner i Friedrichs haab quarstadsnat.

Hjelparen Abraham, som med de sina gjorde en resa, at besöka sina släktingar i Norden, och under wågen aflagt vittnesbörd, så ofta han dertill sunnit lägenhet, hade ock hem med sig af sin släkt, en familia om sex personer. Utom dessa 12 själar, hade äfwen tre omkring Ny-Herrnhut boende, och altså in alles 15 personer, af Hedningarna blifwit wundne; och deribland en gammal man på sot-sängen döpt, som ock strax derefter i tron på Jesum Fölges hädan.

Häremot hade en Will-man öfwertalt en döpt gosse af sin släkt, som redan war fader- och moderlös, at fara med sig bort, under föregifwande, at wilja göra honom något til godo; men i hetswa werket, at ständigt behålla honom. Man sände strax efter honom, och de Wilde låto honom utan gensägelse affslä. En annan ung människa, wid namn Levi, hade af sig sjelf hemligen farit härifrån til sina släktingar i Kelling

*) Något mera här om, får man igen uti innerwarande års Historia om Lichtenfels.

Kelling
 efter hon
 ta, uta
 man hä
 sionens
 Grönlä
 wi så se
 ångrat
 är just
 blifwit

E
 war,
 lingen
 allehar
 til Dö
 te- och
 wit de
 den he
 sta gån
 mitter
 „Då
 warde
 och bl
 efter.
 at der
 Jesu
 „Ma
 höllo
 stutn
 upstäl

and. Föresättning.

kunnig gjord, och i be-

an och underrättelse om
Stachs lyckliga åter-
komst kom den 31 Julii,
och bragte de Grönlän-
dare varit honom under re-
sotfärd tillbaka. En
kommit med ifrå söder,
af hans vittnande därstä-
mmitt hit, at blifwa här
sina wänner i Friedrichs

kom med de sina gjorde en
gär i Norden, och under
ofta han dertill funnit lä-
g af sin slägt, en familia
sa 12 själar, hade äfwen
ende, och alltså in alles
blifwit wundne; och der-
sot-sängen döpt, som och
ium Pilges hådan.

1. man öfvertalt en döpt
an war fader- och moder-
under föregifwande, at
jodo; men i hselwa werket,
Man sände strax efter ho-
om utan gensägelse affdja.
wid namn Levi, hade af
ifrån til sina slägtingar i
Kellin

får man igen uti innerwan-

1 St. Hist. om Ny-Herrnhut 1766. §. 1. 2. 59

Kellingelt. Man fickade wäl et par Grönländare
efter honom; men han wille icke följa med dem tilba-
ka, utan sade: jag will bara wara med och se, huru
man här fångar slägt'ar. Detta år, ifrå Brödra-mis-
sionens början, det andra exempel, at någon döpt
Grönländare åter gått öfwer til Hedningarna. Ne. i
wi få se i nästföljande års Historia §. 3., at han snart
ångrat sit felseg, och hselmunt kommit tillbaka. Det
är just samme gosse, som i 1761 års Historia §. 5.
blifwit omtald.

§. 2.

Så smärtande denna enskylta förlust då förtiden
war, så hugnelige lyda esterrättelserna om Försam-
lingen i gemen och årsfulliga själar i synnerhet, wid
allehanda lägenheter, synnerligen wid förberedelsen
til Döpselen, hwaraf sin sultwarte, jämte elloswa pil-
te- och sin sticke-barn, tillsammans 25 själar, i år blif-
wit delaktiga; likaledes wid preparations-förhören til
den hel. Natwarden, til hwilkens åtnjutande för för-
sta gången, allenast en Enka, i detta år, blifwit ab-
mitterad. Alltså heter det wid Påst-Communionen:
„Då wi, i dessa dagar, talte med Synkonen om Nat-
wardens wärdiga begående, befunnos de ödmjuka
och blygsfulla, men tillika i hjertelig längtan stadda
efter Jesu kött och blod. Man kunde grant märka,
at deras hjertan på beshmerligt sätt nu förnöja sig i
Jesu lidande.“ Och på tredje dag Påst heter det:
„Många Grönländare besökte oss, med hwilka wi
höll rått sägnesamma samtal, om det, som de i för-
flutna Helgedagar hafwa om Jesu lidande, död och
upståndelse hördt; och til en del hselwe läst. De
gjorde

gjorde sig tillika underrättade om et och annat, som de icke rätt fattat och förstått.„

Wid slutet af berättelsen om Grönlandarnas vistande wid Sill-fänget i Pissilfarbit, skrifwer Missionären sålunda: „Jag måste, til Gräfsarens pris, säga, at ehuru jag redan ofta uppehållit mig här med Grönlandarna, jag dock aldrig ännu varit så förnögd och tillfrids med dem, som denna gång; i ehj man wid alla omständigheter kunnat förspörja, at deras hjertan varit riktade på Jesu marter, och de jämnväl wandrat Evangelio wärdeliga.„ Och då de, wid sommarens slut, åter samlade sig tilhopa isfrå sina fiske-lågen, och stöttade i winter-husen, heter det om en Hjelpare-Conferents: „De förtäljde, huru det öfwer sommaten gått til ibland våra Grönlandare, särdeles i anseende til umgänget med Hedningarna. Wi funno orsak, at tacka Gud den Hel. Ande, för det Han troligen wårdat sig om dem, ledt dem widare in i sanningenes kunskap, och bewarat dem för grofwa felaktigheter.„ Dock måste, wid nästa Nattewards-gång, fyra personer blifwa tillbaka, hwilke råkat i troedrägt och missfämja; deremot blef en person, efter halftannat års uteslutande, åter dertil admitterad. Den tog med många tårar emot absolutionen öfwer sina förbrytelser.

Då en gång några döpte, som för långt in på qvällen idkat Sjähl-fängsten, nödsakades at blifwa på Rangel öfwer natten, och många Wilde samlade sig dit i huset at dansa, gingo några bröder derifrån, för at undwika Hedningarnas småbe-ord och qwåljande gåckerier. Men en af dem stannade qwar, satte

satte sig
dem om
gen gen
märksa
drif och

Ev
nen sin
telferna
en ann
honom
Gräfsa
wandre
i går
Honon
nom s
förled
honom

D
fation
ra, u
Förfa

„
gon-b
förru
samli
wi til
saren
så ber
öpnä

satte

da om et och annat, som
 ..

om Grönländarnas wis-
 selsefärd, Kristofer Mis-
 saste, til Frälsarens pris,
 a uppehållit mig här med
 rig ännu warit så förnögd
 denna gång; i thy man
 annat förspörja, at deras
 Jesu marter, och de jämnväl
 iga.. Och då de, wid
 sig tillhoppa ifrå sina siffe-
 husen, heter det om en
 förtäljde, huru det öfwer
 våra Grönländare, särde-
 med Hedningarna. Wi
 b den Hel. And, för det
 i dem, ledt dem widare in
 i bewarat dem för grofwa
 ste, wid nästa Nattnarvs-
 a tillbaka, hwilke råkat i
 eremot blef en person, ef-
 ande, åter dertill admittē-
 ga tårar emot absolutionen

öpte, som för långt in på
 sten, nödsakades at blifwa
 och många Wilde samla-
 , gingo nägre bröder der-
 edningarnas småde-ord och
 n en af dem stadnade qwar,
 fette

fatte sig ned hos de Wilde, och beghnte at tala med
 dem om alla människors förberf, och om återlösnin-
 gen genom Jesu blod. Hans tal öfwerde de med up-
 märksam wänlighet, och förgäto derwid sina tids-för-
 drif och tillämnade roligheter.

Evangelii saliggörande nåd bewisade och hos bar-
 nen sin kraft och werkan, så at de kunde stå emot re-
 telsefarna til det ondt år. En Goffe, som wille tubba
 en annan, at wara låtsinnig och slätjesfull, bemötte
 honom med följande swar: „Hwad tänker du? Har
 Frälsaren burit sig så at, den tiden Han, som et barn,
 wandrade här i werlden? och hafwe wi icke nyligen
 i går (nemligen om Nyårs-dagen) å nyo öfwerlemnat
 honom våra hjertan, och bebit honom, at Han ge-
 nom sin blod wille rena dem ifrå allt ondt?.. Då
 förelidaren detta hörde, blygdes han, och öfwergef-
 honom.

§. 3.

Om deras Scholar, Barna-stunder och Catechi-
 sationer wil jag denna gång ingen ting särskildt anför-
 ra, utan allenast ännu förmåla, huru de och hela
 församlingen, hafwa firat Jul-högstiden.

„Den 22 Decemb. förde dem en Hjelpare i mor-
 gon-bön-stunden til minnes alt det, som de dagen
 förrut (på sjerde Advent-söndagen, då tillika För-
 samlings-dag war) hade hörde och åtnjutit, och hwad
 wi tilstundande helgedagar hafwe at förwänta. „Fräl-
 saren (sade han) wäntar allenast på oss, at Han må
 så benåda och wälsigna oss. Dertfore låt oss rått widt
 öppna för honom våra hjertan, at Han må kunna
 ingå

ingå och hos oss bereda sig boställe.,. Wid det tillfället woro ock någre Hedningar ifrån Ranget tillstädes, som ej förblefwo orörde och utan öfwerlygelse.,.

Den 24. Efter hällen barna-stund gingo barnen, som redan länge frögdats sig åt Jul-natten, allestädes omkring, och söngo Jul-werfer. Fulle af frögd, samlade de sig om aftenen til Högtidens kärleks-måltid, och sedan et tal war hållet, tilbådo Wä:nnet Jesum i krubban, deras Broder, deras kött och blod. Då de fullwårte begingo Jul-Wigillerna, kunde Salen och förhuset näppeligen inrymma dem allesammans. Wår Immanuel bekände sig på et kärbart sätt til sina bröder, så wål wid deras sång, predikotal och bön, som öfriga andakts-öfringar; hwilket äfwenleeds den 25:te och 26:te förspordes i alla sammankomster. Utom dess war wår skuswa ostast full af Grönlandare, som än widare befrågade sig med oss om Högtids-ämnet.

Den 27. Efter wåderleken war wacker, foro de fläste Bröder åter ut, at fånga Ulfor. Afton-sammankomsten war talrik och wålsignad. I Hjälpare-Conferentsen hörde wi mycket hugneliget berättas om Högtids-dagarnas saliga werkan hos unga och gamla. Den 29:de uprepade en Hjälpare i morgon-andaktsstunden, hwad i dessa dagar blifwit talt om Jesu födelse, lefwarne och lidande, och sade til slut: „Detta år den sak, som gör oss saliga, och i tid och ewighet bibehåller oss wid lif. Den bevarar oss ock för det ondt år. Ly den som af hjertat tror, at hans Gud och Skapare har antagit och ännu bår hans kött och blod, han kan icke annat, än ock genom honom låta

I S
låta he
nas m
oändel
och hå
I
någor
parna
”
strax
kört o
utan s
med s
all s
sina ö
deruti
på fo
skutbo
sits tid
fårdel
förstet
”
saren;
hjerta
Ly on
af Gr
bragt
het oc
nom
”
wåga

nd. Fortsättning.

bosfalle. „ Vid det till-
rigar ifrå Ranget tillstå-
e och utan öfvertygelse. „

arna-stund gingo barnen,
åt Jul-natten, allestädes
verfer. Gulle af frögh,
i Högtidens kärleks-mål-
let, tilbådo Va:net JEs-
er, deras kött och blod.
l-Bigillerna, kunde Sa-
inrymma dem allesam-
ekände sig på et kånbart
vid deras sång, prediko-
kts-öfningar; hwilket af-
öf:fordes i alla samman-
vår skufwa oftast full af
re befrågade sig med of

ken war wacker, foro de
nga Alför. Afton-sam-
wålsignad. I Hjelpare-
t hugneliget berättas om
kan hos unga och gamla.
pare i morgon-andakts-
ar blifwit talt om JEsu
och sade til slut: „ Det-
liga, och i tid och ewig-
Den bevarar of och för
af hjertat tror, at hans
it och ännu bår hans kött
t, än och genom Honom
låta

1 Et. Hist. om Ny-Herrnhut 1766. §. 4. 63

låta helga och bewara sig för alla synder och lemmar-
nas misbruk; ty han wet, at han, för Frälsarens
oändeliga kärlek skull, är skyldig, at höra Honom hel
och hållen til, både med kropp och själ. „

§. 4.

Jag wil genast fortfara, at än ytterligare anföra
något litet af de öfriga tal, som Grönländske Hjel-
parna hållit.

„ Wi hafwe någon tid tillbaka hört, (det war
strax efter Nyåret) at Frälsaren antagit vårt arma
kött och blod, och är i all synne worden of lik, dock
utan synd, emedan Han med sit helga dyra blod, och
med sin ofskyldiga pinne och död, måste förlösa of ifrån
all synd. Den som nu i sin själa-nöd beständigt fäster
sina ögon på Honom, och åskådar Honom i den bild,
deruti Han för vår själa-nöd af kärlek blödt sig til döds
på korset, han kan så säkert blifwa befriad ifrå sin
skuld och förderf, som de männifkor, hwilka, i Mo-
sis tid, woro bitna af ormar. Han måste allenast san-
färdeligen tro, at Frälsaren för hans skull hängt på
korset. „

„ Wi måste icke blott alltjämte höra talas om Fräl-
saren; wi måste och tro det, och åtfarar på våra
hjertan. Sedan följer et nytt lefworne af sig sjelft.
Ty om wi i sanning kunne säga: mina synder hafwa
af Frälsaren utpräffat blodig swett! mit förderf har
bragt Honom på korset! så upkommer deraf tacksam-
het och kärlek, at wi gärna och af hjertat blifwe Ho-
nom lydige, och göre hwad Han of budit hafwer. „

„ Ack! at dock hwar och en i sit hjerta rätt öfwer-
wågade, med hwad outfägelig själa-ångst, med huru
mycken

mycket kropps-smärta Frälsaren har ingelöst oss! Skedde detta, så skulle Han wisseligen så långt mera lof och tack af sina återlösta. Men wi bedröfwes honom ännu ofta, besynnerligen med war kallsinnet och liknagghet emot Hans lidande. Deröfwer böre wi hjerteligen blngas..

„Wårt förderf består hufwudsakeligen deruti, at wi så lätt förlöre Frälsaren utur ögnasigtet. Derwid äre wi benägne, at af egit bewäg taga oss något före; och då äre wi genast i stånd, at gå in i hwarjehanda flemma saker. Wisje wi derföre blifwa bewarade, så måste wi, inför Hans ansigte, börja och företaga alt, hwad wi tänke, tale och göre. Då hjälper Han oss, och bewarar oss för alla afwägar..

En af dem, upräknade ätfilliga Frälsarens wälgärningar, som kunna beweka och ägga oss til tack-samhet emot honom. „Men den rätta kärleken til honom (sabe han) wäckes och underhålles endast genom känneheten och ärtänslan af Hans kärlek intil forrens döb. War salighet och helighet består deruti, at wi tro på honom, hafwe honom altid för ögonen, älske honom och honom til äro lefwe. Och detta är icke swårt för en människa, som är en syndare, och wet, at Han förlätit henne des synden. Men så länge detta ännu icke föregått hos en människa, så är henne altsammans swårt, ja omöjligt..

„Til wårt salig-blifwande hafwe wi alsintet bidragt. Wi hafwe icke sött Frälsaren; utan Han har gått efter oss, och bragt oss hit, at Han måtte gifwa oss sin wilja tilkänna. Nu beror det på oss, om wi wisje höra Hans röst, och inrymma honom wårt

wårt hel-
annan,
de. De
hjerter,
för Han

Hw
ner jag
annars
starkt u
gar blif
komma
ko-salen
ffutas
likwält
som i d
så ymn
til land

W
Bröder
genom
de, o
tillständ
närem
på R
nong
mente
en La
jugati
ögn
ren E

aren har ingen löst oss!
 misserligen så långt me-
 sta. Men vi bedröfwie
 igen med vår kallsin-
 nans lidande. Deröfwer

svudsfakeligen deruti, at
 tur ögnasigtet. Derwid
 wäg taga oss något före;
 at gå in i hwarjehan-
 derföre blifwa bewarade,
 te, börja och företaga all-
 e. Då hjälper Han oss,
 gar...

ätsfulliga Frälsarens wäl-
 eka och ägga oss til tack-
 en den rätta kärleken til
 ch underhållas endast ge-
 lan af Hans kärlet intil
 t och helighet består der-
 hafwe Honom altid för
 donom til äro leswe. Och
 ännu så, som är en syn-
 bråttit henne dess synde-
 ke föregått hos en männi-
 s swärt, ja omöjliget.

de hafwe wi alsintet bi-
 kt Frälsaren; utan har
 gt oss hit, at Han måtte
 a. Nu berör det på oss,
 st, och inrymma Honom
 vårt

wårt hela hjerta. Men härtill resolwerar sig ingen
 annan, än den som rätt behjertar Hans bittra lidan-
 de. Detta beweker oss, at öfwerlemna Honom vårt
 hjerta, och det gifwer oss jämwäl kraft, at endast
 för Hans räkning leswa här i werlden.

§. 5.

Swad Grönländarnas näring widkommer, så sin-
 ner jag wäl anmärkt, at i detta år varit mer, än
 annars nån sin, hästiga och långwariga stormar, samt
 starkt urwäder, så at Grönländarna ofta i flera ba-
 gar blifwit förhindrade, at fara ut, eller ifrån öarna
 komma hem; då jämwäl sammankomsterna på kyr-
 ko-salen ofta, ja några dag: r å rad, hafwa måst up-
 sputas, och i hwarje hus af Hjelparena hållas: men
 likwäl har näringen, i många år, ej varit så wälsignad,
 som i detta; i synnerhet war sjähl-sängsten om hösten
 så hymnog, at en gång på en dag 400 stycken bragtes
 til lands.

Wid så mycket stormaktigt wäder använde våre
 Bröder sin tid, som de hemma förnöda måste, på
 genomläsande af de skrifter, som dem blifwit tillsän-
 de, och som innehöllo esterrättelser om Guds kyrkas
 tilstånd på andra orter. Derjämte fortfor Missio-
 nären Bet, at til Scholans bruk och föreläsningar
 på Kyrko-salen, dels af nyo öfwersättta, dels ge-
 nomgå och förbättra, några stycken af gamla Testa-
 mentet och Apostlarnas sände-bref. Han gjorde ock
 en Tabell öfwer Grönländska Declinationer och Con-
 jugationer med deras ätsfulliga Suffixis, at man i et
 ögna fast må träffat på et ställe: likasom Missionä-
 ren Stach i Lichtenfels hade, et par år förrut, be-
 gynn,

gynst, at utur Grammatikan och Orda-båken göra et utdrag, hvarigenom begynnares nöda at lära sig detta swåra språk, ganska mycket blifwit lättad.

I deras närings-idkning woro de och synnerligen wålsignade och olycks-frie i detta år; och läser jag icke om några besynnerliga faror, som de derwid ofta äro annars underkastade; undantagande wid det tilfälle, då de med mycket nöda flottat en stor timmer-stock ifrån Sarna in i Sundet. Härifrån wille Grönlandarna med sina kajaker burerä honom öfwer sjården, där den är allenast en mil bred; men en brådstorm nödgade dem at afflära linorna, och rädda sitt lif. Stocken måste de lemna i wågornas wåld; men efter fyra weckor funno de dock igen honom några mil längre in i sjården, och bragte lyckligen hem honom.

Åf en sådan storm blefwo en gång köpmans-begjerterna öfwerfallne. De wille retirera sig til stranden wid Ny-Herrnhut, men blefwo wåderdrifne, och hogde säkert omkommit, hwar icke wåre bästa kajakeroddare hastat sig efter dem, snart hunnit up deras fartyg, spånnat sina kajaker före, och burerat det in i hamnen. Man halp til, at draga det samna up på torra landet, gaf folket någon förfriskning och lät dem gå hem. Men om natten blef stormen så häftig, at huset dallrade, och tacket på några ställen feck hål och reswor. Och såstån hö-floden då war som swagast, ty det flödde i sidsta tungel-stillet; så hafde sig dock wågorna så långt in på stranden, at de kastade det tunga fartyget in på wår Grönländska båt, hvarigenom denne flogs sönder i bitar. At rädda och förekomma sådant, war ingen wån; ty ingen människa kunde stå uprätt på sina fötter. Grönlandarna

lebo

lebo och
redskap
klippor
en del
han be
skyddat
wer nat

I
om lifn
ga tag
dem or

1)
Gosse
af den
och H
Huru
åtnjut
per trä
gade r
senlig
man
ågtens
fulla r
26 år.

2)
hit m
ga i d
och w
icke m
ofte

och Orda-båken göra et
 ares nöda at lära sig
 ycket blifwit lättad.
 woro de och synnerligen
 tta år; och läser jag icke
 som de derwid ofta äro
 tagande wid det tillfälle,
 ttat en stor timmer-stock
 Härfifrån wille Grönlän-
 ra honom öfwer fjården,
 bred; men en brådstorm
 orna, och rädda sitt lif.
 ägornas wåld; men ef-
 k igen honom några mil
 gte lyckligen hem honom.
 wo en gång köpmans-be-
 wille retirera sig til stran-
 blefwo wäderdrifne, och
 ar icke wåre bästa kajak-
 a, snart hunnit up deras
 öre, och burerat det in i
 draga det samma up på
 förfriskning och lät dem
 les stormen så häftig, at
 några ställen fecf hål och
 en då war som swagast,
 stiftet; så häfde sig dock
 nden, at de kastade det
 Grönländska båt, hwar-
 i bitar. At rädda och
 en wån; ty ingen män-
 a sätter. Grönländarna
 lebo

lebo och den gången mycken flada på sina fariyg och
 redskap, som fördes i luften och sönderflogos emot
 klipporna. Likaledes blefwo deras fenster och tak til
 en del förderfwada. Wi tackade Frålsaren, för det
 Han bewarat dem för kropps-flador, och äfwen be-
 styddat dem, som dagen förrut woro utfarne, och öf-
 wer natten måst uppehålla sig på en obeboad ö.

S. 6.

Ingen af dessa stormar kom någon Grönländare
 om lifwet; men wid wackert wäder, då de ej så no-
 ga taga sig til wara, som wid stormar, hafwa tre af
 dem omkommit, nemligen:

1) Adolph, hwilken för 16 år sedan kom såsom
 Goffe til oss, 1750 döptes, och 1760 wardt deltagare
 af den heliga Nattwarden. Han lärde, at wål läsa
 och skrifwa, och war wår ordentelige Barberare.
 Huru han altid funnit sig wid den hel. Nattwardens
 åtnjutande, derom har man i hans qwarlemnade pap-
 per träffat många härliga werker. Han hade et stad-
 gadt wäsende, ehuru han såg mycket ensaldig och oan-
 senlig ut, och han war någon tid satt til uppsynings-
 man öfwer ogifwa Bröderna, tills han 1766 trädde i
 ägtenskap, hwilket han wål icke länge, dock til wårt
 fulla nöje fortsatt hafwer. Hans ålder war wid på
 26 år.

2) Petrus, en adertonårig yngling, kom 1749
 hit med sina föräldrar, döptes 1757, och fortfor troli-
 ga i den undfångna nåden, lärde sig och wål skrifwa,
 och war flitig i sit arbete, hwilket i de åren, då man
 icke mera har så noga upstigt på ungt folk, blir dem
 ofta äfwen tyrligt. Hans och förr omtalta Adolphs
 krops

tropp fans icke igen, och man har icke heller fått weta, på hwad sätt de omkommit.

3) Abel, en gift man, kom såsom Goffe hit år 1742, och war i förstone mycket twär och förbehållsam. Men då han kom til mera eftertänka, och i synnerhet sedan han blifwit döpt, lärde han känna sit hjerta och Frälsaren, blef munter och upriktig; och när man talte med honom om hans hjerta, ledde det sällan utan tårar. När han i något måt försåg sig, war han sjelf ganska nogräknad med sig, tills han af Frälsaren seck försäkring om förlåtelse. Icke långt ifrå landet blef han af en Sjähl kultryckt; och innan man kunde komma honom til hjelp, hade han redan drunknat.

Utom dessa hade ännu 16 trogne, i Heranom affomnat. Jag wil ännu allenast nämna något om två deribland.

4) Christian, den bekanta Hårnästaren Kasstaks äldste son, hörde redan för 20 år sedan, Evangelium på Rangef, behölt altsjäm en böselse til de trogna, änskönt han med sin fader måste fara långt bort, och kom 1751 at aldeles blifwa hos dem boende. Öfwer hans jämna och stilla gång kunde man med lät följä sig. I några års tid har han dragits med blodspottning. Han talade gärna med sin Hustru om sin död och hemsfärd; och när hon beröfwer war bedröfwad, tröstade han henne dermed, at Frälsaren wät skulle förja för henne och hennes barn; Bröderna skulle icke eller öfwergifwa henne. I sin beswärliga sjukdom war han tolig, och talade ofta om Jesu lidande. Hans sista ord woro dessa: „Har icke Frälsaren fem stora sår? De äro de klystor, dit jag arma barn wil fara, och där hwila ut.“

5) Kas

5)
för nå
Ränge
nerlige
hafwa
ären,
gon n
wards
huru h
torftig
förakt
Någru
at tje
fram
alt, h
henna
utaf,
ranor

22

§. 1.
ni
§. 2.
ta
§. 3.
h

n har icke heller fått wo
 iit.
 kom såsom Goffe hit år
 ycket twär och förbehåll-
 mera estertanka, och i
 öpt, lärde han känna sit
 nunter och upriktig; och
 om hans hjerta, Iredde
 han i något mål försåg
 träfnad med sig, tills han
 om förlåtelse. Icke långt
 jährl fulltryckt; och innan
 til hjelp, hade han rebdan

16 trogne, i Herranom
 allenast nämna något om

anta Hårnästaren Kas,
 n för 20 år sedan, Evan-
 alsjämt en böjelse til de
 n fader måste fara långt
 s blifwa hos dem boende.
 la gång kunde man med
 s tid har han dragits med
 de gärna med sin Hustru
 ch när hon deröfwer war
 me dermed, at Frälsaren
 h hennes barn; Bröderna
 henne. I sin beswärliga
 talade ofta om Jesu li-
 oro dessa: „Har icke Fräl-
 o de flystor, dit jag arma
 a ut.“
 5) Hagar

5) Hagar, en gammal ogift syster, hade rebdan,
 för några och tjugu år sedan, hörde Evangelium på
 Ranget, och ifrån sin första upväckelses-tund besyn-
 nerligen såst sin upmärksamhet på det språket: Jag
 hafwer icke utwaldt eder, derföre at I bättre
 ären, än annat folk, &c. När hon nu hant til nå-
 gon nådes grad, synnerligen när man hölt Matt-
 wards-förhör med henne, betygade hon gemensligen,
 huru hon blygdes deröfwer, at hon såsom en fattig,
 torstig och eländig synderska, icke blifwit af Frälsaren
 föraktad, utan til nåder upragen. Efter hon inga
 slågtingar här hade, och war nu rebdan för gammal
 at tjena; så måste hon, i yttre mål, ofta hjälpa sig
 fram i stor fattigdom: men war dock tilfrids med
 alt, hwad wi och någre ömhjertade Grönländare låto
 henne tillflyta. I denna winter togo hennes krafter
 utaf, och hennes önskan, at wara hemma när Her-
 ranom, gick den 27 Maji, i sin saliga fullbordan.

Tretionde femte året, 1767.

Om Ny-Herrnhut.

Innehållet.

- §. 1. I någden liknar sig til en ny upväckelse ibland Hed-
 ningarna.
- §. 2. Försoningenes ord bewisar sin guda-kraft på de döps-
 tas hjertan.
- §. 3. Just detsamma bewarar dem för kåla-kador, och
 bringar til rätta de wilsesfarande.

§. 4. God näring, och bewarelse i lfs-saror. Förändringar wid Colonien och Missionen.

§. 5. Förändringar i Grönländska Församlingen. Något af Hjelparens tal.

S. 1.

Nedan Isra början af Lichtenfeltska Missionen, hade wäl antalet af nya Inwånare i Nya Herrnhut, och tillökningen af där warande Församling, något tagit af, emedan Hedningarna uti och omkring Fiske-sjården drogo sig åt Lichtenfels, och många Grönländare söderifrån, som genom Evangelii predikan blefwo wäckte, satte sig ned hos sina dårstädes boende ansörwanter: men aldrig hade tillökningen utaf Hedningar, varit så ringa, som i de fem sista åren; äfwen som i detta år allenast tre Hedningar äro hitkomne. Denne brist drabbade bägge Församlingarna, hwars orsak icke allenast borde sökas uti et ringare antal af Naboer och kringströkande söderländare, utan ock, och det förnämligast, uti deras omwilsa och obendgenhet, at höra och anamma Evangelium. Men i detta år wiste sig en märkelig liknelse til en god förändring ibland de närboende Hedningar, och det följande året skal utwisa, at den förhoppning icke slagit felt, som Bröderna wid årets början sattade, i följe af den dagens lösen: Herren Jesus Christus är wårt hopp.

Nedan wid det tal, som hölts öfwer denna lösen, finner jag följande anmärkning wara gjord: „Någre Hedningar woro ock härwid tillstädes; och änskönt de foro åter bort, sådane som de woro komne, låte wi dock

dock inte
ligheten,
wille äte
prof upp
först este
icke allen
ock brag
en gång
na wälst
at höra
at det e
gade om
nit Hed
handa f

J
och reg
Isra M
at å ny
en del,
ibland
derlän
defuto
de den
frågad
te dere
mycket
blef a
finna
ter wo
emella
lännin
ommo

nd. Fortsättning.

i lifs-sacor. Förändrin-
gen.

sta Församlingen. Na.

htenfelska Missionen,
nya Inwånare i Ny-
ningen af där warande
emedan Hedningarna
drogo sig åt Lichtensfels,
berifrån, som genom
töckte, satte sig ned hos
anter: men aldrig hade
warit så ringa, som i
n i detta år allenast tre
Denne brist drabbade
s orsa: icke allenast bor-
af Naboer och kringstry-
, och det förnämligast,
het, at höra och anam-
tta år wiste sig en mär-
ring ibland de närboen-
de året skal utwisa, at
stelt, som Bröderna wid
en dagens lösen: **W**
årt hopp.

Hölts öfwer denna lösen,
g wara gjord: „Någre
ålfstades; och ånsönt de
woro komne, låte wi
dock

1 St. Hist. om Ny-Herrnhut 1767. S. 1. 71

dock intet tillfälle gå förbi, at å nyo beprisa dem sa-
ligheten, i hopp om wälsignelse i framtiden. Ty desse
wille återfara åt söder; och wi hafwe redan många
prof uppå; at ordet om Jesu kors är en såd, som
först efter try och flera år, gått up; och at de efteråt
icke allenast hieswe kommit hit och omwändt sig, utan
ock bragt andra med sig. I fastlags-tiden heter det
en gång: „De närboende Hedningar woro ock i den-
na wälsignada Passions-tid mera hogade, än annars,
at höra lifsens ord; och om somliga kunde wi hoppas,
at det ej skal wara förgåwes. En Hjelpare bety-
gade om sit besök på Larna, at han ännu aldrig fun-
nit Hedningarna så lystna at höra, och göra hwarje
handa frågor, som den gången.

I Julii månad hölt en långwarig sunnan-blåst
och regn, Söderlångarna uppe på deras hemresa
ifrån Norden. Derigenom firgo Bröderna tillfälle,
at å nyo förelägga dem Evangelium, hwilket de, til
en del, redan ofta hafwa hört. Derom heter det
ibland annat: „Den 20:de woro owanligt många Sö-
derlångare med i predikan. Broder Bek lät dem
desjutom efteråt komma apart up på Salen, beprisa-
de dem Frälsaren med intyck på deras hjertan, och
frågade underfundom en och annan, hwad han tänk-
te derom. Denna gång woro de, emot wänligheten,
mycket stilla och upmärksamme. Men af hela hopen
blef allenast en person här qwar. Man kunde dock
finna en stor åtsittnad emellan dem, som denna win-
ter bodt på Ranget och ofta hört Evangelium, och
emellan andra ännu aldeles wilba och blinda Söder-
långingar; ehuru ock de förre ännu icke hade lust, at
omwända sig. Wäre Grönländske bröder inlåto sig
mycket

mycket i samtal med dem, och förtäljde dem, huru de selske tilldrene varit bestaffade, och hurudane de nu besunno sig, sedan de blifwit Evangelio tydige. De åhörde detta med förundran och wälbehag, och förfrade, at de också wille komma närmare, allnast de förut sått uträtta och förskaffa sig det eller det, som dem wöre angelägit.

Från Pissugbit, som ligger sju dryga mil norrut, kommo i Sept. någre Grönländare på besök, gingo stigtigt i sammankomsterna, och hörde med upmärksamhet på. I följande års berättelse skole wi finna, at en stor upwäckelse skedde på denna orten. Det är alltså troligt, at grunden dertill blifwit lagd genom detta besök.

Från Kookbarna bragte Millfortuarak, wåre Grönländares mångårige wån och härbergerare, sin dotters lik till Ny-Herrnhut, at begrafwa henne när de trogna; och ångrade han sig, det han så länge hindrat sina barn, at hos dem bo och blifwa döpta. Han trodde dertill, at Frälsaren tagit denna hans dotter till sig, på det hon icke måtte råka in i förderf och olycko. Han har ännu fyra barn, som gärna wilja bo hos de trogna, och han är selskinnad, at nästkommande sommar flytta hit, at han alla dagar må höra något om Frälsaren, och låra känna honom. Bröderna samtyckte till hans begäran, och söngo wid begrafningen några werfer, som hans dotter i lifstiden ofta hade sungit; hwilket fadren tyckte mycket om.

§. 2.

Den Hel. Andas nåda-arbete, som låt förspörja sig ibland de närgränsande Hedningar, bewisade sig

än krafter.
ter. U
märkt,
den, oc

Då

Grönländ

Si, w

med fr

dertill.

gas ög

lection

ma, k

om hw

dra J

wåra

ic. för

ningar

komme

hjerter

elända

U

Symb

denfar

barns

man

hela

les i

siung

hänle

wäl

sig i

and. Fortsättning.

och förtäljde dem, huru
affade, och hurubane de
blifwit Evangelio tydlige.
dran och wälbehag, och
komma närmare, alle-
förkassa sig det eller det,

ligger sju dryga mil norr-
rönländare på besök, gin-
och hörde med upmärkt-
berättelse stole wi sinna,
i denna orten. Det är
ertit blifwit lagd genom

te Milloruarat, wåre
ån och härbergerare, sin
at begrafwa henne när
n sig, det har så länge
dem bo och blifwa döpta.
dren tagit denna hans dot-
dette råfa in i förderf och
a barn, som gärna wilja
f self sinnad, at nästkom-
t han alla dagar må höra
a känna honom. Brö-
åraran, och söngo wid be-
om hans dotter i lifstiden
dren tyckte mycket om.

arbete, som låt förspörja
Hebningar, bewisade sig
än

1 St. Hist. om Ny-Herrnhut 1767. S. 2. 73

än kraftigare ibland de trogna, och bar lustliga frukt-
ter. Af de många tilfällen, hwarwid jag sådant an-
märkt, wil jag endast nämna Passions- och Påste-ti-
den, och winter-inflyttningen om hösten.

Då Fastlags-tiden den 1 Martii börjades, blefwo
Grönländarna i predikan öfwer Evangelium luc. 18.
Si, wi gåm up til Jerusalem, ic. förmanter, at
med frukt och nytta betänka Jesu döb, och orsaken
dertil. Derwid såg man kärleks-tårar flyta af män-
gas ögon. Schole-barnen gafs Passions-historien til
lection; och at de med upmärksamhet läst densam-
ma, kunde man se deraf, at de kommo och frågade
om hwarjehanda, som de icke kunde förstå. Den an-
dra Fastlags-predikan öfwer 1 Petr. 2. Hwilken
wåra synder self offrade i sin lekamen på tråd,
ic. förorsakade hwarjehanda nyttiga samtal och sung-
ningar i husen. En annan gång heter det: „Många
kommo selfmante til oss, och utgöto frimodigt sina
hjertan. De blefwo hänwiste til den, som är alla
elända och nödträngda hjertans läkare.“

Är läran om Jesu försoning et Christenhetenes
Symbolum och egentliga fränfällnings-teken, och
densammas lefwande ärfarenhet i hjertat, et Guds
barns rätta känneteken; så är ej at undra uppå, at
man på den tid, då om detta ämne plågar handlas i
hela Christenheten, hwarest Guds marter ännu hål-
les i äro, i en Jesu församling icke mycket annat
sjunger och talar om, och äfwen, utom dess, derutur
hänleder alla nödiga Materier. Och det göra jäm-
wål de Grönländske Hjelparna. En af dem yttrade
sig i sit tal sålunda: „Wi hafwe Frälsaren och Hans
nåd

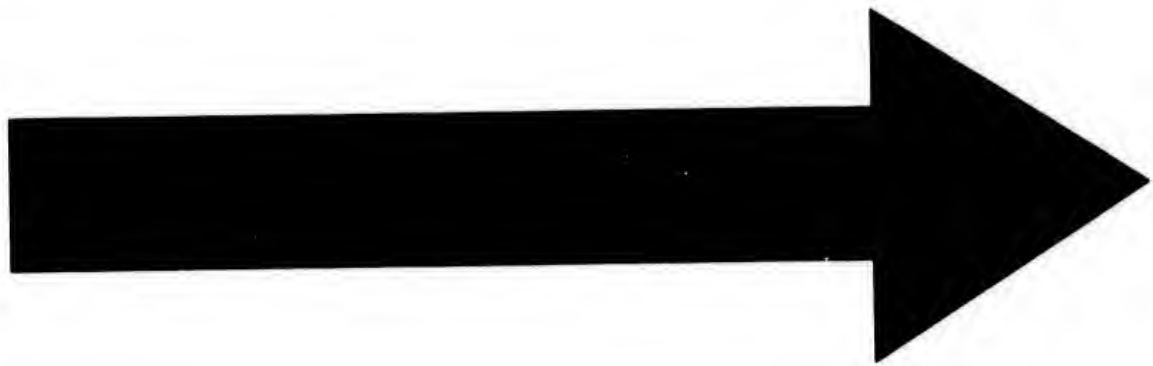
nåd nödig til alt. Någon kunde väl tänka: jag har icke syndat så groft, och är altså icke heller så förderfwad, som jag hörer människorna beskrifwas. Den som så tänker, honom är icke heller en Frälsare så nödig, och han har icke ännu rätt betraktat Jesu lidande. Dersöre känner han sig och icke ännu rätteligen, blifwer blott stående wid syndenes grofwa utbrott, och kan lätteligen hålla sig för bättre, än andra. Men den som rätt betraktar Jesu lidande, besynnerligen Hans själa-ångest wid oljo-berget, han lærer sig årlåna och flyggas wid sin själs djupa fördärf. Och sedan han fått förlåtelse dersöre, lærer han sig och, at i alla omständigheter hålla sig til Frälsaren, och öfwer all ting älska honom..

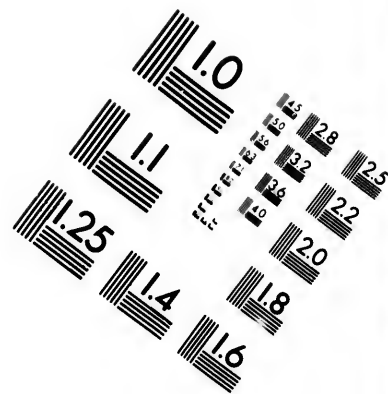
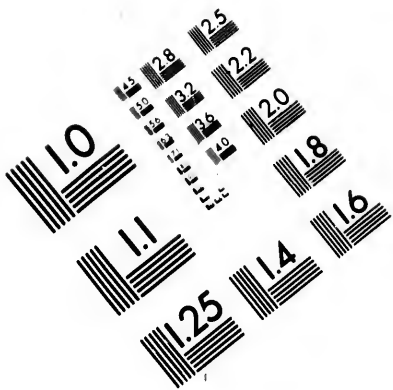
I martir-medan förelästes alla dagar et stycke utur Passions-historien. „Det är väl (heter det derwid) vår Tert, som altsamt warar; men på sådana dagar blir dock hwar och en själ, som är upmärksam, derigenom på besynnerligt sätt rörd.. Huruledes Skärtorsdagen, långfredagen och Påsthelgen warba strade, det har ofta blifwit beskrifwet. Herrans Nattward och Hans döds förkunnelse, jämte aflagda witnessbörder om Hans upståndelse, woro besynnerligen wålsignada. Och wid det man talte med dem, dagen efter Påsthelgen, då många på närings-fång wille fara något längre bort, än wantligt varit, kunde man med fågnad förmärka, hwad förmon de haft af Högtiden. Et intryck deraf, åtföljde dem til alla obebodda där, och muntrade up dem wid alla besvärigheter och faror. Någre hade, wid stark blåst och regn, måst tilbringa en natt bakom en klippa. „Wi träso väl mycket, (sade de) och wi hade icke heller något

land. Fortsättning.

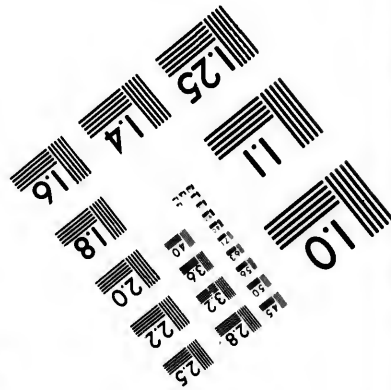
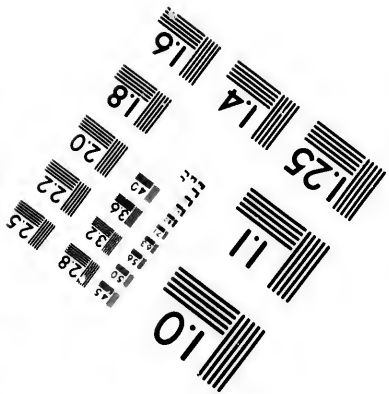
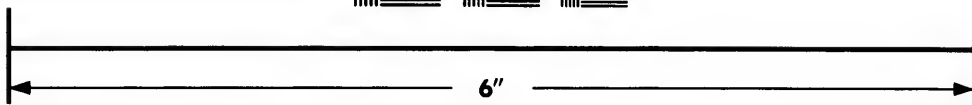
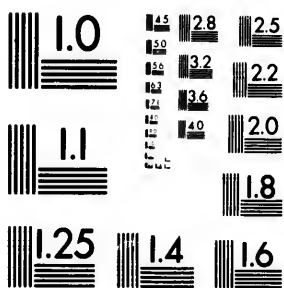
i kunde väl tänka: jag har
r alltså icke heller så förderf-
niförna beskrivas. Den
icke heller en Frälsare så
nnu rätt betraktat Jesu li-
han sig och icke ännu rätteli-
id syndenes grofva utbrott,
sig för bättre, än andra.
gtar Jesu lidande, besyn-
t wid oslo-berget, han lärar
wid sin själs djupa fördärf.
telse detsföre, lärar han sig
eter hålla sig till Frälsaren,
onom..

relästes alla dagar et stycke
„Det är väl (heter det der-
mt warar; men på sådana
en själ, som är upmärksam,
et sätt rörd..” Huruledes
agen och Påsthelgen warba
wit beskrifwet. Herrans
förkunnele, jämte oflagda
psständelse, woro besynnerli-
wid det man talte med dem,
bå många på närings-sång
ort, än wanligt varit, kun-
ärka, hwad förmen de haft
deraf, ärföljde dem till alla
ade up dem wid alla beswär-
yre hade, wid stark blåst och
att bakom en klippa. „Wi
e) och wi hade icke heller nå-
got

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1982

go
far
ble
jun
fä

fin
17:
ne
at
fig
och
ste
at
de
fr

V
i
fa
m
o
fa
”
n
b
f
b
u
n

got til mats; men då wi höllo vår aftonsignelse, och samtaltes om det, som wi försarit i Helgdagarna, blefwo våra hjertan upvärmda, såsom de två lärjungars, med hwilka Frälsaren talt om sit lidande, så at wi derwid förgäro alla wedervärdigheter. „

I denna saliga betragtelse afbidde Enkan Tecla sin bortkallelse utur tiden. Hennes mans hemfärd 1754, och strax deruppå hennes dotters, försatte henne wål i stor bedröfwelse; men tjente henne ock dertil, at grundeligare lära känna sig self, och fastare hålla sig til Frälsaren. I flera års tid har hon varit lam, och måst låta draga sig på en släda til sammankomsterna; ty hon försummade icke gärna minsta tillfälle, at få något för sit hjerta: men hon war wid alt elände öfwerlåten, tröstade sig med Jesu smärta och frankhet, och trängtade högeligen efter sin uplösning.

§. 3.

Seban Grönländarna, om hösten, samlat sig i Ny-Herrnhut ifrå sina närings-platsar, och flyttat in i winter-husen, blefwo alla församlings-ordningar och sammankomster återställda, som om sommaren något varit afbrutna; man talte med alla själar särskildt, och undersökte samt affstafade alla til öfwentrys föresallna oriktigheter. Om den 5:te Novemb. heter det: „I dag, och de följande dagar, talte wi med Communicanterna, och sinno dem så, at wi kunde frögdas öf öfwer dem. Wi tackade den trogne Herdan, för det Han self haft dem under upfigt, och jämwäl denna gång ej allenast bewarat dem för felsprång, utan ock förde dem i nogare bekanskap och umgänge med sin marter-person. „ Echolan börjades åter med

80 eller 90 barn, utom ynglingar, som då och då ber
 wid insinna sig; och sällskaperna blefwo å nyo inrå-
 tade. Alla sammankomster woro ledsagade med en
 ny och kraftig Jesu Andas nådes-blåst, och Hans
 arbete bewiste sig i synnerhet på några själar, som en
 tid bortåt hade warit utslutna ifrå gemenskapen. De
 började kännas wid sit elände och med tårar bedja om
 nåd. Detta, med mera, intygas och i årets tänk-
 wärdigheter, där det ibland annat heter: „Wi tac-
 kade den Hel. Ande för sin outtrötteliga mödo, at
 wårda och föda wårt folk; ty wi kunne år från år
 alt mer och mer blifwa warse, huru Han bringar dem
 til kännedom af deras elände, och gör dem bekanta
 med Frälsaren. Och efter de alt bättre och bättre
 lära gifwa alt på Hans röst, så bewarar Han dem
 och för felfleg och synder, så mycket oss bekant blifwit
 af wårt samtal med dem, wid deras hemkomst ifrå
 Sarna..”

En ljuflig sak war och det, at många döpte Grön-
 ländare ifrå Ny-bygget, särdeles de som ännu äro
 öfrige ifrå Herr Dragatts tid, medelt sina lära-
 res tillståndjelse och goda minne, hwilke lärare woro
 måne om, at underhålla god grannsämja med Brö-
 derna) ofta förenade sig med wåra Grönländare, at
 i offentlig församling lofwa en och samma Herr,
 och söka enahanda nåd.

På själar i synnerhet, wil jag allenast anföra två
 besynnerliga exempel. En gång hörde man, at två
 Bröder lefde i oenighet. „Wi låto dem komma för
 oss, och förmanade dem, at förlifas. Den ene kände
 sig strax skyldig, och bad om förlåtelse. Den andre
 sökte

unglingar, som då och då ber
 aperna blefwo å nyo inrå-
 ter woro ledsagada med en
 as nådes-blåst, och Hans
 det på några själar, som en
 tina ifrå gemenskapen. De
 nde och med tårar bedja om
 , intygas och i årets tänk-
 nd annat heter: „Wi tac-
 sin outtrötteliga mödo, at
 ; ty wi kunne är från år
 urse, huru Han bringar dem
 nde, och gör dem bekanta
 er de alt bättre och bättre
 röst, så bewarar Han dem
 så mycket och bekant blifwit
 wid deras hemkomst ifrån

det, at många döpte Grön-
 sårdeles de som ännu äro
 rts tid, medelst sina lära-
 minne, hvilke lärare woro
 god grannsamja med Brö-
 med våra Grönländare, at
 swa en och samma Herr,

wil jag allenast anföra två
 En gång hörde man, at två
 „Wi låto dem komma för
 at förlifas. Den ene kände
 om förlåtelse. Den andre
 sökte

sökte fram sin förmenta rätt, och måste hafwa lång
 tid, at eftersinna, hwarutinnan han war brottlig.
 Allt tiltal, antingen i kärlek eller alswarsamhet, wille
 icke mycket hjelpa. Men så snart wi förde honom in
 på Frälsarens kärlek, tolsamhet och beredwillighet at
 förlåta synder, blef hans hjerta weft. Wi föllo med
 dem bågge ned på knä, inför den barmhertiga Swwer-
 sta Prästen, och bådö Honom för oss alla om förlå-
 telse och om ny stänkelse med Hans blod. Han be-
 kände sig til oss i nåde, och bågge Grönländarna ut-
 göto ymnoga tårar. Och sedan de woro upståndne,
 och hade käriligen kyßt hwar annan, gingo de förson-
 te och med et gladt och lättadt hjerta hem. Et klart
 bewis uppå, hwad kärleken förmår, icke den kärlek,
 hwarmed wi hafwe älskat Honom, utan den, hwar-
 med Han har älskat oss, då Han sit lif för oss i böden
 gifwit hafwer.„

Det andra exemplet war ynglingen Levi, som i
 Septemb. förledit är (se S. 1.) hemligen for bort til
 sina slägtingar i Kellingeit, och hos Bröderna ut-
 prässade många tårar. Denne kom nu den 4 Maji,
 såsom en förlorad sou, af fri drift tillbaka. När
 Grönländarna oförmodadt fingo se honom på kyrko-
 salen, upkom en allmän rörelse, och många greto för
 glädje skull. „Man kunde med ögonen se, (skrifwer
 Missionären) at Frälsaren hade hört vår bön. Ty
 så snart han kom til oss, begynte han at gråta, och
 sade, at den Hel. Ande hade i denna winter, otaliga
 resor påmint honom, hwad han wid sin Döpselse lofwat
 Herranom Jesu och Församlingen. Och ånskönt
 hans slägtingar mycket nödgat honom, at blifwa hos
 dem, så har han dock i sit hjerta ej haft någon ro,
 förrän

förrän han beslutit at wända tillbaka til de troendes Församling. Honom efterföljde snart någre af hans anförwandter, som wille se, om han wäl blifwit up-tagen; och de wiste sig deröfwer mycket nögda.

S. 4.

Hwad Grönländarnas näring beträffar, så hade de, i anseende til detta landets art, en så wacker som-mar, hwars maka ingen wetste påminna sig: derföre och Trågårds-wårterna nästan nådde den storlek, som i Lysland. Sillfångsten gick lyckligen för sig, och de kunde wäl torka och inbärja altsammans. Fisk- och fogel-fånget war i början af året medelmåttigt, för den starka kölden skull; men bristen blef dock rife-ligen årfatt genom några Hwit-fiskar. Sjäht-fång-sten war och, särdeles om hösten, rätt ömrig, och förutan en håstig storm, med söga beswårslighet och fara förknippad: äfwen som jag, utom Kajakernas wanliga omfantring, finner inga synnerliga lifs-faror, än mindre olycks-händelser uptecknade. En Grönländare wid Colonien, hade deremot den olyc-kan, at blifwa ihjälstuten af en laddad bössa, som man låtit honom taga med sig på Kajakten, wid det han skulle ställa henne til rätta. Wäre Bröder, som ofta plåga fara til samma ställe at Sjuta Eider-gås, woro wäl glade, at de, med de sina, den gången ej wa-rit där; gingo dock på Missionärens begäran bit ut, at om denna olycks-händelsens omständigheter göra sig noga underrättade, och kunna berätta den derom up-satta berättelsen.

Wid Steppets ankomst föregingo mångahanda förändringar på Danska Colonien. Köpmannen, Herr

land. Fortsättning.

mba tillbaka till de troendes
eföljde snart några af hans
se, om han väl blifwit up-
öfwer mycket nögda.

4.
s näring beträffar, så hade
bets art, en så wacker som-
vetste påminna sig: derföre
tan nådde den storlek, som
gläde lyckligen för sig, och
bärga altsammans. Hiff-
erjan af året medelmättigt,
men bristen blef dock rife-
Hwit-fiskar. Sjähl-fång-
n hösten, rätt ömrig, och
med föga besvärslighet och
öm jag, utom Rajakernas
er inga synnerliga lifs-fa-
ändelser upptecknade. En
t, hade deremot den olyc-
i af en laddad bössa, som
o sig på Rajaken, wid det
åtta. Wäre Bröder, som
ställe at fjuta Eider-gås,
d de sina, den gången ej wa-
ssionärens begäran bit ut,
ens omständigheter göra sig
ana bewitna den derom up-

st föregingo mångahanda
Colonien. Köpmannen,
Herr

1 St. Hist. om Ny-Herrnhut 1767. §. 4. 79

Herr Lars Dallager, som öfwer 20 år varit här i
landet, och i förstone wid Friedrichshaab, men se-
dermera i flera år besörgt handelen härstädes, erhö-
ll på begäran, dimission af allmänna handels-Com-
pagniets Herrar Directeurer, och har sedermera af
dem blifwit nyttjad wid handelen i Lappmarken.
Bröderna hade orsak at tacka honom, för det han wa-
rit en god granne, så kärleksrikt och försigtigt umgås
med deras Grönländare, och hållit god ordning
ibland sit eget folk, och at derföre tillnå honom
Guds wälsignelse. I hans ställe kom köpmannen
Herr Sturm ifrån Sockertopp. Herr Anders
Olson, som, för et par år sedan, öfwerlemnat åt Herr
Sturm handelen därstädes, och i medertid besörgt
Walsjö-fångsten wid Colonien Hüllsteinburg för
Handels-Directionens räkning, kom deremot åter
tillbaka på sin gamla station i Sockertopp. Skep-
pets ligge-tid, då Bröderna hafwa mycket at syssla
med deras öfverkomna Proviants afhämtning, ge-
nomseende och inbärgning, blef genom dessa förän-
dringar mycket rörlig och beställsam. Och då jäm-
wäl Missionären Strach med några Grönländare
kom ifrån Lichtenfels på besök, för at med här waran-
de Bröder göra nödigt aftal till bägge Missionernas
bästa, så hade de ofta i Predikan ihörare ifrån fyra
färskildta Församlingar, nemligen Ny-Herrnhut,
Lichtenfels, Godhaab och Sockertopp; och en
gång woro jämwäl några ifrån Friedrichshaab där-
wid tillstädes, hwilke blifwit med bref berifrån hit-
stuckade till Skeppet.

Ifrån förnämnda Colonie fick man tidningar, at
Catecheten Joachim Grönbeck, en gammal Brö-
dernas

deras wån, som i flera års tid med wålsignelse låtit sig wårda om Grönlandarna dårstådes, hade i en salig stund fålts håban.

Med Godhaabiska Skeppet reste Brodern Joseph Neusser tillbaka åt Europa, til at låta curera sig ifrån en hals-skada, för hwilken man här inga medel hade. Deremot kom en ung Chirurgus hit ifrån Köpenhamn, wid namn Brasen, som på sin låfares tillstyrkan skulle för sin helsa göra en sid-resa, och hade dertill utwåldt sig denna oblida werlds-tract, på det han med ågonen måtte bese det Guds werk ibland Grönlandarna, hwarom han med upbyggelse hade låsit. I Maji månad anlånde han med Skeppet til Lichtenfels, och hos Bröderna utbad sig et litet wånings-rum i Ny-Herrnhut, hwilket honom ock förundtes.

§. 5.

I detta år hafwa otta barn blifwit födda, och jämte 14 fullwårta, til Jesu död döpta. Tre bröder och fem systrar åro til den hel. Mattwarden admitterade, fyra par til ågta sammanlesnad förknippada, och 11 personer saligt affomnade. Då jag i deras personatier inga beshynerliga omständigheter finner up-teknada, går jag dem förbi, och wil ännu allenast anföra något af Grönlandiska Hjelparnas märkwårtdiga tal.

En af dem sade, sedan han beskriwit den stora förändring, som tron på Jesum werkar hos en människa: „Jag wet wål, at här åro ännu någre, hwilkom detta är obegripeliget. Desamma beder jag, at allenast en gång göra en sansfyllig blick på Jesu li-bande,

land. Fortfättning.

rens tid med välsignelse låtit
na därstädes, hade i en sa-

Keppet reste Brodern Jo-
Europa, til at låta curera
för hwilken man här inga
kom en ung Chirurgus hit
namm Brasen, som på sin
ör sin helsa göra en sö-resa,
denna oblidna werlds-tract,
måtte bese det Guds werk
warom han med upbyggelse
ad anskände han med Keppet
Brodern utbad sig et litet
rennbut, hwilket honom ock

S. 5.

otta barn blifwit födda, och
Jesu död döpta. Tre bröder
en hel. Natwarden admitter-
i sammanlesnad förknippada,
ömnade. Då jag i deras per-
ga omständigheter finner up-
förbi, och wil ännu allenast
ndsa Hjelparnas märkwärda-

edan han beskriwilt den stora
i Jesum werkar hos en män-
at här äro ännu någre, hwil-
get. Desamma beder jag, at
en sanfkyllig blick på Jesu li-
bande,

1 St. Hist. om Ny-Herrenbut 1767. S. 5. 81

bande, så skal dem snart blifwa annorledes om hjer-
tat. De skola då icke allenast tro det, utan ock är-
sarat på sina egna hjertan..

En annan sate: „Om wi för detta hafwe wan-
drat i mörkret, så sköle wi nu wandre i ljuset. Det-
ta kunne wi icke af oss sjelfwa; ty i oss bor intet godt:
men Frälsaren har förwårswat oss nåd dertill. Och
om wi tro på Honom, och begäre af Honom nåd, så
bewarar Han oss för det onda. Men wi måste aldrig
förlora Honom utur ögnafigtet, sådan som våra syn-
der hafwa Honom tilpyntat. Detta bewarar oss för
synder, och gör våra ord och war wandel för androm
gagneliga och helsosamma..

En af dem höll et tal öfwer Josephs ord: Går
dock hit til mig 1c. (Stap. B. 45: 4.) „Äfwen så
har ock Frälsaren sagt: Kommer til mig, I alle,
som arbeten och ären betungade, 1c. (Matth.
11: 28.) Den der törster, han komme, 1c. (Up-
penb. B. 22: 17.) Ack! om wi allenast rätt betänk-
te, hwad Frälsaren genom sin död oss förwårswat,
wi skulle då icke länge dröja och låta Honom ropa,
utan rätt nådehungrige löpa efter Honom, at wi måtte
åtnjuta alt hwad Han oss tilbjuder, 1c.. Här afbru-
to tårarna hans tal. Dersöre låt Missionären För-
samlingen gå sin väg, sedan han til slut låtit sjunga
följande wers:

„Det gör oss Kärleks-smärta,
At såsom war vårt hjerta
Försmälts, ja dignar ne'r.
Wi fälle tårar heta,
Och wilje ej mer weta,
Än at et lam upoffradt är..”

Tredje Bandet.

F

Wid

Wid den tid, som Grönlandarna fördelte sig på sina närings-platser, uttråde sig samme Hjelpare så här: „Förståndiga människor plåga förse sig med matwaror, så länge sådana kunna bekommas, och blifwa icke derutinnan försummeliga, för det de ej i dag lida derpå någon brist. Men den som är sjuk eller wanwettig, han är derutinnan sorglös. Wår själa-söda är läran om Jesu lidande. Hwem den-samma icke smakar, han har en sjuk själ; och den som derom är behimmerlös, han har ännu icke det rätta lifwet i sit hjerta. Men eho som sunnit sin salighet i Jesu sår, han har den lefwande springe-källan, hwarutur han altid kan ösa lifsens watten, ehwad han är hos sina lärare, eller frånwarande.“

Just wid samma tid utlåt sig en annan sålunda: „Wi äre här ännu utstälde för hwarshanda favor och frestelser; men Frälsaren har ställt sig emellan, är för wår skull sself blefwen frestad, och har med sit blod betalt för alla våra synder och wårt förderf. Wi behöfwe allenäst, så wäl i försökelses-stunder, som i alla omständigheter, med troende hjertan se på Honom, i stället för wårn gripa til Hans blod, och gömma oss i Hans sår: göre wi detta, så blifwe wi för synden bewarade, och ifrå frestelsen friade.“

En annan talte åter på detta sätt: „J weten, at wi til kropp och själ äre aldeles förderfwade; och om icke Frälsaren, af idel förbarmande, hade oss sökt och ryckt utur förderfwet, så ginge wi ännu allesamman i willone. Den som tänker, at han sself kan och måste hjälpa sig, han känner ännu icke sit förderf, icke heller Frälsaren. Kunde wi sselfwe hjälpa oss, så

Örnlandarna fördelte sig på
trade sig samme Hjelpare så
unnisfor plåga förse sig med
dana kunna bekommas, och
försummeliga, för det de ej i
brist. Men den som är sjuk
derutinman sorglös. Wår
Jesu libande. Hwem den-
har en sjuk själ; och den som
han har ännu icke det rätta
n eho som funnit sin salighet i
den lefwande springe-tållan,
öja lifsens wain, ehwad han
frånwarande..

ud utlåt sig en annan sålunda:
lde för hwarshanda faror och
en har ställt sig emellan, är
wen frestas, och har med sit
synder och wårt förderf. Wi
i försökelses-stunder, som i
med troende hjertan se på Ho-
on gripa til Hans blod, och
göre wi detta, så blifwe wi
ch ifrå frestelsen friade..

r på detta sätt: „J weten, at
ire aldeles förderfwade; och
del förbarmande, hade oss sökt
t, så ginge wi ännu allesam-
som tänker, at han sjelf kan
n känner ännu icke sit förderf,
Kunde wi sjelfwe hjelpa oss,
så

så hade Frälsaren icke haft nödigt, at blifwa en fat-
tig människa, och göra sig så mycken möda, för at
lösa oss ifrå förderfwet. Efter wi nu wete, och såsom
sanning i hjertat känne och årsfare, at Han, för våra
synder skull, i sin själa-ångst swettats blodig swett, och
på det gruswelligaste låtit martera sig på sin helga
kropp; så låt oss öfwerlemna Honom wår själ och
kropp til en ewärdelig ägendom. Och då Han icke
föraktar de elända, utan emottager hwar och en, som
til Honom kommer; så låt oss gå til Honom, sådana
wi äre, utan at uppehålla oss med egit hjälpande och
åtgörande..

Jul-helgdagarna flöt en med följande tillämp-
ning: „Wi hafwe i dessa helgedagar hört, at Fräl-
saren antagit wårt arma kött och blod, i werlden lef-
wat fattig och föraktad, fullgjordt sin Faders wilja,
lärde och underwisat människorna, hulptit dem i alle-
handa nöd, och ändteligen på korsets stam, genom
sin död och blods-utgiutelse, förwärfwat oss allom den
ewiga salgheten. Den detta sanfärdeliga tror, ho-
nom förgår lusten at synda, emedan han derigenom
skulle bedröfwa Frälsaren, som af kärlek gjorde sig så
obeskrifwelig möda, at frälse oss ifrå synda-wäldet.
Och syndar han ändå, så har han wissertligen ingen
ro, innan han, som en fattig syndare, söker och finner
ny nåd och förlåtelse. Men emedan wi icke kunne
sjelfwe hjelpa oss och bewara oss för synden, så låt oss,
som arme syndare, blifwa hos Honom, och bedja Ho-
nom, at Han gör oss til sådana, som Han oss wil haf-
wa. Då stole wi blifwa bewarade för alla afwikel-
ser, och icke wara til skam i Hans tillkommelse..

Tretionde sjette året, 1768.

Om Ny-Herrnhut.

Innehållet.

- §. 1. Upväckelsen ibland Hedningarna på Rangek och Kookdarna, har en wälsignad forgång.
- §. 2. Esterrättelse om en synnerlig rörelse ibland Hedningarna i Pissugbit, och deras Deputation til Bröderna.
- §. 3. Fortsättning. En Grönländsk Hjelpares tal i de Deputerades närvaro. Et besök i Pissugbit.
- §. 4. Fortsättning. Angelöfen från Pissugbit och hans folk, göra et besök i Ny-Herrnhut. En Hjelpares tal til dem.
- §. 5. Fortsättning. Pissugbitanske Hedningarna flyta til Ny-Herrnhut, och fara til en del åter tillbaka, men de fleste blifwa där qwar.
- §. 6. Slutet. De nya Inwånarnas inwa tilstånd. En persons synnerliga förelse.
- §. 7. Grönländarnas wälsignada näring, och räddning utur lifs-faror.
- §. 8. Förändring med Arbetarena wid Missionen, och wid Grönländska Församlingen.
- §. 9. Kort esterrättelse om några aflednas lefwernes-omständigheter.

§. 1.

Den rörelse, som i förflutna åren förspordes ibland hedniska Naboerna, kom i detta år til en upväckelse, hwars life icke varit här på orten i 20 års tid. Men innan jag beskriswer den-samma, tillika med dess anledning och forgång, wil jag

Grönland. Fortsättning.

Sette året, 1768.

Ny-Herrnhut.

Rehället.

De Hedningarna på Ranget och
ållsignad fortgång.

Synerlig varelse ibland Hedningarna
deras Deputation til Bröderna.

Grönlands Hjelpares tal i de
Et besök i Pissugbit.

Ugetoken från Pissugbit och hans
Ny-Herrnhut. En Hjelpares tal

Ugbitanste Hedningarna flytta til
a til en del åter tillbaka, men de

Invånarnas inre tillstånd. En
else.

ållsignada nåring, och räddning

betarna wid Missionen, och wid
ingen.

mm några aflednas lefwernes-om-

S. 1.

i förflutna åren förspordes
Naboerna, kom i detta år til
hwars like icke varit här på
Ren innan jag beskriver den-
s anledning och fortgång, wil
jag

i St. Hist. om Ny-Herrnhut 1768. S. 1. 85

jag förmåla, hwad som dess förinnan skedde. En
Grönländare ifrån Kookdarna, wid namn **Totto**,
som efter en swår sjukdom fått illaka ögon, begaf sig
i Febr. månad i cur hos Chirurgus **Drasen** i Ny-
Herrnhut, och wid det tilfälle, jämte hans folk, åhör-
de flitigt Evangelii förkunnele. Man märkte snart,
at det fant ingång hos honom, och gjorde honom be-
någen, at emottaga den tilbudna saligheten. Hans
husfolk och öfrige släktingar, som tid efter annan
kommo at besöka honom, blefwo och kraftigt fattade.
Och när han sjelf, efter lycklig fulländad cur, begaf
sig tillbaka ut på Darna, såt han ej omdeligen förstå,
det han wore sinnad at bo hos de trogna, för at blif-
wa en deltagare i deras förmoner. I detta sit upfat
stadfästades han genom Grönländska Hjelparens be-
sök och påhelsningar; och han hade nåppeligen quit-
terat winter-husen, förr än han med hela sin familia
flyttade til Ny-Herrnhut. Efter honom kommo och
innan kort två familier ifrån Ranget. Likaledes kom
en annan husfader och begärde los, at få fara med
de trogna på Sillsänge; hwilket gemenligen är et
tekn, at de wilja bo hos dem och omwända sig. Om
denna man heter det: „Förledit är hade wi gifwit ho-
nom en döpt Enka til hjälperka wid Sill-sängningen.
Den samma hade varit honom och hans folk til up-
byggelse. En af hans Gossar hade sedermera kommit
til oss och blifwit döpt. Derigenom fattade han än
mera förtroende til oss: och nu kunde man altså hop-
pas, at och han sjelf skulle upoffra sig Herranom;
hwilket jämwäl strax derefter skedde.“ Grönländar-
nas gamla wån och wård, den i förledit års Historia
S. 1. omtalte **Millortuarak**, som redan i 20 års tid
ej

ej utan rörelse hört Evangelium, gjorde nu också allware af sina många löften, och tillika med de fyra förenämnda familjer, som utgjorde 30 själar, flyttade efter fulländat Sillsfänge, til de trogna.

§. 2.

Den största nåde-rörelse, som tillika gjorde en stor upmärksamhet ibland Hedningarna omkring *Ny Herrnhut*, ja ända til och bort om *Lichtenfels*, och lände mångom til en blifwande wälsignelse, hyppade sig i *Pissflugbit* på et, i wistt asseende, utomordentligt sätt, ehuruwäl första grunden dertil har genom Guds ord blifwit lagd. Jag wil omständeligen förstå den samman utur *Brödernas Dag-bok*:

„Den 6 Martii, woro i predikan många stråmande ifrå *Colonien*, ifrå *Kangel*, *Kellingeit* och *Pissflugbit*. Ifrå sidsnämnda ort, som ligger 7 dryga mil i norr härifrån, hade fyra mån kommit hit genom en besynnerlig anledning, hwars like wi ännu icke haft. En gammal och wäl bekant *Angekof*, wid namn *Jimmenet*, hwilken af oss och wåra *Grönlandiska* *Hjelpare* i flera års tid ofta hörde *Evangelium*, har i denna winter, just då han sffelsatte sig med sit *Härer*, genom en dröm blifwit så skrämder, at han ifrå den sunden iswergifwit sina gäcklerier, och bedyrat för sina landsmän, at han, äfwen som alle *Angekofar*, varit med lögn, och bedragit dem, och at de med honom måste omwända sig til den sanna Guden. Midt under *Härer*-förrättningen skal honom hafwa i minnet förefommit början af den wers, som han hos oss ofta hört sjungas:

„Wenn

Evangelium, gjorde nu också
 stfen, och tillika med de fyra
 utgjorde 30 själar, flyttade
 , till de tregna.

§. 2.

ressen, som tillika gjorde en
 Hedningarna omkring Ny
 och bort om Lichtensfels,
 blifvande välsignelse, hyppa
 i wigt afseende, utomordent-
 ta grunden dertill har genom
 Jag wil omständeligen för-
 dödernas Dag-bok:

oro i predikan många främ-
 rå Rangel, Kellingeit och
 ämnda ort, som ligger 7 dryga
 fyra mån kommit hit genom
 g, hvars like wi ännu icke
 wäl bekant Angelok, mid
 ken af oss och wåra Grönland-
 tid ofta hörde Evangelium,
 då han sysselsatte sig med sit
 blifwit så skrämder, at han
 swit sina gycklerier, och bedy-
 at han, äfwen som alle An-
 , och bedragit dem, och at de
 ända sig till den sanna Gudens.
 ättningen skal honom hafwa i
 an af den wers, som han hos

„Wenn

„Wenn aber der Unsturz der Welt
 Deinen Zug zum Gericht vermeldt,
 Wenn dein Zeichen in Wolken scheint,
 Und die Welt um die Felsklust weint,“ 16.

Deruppå skal honom i en dröm hafwa förekom-
 mit den yttersta domen och den ewiga fördomelsen.
 Deröfwer har han blifwit så förträckt, at han män-
 ga dagar gått af och an, utan at tala et enda ord,
 och alstjamt jämrat sig och gråtit. Ingen har af ho-
 nom kunnat så weta, hwad honom wedersarits. Nå-
 gon tid derefter skal honom i drömen hafwa syns en
 man, som till honom sagde: „Du har länge nog stått
 sanningen emot; nu är det tid at stå up af sömnen;
 wil du flytta till de tregna och upriktigt omwända dig,
 så kan du blifwa qwitt den onda andan, som hitintil
 regerat dig, och frias ifrån den ewiga fördomelsen.“
 Detta har han lofwat den mannen, som uppenbarat
 sig för honom, och ifrån den stunden har han be-
 gynnadt att hålla en andakts-stund hwar morgon och afton för sit
 husfolk, och allom dem, som däromkring bo, hwar-
 mid han betygat dem, „at de måste assista och om-
 wända sig ifrån sina säfängeligheter, om de icke wille
 gå ewigt förlorade. Han self hade dels genom en
 syn, (den han dem förtäljde) dels genom Frälsarens
 tal om deras straff, som här icke tro på honom, blif-
 wit i en stor hjerte-oro försatt, och fattat det beslut,
 at så snart det blir sommar, flytta till de tregna, at
 han måtte höra mera af Frälsarens tal, dem han
 merendels förgåtit.“ I medlertid sticade han till
 oss sin styffson, och besutom tre mån af sit husfolk,
 och låt bedja, at wi wille sända till honom et par
 Bröder, som kunde säga honom och hans folk ange-
 nämna

nåma ord (Evangelium). Til dessa fyra afflicerade har han wid affledstagan det sagt: „Farer nu åstad, och hörer hieselwe de angenåma orden, och bringer något deraf hem til mig.“ Och til det öfriga folket har han sagt: „Wissen I icke tro mig, och mina ord, och omwända eder, så wil jag dock ensam flytta til de trogna.“ Men de hafwa swarat: „Hwart du far, dit wilje wi också fara.“ Och samma sinnelag låw oc de fyra Deputerade hos sig förspörja. De kommo flitigt i alla sammankomster, hörde upmärksamt på, och wi, samt wåre Hjelpare, beprisade dem defutom gladeliga och med öppen mun, den salighet, som wi uti Jesu sår funnit och åtnjute.“

§. 3.

Följande dagen, uti morgonandacts-stunden, hwari alle Besökande ifrå Dissjugbit och andra orter woro tillstädes, sade en af Hjelparerna, ibland annat, detta: „Frålsaren ålskar alla människor, och räcker ut sina händer efter dem, åfwen efter de böda och olydiga. Om de allenast gifwa honom sit hjerta, så skänker Han dem det sanskylliga lifwet, och wisar dem den rätta wägen; såsom Han hiesel säger: „Jag är wägen, sanningen och lifwet: och den til mig kommer, honom kastar jag icke ut.“ Detta kan Han icke heller göra; ty Han har ju gifwit sig i böden för oss, och med sin oskyldiga pino och böd återlöst oss ifrå synden och böden. Den detta sansfärdeligen tror, honom twår Han ifrå synden med sit oskattbara blod, och helar honom genom sina sår. Låt oss altså som et folk, hwilket intet har at gifwa honom, utan et förderfwadt hjerta, gå til honom, och förblifwa hos

nland. Fortsättning.

Til dessa fyra affickada
ndet sagt: „Farer nu åstad,
nåma orden, och bringer nå-
„ Och til det öfriga folket
„ Icke tro mig och mina ord,
„ Il jag dock ensam flytta til de
„ wa svarat: „Hwart du far,
„ Och samma sinnelag låto
hos sig förspörja. De kom-
„ afkomster, hörde upmärksamt
re Hjelpare, beprifade dem
ned öppen mun, den salighet,
nit och åtnjute.”

§. 3.

uti morgonandakts-stunden,
rä Diffsugbit och andra orter
af Hjelparena, ibland annat,
ar alla människor, och råcker
i, åfwen efter de döda och oly-
gifwa Honom sit hjerta, så
nshylliga lifwet, och wisar dem
m Han self säger: „Jag är
lifwet: och den til mig kom-
g icke ut.” Detta kan Han
n har ju gifwit sig i döden för
ga pino och död återlöst öf ifrå
en detta sansfärdeligen tror, ho-
nynden med sit osfärbara blod,
i sina får. Låt öf också som
har at gifwa Honom, utan et
å til Honom, och förblifwa
hos

1 St. Hist. om Ny-Herrnhut 1768. §. 3. 89

hos Honom, så skole wi vara salige, och Honom be-
hagelige.”

Den 8 Martii foro Rangetarne, och den 9:de
Kellingeits-boerna hemåt, bewekte och förundrans-
fulle öfwer det de här hördt; men Diffsugbits-sol-
ket blef ännu qwar, och bewistade et barna-dop. . .
De woro ofta så rörde, at de ej kunde afhålla sig
ifrå tårar, synnerligen den 10:de i Morgon-andakts-
stunden, då det taltes om Frälsarens själa-ångest och
blodiga döds-swett. . . Et skarpt snö-damb hin-
drade dem och ännu den 11:te, ifrå deras återresa.
De gjorde flitiga besök i alla hus, och hade stor lust
at lära sig alla werfar, på det de, såsom de sade,
måtte kunna hembringa något af de angenåma orden,
til Immenet, som dem hirsändt, och til de öfriga,
som sådant begärt. . .

Den 12:te begärow de sig ändteligen på hemvä-
gen. Efter deras begäran låto wi två af våra Hjel-
pare göra dem följe, de der skule för där warande
nåbehungrige själar beprisa Frälsarens människo-lär-
set. . . Desse kommo den 17:de tillbaka, och kun-
de icke tillsyllest beskrifwa, med hwad glädje de af där
warande Hedningar blifwit emottagne. Knappt fingo
de taga af sig kläderna, och så sig en bit mat, förrän
än folket redan samlat sig, och begärde, at de wille
säga dem något om Frälsaren. Detta hafwa våre
Hjelpare och flitigt och med brinnande hjertan gjordt,
och på två nätter söga öfswit; ty så wäl barn som
fullwårte, kunde icke höra sig måtte af det stora och
ohörda under, at den ewige och högtbesuttne Guden
gifwit sig self i döden för öf förtappada och fördöm-
da

de människor. Ibland dem är nu för tiden en sådan rörelse, som här och på Rangel war ifrån år 1743 til 1747. De komma alla dagar tilhopa hos Immenek, at sjunga och talas wid om det, som de i Rangel af oss hafwa hört för många år tilbaka. Wi måste nu afbida, huru det går med dem at sommaren, då de komma ut ibland de andra Hedningar: i medlertid tro wi, at Frälsaren skal åtminstone få några af dem, til lön för sin smärta.

§. 4.

Den 1 Maji, kom förbemålte Angelof Immenek hiesel, med några af sit folk, ifrå Pissugbit på besök. Han tackade, för det wi skickat et par af våra Hjelpare, til at underwisa dem, och betygade til-lita med de öfriga, det de woro sinnade, at öfwer-lemna sig åt Frälsaren. Före dem hade redan tre Kajaker kommit; och efteråt anlände en hop quinsfolk i följe med köpmannen, hwilken genom våra Grön-ländares tilhjelp hade derifrån afhämtat Sjähl-speck. Wi beprisade dem Frälsaren wid alla tillfällen, och woro derwid synnerligen förnöjde; ty wi hafwe i många år, icke haft så nådehungriga åhörare.

Den 2 Maji, woro de alle mycket upmärksamme i Morgon-andakts-stunden, hwilken en af våra Hjel-pare höll. Han sade ibland annat: „Frälsaren är orsaken til vår salighet. Derom underwisa oss Hans bobbårare, som Han sändt til oss. Men wi måste icke blifwa stående wid denna underrättelse, utan hieselwe, såsem förlorade människor, gå til honom, och genom Hans Ande, den rätta läraren, som altid blir hos

land. Fortsättning.

dem är nu för tiden en sådant
angel war ifrån år 1743 til
går tilhopa hos Immenet,
n det, som de i Kangel af
är tillbaka. Wi måste nu
dem är sommaren, då de
Hedningar: i medlerid tro
ninstone så några af dem,

4.

örbemålte Angelof Immes
sit folk, ifrån Piffugbit på
det wi fickat et par af wä-
wisa dem, och betygade til-
de woro sinnade, at öfwer-
Söre dem hade reban tre
erät anlände en hop qwinfolk
hwilken genom våra Grön-
rifrån afhämtat Sjähl-spek-
saren wid alla tillfällen, och
i förnögd; ty wi hafwe i
nädehungliga åhörare.

de alle mycket upmärksamme
en, hwilken en af våra Hjel-
bland anner: „Frälsaren är
Derom underrisa oss Hans
ändt til oss. Men wi måste
d denna underrättelse, utan
människor, gå til honom, och
n rätta läraren, som altid blir
hos

1 St. Hist. om Ny-Herrhut 1768. S. 4. 91

hos oss, låta söra oss til Hans lidandes och döds san-
na känneedom. Då ämjuete wi den salighet, som Han
oss förwärfwat, och blifwe från syndenes wälde be-
friade. Syndarooten blir wäl hos oss qwar, så län-
ge wi på jorden äre; men om wi hälle oss til Frälsa-
ren, kunne wi tro honom derom, at Han skal be-
wara oss och hela oss genom sina sår. Jag kan af
försarenheten säga eder, at jag ingenstads funnit ro
och något sanskylligt nöje, förrän jag kommit til de
troendes församling, och lärdt känna Frälsaren. Gö-
rer och J sammaledes, så kunnen J wara salige i
alla omständigheter..

Den 3 Maji, sedan Morgon-andakten och Cate-
chisation med barnen, war förbi, foro de fleste af dem
hem igen. Somlige greto rätt hjerteligen wid af-
feds-tagandet. Wi förmante dem, at hafwa akt
på sit hjerta och där låra förnimma, huru den Hel-
Ande ytterligare förklarar dem, hwad de här hört.
Den 13:de Maji, kom en af våra Hjelpare tillbaka
ifrån Piffugbit, hwilken den 21:te April farie dit
med sin familia. Folket därstädes hade willigt
anaminat hans witnessbörd, och hwad hans hustru
och hans moder med dem talt, och de hade gärna be-
hållit dem längre hos sig; men, för instundande Sill-
fänge skull, woro de nödsakade, at hafva med sin
 återresa.

Sedermere hafwa wäl Bröderna icke sändt nå-
gon på besök til där warande Hedningar; men så
ofta våre Grönländare träffat desamma på deras nä-
rings-ställen, har lifsens ord blifwit dem å nyo för-
kunnadt, och med den försäkran af dem anammadt,
at

at de snart hellske skulle flytta til Ny-Herrnhut, på det de dageligen måtte få hört.

§. 5.

Det warade icke heller länge, innan Angefoken Immenek gjorde början, at med två qwinno-båtar, tillsammans 20 personer, flytta til Ny-Herrnhut. Detta skebde den 13 Julii, och den 20:de kommo desutom tre qwinno-båtar med folk derifrån; hwilke jämte dem, som redan om wägen ankommit ifrå Kangel och Kookdarna, utgöra öfwer 80 själar; en tillökning, hvars lide man i intet af de förra åren haft. Men lifasom de fleste mycket hastigt och på något utomordenteligt sätt blifwit ur sinnen wäckte; så warbt och rörelsen snart til intet hos somliga, och kunde så litet komma til kraft, som den såden, hwilken fallit wid wägen och på hälleberget, Luc. 8. Hos somliga kom en ond ande och tog bort ordet utu deras hjertan. Andre ananimade ordet med glädje, men hade inga rötter, och föllo åter tillbaka. Ty ej långt efter detta folkets hirtflyttning, begynte en man af dem, at föregifwa syner och uppenbarelser, och at predika för Grönländarna, som, för nåringen full, uppehöll sig i Sundet; hwarigenom han drog til sig många nygiriga och obefästade sinnen. Missionären kunde icke förbjuda honom prata, men förmante Hjelparena, at hafwa på Mannen et waksamt öga, och warna de ensalbdiga; emedan det har täckts Gud, icke genom syner och drömmar, utan genom ordet om korset saliggöra dem, som tro. Härmed war honom ingången affuren; och då han inga åhörare fant, hörde han af sig hells up, at predika syner och uppenbarelser.

Andre,

Inland. Fortsättning.

flytta till Ny-Herrnhut, på
i hörat.

§. 5.

eller länge, innan Angeköken
at med två quinnobåtar,
flytta till Ny-Herrnhut.
ii, och den 20:de kommo be-
med folk derifrån; hvilka jämte
ären ankommit ifrån Kange-
ra öfver 80 själar; en till-
intet af de förra åren haf-
mycket hastigt och på något
lifsvit ur sömnen väckte; så
til intet hos somliga, och kunde
som den såden, hvilken fallit
berget, Luc. 8. Hos somliga
g bort ordet utu deras hjertan.
med glädje, men hade inga
baka. Ty ej långt efter detta
synte en man af dem, at före-
barelser, och at predika för
näringsen full, uppehölo sig i
han drog til sig många nygiri-
n. Missionären kunde icke
men förmante Hjelparena,
et rofsamt öga, och wara de
t har råckts Gud, icke genom
tan genom ordet om korset sa-
Härmed war honom ingån-
han inga åhörare fant, hörde
predika syner och uppenbarelser.

Andre,

1 St. Hist. om Ny-Herrnhut 1768. §. 5. 6. 93

Andre, som ännu icke kunde wedersaka de Hed-
niska fäfångligheter, sunno sig för mycket inskränkte
hos de trogna, och wille altså fara tillbaka til Hed-
ningarna. „Wi talte med dem, (heter det i Dia-
rio) och förhöllö dem deras första öfvertygelse, som
de wid sin hiekomst föregåfwo. De wetste ju, at
hwarken wi, eller någon enda människa, öfvertalt dem
dertil: de måtte altså icke stå Guds Andas emot;
utan handla efter sin första öfvertygelse, och omwän-
da sig. Hustrun gret bitterliga, och gjorde sig all
möda, at beweka sin man til quarblifwande; men
det war alt förgåfwes. Wi låto dem altså bära sin
Sill utur Proviant-huset, den de lemnat of i förwar,
och den 19 Sept. foro de bort. Wi tröstade hustrun
dermed, at i fall hon wille lemna den ärfända san-
ningen rum i sit hjerta, Frälsaren nog skulle ställa
medel och utwägar, at förhjelpa henne til Guds bar-
nas frihet. De kommo ej längre, än til Kangek.
Därstädes fant en Hjelpares föreställning så mycken
ingång hos mannen, at han resolverade wända om
igen. Häremot foro två andra familier tillbaka til
Pissugbit, hvilka också woro derifrån komna, men
hade nu annorsunda besinnat sig.

§. 6.

Med de quarblefna och andra ännu oböpta, blef
strax efter inflyttningen i winterhusen, en Catechetisk
sammankomst börjad, „deruti (såsom Missionärens
yttrar sig) dem på hjertat lades de grund-sanningar,
som en människa måste weta, hvilken wil komma til
Jesus Christum; de förelades dem icke til at lära sig
som en utantlära; utan til at lära förstå orsaken, grun-
den

den och rätta beskaffenheten af omvändelsen. De voro alle mycket upmärksamme härvid; och då man talte med hwar och en enskilt, betygade de med rörda hjertan, at deworo hickomne til at lära känna Frälsaren och omvända sig. En blind hustru yttrade sig allenast, at hon wäl icke af sig self hade åstundat, at bo hos de trogna, utan hade sit husfolk til behag följt med; men icke desto mindre föll det henne nu i smaken, at blifwa hos dem boende. Hon hörde med upmärksamhet på alt, hwad man med henne talade, och betygade efteråt för husfolket en beshnnerlig fågnad deröfwer, at lärarena icke föraktade henne, såsom en i utwärtens mätto mycket usel person, utan gjorde sig äfwen för hennes full så mycken möda.

En ogifft person, ofta nämde Immenets dotter, blef hastigt sjuk, bad med tårar om döpseln, och gick strax efter undfängnen döpseln, den 3 Nov. utur tiden. „Hon hade, genom fadrens syn i drömen, och deraf förorsakad betygan blefwit upväckt, och med honom kommit hit, at omvända sig. Men det intröf hennes faders tal gjorde, och hennes hjertas rörelser, wälte om sommaren, under förstörelsen ibland Hedningarna, hafwa tämmeligen förswunnit. I förgårs war hon med en döpt Enka utgången, at plocka bär. Där ute på marken fant hon några små flickor i samma slags göromål, och begynte göra spe af dem och deras döpselse. Enkan bestraffade henne derföre, och sade: „Wess du ock, at Frälsaren kan straffa dig för sådant? „Jh (swarade hon med löje) Han må då straffa mig!..“ Hon war näppeligen hemkommen, förrän hon blef med en osidelig kroppssweda öfwerfallen. Förenämnda Enka sade då til henne:

„Kom.

eten af omvändelsen. De wör-
 mine härwid; och då man talte
 betygade de med rödda hjertan,
 at låra känna Frälsaren och
 hustru ytttrade sig allenast, at
 hade åstundat, at bo hos de
 husfolk til behag följt med;
 föll det henne nu i sinaken, at
 de. Hon hörde med upmärkt-
 nan med henne talade, och be-
 sket en besynnerlig fågnad ber-
 föraktade henne, såsom en i
 usel person, utan gjorde sig af-
 å mycken möda.

ofsa nämde Immenets dot-
 bad med tårar om döpselsen,
 idfängen döpselsen, den 3 Nov.
 de, genom sadrens syn i drömen,
 betyggen blefwit upväckt, och
 it, at omvända sig. Men det
 tal gjordt, och hennes hjertas
 sommarens, under förstödelsen
 hafwa råmmeligen försvunnit.
 ned en döpt Enka utgängen, at
 på marken fant hon några små
 göromål, och begynte göra spe-
 else. Enkan bestraffade henne
 West du ock, at Frälsaren kan
 ? Ah (svarade hon med löje)
 sig!.. Hon war näppeligen hem-
 blef med en osidelig kroppsswe-
 enämnda Enka sade då til henne:
 „Kom-

„Kommer du ihog, hwad du har sagt där ute på
 marken? Ack ja, (svarade hon) detta är det straff,
 som jag så låtsinnigt begärde. Men gack strax til
 lärarena, och bed dem komma til mig..” Då wi
 kommo til henne, at förnimma hennes åstundan, bad
 hon träget om döpselsen. Och då man förhöll henne,
 huru man den tid, hon här varit, ännu icke förnum-
 mit, at hon brydt sig om Frälsaren; svarade hon:
 „Ja, jag wet och bekänner det; men nu är jag an-
 norledes sinnad.” Jag längtar af hjertat efter döpsel-
 sen, på det jag må ifrå synden blifwa rentwagen.
 Jag beder, at det måtte ske snart; ty jag dörr, och
 går utan Jesu blod förlorad..” Efter nu en dylik
 händelse aldrig kommit oss före, och denna person ännu
 njutit ganska liten undervisning, och än mindre
 ytttrat något fullt allwar at omvända sig; så wetste
 wi icke, hwad wi göra skulle. Wi sågo på vår barm-
 hertiga Herrens, som icke binder sig wid regler, utan
 genast til nåde uptager hwar och en, som af hjertat
 längtar efter honom. I följe af Hans exempel,
 döpte wi då den siska i den Hel. Tre Enighetens namn,
 och kallade henne Sophia. Efter döpselsen låg hon
 helt stilla. Några Systerar wakade om natten hos
 henne, och söngo hennes werfer. Emot morgonen
 ropade hon ut: „Du blir det ljus!..” Och strax der-
 på afled hon..”

Desutom hade ock en mans ifrå Pissugbit siska
 barn blifwit döpt, och litet derefter saligt affomnat. *)

§. 7.

*) Då jag med detta är måste sluta historien om
 Ny-Herrnhut, emedan följande årets efterrättelser gå ej
 längre, än til Skeppets återresa wid Julii månads slut;
 så wil jag för at bringa berättelsen om Pissugbit til slut,

Om Församlingens inwärtas tillstånd wil jag denna gång, för kortheten skull, ingen ting förnäma; utan allenast widröra något af det yttre. I början af året war det en ganska drägelig och stormfri winter. Ännu i Febr. månad låg ingen snö på landet och de lägsta bergen. Grönlandsforna kunde alltså öfweralt finna bår i tämmelig myckenhet, till sin försörjning. Grönlandarna woro i Sjähl-fångsten lycklige, och kunde om wåren aflåta 150 Tunnor Speck och Tran till de Handlande, oberäknadt hwad de hela wintern försälde. I April månad fingo de fem Hwitsfiskar, eller små Balsfiskar, hwilke äro dem mycket kärkomne, så wäl för det goda köttet och specket, som beshnerligen för stjärt-fenorna skull, hwilka de bruka i stället för tråd. Sill-fånget i Junio slog och lyckligt ut: och ännu följande många hemsöktes med bröstwärt, och en håftig storm på samma tid ref ned deras tält och gjorde mycken skada på deras redskap; så kommo de dock så riktlustade hem, at Proviandhuset ej kunde bärja all Sillen och Sjähl-köttet. I Julio föll en så djup snö, som näppeligen plår falla om wintern, men blef icke länge liggande, och hindrade dem icke heller i närings-idningen. Om hösten blefwo wäl Sjählarne owanligt länge borta från Ne-

piset-

derutur allenast anföra, at alle de, som om hösten blifwit qwar i Ny-Herrndut, hafwa i den ärkända sanningen gått fort; och många af dem, och deribland äfwen Ugetoken Immenet tillika med några af hans folk, äro komne till den hel. Döpseln. Antalet af 1769 års döpta belopp sig reban till några och tertie. Gud uppehålle dem wid sin sanning, och låte dem alla af sin fullhet få nåd för nåd!

s invärtes tillstånd vil jag den-
 en skull, ingen ting förmåla;
 något af det yttre. I början
 så drågelig och stormfri win-
 tånad låg ingen snö på landet
 Grönlandsfjörna kunde altså
 mmelig myckenhet, till sin för-
 arna voro i Sjähl-fångsten lyck-
 åren aflära 150 Timor Speck
 ande, oberäknade hvad de hela
 April månad fingo de fem Hvit-
 skiffar, hvilka äro dem mycket
 de det goda köttet och specket,
 stjärt-fenorna skull, hvilka de
 d. Sill-fånget i Junio slog och
 nt många hemsöktes med bröst-
 storm på samma tid ref ned de-
 nycken stada på deras rebfkap;
 riktlastade hem, at Proviant-
 all Sillen och Sjähl-köttet. I
 snö, som näppeligen plår falla
 lef icke länge liggande, och hin-
 i närings-idningen. Om hösten
 te ovanligt länge borta från Ne-
 piset-

at alle de, som om hösten blifwit
 hafwa i den ärkända sanningen gået
 dem, och deribland äfwen Ugetoken
 några af hans folk, äro komne til
 antalet af 1769 års döpta belopp sig
 ertie. Gud uppehålle dem wid sin
 alla af sin fullhet så nåd för nåd!

piset-sundet, i hwars trängsel de den års-tiden plåga
 ymnogt insinna sig, och med liten möda fångas;
 Grönlandarna hemsöktes och, mitt under bästa arbets-
 tiden, med en smittsam bröst-sjukan, hwaraf många blef-
 wo döde: men de fingo dock så många Sjählar, at de,
 innan året ännu war til ända, kunde til Köpmannen
 aflemna specket af 400 stycken.

Utan beswärlighet och fara aflopp det icke wid
 deras södo-bragder; men jag wil endast nämna två
 synnerliga omständigheter. Den bekante Hjelparen
 Abraham blef, medelst den omkring hans hals sig
 slingrande linan, af en fluten Sjähl fulltryckt, och
 ganska djupt under watten dragen. Men han kunde
 hwarken uprätta sig eller aflinda linan, och war just
 på wägen at drunkna, när harpunen, hwilken an-
 nars med sina hullungar sitter fast i Sjählens Finn,
 lofnade af sig sjelf; då han sedan utan möda kunde
 åter rätta sig up, och äfwen igensöka sin Sjähl.

Då nästan hwar människa, liten och stor, den
 28 Decemb. hade wid lungt wäder farit ut på Darna,
 at fånga Allor, uphof sig emot qvällen en hastig nor-
 dansform, som aldeles hindrade dem at wända om,
 och derjämte war snö-dammet så starkt, at man hwar-
 ken kunde se himmel eller jord. De fleste fullworne
 (ty somliga hade blåsten drifwit åt Ranget) kommo
 om natten lyckligen hem; men Gossarna blefwo ute.
 Ghuru man nu förmodade, at de woro upstigne på
 någon ö, så stod man dock i farhoga, at de i den star-
 ka kölden måtte frysa ihjäl. Följande morgon foro
 många Rajaker ut, at uppsöka dem. De funnos
 igen på en ö, sittjande i sina Rajaker, men aldeles
 Tredje Bandet. öfwer,

öfverfågade. Man grof up dem utur snön: men två af dem hade af en snöförting, som rullat nedföre et berg, ej allenast blifwit tre alnar djupt öfverhögde, utan ock så hårbt hopkrökte, at man hölt dem för döda. Men genom mycket skakande och slående, bragte man dem dock så vida, at man ännu kunde förmärka något lif i dem. Man wille binda dem öfwan på deras Kajaker, och så föra dem hemåt; men deras upsyningsman, som öfwen war tillstädes, befavade, at de skulle aldeles frysa ihjäl, om de lågo hel och hållne i fria lusten; han befalte derföre, at låta dem sitta qwar i egna Kajaker, såsta dessa wid andra, och så hafa hem med dem. Wågorna slog wäl öfta öfwer dem; men de kommo dock alle med lif hem, fast än aldeles styfve af köld. Den enas Kajak måste brytas sönder, för at draga honom derutur. De elendigaste blefwo sedan i deras hus satte öfwer brinnande lampor, med kläder wäl betäckte, och med warmt dricka upvärnde. I så måtto kommo de alle åter til råtta. Hwar och en war glad och tackade Gud, för det han så nådigt bevarat och wid lif behållit dessa Gossar, som til en del redan äro Förwärfware för sina familier.

§. 8.

Med Steppet, som lopp in den 1 Julii, kom Catecheten; nu mera Diaconus, Heinrich Hükel, med sin Hustru tillbaka ifrån Lysland, dit han, för tu år sedan, hade rest ifrån Lichtenfels. Han hade hit med sig sin kösliga Syster Rosina, Waners Enka, och Jungfrun Anna Rosina Schubert. Denna sednare sattes til föreständerska för Grönlandska ogista Systerar.

grof up dem utur snön: men
 indöfning, som rullat nedföre
 dit tre alnar djupt öfverhögde,
 trökte, at man höst dem för
 mycket skakande och slående,
 så vida, at man ännu kunde
 m. Man wille binda dem of-
 och så föra dem hemåt; men
 som öfwen war tillstädes, be-
 stebes freja ihjäl, om de lägo
 nisten; han befalte berföre, at
 egna Kajaker, såsta dessa wid
 em med dem. Wägorna slogo
 men de kommo dock alle med lif
 tyfwe af löld. Den enas Ka-
 ker, för at draga honom derutur.
 sedan i deras hus satte öfwer
 ed kläder wäl betäckte, och med
 ide. I så måtto kommo de alle
 r och en war glad och tackade
 i nådigt bevarat och wid lif be-
 om til en del reban äro Förwärf-

§. 8.

n lopp in den 1 Julii, kom Cate-
 conus, Heinrich Hükel, med
 på Östland, dit han, för tu år
 Lichtensfels. Han hade hit med
 er Rosina, Waners Enka,
 Rosina Schuberr. Denna
 ständerfä för Östländska ogifta
 Östlar-

Östlarna och Glickorna; men den förra blef den 14
 Julii, til ägta sammanlesnad förknippad med Missi-
 onären Balenhorst. En Dansk Missionarius,
 Herr Jäger, som skulle tittråda en af de Norra Mis-
 sionerna, ankom också, wid samma tillfälle, med sin
 Hustru, ifrån Köpenhamn.

Med samma Skopp för Chirurgus Brasen tillbaka
 åt Köpenhamn, arkånsam för all hos Bröderna ät-
 njuten wänskap, den han med sin Chirurgiska praxi
 dem och Östlångarna rikeligen wedergullit; och i
 högsta måtton glad öfwer Östländska Församlingens
 wälstånd och förkofring.

Den 19 Julii, kom Matheus Stach ifrån Lich-
 tensfels, at med härwarande Bröder öfwerlägga om
 bägge Missionernas bästa. Efter gemensame godt-
 sinande, åtog han sig denna Missionens Direction,
 hwarwid Michael Balenhorst blef hans närmaste
 Hjelpare, och Heinrich Hükel med sin Hustru, be-
 förgde utwärtens Hushållningen. Den 26 Julii, for
 Johan Bel til Lichtensfels, at i den förståndbas
 ställe dritigera Missionen därstädes; dit Johan So-
 rensen reban förut war faren, såsom hans närmaste
 Hjelpare, och tillika Deconomiens bestyrare.

Om deras hållna tal och affhandlingar, deras ut-
 wärtens arbete och besöks-resor til Hedningarna, wil
 jag denna gång ingen ting widare förmåla, utan alle-
 nast anmärka de hufvudsakeligaste förändringar, som
 wid denna Mission timat: Genom den hel. Öf-
 pelsen hade Församlingen i detta år blifwit tillöft med
 20 barn och 10 fullwärdta personer. Märkwärdigt
 är ock det, at en gång 4 barn i en wecka, och en
 annan

annan gång, try barn på en dag blifwit döpta, hwilket tillförene aldrig händt. Til den hel. Nattwarden 1000 14 personer admitterade, och 4 par til ägtenkap sammanfogade. Sexton personer äro med döden afgångne. Deremot har af 68 Hedningar, som af de öfwer 80 om sommaren ankomne blefwo qwar, Inwånarens antal blifwit förmerat, hwilket wid årets slut steg til 527 personer.

§. 9.

Til slut wil jag nu allenast anföra litet af några aflednas personalier.

1) Thomas har redan öfwer 30 år varit med oss bekant, och war, efter Gränländska sättet, en Herre på sin plats i Dissikfarbit, d. å. en god Jägare och Förwårsware. Han kom nästan hwarje wår til oss, och hörde Evangelium. Och när wi på hans iand wådade Sill-fisket, biewistade han med sit folk wåra sammankomster flitigt; men kunde icke resolvera sig, at lemna sin själs wålfärd företrädet framför sina lekamliga fördelar, innan en af hans Döttrar, år 1755, kom til oss och blef döpt. Han trätte wål på henne för sådan; men hennes alfwarlige, och dock wårnadsfulla swar, förde honom på bättre tankar, *) och året derpå, flyttade han med alt sit folk til de trogna. Han hade ringa tankar om sig, hölt sig orwårdig til Döpsen, och bad, at man allenast wille taga emot hans barn. Men Frälsaren tänkte annorlunda. Nådernes arbete lät förspörja sig desto kraftigare på hans hjerta, och han blef 1757 delaktig af den hel. Döpsen,

*) Det lönar mödan, at läsa detta deras samtal; det finnes igen uti 1756 års Historia, §. 6.

Grönland. Fortsättning.

på en dag blifwit döpta, hvil-
ndt. Til den hel. Nattwarden
itterade, och 4 par til ägten-
Sexton personer äro med dö-
not har af 68 Hedningar, som
mmaren ankomne blifwo qwar,
blifwit förmerat, hwilket wid
personer.

§. 9.

nu allenast anföra litet af nä-
er.

re redan öfwer 30 år warit med
fter Grönländska sätet, en Herre
arbik, d. å. en god Jägare och
kom nästan hwarje wår til öf,
m. Och när wi på hans iand
üwistade han med sit folk wåra
t; men kunde icke resolwera sig,
lfärd företrädet framför sina le-
nan en af hans Döttrar, år 1755,
öpt. Han trätte wäl på henne
es alfwarliga, och dock wördnads-
om på bättre tankar, *) och året
med alt sit folk til de trogna. Han
i sig, hölt sig öwärdig til Döpel-
an allenast wille taga emot hans
ren tänkte annorlunda. Näde-
örja sig desto kraftigare på hans
1757 delaktig af den hel. Döpel-
sen,

ddan, at läsa detta deras samtal;
56 års Historia, §. 6.

1 St. Hist. om Ny Herruhut 1768. §. 9. 101

sen, och 1761 af den hel. Nattwarden. Man kunde
i alla omständigheter, hos honom blifwa warse en barn-
sig lit til Frälsaren, en hjertelig kärlek til Bröder-
na, och en ensalbig ofonstlad wandel. All den nåd,
som Frälsaren betedde honom, war honom desto kär-
komnare och helsofammare, ju mera öwärdig han ar-
säg sig til densamma. Jag, som skrifwer detta, på-
minner mig med förnöjsse, huru jag hörde denna
gamla gubben yttra sig öfwer den hel. Nattwarden,
hwarom något finnes förmålt i 1761 års Historia, §.
8. Efter han redan war öfwer 60 år gammal, en
ålder, som så Grönländske mansfolk hinna til; så blef
han den 24 Martii, då han ifrån et besök i Fjärden,
for hem, at sira Jesu mandoms-anammelses fest,
icke långt ifrån sitt hemrifst omstjälpt af en hastig sun-
nanstorm, och döb til lands förb.

2) På samma dag löt och den gamle Fadren La-
ban sin lefnad, genom en blod-störtning. Han war
en af de Söderlänningar, som altför et äro på resor.
Wid sådant tillfälle hörde han Evangelium nästan i
början af wår härworo, och deraf hästade et intryck
i hans hjerta, som han, efter egen berättelse, icke mer
kunde blifwa qwitt. År 1748, kom han med alla sina
anhöriga til öf, blef innan årets slut döpt, och sedt
1754, gå första gången til den hel. Nattwarden. Han
war en god Husefader och Födewärfware, en fredlig
graane, och en rättfäffens Jesu älskare. Han
lämnade efter sig en blind Enka, och fyra fullwårta
barn, hwilka öf och honom til sägnad, hafwa wäl ar-
tat sig. Hans ålder gick äfwen öfwer 60 år.

3) Charlotta, kom såsom ung flicka 1745 hit,
döptes 1750, och 1752 admitterades til den hel. Natt-
warden.

warden. Hon hade en munter anda och et otvunget wäsende, kunde ock wäl läsa, och århöll derigenom en wacker kunskap. Men emedan hon ännu icke rätt kände sin hjerte-grund, och tiltrödde sig hiesel något; så råkade hon, för try år sedan, i bedröfweliga omständigheter, och måste slutas utur Församlingen. Men den trofaste själa-wännen underlät icke, at arbeta på hennes hjerta. Hon lärde bättre känna sig hiesel, och man fant henne ofta allena, gråtande och bedjande. På Grönländska Missionens äminnelse-dag, den 19 Januarii i detta år, då lösen war denne: Jag sände: min fot har stapplat, men Din nåd uppehöle mig, &c. undfick hon, under otaliga tårar, absolutionen i Församlingens åsyn. Ifrå den tiden gick hon, som en tröstad synderska, en sågnefam gång. Anledningen til hennes hådanskärd war en stor böld. Hon sade genast: „Detta skal blifwa min ändalyckt. Jag går som en arm synderska til Frälsaren. Jag har nu en fri och öppen wäg til Honom och Hans sår. Han har ju alt tilgifwit mig! Åh! hwiilken barmhertig Frälsare! Han kommer mig redan til mötes.“ Alle de som woro omkring henne, frögbade sig öfwer hennes botfärdiga hjerta, som hyste sådant förtroende til syndare-wännen. Hon affomnade den 23 April, i sin ålders 26:te år, då dagsens lösen hette: Jag åkale lade Herrens namn: o Herre, fräls mina själ! Hennes själ gick in i sin Herrens glädje, och hade Han henne så mycket kärare, som Han mycket kostat på henne.

4) Brigitta, en namnkunnig söderländsk Angefoks dotter, kom efter hans död hit med sin broder. Hon war ej mycket språkjam, och derföre kunde man icke

nter anda och et otvunget
äsa, och århöll derigenom
emedan hon ännu icke rätt
h tilltrödde sig self något;
van, i bedröfweliga omstän-
natur församlingen. Men
underlät icke, at arbeta på
e bättre känna sig self, och
na, gråtande och bedjande.
ns äminnelse-dag, den 19
öfen war denne: Jag sa-
at, men Din nåd uppe-
n, under otaliga tårar, ab-
ns åsyn. Ifrå den tiden
ndersta, en sågnesam gång-
håbansfärd war en stor böld.
a Fal blifwa min ändalst.
ndersta til Frälsaren. Jag
åg til Honom och Hans sär-
uig! Åh! hwilken barmhertig-
nig redan til mötes. „ Alle
ne, frögbade sig öfwer hen-
om hyste sådant förtroende til
affonnade den 23 April, i sin
sens lösen hette: Jag åtal-
: o Herrre, fräls mina
n i sin Herras glädje, och
ket kärare, som han mycket
namnkunnig söderländsk An-
hans döb hit med sin broder.
ksfam, och derföre kunde man
icke

icke lätt få weta, hwad hos henne föregick. Men
ordet om korset verkade djupt i hennes hjerta, och
upwäckte en sansfullig längtan efter reningen från
synden, genom Döpsens flod, hwilken hon år 1757,
undfick. För några dagar sedan, kom hon ifrå Sun-
det hit til den hel. Nattwarden, och födde strax der-
på en dotter. Hon war så munter, at hon self be-
mistade Döpsen, och for deruppå, med de sina, åter
bort til Sundet; men kom innan kort siuk tillbaka.
Hon war derwid mycket frimodig, och bad ganska
ofra i stillhet. På 5:de dygnet efter barns-börden,
flödes hon hådan i frid, den qwarlemnada Enkin-
gen och öf alla til desto större smärta, som dylika hän-
delsor hos Grönländarna äro sällsamme, och, i an-
seende til bristen på tjenlig söda för et sådant moder-
löft barn, ganska beswärlige.

5) Herrrud, kom som Enka til Rangek, med Ed-
derlämningarna, som ämnade fara åt Norden; hörde
där Evangelium, och öfwer gaf sina landsmän, för
at blifwa en Jesu efterföljerska. Hon talte ej myc-
ket, men hennes wandel war sådan, som en rätt Enka
anstår. I sit hus, och hwaräst hon hos familier war
i tjenst, bewiste hon sig, såsom en god husmoder,
troget och flitigt i alla sina för rättningar. Då Köp-
mannen, år 1756, hade ifrån Kellingeic hem med
sig et af de Wilda bortkastadt flicko-barn, hwilket, för
hunger och köld, nu mera hade söga lif i sig, lemnade
wi det samma åt vår saliga Syster, hwilken upfödde
det med sådan trohet och flit, at man af et barns na-
turliga moder icke kan bättre wäntat. *) Hennes
sidsta

§ 4

*) Se flera omständigheter derom i 1756 års Histo-
ria, s. 2.

3. Derwid war hon gan-
 ed långtan sin uplöfning.
 som wakade hos henne
 e ofi öfwer hennes hjertas
 on den 23 Octob. insomna-
 ödde så: Det är en råte
 tter til Gud, och blif-
 skallan natt och dag,

Stycket.
 i Lichtenfels.
 ret, 1763.

Hället.
 öförelse med den i Ny-Herrn-
 elfen genom Hedningarna.
 om de af nåden rörda Hednin-
 d Hedningarna.
 af Söderländare, och om ut-
 ma.
 ing. Några spår af nådens
 öta, och bewis på en sann sin-
 a.
 ffentliga sammankamster.
 Grönländska Hjelpares Tal.
 äderleken, och Grönländarnas
 ggnad.
 wid hans Collegas afresa til
 öfwer återställda freden i Tysk-
 ers bewarelse.

§. 1.

§. 1.

Sedan denna Mission år 1758, blifwit börjad af
 Missionären Mattheus Stach och hans
 Hjelpare, beledsagade af 4 Grönländska fa-
 millier eller 32 själar ifrån Ny-Herrnhut, hafwa icke
 allenast ifrån Fiske-sjärden och den lydliga tracten,
 utan och några mil norr-ifrån, många, genom Missi-
 onärernas i Ny-Herrnhut witnessbörd, öfvertygade
 Grönländare flyttat hit, och genom Döpselsen blifwit i
 den Christeliga Kyrkan inliwade. Härigenom led
 wäl Ny-Herrnhuts-förmering n:gon affaknad, häft
 då de förbisarande Söderländare träffade i Lichten-
 fels sina anförwandter, hos hwilka de håldre sätta
 sig ned, än hos aldeles främmande Grönländare;
 och på detta sätt hade denna Församling wårt starkare
 til i fem år, än den i Ny-Herrnhut uti de första 14
 åren. Men Ny-Herrnhuts ringare tillökning, som
 wi i de första fem åren af detta tida-stycke hafwe ob-
 serwerat, härrörde icke hufwudsakeligen, än mindre
 endast och allenast, af en annan Missions nära belä-
 genhet, utan af en nästan obegripelig wederswilja, at
 H:ra Evangelium. Derpå war wäl icke heller brist i
 någden af Fiske-sjärden; och då i densamma altid bo
 mindre Hedningar, än i Bals-Revieret, så kunde
 man icke göra sig stat på sådan tillökning utaf Hednin-
 gar, som i Ny-Herrnhut: men icke desto mindre
 sedde, äfwen i de första åren af detta tida-stycke,
 större rörelse i denna ångd, än omkring Ny-Herrn-
 hut. Och fast än de fleste ännu wägrade, at utan
 förbehåll öfwerlemnna sig snom Skapare och Återlö-
 sare, så kommo de dock flitigt til Lichtenfels, och be-
 sökte sammankomsterna. Forö Bröderna til dem, så
 woro

§ 5

woro de ej allenast willige, utan gäfwad jämnwål hells-
we ofta dertill anledning, at höra något godt. Detta
blef mångom åtminstone en anledning, at så länge
begrunda saken, til dess den gode tanken, som de
det kallade, seck öfwerhand öfwer den onda, eller
öfwer smaken för de hedniska såfångligheter, och alt-
så ledde dem til Församlingen härstädes, hwilken i
alla dessa åren framgent blifwit ausentligen tilfökt, då
deremot så, och et år, alsinge Hedningar, sällat sig
til Församlingen i Ny-Herrnhut.

§. 2.

Förökningen skal wid hwart och et år gifwas til-
känna. Wid detta år i synnerhet, finner jag, uti
Hedningarnas utlätelser, många spår af förbigående
och til en del undertryckta nåderörelser, hwaraf man
kan inhämta deras tänke-sätt, rörande Christendo-
men. Många, som i flera år warit öfwertrygade,
men hade afhållit sig och de sina ifrån omvändelsen,
gjorde Gud löfte, när de woro sulte; andre, när de
gärna wille hafwa barn, eller fruktade sig för barn-
sängs-öfwenlygheterna: at de wille omvända sig,
i fall Han den gängen hulpe dem. Om de hållit sit
löfte, förmåles åtminstone icke i detta års berättelse.
Man wet mycket wäl, huru det går med en slikt nöd-
falls-bättring. En Angetok hade, uti oftare samtal
med en Grönlands-Hjelpare, blifwit aldeles rådwill
i sit tanke-systeme; förmodeligen har han och för län-
ge befrågat sig med kött och blod; ty i följande åren
finner jag alsintet förmått om hans omvändelse. Må-
gre tilstodo, at de, för flera år sedan, kände anfördrin-
gar, at de borde omvända sig, men desamma woro
under

utan gåfwo jämwal self-
at höra något godt. Detta
en anledning, at så länge
en gode tanken, som de
nd öfwer den onda, eller
Ta fåfångligheter, och alt-
ingen härstädes, hwilken i
blifwit ausenligen tillöft, då
singe Hedningar, sållat sig
rruhut.

2.
hwart och et år gifwas til-
synnerhet, finner jag, uti
många spår af förbigående
nåderörelser, hwaraf man
sätt, rörande Christendo-
flera är warit öfwerlygade,
de sina ifrån omwändelsen,
e woro sulte; andre, när de
eller fruktade sig för barn-
: at de wille omwända sig,
ulpe dem. Om de hållit sit
ne icke i detta års berättelse.
huru det går med en slikt nöd-
jefok hade, uti ofrare samtal
pare, blifwit aldeles rådwil
modeligen har han och för lån-
och blod; ty i följande åren
ite om hans omwändelse. Nå-
era är sedan, kändt anfordrin-
inda sig, men desamma woro
under

under deras hedniska lustbarheter åter försvundna.
Andre ständes för Bröberna, och gingo dem ur wä-
gen; „ty de äro (heter det i Diario) i förståndet öf-
wertygade om sanningen; men hafwa ännu icke lust,
at omwända sig.“

Häremot försporde man ännu hos somliga, som
man i flera år icke sedt, et gode intryck af hwad de
fordom hörde; och hwad de nu å nyo hörde, samt
desto lättare ingång. En hustru, hwilken af sin man
blifwit hindrad, besökte likwäl sina barn, som redan
tagit wid trona, och seck altid hem med sig något
gode för sit hjerta. Och då hennes man sent omsider
flyttade self til de trogna, sade hon wid ankomsten:
„Jag kan icke beskrifwa, huru jag war til mods,
när min Man sade: styrer båten åt Raumarfot!
(Lichtenfels.) Mit hjerta blef warmt af glädje, och
ögonen sålde tårar. Nu är jag ändteligen på det
ställe, dit jag i så många års tid långtat.“ En an-
nan hustru, som denna lycka ej hant öfwerleswa, sa-
de til sin Man, kort för sin död: „Du wet, at jag
gärna welat bo hos de trogna; men du har derutin-
nan hindrat mig, och nu är det försent för mig. Hu-
ru skal det en gång gå dig? Jag råder dig, at du
ännu flyttar til dem, och omwänder dig, innan det
eck för dig blir försent.“

Hos mångom blef den goda gnistan underhållen
genom deras egna barn. En Man, som mycket up-
märksamt bewistade barna-Catechisationerna, blef ef-
teråt tillspord, huru länge han ännu tänkte hindra sina
barn, at lära tro på Frälsaren? Han sade: „Mina
barn sjunga dageligen edra Werfer, dem de hafwa
lärde

lärde af sin syster, som här bor., Man svarade honom: det är icke nog, at dina barn sjunga. Werfer; deras och dit hjerta och samwete måste och befräntas med försonings-blodet, och afsmås ifrå synden, på det I måtten blifwa äfwen så salige, som I sen de trogna wara. „Ja, sade han, det ser jag wäl; men jag drages än allt jämt med två slags tankar, och hjälpsen til det onda är ännu för stark. Men huru skal det gå, frågade man, när du måste dö? „Ack, sade han, derpå törs jag icke tänka; jag fruktar mig allt för mycket detsföre.„

Mången själ sökte och först mid lefnads-slutet den nåd, som henne blifwit recommenderad, men af henne icke anammad; och om en sådan nödgas man hoppas det bästa. En Hustru i granskäpet, lide i sin barns-nöd, falla til sig Missionärens hustru, och beklagade sig för densamma, at hon icke gifwit Träfsaren sit hjerta. Hon blef hänwist til Försonaren för wåra och hela werldens synder, och afled strax bereserter under åfällan om förbarmande, sedan hon födde twillingar. Det ena barnet war redan dödt; det andra hade med modren måst lefwande begrafwas, eller hjälphungras, *) om förbermdta syster icke hade tagit det til sig.

§. 3.

Grönlandarna, och synnerligen Hjelparna, underlåto icke at underhålla, eller å nno wäcka nåderörelserna hos Hedningarna, ehwaräst de dertil funno tillfälle. Derom heter det en gång: Bröderna hade farit några mil söder ut, at fånga Sjählar, men kom-

*) Se härom 3 Bok. §. 47.

här bor., Man svarade
at dina barn sjunga Wer-
 och samwete måste och be-
blodet, och afwäs ifrå syn-
ifwa afwen så fallige, som J
Ja, sade han, det ser jag
alt jämt med två slags tan-
t enda är ännu för stark.,
frågade man, när du måste
derpå tors jag icke tänka; jag
et dersöre.,

J först wid lefnads-lutet den
recommenderad, men af hen-
en sådan nödgas man hop-
ustru i granskapet, låt i sin
Missionärens hustru, och be-
a, at hon icke gifwit Träfsa-
f hänwist til Försonaren för
synder, och afled straf beres-
dröbarmande, sedan hon födt
örnet war reban dödt; det an-
måst lefwande begrafwas, eller
bemålta syfter icke hade tagit

§. 3.

synnerligen Hjelparna, un-
a, eller å nno wäcka nåde-rö-
na, ehwaräst de dertil funno
det en gång: Bröderna hade
at fånga Sjäflar, men kom-
mo

§. 47.

mo tomhändte tillbaka. J medlertid hade de dock
äter sådt ut någon god såd ibland där boende Hedning-
gar, och hos några försporde en långtan efter sin sjä-
la-wälsfärd. Detta hade rikeligen ställt dem tilfreds
öfwer deras annars onyttiga resa., De betjente sig
af alla lämpeliga tillfällen, at bibringa Nellurlut, d.
å. ännu okunniga, såsom de kalla Hedningarna, lä-
ran om Jesu, i et mycket kort begrep. En Hedning
hade på Sjäfl-fånge, wid wackert mån-sken, bety-
gat sin förunbran öfwer månan och stjärnorna, och
sagt: det måtte wäl wara en Nallegarloak, en stor
Herre, som kunnat göra sådant. *) „Ja, sade en
af våra Grönländare, det är en stor Herre, som har
gjordt sol, måna, stjärnor och alt annat. Det är
just den samme, som efteråt blifwit människa, utgu-
tie sit blod til människornas återlöfning, och åter fa-
rit til himla. Wi, som tro på honom och älske ho-
nom, wänte med långtan efter hans återkomst; ty
han har sagt, at jorden och alt hwad deruppå är, en
gång skal af eld förbrännas; och at han då wil taga
de trogna til sig. Skulle du icke också wilja lära kända
nan och tro på honom?., Men han gaf för den gån-
gen intet swar; ty han war altsför mycket försträckt
öfwer jordenes upbränneise.

Den 21 December, som war Thomasmåso-dag,
(heter det i Diaria) besökte oss Hedningar, som woro
6 til 8 mil härifrån hemma. De woro upmärksam-
me, då man talte om det ämnet, huru Thomas kända
de igen sin Herre och Gud på hans spik-hål. Wäre
Hjelpare talte efteråt ännu mycket med dem deroim i
sina

*) Ja, efter deras mening, en stor Grönländare.
Se 3 Boken, §. 45.

sina hus. Någre hade ännu aldrig hört Evangelii-
am, och förundrade sig dertill mycket öfver altsam-
mans. Denn 22:dra bivrifade de också Solenes hög-
tid. *) En Grönländsk Hjälpare började måltiden
med en på knä förrättad bön, och talte sedan på detta
fätt: „Alla människor (nemligen Grönländare, In-
nuir,) fågna sig i dag, at Solen vänder tillbaka til
dem, emedan de då förvänta god näring. Wi frög-
de oss också dertill, men är mera öfver det, at
Frälsaren, Rättfärdighetenes Sol, som är Herren
Gud i högben, och har skapat all ting, äfven den
naturligen Solen, har åter vändt sig til sina arma
förmörkade människor, och blifvit self en männi-
ska, at med sit blod förlösa dem ifrån mörkret, och för-
wärfwa dem lif och salighet. Detta är den stora sak,
hvaröfver wi böre frögda oss alla dagar, antingen
det är vinter eller sommar, wackert eller sult wäder. .
o. s. w. Efter måltiden foro de Besökande glade och
tacksamme hem igen.

S. 4.

Äf de förbirefande Söderlåndare hölt sig et tåm-
meliget antal några weckor uppe här i någben, och
man tog alla tillfällen i akt, at komma dem på hjer-
tat, ehuru det då syntes ännu hafwa föga nytta.
„Wi

*) Huru densamma firas hos de Wilda, kan ses af
3 Boken, s. 23. Hwad wåre Grönländare derwid före-
hafwa, kan skönas af 1754 års Historia, s. 12. och 10
Boken, s. 20. Det är den enda Högtid, som Grönlän-
darna hafwa; och dermed kan man liknelsen göra dem
andra Högtider tydeliga. Men hon är, som wi i 1767
års berättelse så se, för wissa orsaker full hos wårt folk
affkastad.

„Innu aldrig hört Evangelii-
 erföre mycket öfver afsam-
 listade de också Solenes hög-
 Hjelpare började måltiden
 öfn, och talte sedan på detta
 nemligen Grönländare, In-
 ut Solen vänder tillbaka till
 änta god näring. Vi frög-
 nen än mera öfver det, at
 enes Sol, som är Herrn
 Papat all ting, äfven den
 åter wändt sig till sina armar
 och blifwit self en männi-
 ka dem ifrå mörkret, och för-
 jet. Detta är den stora sak,
 da öf alla dagar, antingen
 r, wacker eller fult wäder. „
 foro de Besökande glade och

S. 4.

„Söderlåndare hölt sig et tåm-
 fcor uppe här i någben, och
 takt, at komma dem på hjer-
 es ännu hafwa söga nytta.
 „Wi
 iras hos de Wisda, kan ses af
 wåre Grönländare derwid före-
 54 års Historia, s. 12. och 10
 en enda Högstid, som Grönlän-
 kan man liknelserwis göra dem
 Men hon är, som wi i 1767
 issa orsaker skul hos wårt folk

„Wi inkallade dem (heter det) till Guds Rike; men
 dem feltes så litet på ursaker, som folket i lifnelsen
 om den stora Natwarden Luc. 14. De beklagade sig
 mycket, at somlige af deras närstblida blifwit döpte
 och stadnat här qwar. Förmaningen, at följa de-
 sammans exempel, wille icke hästa hos dem. De som
 först kommit söderifrån, berättade öf, at et Jord-
 stalf varit där borta, förleden winter. Derwid hade
 de mycket fruktat sig, och tänkt på wåra ord, at jor-
 den en gång med stort brat skal förgås. Wi wille
 wisa dem, huru de utan rådska, ja med frögd, kun-
 de wånta Herrans tilkommelse; men de buro sig åt,
 lifsom kunde de icke förstå sådant. Dock emedan wi
 redan hafwe många exempel, at Guds Ande ofta
 långt efteråt, drindrar dem om det, som de en gång
 hafwa hört; så prebete wi dem deras Skapare och
 återlösare, och öfwerlemnne honom, när och huru
 Han dertill gifwer sin wålsignelse. På en hustru,
 som för 10 år sedan bodt i Ny-Herrnhut, men af sina
 släktingar blifwit derifrån bortgåmtad, kunde man än-
 nu nog tydeligen förmärka, at hon icke utan wålsignel-
 se åhörde wittnesbördet om Jesu. En Yngling gaf
 tillkänna sin åstundan, at blifwa här och komma till
 trona; men af fruktan för sina Kamrater wågade icke
 mycket yttra sig i det målet. Wi lade honom saken
 närmare på hjertat. Et barn blef och dödt för dem,
 hwilket de här med mycket tjutande och we-klagan be-
 grofwo: de sade, at de snart wille komma tillbaka, och
 besöka dess graf. Sådana händelser hafwa ofta blif-
 wit många kringwandrande Söderlänningar et tillfäl-
 le, at höra Evangelium och omwända sig.

Någre

Någre af detta folket hade slagit up sit vinter-bo-
ställe i det öfvergifna huset Akonamiok, som ligger
gent öfver ifrå Lichtenfels. Desse togo sig wäl noga
til wära, at nakkas Bröderna, och än mera, at kom-
ma med i deras sammankomster; et säkert bewis, at
de woro orolige och ej mera i sin säkerhet aldeles so-
wände: dock hade somlige af dem blifwit kraftigt rör-
de genom tillfälliga samtal, särdeles wid det man be-
sökte och besjente deras sjuka. En hustru, som hela
wintern varit lam, och som Bröderna gifwit något
at bruka för sjukdomen, aflade tackfägelse wid det hon
for derifrån, och sade: „när jag kommer åt Söder,
wil jag säga för mit lands-folk det goda jag här sedt,
hörde och åtnjutit.„ Hon hade redan sagt til sin
man, at hon wille flytta til oss, i fall hon blefwo
Enka.

Några dagar före afresan, hade et par folk af
dessa Söderlänningar varit med i våra sammankom-
ster. Missionären tog dem efteråt in i sin stuga, och
talte widare med dem om sättet at blifwa salig. Hu-
strun gret och sade: om hon finge handla efter egen
böjelse, Skulle hon blifwa här qwar och omwända sig.
Mannen förstod, hwad hon wille säga, och teg stilla;
men kom följande dagen tillbaka, och förklarade sig,
at hans wänner lågo wäl hårdt åt honom, at han
äter Skulle fara med dem åt Söder; men han hade
dock redan gjordt sig lös ifrå dem, och wille nu blif-
wa här qwar, för at höra Guds ord. Han besvarade
allenast, at han icke Skulle kunna emotstå sina förwand-
ters perfwation, hwilke ännu wäntades norr ifrån.
Han bad oss använda all möda, at oss förmå t esam-
ma til härblifwande. Då nu desse ej kunde dertil be-
wetas,

te hade slagit up sin vinterbo-
set Akonamiot, som ligger
s. Desse togo sig wäl noga
bröna, och än mera, at kom-
tomster; et säkert bewis, at
era i sin säkerhet aldeles sof-
ze af dem blifwit kraftigt rör-
al, särdeles wid det man be-
suka. En hustru, som hela
som Bröderna gifwit något
astade tacksägelse wid det hon
„när jag kommer åt Söder,
ds-folk det goda jag här se-
Hon hade redan sagt til sin
tta til oss, i fall hon blefwo

afresan, hade et par folk af
warit med i våra sammankom-
dem efteråt in i sin stuga, och
som sättet at blifwa salig. Hu-
n hon finge handla efter egen
va här qwar och omvända sig.
hon wille säga, och teg stilla;
en tilbata, och förklarade sig,
wäl hårde åt honom, at han
em åt Söder; men han hade
ds ifrå dem, och wille nu blif-
öra Guds ord. Han besarade
lle kunna emotstå sina förwand-
ke ännu wäntades norr ifrån.
all möda, at och förmå t esam-
Då nu desse ej kunde dertil be-
welas,

welas, blef han wäl ofta genom deras föreställningar
wankelmödig; men öfwerwant likwäl på slutet deras
försökelse, och stannade qwar.

En yngling, som redan bodt hos Bröderna, men
blifwit ifrå dem borttubbad, ångrade sin otrohet,
flyttade åter til Lichtenfels, och gick ej länge beresfer,
i förtröstan på Jesu förtjenst, utur tiden.

S. 5.

Öfwer hustrud war i detta år Inwånarens antal
tildödt med några och tjugu personer af Hedningarna,
tte hade blifwit döpte, ellofwa til den hel. Natwar-
den admitterade, och tu ägta par sammanwigda. Hu-
ru näben bewisat sig på dem, derom wil jag allenast
anföra några exempel. En man, som nyligen flyt-
tat hit, kom til Missionären och sade, at det gjor-
de honom ondt, at han icke förr öfwerlemnad sig åt
Frälsaren. Mannen har wäl redan en lång tid lånt
anfördringar, at han borde omvända sig, men icke
kunna resolwera sig dertil, förr än i år på Ellfån-
get, där wi besökte wårt folk, och öfwen föreställte
honom, huru det en gång skulle gå honom, som re-
dan så ofta lofwat omvända sig, och dock icke hållit
sit löfte. Då skal han hafwa tänkt: Nu så wil jag
ock uphöra at ljuga för Frälsaren, och wil nu lemna
mig i Hans wäld.

Enär Grönlandarna om Jul-natten i et hus tal-
tes wid om wårs Herras människo-blifwande, sade
en man öfwerljude: „Nu tror jag sansfärdeligen, at
Gud för oss är blefwen människa. Härtils har jag
stått honom emot, men nu wil jag gifwa honom mit
Tredje Bandet. S hela

hela hjerta, emedan Han gjordt så mycket af kärlek till oss. En annan gammal man, som nyligen war hit stottad, utlåt sig, at något under bönen öfverkommit honom, så at han icke wetat, huru derwid tillgätt. Och då han stått up af bönen, har han förnummit, at han mycket gråtit. Annars har han, wid det han måst gråta öfwer något, altid haft et tungt hjerta; men denna gång har han i hjertat warit mycket lätt och wäl tilfreds. Man uttydde för honom åtskillnaden emellan sorgen efter Guds sune, och werldenes sorg med dess fölgder, och förmante honom, at utan förbehåll öfwerlåta sig åt den H. Andas arbete.

At nykomlingar flitigt komma och anhålla om Döpselen, derom wil jag denna gång icke mycket förmåla. En af dem sade: „Jag känner wäl, at jag är en af de förderfwada måst männifor; men det tröstar mig, när jag i sammankomsterna hörer, at Frälsaren wil taga emot syndare och twå dem med sit blod. Dersöre wil jag ej uphöra at bedja honom, det Han tager olydnan och hårdhertenheten ifrå mig.“

Wid det tilfälle, då de, som höllo på at prepareras til den hel. Nattwarden, singo, såsom åskådare, wara tillstådes wid dess begående, blifwer en gång följande anmärkt: „deras yttrande war, såsom det i en bekant Tysk Kyrko-Psalm heter: „Wepdes Freude und Bittern lässt sich ich bey mir wittern, ic. Ach! wie hungert mein Gemüthe, Menschen-freund, nach deiner Güte ic. Unskönt denna hemlighet låter sig hwarten med orden beskrifwas, eller med förstånd det begripas, så se wi dock wid hwarje efter Instrukelse-ordens anledning anstald undervisning, at de deraf

gjordt så mycket af kärlet
mal man, som nyligen war
något under bönen öfwer-
an icke wetat, huru derwid
up af bönen, har han för-
gråtit. Annars har han,
öfwer något, altid haft et
gång har han i hjertat warie-
s. Man uttydde för honom
efter Guds sänne, och wer-
er, och förmanade honom, at
sig at den H. Andas arbete.

gt komma och anhölla om
denna gång icke mycket för-
„Jag känner wäl, at jag
måst människan; men det trö-
anankomsterna hörer, at Fräl-
re och två dem med sit blod.
at bedja honom, det han
errenheten ifrå mig.“

de, som höllo på at prepara-
den, singo, såsom åskådare,
gående, blifwer en gång sö-
titrande war, såsom det i en
n heter: „Weydes Freudig-
ch is bey mir wittern, ic.
hemütche, Menschen-freund,
skönt denna hemlighet låter
öfrisoas, eller med förskäm
och wid hwarje efter Instil-
njåld underröfning, at de
deraf

deraf bekomma ej allenast et djupt intryck i hjertat,
utan och den insift, som dem är nödig.

* En af Communicanterna uttryckte sig wid Com-
munion-förhöret sålunda: „I denna winter har jag
lärdt rätt årsara och förstå, hwad det är, när I ta-
len om den nya människan i hjertat, och at den sam-
ma måste näras med Jesu kött och blod, lifasom
kroppen med jordisf söda.“ En gång saut man nå-
gra Communicanter sittjande tillsammans, som taltes
wid om predikan öfwer 1 Petr. 1: 18. Weter, at
I icke med förgångelighet silf eller guld igen-
löste åren ic. och öfwer den hel. Nattwarden. Hwad
wi (Kriswa de) deraf singo höra, det tilskyndade öf
mycken sågnad och förnöjelse.

Et bewis til en sann hjerte-förändring, är det
förändrade tänke- och förhållnings-sättet. För en
Grönländare dog et barn. Enär nu barnets namn
nåmdes, wid det man i litanien beder om den ewiga
gemenskapen med de affomnade, så gaf det Föräl-
drarna och de öfriga närskilda et kärt intryck. Der-
wid gör Missionären denna Anmärkning: „hos Grön-
ländarna är annars den plågsedan, at man ej får
nämna den aflednas namn, för än han, efter deras
talesätt, återkommit til lifs. Många stå nemligen i
den tanka, at en afledens själ strax derpå far in i et
nyfödt barn. Detta gifwa de den aflednas namn,
anse det såsom sitt, och gifwa sig efterhand tilfreds
öfwer det sammas förlust. En Europeer, som icke
wet detta, och frågar efter den afledna, eller nämmer
hans namn, innan densamme efter deras mening åter
kommit til lifs, får i ställe för swar en oblid upsyn af
H 2 anför.

ansövarnerna; och sedan de en liten stund i tyfhet hafva förbittrat sig, börja de tjuta och skria, så at drhinnan må bristhenom. *) Frälsaren måste också först hafva fördrifwit dödsens rådbhog utur deras hjertan, när de kunna selskipe nämna sina afledna, eller höra talas om dem. Denna anmärkning gjorde afwen de Wilba en gång, då de sågo några Grönlandför tillammans på Ryrko-gården, och hörde dem dårstädes sjunga. **) De betygade en stor förundran; at man icke allenast har ingen sky för et sådant ställe, utan ock aldeles kan finna förnöjelse uti de aflednas hogkommelse. Och de Edderländare, som i Ny-Herrnhut varit med och besedt den saliga Broder Böhnisches begrafsning, berättade här, såsom en underbar sak, at en sådan mängd Grönländare gått med til grafwen. När desamme en gång undfingo en af sina fordna bekanta, som wille besöka dem, med wanlig heders-sång och skri, betygade han dem, at de derimed ej mera gjorde honom någon förnöjelse. En annan Grönländare hade en af hans förriga kamerater welat beklaga, at han nu icke mera dristade göra sig lustig, sedan han blifwit döpt. Icke drista! svarade Brodren; jag will icke, och också har du icke orsak, at beklaga mig; ty jag har nu helt annan förnöjelse, än för detta; jag har min lust i Frälsaren och Hans sår. Wille du lära känna honom, så skulle du också finna en förnöjelse, som icke warar allenast en natt, utan förblifwer ewnwerliga.

§. 6.

*) Se härom 3 Boken, §. 36 och 48.

**) Något besynnerligt war detta icke. Grönlandstorna sjunga ganska ofta wid sina syglor, dår någre af dem äro tilhopa. Se 10 Boken, §. 23.

de en liten kund i tyfhet
 ja de tjuta och stria, så at
 *) Frälsaren måste afstå
 obdens rådbhoga utur deras
 hetswe nämna sina ofledna,
 „ Denna anmärkning gjor-
 ing, då de sågo några Grön-
 ländare-gården, och hörde dem
 De betygade en stor förun-
 an han ingen sth för et sådant
 an sinna förnöjelse uti de af-
 Och de Söderländare, som i
 och besedt den saliga Broder
), berättade här, såsom en
 an mängd Grönländare gått
 desamme en gång undfingo
 uta, som wille besöka dem,
 och stria, betygade han dem,
 orde honom någon förnöjelse.
 hade en af hans förriga kam-
 at han nu icke mera dristade
 an blifwit döpt. Icke drista!
 will icke, och altså har du icke
 ty jag har nu helt annan för-
 jag har min lust i Frälsaren
 i lära känna honom, så skulle
 lse, som icke warar allenast en
 vinnerliga.

§. 6.

en, §. 36 och 48.
 igt war detta icke. Grönländ-
 wid sina spjlor, här några af
 Boken, §. 22.

§. 6.

Af Missionärernas tal wil jag denna gång intet
 mer anföra, än några tillfälliga anmärkingar wid
 ärsfulliga lägenheter. Wid det Terten afhandlades:
 Bedet, och eder skal warda gifwit, 2c. heter
 det: „Et sådant folk, som det Grönländska är, hwil-
 ket ifrån barndomen icke af wana lärde bedja, och
 som äfwen i naturliga mål ej är want at begära af an-
 dra, så at mången för hunger och fryser ihjäl, än
 han gifwer en annan et godt ord och begär något; et
 sådant folk, säger jag, måste den Hel. Ande toga i
 en besynnerlig Schola, för at lära desamma bedja.
 Och om en Grönländare yppar sit hjertas åliggande
 för Frälsaren, så måste den Hel. Ande, som hjälper
 wåra skröplighet, äfwen hafwa gifwit honom ord til
 sådant. „

Det har ogement behogat mig, at Missionärerna
 i Communicanternas sammankomster mången gång
 föreläsa och med så ord här och där uttyda några
 Apostlarnas Bref. Wid et slikt tillfälle, då de efter
 vinter-inflyttningen hade åter begynt Bibel-lectionen,
 skrifwa de så här: „De lärdomar, som deruti inne-
 hållas, äro icke allenast dem selswa gagnelige, utan
 komma ock androm til nytto och upbyggelse; ty de kun-
 na ofta bättre, än wi, bibringa androm slika läro-
 stycken. Man såg redan i dag nyttan deraf, ty det
 gaf anledning til många wälsignada samtal hemma
 i husen. „

På Minnelse-dagen af Grönländska Missionen,
 den 19 Januarii, fördes dem, ibland annat, til min-
 nes Missionens första tid, huruleds förslingarna af
 deras

deras Nation, icke allenast gerna anammat Christi ord, utan ock genast aflagt witesbörd om Jesu; *) och huru Gud så wälsignat deras ofullkomliga stammande, at til en del derigenom så många själar blifwit framkallade, och på Jesu förtjenst grundada och upbyggda. Denna anmärkning gaf anledning, at fråga Hjälparena i deras Conferents: om de och deras Bröder, enär nu warande Lärare, allesamman gått utur tiden, och de, såsom Norrmännen fordemdags, för isen skull ej mer kunde bekomma några, skulle likawäl förblifwa wid sanningen och fortsätta inbördes gemenskapen? Denna fråga wille de icke gärna beswara, för den bedröfweliga idee skull, som deri ligger; dock sade de, at de ofta tänkt öfwer den saken, ja ock talt derom, at mången, såsom Frälsarens lärjungar efter Hans död på korset, wäl torde gå til sit, och Elias wid de öfriga; men de trodde dock, at de fleste skulle blifwa tilhopa och fullfölja deras samwistande lefnads-sätt.

Huruleds Söndagen förnötes och användes, derom wil jag anföra berättelsen öfwer den 16:de Octob. I Chor-sammankomsterna gafs hwarje Chor anwistning, huru de särskildt kunde lämpa Frälsaren och Hans förtjenst på sig och sina närwarande omständigheter, och genom Hans sårada lekamen låta göra sig, til själ och lemmar, tylla och heliga; ty Han wore ock af Gudi gjord til wisdom, och til rättfärdighet, och til helgelse, och til förlossning. Predikan hölts öfwer i Joh. 1: 7. Wandrom wi i ljuset, då hafwe wi sällskap inbyrdes; och Jesu Christi,

*) Se derom året 1740. §. 4. 5. 1741. §. 3. 1742. §. 4. 5. 1743. §. 3. 4. och vidare.

st gerna anammat Christi
 t witnessbörd om Jesu; *)
 at deras ofullkomliga stam-
 genom så många själar blif-
 Jesu förtjenst grundada och
 kning gaf anledning, at frå-
 nferents: om de och deras
 de lärare, allesamman gått
 an Norrmännerna fordom,
 ner kunde bekomma några,
 vid sanningen och fortsätta
 Denna fråga wille de icke
 edröfweliga idee full, som
 e, at de ofta tänkt öfwer
 erom, at mången, såsom
 Hans död på korset, wäl
 as wid de öfriga; men de
 skulle blifwa tillhopa och full-
 snads-sätt.

örnötes och användes, der-
 sen öfwer den 16:de Octob.
 na gafs hwarje Chor anwif-
 kunde lämpa Frälsaren och
) sina närwarande omstån-
 ns särada lekamen låta göra
 kyska och heliga; th Han
 wisdom, och til rättfärdig-
 til förlossning. Predikan
 Wandrom wi i ljuset,
 p inbyrdes; och Jesu
 Christi,

§. 4. 5. 1741. §. 3. 1742.
 vidare.

Christi, Hans Sons blod renar oss af alla syn-
 der. Efteråt kunde för ind-damb full, inga flera
 sammankomster hållas. Wi gjorde oss, hemma i hu-
 set, nytto af esterrättelserna från andra länder. Det
 står ej at beskrifwa, huru oförlifneligen wäl det kom-
 mer enom, i et så fjärran afläget land, til mätta, at
 genom en lit Communication, kunna gemensamt
 med sina Bröder i hela werlden, wära i nådene och
 wärs Herras och Frälsares Jesu Christi kunskap;
 och äre wi derföre af hjertat tacksamme. En an-
 nan gång heter det: „I wår dageliga Hus-lection
 upmuntrades wi ej litet genom en Broders lesnads-
 lepp, (hwilken för Guds Rike full sutit flera år i
 fångelse, och sedan han äfwen i denna belägenhet af-
 fat mycken nytta, omsider fullbordat sit lopp i lands-
 fhuglighet,) och wi förnyade wårt fattada beslut, at
 til Jesu tjenst willigt upoffra anda, själ och lemmar,
 det ware sig i häktelse, i Fogen eller isen, i hetta el-
 ler köld. Wi söngo derwid, såsom wi det för detta
 ofta hört sjungas och nu selswe ärforo sanningen
 deraf:

„I sanningens witnen, hwart ser man Ehr fara,
 Til Jesum at samla de utwaldas fara?
 Berg, Fogar och dar, ja Fallota själlen
 Af älder ha blifwit Ehr anwista ställen. „

Hwar sjerde Söndag, efter predikan, warda ef-
 terrättelserna äfwen för Grönländarna upläsne, och
 sidst en Psalm sungen. Derom heter det en gång så:
 „Frälsaren bekände sig til alla sammankomsterna,
 och jag tackade honom, för det Han förlånt mig styr-
 ka til allsammans, synnerligen til at läsa esterrättel-
 serna.

ferna. Ty at läsh, och tillika öfversätta på et främmande språk, det griper mera an själa-krafterna, än te predikningar. Men det var också förste gången; ty annars brukar jag förut öfversätta esterrättelserna, och sedan upläsa dem; men denna gång hade jag icke tid dertill, emedan jag är ensam här wid Missionen. *)

S. 7.

Uf Grönländska Hjelparnas Tal synas mig följande fram för andra vara anmärkelige. En af dem uttryckte sin mening i följande ord: „At wi til själ och Tropp äre rent af förberwade, det kunne wi se af Jesu lidande. Ty då Han skapade det synliga och osynliga, brukade Han allenast et ord; Warde! och det wardt. Men då Han wille frälssa oss ifrå förberwet, war det icke gjordt med et magt-ord; utan Han måste begifwa sig ifrå himmelen ned på jorden, så som en människa förfara all ting, göra och lida hwad wi borde lida, och ändteligen för våra synders Kulddarra och bäfwa, swettas blodig ängest-swett, och under stor smeda gifwa ifrå sig sit lif, för at genom sit blod återlösa oss. Hwad är nu billigare, än at wi älske Honom, och Honom allena upoffre själ och lemmar, til Hans tjenst? „

En annan gång talte han om den kärlek, som drifwit Frälsaren från sin Thron til forsens träd. „Det skal (sade han) drifwa oss, at älska Honom tillbaka, och äfwen för andra människor beprisa Hans kärlek. Kan detta icke ske med orden af alla och på alla

*) Och utom des drogs han i många weckor med snuswa, hufwudvärk och hosta.

Grönland. Fortsättning.

tillika öfversätta på et fram-
mera an själa-krafterna, än
det war också förste gången;
rut öfversätta esterrättelserna,
men denna gång hade jag icke
ensam här wid Missionen. „*)

S. 7.

Hjelparnas Tal synas mig föl-
jande anmärkliga. En af dem
sjöande ord: „At wi til själ och
erfwade, det kunne wi se af
Hans Skapade det synliga och
allena et ord; Warde! och
an wille frälsta oss ifrå förberst
med et magt-ord; utan Hans
himmelen ned på jorden, så
a all ting, göra och lida hwad
teligen för våra synders skuld
as blodig ångest-swett, och un-
så sig sit lif, för at genom sit
ad är nu billigare, än at wi
om allena upoffre själ och lem-

alte han om den kärlek, som
sin Thron til forsens träd.
riswa oss, at älska Honom til-
ndra människor beprisa Hans
ste med orden af alla och på
alla

orogs han i många weckor med
hoffs.

2 St. Sist. om Lichtenfels 1763. §. 7. 121

alla tider, så måste dock war wandel witna om det,
som wi tro och hafwe uti Honom. „

Äter en annan gång talte densamme om den da-
geliga södo, som själen njuter af Jesu förtjenst och
lidande, „hwarom wi (såde han) i denna winter haf-
we ganska mycket hört, och deraf besunnit oss wäl.
Men nu kommer sommaren, då wi icke så alstjamt
wara tillgöpa och höra derom talas. Då wore det
godt, om hwar och en hade insamlat sig et wacker
förråd, och jämwäl förblefwe alstjamt hos Frälsaren;
ty annars förlöre wi all saft och kraft, såsom de gre-
nar, hwilke från stammen lösräckas och förtorkas. „

Men Hjelparena låto oss förmana sig, at fortsät-
ta sammankomsterna med sit folk, då de woro borta
ifrå Lichtenfels. Och när Tyfke Bröderna, som än-
nu icke rätt kunde tala Grönländska, måste på sina
närings-färder taga herberge hos dem om nätterna,
så woro oss de derwid tillstådes. Men de som ingen
hjelpare hos sig hade, gäfwro Bröderna til svar på
deras förmaning: „I weten wäl hellswe, at wi än-
nu hafwe ganska litet at säga: wi sunge alla afmar
med hwarannan, och mången gång håller en af oss
bön; hwarwid wi befinne oss rätt wäl. „

Hwad Hjelparenas tal än widare widkommer, så
yttrade sig en af dem i dessa ord: „At tänka på wår
Herrens lidande och död, icke wårdslost, utan med
alstwar, och at ställa sig före, huru Hans hela kropp
warit särad, Hans rygg sönderpistad och alla Hans
sjät med blod färgada, det allena kan försmälta wårt
hjerter, och prässa tårar utur ögonen. „

§ 5

„Lät

„Idt og doct (så slöt en sit föremånings-tal) rådt taga i ögnasikte den Mannen, som är Gud af ewighet, men för vår skull har antagit mandom och blifwit döb på korset; göra wi detta, så skole wi snart blifwa warse, hvad wi äre, och hurudane wi skole och kunne blifwa..“

En annan talte så här: „Wi hafwe tilförne varit wida stigrade ifrå hwarannan, och gått i willone. Ut nu Frälsaren har sökt och bragt oss här tilhopa, det kommer icke deraf, at wi til äfventyrs wore båt-re, än vårt öfriga Lands-folk. Nej, Han har af idel nåd och barmhertighet förde oss til Församlingen, och med sit blod twagit oss från synden. Dersföre bö-re wi ock nu icke mer likna de andra Hedningar, utan lesiwa Honom til ära, och göra oss den Nåden rådt til nytta, som Han oss dageliga tilbjuder..“

En af dem talte om Broderliga Kärleken på följande sätt: „Weten I wäl, hwarföre de trogne kalla hwarannan för Bröder? det kommer deraf, at vår HErra har antagit kött och blod. Derigenom har Han blifwit vår Broder. Sedan har Han utgifwit sit lif, och med sit blod köpt oss til sin egendom. Den som nu kommer såsom en arm och eländig människa til Honom, honom förlåter Han dess synder, och helar honom genom sina sår. Och alle, som i trone anamma Honom, de warda Guds barn. Desse älska Frälsaren öfwer all ting, och omsatta jämwäl hwarannan med en öm kärlek. Deraf kommer det, at de äro hwarannan närmare, än annars fösliga syston..“

en sit förmanings-tal) rått
nmen, som är Gud af ewig-
ar antagit mandom och blif-
wi detta, så skole wi snart
äre, och hurubane wi skole

tr: „Wi hafwe tillförne wa-
warannan, och gått i willone.
kt och bragt oss här tillhopa,
at wi til äfwentyrns wore båt-
ds-folk. Nej, Han har af
et förde oss til Församlingen,
från synden. Dersöre bö-
na de andra Hedningar, utan
och göra oss den Näden rätt
ageliga tilbjuder..”

Dröberliga Räteten på föl-
wål, hwarföre de trogne falla
: det kommer deraf, at wår
och blod. Derigenom har
er. Sedan har Han utgif-
blod köpt oss til sin egendom.
om en arm och eländig män-
om förläter Han dess synden,
n sina sår. Och alle, som i
de warda Guds barn. Desse
all ting, och omfatta jämwål
fårket. Deraf kommer det,
ändrarnare, än annars fössliga

§ 8.

§. 8.

Om denna winters wäderlek, som i Tyskland war
mycket stark, måste jag förmåla den besynnerliga
omständighet, som jag flera gånger finner anmärkt i
de fyra första månader af året. Wid nästan bestån-
digt klar himmel war det sällan kalt, och merendels
så warmt, at man ännu aldrig haft sådan värma
om wintern i några och tretie år, ja knapt om som-
rarna, så at och snön redan i April war bortsmält af
blotta warma sol-kenet. Detta år (Kriswer Missio-
nären) en stor wålgärning för wåra stackars Grönlän-
dare. Ty då annars på andra orter många plåga om
wåren ds af hunger, så hafwa wåre Grönländare da-
geligen haft sit uppehälle af sjöfåglar och foglar, syn-
nerligen af Esaroliesit *) eller Sjö-Emrar, hvil-
ke, så wilddt och tranigt de ock smaka, äfwen ärfätta
och bristen på Ripor, som endast wid mycken snö kunn-
na fås. Man har ock här i April första gången fån-
get hälgflundror, som wid Ny-Herrenbut utgöra Eu-
ropeernas mästa föda; och på Torff och Stockfist
har icke heller varit brist. Således gifwer oss den
himnelse Fadren det ena bewiset efter det andra, at
Han wet, hwar och göres behof, innan wi bedje Ho-
nom. Men Han har på någon tid så underliga delt
ut sina gåfwoor, at den ståtaste Förmårswaren ofta ha-
mer, än den bästa. Wi kunne altså här ofta finna
handgripeligen igen grunden til Trålsarens förmaning:
Sörjer icke för edart lif, &c. Ser uppå fog-
larna, &c.

Häremot om hösten, då bästa Sjöfågl-fångsten
plågar wara, kommo Grönländarna i sin näring myc-
ket

*) Se 2 Boken, §. 5.

fet til korta genom ofta påkommande stormar, som ibland höllo uti några dagar å rad, och tillfogade deras hus-rum, fartng och redskap mycken skada. Icke desto mindre gåfwo de rikeliga och af allo hjerta, ende Sal-tjenarena insamlade tran til lamporna i Kyrko-salen. *) De woro altså desto tacksamare, ende de kort före Jul ännu fingo några Sjäblar, emedan de, dessa djur förutan, så litet kunna begå sig, som wi kunne wara utan Smör, Talg, Bränse, linne- och ylle-ty, samt Byggnings-materialler. **)

Något besynnerligt är det också, at Catecheten Meyer kom så wida, at han i sin Kajak, ehuruwål fällan, kunde fara med Grönlandarna på Klapp-jagte; hwarwid han då bekom sin del af Bytet, såsom ibland dem wanligt är. Det blir jämwäl anmärkt, at Bröderna första gången slagat får i Lichtensels, emedan de hitintil hade lärit besamma leswa för afwelen skull; och at de sået hösta in en stor myckenhet Roswor, hwaraf många wågit 2 mark.

Före öfrigt woro de förwäntade, at göra anstalt til et nytt hus, aldenstund Inwånarens antal förökt sig ansenligen af tillkomna Hebningar. De hjälpsjelfwe til at frambara stenar til byggnaden, at dermed upmuntra alla dem til handräkning, hwilke icke heller hade del deruti. Missionären satte sjelf up tafstultorna, på det hwar familia måtte få sin wederbörliga, och de ogifte personer, en wäl anständig plats. Wid insigtningen i detta, såsom i alla winter-hus, höit Missionären et tal öfwer dessa orden: Si! huru godt och lustigt är det, at Bröder bo endråg-
teliga

*) Se 10 Bok. §. 11.

**) Se derom 2 Bok. §. 28. och 3 Bok. §. 4.

påkommande stormar, som
 bagar å rad, och tillfogade
 och redskap mycket skada.
 De rikliga och af allo hjerta,
 samlade tran till lamporna i
 voro alltså desto tackfullare,
 ännu fingo några Sådhar,
 rutan, så litet kunna begå sig,
 utan Smör, Talg, Brånse,
 och Byggnings-materialier. *)
 är det också, at Catecheter
 han i sin Kajak, ehuru väl
 Grönlandarna på Klapp-sagt;
 sin del af Bytet, såsom ibland
 blir jämväl anmärkt, at Brö-
 det får i Lichtenfels, emedan
 samma lesiva för afvelen skull;
 i en stor myckenhet Kosvor,
 mark.

föräulätne, at göra anstalt til
 d Inwånarens antal fördelt
 mna Högningar. De hulps-
 stenar til byggnaden, at der-
 i til handräkning, hvilke icke
 Missionären satte sself up taf-
 samilla måtte få sin vederbör-
 ner, en väl anständig plats.
 detta, såsom i alla vinter-hus,
 sifwer dessa orden: Si! huru
 er, at Bröder bo endrån-
 teliga

teliga tillsammans. (Psal. 133: 1.) „Vi gjorde
 besitt (heter det) i alla hus, och gåfwo alla gode råd,
 huru de borde inrätta sig; och det nyss ankomna folket,
 huru de skulle ställa sig. Hjelparena updrogs å nyo,
 at hafwa uppsigt på hus-ordningarna och barna-upfo-
 stran; såsom dem också anbefaltes, at hålla hus-andak-
 ter wid påkommande omåder.“

§. 9.

Uti detta års Historia om Ny-Herrnhut, är re-
 dan förmått, at Missionären Stach efter Broder
 Böhmisches saltiga hemfärd, såte kallelse, at fara dit
 och förestå Missionen därstädes. Missionären Beck
 sifwer derom så här: „Vi lära å båda sidor aldrig
 förgäta dessa två åren, som wi leswo tillsammans uti
 upriktig kärlek och broderlig förtroelighet, hwarwid all-
 ting blifwit oss lätt och gått lyckligen för sig. Sam-
 ma gång foro Bröderna Rudberg och Meyer med
 war i 26 år redan brukta låcka båt, ut, at tillika med
 två Quinno-båtar söka någon drifwed. Wi (nem-
 ligen Beck och hans hustru) blefwo helt allena hemma,
 hade också nästan alsingen Grönlandare hos oss: wi
 gingo up på berget, där wårdröfnet står för inlöpan-
 de Peppen, föllo där ned på knå, lade våra och här
 warande Församlings omständigheter på Jesu tro-
 fasta hjerta, anbefalte så väl de efter wed, som å
 Ny-Herrnhut til sjös farande Bröder, jämte Försam-
 lingen därstädes och dess Arbetare, *) uti Hans om-
 wårdnad, och utbådo oss och dem Hans blods stänkels-
 se, på det wi måtte wara i stånd, at i all stycke ut-
 rätta

*) Dem ovetande, blef saltig Broder Böhmisches lit
 wid samma tid beledsagadt til grafwen.

kätta Hans befallningar, och föreställa en sådan husförsamling, som Hans själ kan hafwa välbehag uti.

Med Skeppet, som den 11 Maji lopp in, bragtes dem de hugneliga tidningar, at freden blifvot i Tyskland återståd. „Derföre (skrifva de) tackade vi alle Gud med hjertans frögd och gamman, men i synnerhet för det Han ifrå Danfka Riket afftröt de Krigsfarligheter, hvarmed desamma i de sidsa åren hotades: hvars början och slut vi nu på en gång fingofunfkap om. Han värdes årt framgent med sin nåd omfatta och värda det Kongliga Huset och dess samteliga länder, samt kåta oss och de öfriga Medarbetare, ibland de under Danfka Negering lydande Hedningar, så njuta den ådla friden, til besforbran af många tusende sjålars råddning och salighet.

Sjunde året, 1764.
Om Lichtensfeld.

Innehållet.

- §. 1. Bröderna bekomma och fullbygga en ny båt, samt betyga sin tacksamhet derföre och för tillstånda lifs-medel.
- §. 2. Grönlandarna lida brist på födo-medel, och skrifva derwid förmannte, tröstade och hylpne.
- §. 3. Rådens arbete blifwer icke derigenom hindrat. Några lustiga tekn dertil. En Trollkavls behöriga affleds-pas. Swad esterrättelserna från andra Församlingar hafwa för werkan på Grönlandarnas sinnen.
- §. 4. Något af de tal, som Grönlandfka Hjelparna hafwa hållit.
- §. 5. Förändringar i Församlingen. Berättelse om några saliga hadanfärd. §. 6.

och föreställa en sådan hus-
 stäl kan hafwa välbehag uti. „
 den 11 Maji lopp in, bragtes
 ngar, at freden blifwit i Tysk-
 dre (Kriswa de) tackade wi alle
 b och gamman, men i synner-
 Danska Riket affnytt de Krigs-
 det samma i de sista åren hota-
 Slut wi nu på en gång singo
 årdes årt framgent med sin nåd
 Kongliga Huset och dess sam-
 ta oss och de öfriga Med-arbe-
 Danske Regering lydande Hed-
 ädla friden, til befördran af
 rådbning och salighet.

 året, 1764.

Lichtenfels.

nehället.

na och fullbygga en ny båt, samt be-
 ersföre och för ellända liss-medel.
 a brist på födo-medel, och blifwa
 skade och hylpne.
 swer icke derigenom hindrat. Några
 en Eroskarls behöriga affleds-pas-
 a från andra Församlingar hafwa
 ändarnas sinen.
 som Brömländska Hjelparna hafwa
 Församlingen. Berättelse om nå-
 §. 6.

§. 6. Anmärkingar öfwer sammankomsterna i Passions-
 tiden och på Christi himmelsfärds-dag. Någre Bröml-
 ändare bjuda ut sig, at göra en resa söder-ut.

§. 1.

Med förenämnda Skepp hade Bröderna, af sina
 gismlida wänner i Europa, bekommit en ny-
 byggd i stycken söndertagen båt, tillika med
 Byggmästarens teckning; men de kunde icke med all
 sin möda sätta honom i fullkomligt stiel. Innan nu
 någon Skepps-timmerman kunde med nästa Skepp
 komma dem til hjelps, måste de benöja sig med den
 gamla tjugusjuåriga båten, och becka och lappa den
 samma med någre nya bräd-bitar. Då nu det för-
 wäntade Skeppet ankom den 11 Julii, togo de åter den
 nya båten under arbete. Skepparen lät dem derwid
 få nyttja sin timmerman, så ofta han sjelf kunde um-
 bära honom. Med hans tilhjelp hunno de, wid all
 arbete, som de under Skeppets ligge-tid plåga hafwa
 med Proviandens afhämtning och inbärgning, ändte-
 ligen så wida, at de sedan kunde allena fullbygga ho-
 nom. En lycka för dem war det, at Skeppet, som
 annars efter otta dagar plågar laga sig på återwägen,
 måste för motwind full wänta där i fyra weckor-tid;
 och trodde Matroserna, at de icke kunde få någon god
 wind, innan de hulptit Bröderna utur nöden. Det
 hände oss så; ty så snart Bröderna efter fulländadt
 arbete hade dragt Timmermannen om bord, gick Skep-
 pet til segels, utan at affbida köpmannens och Brö-
 dernas hjelp. „Wi tackade Gud, (Kriswa de) som
 lätit vårt arbete lyckas; likslebs våra Bröder i Eu-
 ropa, för det de sände oss Materialierna, och derme-
 delst

delt fatt of, som i den gamla murfna väten ingen dag mera woro säkre om. lifwet, i stånd, at, utan ögonfönlig lifsfara, fara ut och söka vår näring. Han wedergälle alla dem, som i någor måtto bidragit så härtil, som til andra våra lifs-förnödenheter!.,

För öfrigt reparerade och tjärade de sin wåningsrum och Församlings-huset, som altid om wintern far nog illa af mycket snö och regn, och i synnerhet på taket tager ansenlig skada. De fullbyggde köket, och inredde en ny stuga, i wäntan på nya Med-hjelpare. De skottade snön utur örte-gården, och redan i Maj månad besödde den del deraf, som då humnit källofna. De planterade et jord-stycke här och där emellan Klipporna, eller fast mera bårt matjorden från ena bärghällen til den andra, och sådde därpå hafra och klöfwer-frö, til höwärt för Jären. De skaffade in nödig brån-torf, och emellan-darna fiskade up drif-weden, som den gången fants til större myckenhet, än annars, emedan de starka sunnan-windar och stormar, som förleden winter regerat, hade med drif-isen fördrut en hop wrak-trån in i Dawis-wiken.

§. 2.

Men just denne wäderlek hade ansenligen sinkat Grönlandarna i deras bårnings tid, och störat många i lifs-fara, hwaruti dock ingen i dessa år kommit om lifwet. Ty lifasom i förledna årets fyra sårsta månader, på Grönland wer nästan ingen winter, utan wackert wår-wäder: så hade de ifrån hösten anda til wären i detta år, nästan bara storm- och ur-wäder, så at Grönlandarna antingen aldeles icke kunde fara ut, eller blefwo på snön oförmödeligen af storm öfwerfallne

2
werfall
nu på
månad
låtit se
at wi
I dett
mycken
ge öf
omsfor
ordent
hjerter
dem k
stelsw
stälth
Kajal
drabb
ge do
hände
I
anled
Fräls
ka fr
Fräls
ting,
den s
det.
ren,
da to
ninge
så fr
gode
hafw
T

Land. Fortsättning.

nta murfna våten ingen
svet, i stånd, at, utan
och söka vår nåring. Han
någor måtto bidragit så
fs-förnödenheter!.,

tyjårade, de sit wånings-
som altid om vintern far
an, och i synnerhet på ta-
De fullbyggde köket, och
an på nya Med-hjelpare.
ården, och redan i Maji
f, som då hunnit källofs-
stucke här och där emellan
båro matjorden från ena
och sådde därpå hafra och
jären. De skaffade in
an-darna fiskade up drif-
ants til större myckenhet,
ka sunnan-windar och stor-
egerat, hade med drif-isen
Dawis-wiken.

2.
elet hade ansenligen sinkat
irguings tid, och stördat
dock ingen i detta år kom-
n i förledna årets fyra sär-
o wer nästan ingen vinter,
i hade de ifrån hösten ändå
n bara storm- och ur-wäder,
gen aldeles icke kunde fara
osförmödeligen af storm of-
werfallne

werfallne och tomhåndte hembrifne. „Nöden börjar
nu på at råmmeligen trycka dem; (heter det i Marts
månads dag-bok) ty här hafwa, i detta år, så Självar
låtit se sig, och dertil med har warit så orolig winter,
at wi på 30 års tid knapt kunne ärin dra oss makan.
I detta trångmål war oss följande lösen en gång til
mycken hugnad: I dyran tid skal den rättfärdi-
ge Schwernog hafwa. „För kropp och själ Han
omsorg bär.„ Detta gaf oss anledning, at tala om
ordentelig hushållning, och förmana dem, at med
hjärtelig tacksamhet taga emot de gästwor, som Gud
dem beståtar, och icke låta falla sig in, det de af sig
sielwa woro i stånd, at något förskaffa sig; såsom
ståthjertade otrogne plåga säga: så länge jag har en
Kajak och mina händer i behåll, kan ingen södo-brist
drabba mig. Erfarenheten wisar helt annat; ty mån-
ge dogo af hunger, fast de hade både Kajak och
händer.„

Af denna nöd tog oss en Hjelpare sig en gång
anledning, at föra folket på deras hjerta, och på
Frälsarens exempel. Hans ord woro dessa: „I si-
ka knappa tider kan man se, hwars hjerta hänger wid
Frälsaren. Ty den som hafwer honom, han har all
ting, och är under all lekamlig brist förnögd. Men
den honom icke hafwer, han går och hänger hufw-
det. Låt oss dock betänka, hwad som bewekt Frälsa-
ren, at ifrå himmelen komma ned på jorden; här li-
da torst, nöd och elände, och ändteligen som en ogär-
ningsman dö på korset. Låt oss rätt besinna detta,
så kunne wi äfwen i dessa omständigheter wara wid
godt mod. Men tänker oss derpå, at våre lärare
hafwa förlåtit sit härliga land, och i 1: första åren
Tredje Bandet. J här

här lidit mer brist, än vi, och dertill med blifwit af våra Landsmän med förakt, spe och hat öfverhopade. Men de hafwa dock, för Frälsarens skull och af Kärlek til oss, utgårdat dermed, och äro ännu i lifwe. Den som dem uppehållit, Han lärer och ofelbart hålla oss wid magt.,,

Men man lät det icke bero wid blotta förmaningar och tröstetal. Man delte med dem bröd och kläder, (såsom det i Diario heter) och Köpmannen båd Bröderna till sig, beklagade Grönlandarna, hwilke, såsom han wäl wetste, icke genom efterlåtenhet, utan för owäder skull, råttat i trångmål, och gaf dem några säckar torkad Sill, samt något bröd och grynn, som han och hans folk af sina matportioner besparte; Han ärbödd sig och, at låna de nödlidande något Själspect, hwilket de, wid bättre tid, skulle honom återbetala. Detta togs emot, så wäl af Missionärerna som af Grönlandarna, hwilke, genom et par Hjelpare, derföre aflade sin tacksägelse, såsom et teken af den himmelska Fadrens nådiga Försorg.

§. 3.

Under alt detta hade den Hel. Andas arbete på Grönlandarnas hjertan, sin jämna gång; och låto icke ens de odöpte och Nykomlingarna genom utvärtes bristen störa sig i Nådenes ansöknigar, eller aldeles beweka sig, at söka sig up något annat Bo-ställe. ,,Wid denna tid (heter det i Januarii månad) förspordes et besynnerligt Nådenes arbete ibland de odöpta. Wi hörde i Hjelpare-Conferentsen med nöje omtalas, huru den Hel. Ande wäcker lif i de döda. Många

land. Fortsättning.

och dertill med blifwit af
spe och hat öfverhopa-
för Frälsarens Skull och
dermed, och äro ännu i
hållit, Han lärer och ofel-

ero wid blotta förmanit-
ste med dem bröd och flä-
eter) och Köpmannen böb
de Grönlandarna, hwilke,
genom efterlåtenhet, utan
ngmål, och gaf dem några
ågot bröd och gryn, som
mat, portioner bespar;
de nödlidande något Själi-
e tid, Skulle Honom återbe-
så wäl af Missionäerna
ke, genom et par Hjelpare,
såsom et teken af den him-
reforg.

3.
ven Hel. Andas arbete på
jämna gång; och låto icke
lingarna genom utvärtes
ansökningar, eller aldeles
p något annat Do-ställe.
et i Januarii månad) för
Nådenes arbete ibland de
are-Conferentsen med nöje
Ande-wäcker lif i de döda.
Många

2 St. Sift. om Lichrenfels 1764. §. 3. 131

Många af dem, som helt nyligen hickommit, börja
på et kånna sit elände, och längta efter Frälsaren och
den hel. Döpselen. „

Om Barnen heter det i Marts månad: „Et
Kraftig rörelse förspordes ofta ibland dem, synnerli-
gen wid deras Catechisationer, hwilka och många full-
wurde ofta birlifade. Churu här ännu är mycken
brist i alla mål, så kan man dock intet annat, än wör-
da och prisa Herran, när man ser olifheten emellan
wåra barn och de Wildas. „ Scholan war wäl, så-
som altid om sommar-tiden, försfallen; men Catechi-
sationerna hafwa dock blifwit fortsatta, emedan Grön-
landarna blefwo mer i Lichrenfels tillsammans i det-
ta, än i de andra åren. Man kunde sägna sig öfwer
barnene flit i läsande, at lära sig språk och werfer;
och ungdomen, som icke mer, eller åtminstone icke
ofta kan gå i Scholan, kom utom des många gång
till Missionären, och bad Honom säga sig något som
till lärdom tjena kunde. Om en tämmelig bebagad
Hjelpare blifwer öfwen anmärkt: „ Han har stor lust för
läsande, och förnöder måst sin tid dermed, då han icke
kan fara ut på sjön. Dertigenom får han alt mer och
mer Bibel-förstånd, och kan berföre wara öf till
mycken hjelp wid öfversättnings-arbetet. „

En gång församlade sig, af fri drift, Gossarna
på Salen, och Flickorna i sin Scholstuga, och söng-
go så hjerte-bewefeligen Werfer om Frälsarens lefs-
werne och lidande, ifrå det Han föddes, tils Han dog
på korset, at ingen utan glädjetårar det kunde åhö-
ra. Deras bjselse för sång, och deras begär at lära
sig än flera Werfer, föranlåt Missionären at öfwer-
sätta

sätta den gamla Kyrko-Psalmen: Jesus uppå korset stod, Honom förlopp Hans helga blod, ic. hwilken Psalm, jämte betraktelsen öfver Jesu sin sista ord på korset, lände Grönlandarna til mycket wälsignelse i strax derpå följande Passions-tid.

Ell en af de Döpta, hwilken länge varit beswärad af swindel, sade en gång en gammal Troll-karl: „Om du icke hörde till de trogna, så kunde jag hjälpa dig.“ Den Döpte svarade: „Frälsaren kan och bör allena hjälpa mig.“ Ja så! sade den gamle på spe: Då har Du wäl mågta mycket at säga om Honom? „Nei, svarade den andre, tala kan jag icke mycket; men jag wet och känner i mit hjerta, at Han älskar mig och alla människor rätt mycket; ty Han är bleswen människa, och har utgjutit sit blod för oss; och detta har en sådan kraft, at det kan rena mig, dig och alla människor från synden.“ Derpå wetste bespottaren ingen ting at swara, utan stämdes.

Esterrättelserna om Guds Rikes tillstånd på andra orter, hwilka blifwit Grönlandarna på de månadteliga Församlings-dagar meddelte, hade och hos dem en god werkan. De betygade hjerteligen medlidande med de omständigheter, deruti Indianernas Församling i Norra Amerika besunnit sig under Wildmännernas krig härstädes, och beshinnerligen efter desamma, wid det Pöbelen varit til raseri upretad emot alt hwad Indian hette. De lärde sig här af sätta så mycket högre wärde på den oinfränkta frihet; at så höra Evangelium och lesa derefter, den de framför många andra Hedningar ämjuta. Då tidningarna från et annat land, där många, som tro på Jesum och inbördes upbygga sig, äro i mycket betryck,

Psalmen: Jesus uppå
lopp Hans helga blod,
betragtelsen öfver Jesu
önde Grönländarna til myc-
d följande Passions-tid.

hvilken länge varit besvä-
ring en gammal Troll-kart:
rogna, så kunde jag hjälpa
rade: „Frälsaren kan och
Ja så! sade den gamle på
gta mycket at säga om Ho-
n andre, tala kan jag icke
känner i mit hjerta, at Han
nissor rått mycket; ty Han
har utgjutit sit blod för öf-
raft, at det kan rena mig,
ån synden.„ Derpå wette
swara, utan Påmbes.

Huds Rikes tilstånd på an-
t Grönländarna på de må-
gar meddelte, hade och hos
e betygade hjerteligen medli-
gheter, deruti Indianernas
amerika befunnit sig under
ärstädes, och besynnerligen
det Böbelen varit til ra-
ad Indian hette. De lärde
ögre wårde på den oinstränk-
wangelium och leswa derefter,
andra Hedningar åtnjuta. Då
it land, där många, som tro
s upbygga sig, äro i mycket
betryck,

betryck, prässade dem tårarna utur ögonen, dels för
medlidande, dels för bliggfel beröfwer, at de, under
all sin frihet, icke ännu fastnat så wid Frälsaren, at
och så de genom inga slag och böjer skulle kunna hin-
dras, at resa många mils wäg til en Församling, för
at höra Evangelium.

§. 4.

Du mera kunde man och utur denna nyh plantada
Församling taga två Förstlingar, som 1760 blifwit
döpte, in i Hjelpare-sällskapet, hwilket hitintil endast
bestått af sådana som för flera år sedan i Ny-Herrn-
hut blifwit döpte. Då den ene höll första gången
Morgon-andakts-stunden, gaf han sin öwärdighet och
ringa ärfarenhet tillkänna; men hans witnande om
Jesu förtjenst och sit hjertas ärfarenhet, war icke oan-
genämt. Den andre aflade strax i början en bekän-
nelse om sit hjerta, och hwad för en barmhertighet
Frälsaren hade gjordt med honom. Han måste alt-
så, sade han, gifwa Jesu det witnessbörd, at Han
icke föraktar de aldraobogelligaste; och kunde han följ-
akteligen med dristighet säga til alla, at om de med
sit elände wille wända sig til honom, skulle de så för-
fara, huru lustig Herren är.

Af samma innehåll och beskaffenhet woro de öf-
riga Hjelpares tal, hwaraf jag ännu wil anmärka nå-
got litet. En af dem förde wid dagsens Text: Det
som galeet war för werldene, hafwer Gud ut-
walt, ic. sit folk til sinnes, at de förmodeligen, så-
som de af esterrättelserna om andra folkslag hörde,
woro det dummasse folk på jorden. *) At nu Fräl-
saren

§ 3

*) Och Grönländaren besitter litwål et stort Natio-
nal-högmod. Se 3 Bot, §. 2.

faren äfwen utvalt och genom sina sände-bod låtit kalla dem, det wore en nåd, som de icke nog högt kunde värdera.

En annan brukade en lifnelse: „Afasom wi äre plikthogade, när de handlande framlägga sina waror, i det wi genast tänke: det behöfwer jag, det eller det wille jag gärna hafwa; altså låt oss och wara rätt begärlige, at höra och anamma läran om Jesu förföning, och om den nåd, som Han oss dageliga och för intet, tilbjuder. In det äro saker, som i alla ewighet icke förådras och förderwas. Och när wi som arme syndare komme til honom, så skal Hans blod wara vår klädnad, hwarmed wi för Gud bestå.”

Öfwer Texten: Herre min Gud, stor äro Dina under, och Dina tankar: andock de stå icke til at räkna, (Ps. 40: 6.) talte en så här: „Har Dawid, långt före vår Skapares människo-blifwande så mycket förundrat sig öfwer Guds wägar med människorna; hwad skole då wi göra, när wi betänke, at Han nu blifwit människa, genom sit lidande och död återlöst oss, och medan wi ännu woro döde och wandrade i mörkret, sökt och bragt oss til Församlingen, med sit blod twagit oss från synden, och än dageliga gör oss så mycket godt. Detta äro ideliga under, som icke stå til at räkna. För sådant äskar Han intet annat af oss, än vårt hjerta, som beständigt har sin trefnad i Hans förtjenst och lidande.”

En annan gång sade han: „Man skulle tänka, det alla människor ej annat kunde, än fatta kärlek til Frelsfaren, när de höra, huru Han med sådan osägelig smärta i sin helga sekamen pliktat för deras synden. Men

Men h
med of
twagit?

En
tillstånd
det står
sade:
faren,
niska.
och jag
at jag
är det
at det
förmän
synder
jag ba
ma sig
Det g
Dch
bregd
fönt
kan j
wet,

ta ä
Mer
som
döpt
den,

ina sände-bod låtit kallas
som de icke nog högt

efse: „Äfksom vi äre
framlägga sina waror,
swer jag, det eller det
åt oss och wara rätt be-
läran om Jesu försö-
an och dageliga och för-
ker, som i alla ewighet
Och när vi som arne
Hans blod wara
Gud bestå..

min Gud, stor äro
nkaj: .. ändock de
o: 6.) talte en så här:
Skapares människo-
sig öfwer Guds wägar
då wi göra, när wi
änniffa, genom sit li-
medan wi ännu woro
sökt och bragt oss til
wagit oss från synden,
cket godt. Detta äro

at räfna. För sådant
n vårt hjerta, som be-
förtjenst och lidande..
: „Man skulle tänka,
ide, än fatta kärlek til
Han med sådan osägs-
oliktat för deras synde.
Men

Men hwad har Han icke ännu alla dagar för beswär
med oss, som Han likwäl med sit blod redan ren-
twagit?..

En af de yngsta Hjelparna tolade om människans
tillstånd, innan hon kommer til Frälsaren, och huru
det står til med henne, sedan hon funnit honom. Han
sade: „Då jag ännu hade ingen ting hört om Fräl-
saren, stod jag i de tankar, at jag war den bästa män-
niska. Mit hjerta war helt obekymradt och dött,
och jag wetste icke, hwad synd war. När jag hörde,
at jag hade et förberwadit hjerta, tänkte jag: Hwad
är det? Är det och sant? Men jag blef snart warse,
at det så war. Mit förbedt röde sig i mig, och jag
förmam, at jag hel och hällen war i mörkret och med
synder behäftad. Deröfwer blef jag bekymrad, och
jag bad Frälsaren med tårar, at Han måtte förbar-
ma sig öfwer mig, och fria mig ifrå syndenes wälde.
Det gjorde Han, och tog mig såsom en suckling i cur.
Och så har Han med sit blod gjort mit hjerta hel-
bregda, at jag icke mer behöfwer tjena synden. Un-
fönt jag ännu är mycket eländig och förberwad, så
kan jag dock dristeliga hålla mig til honom; ty jag
wet, at Han icke föraktar syndare..

S. 5.

Af Hedningarna hade allenast fem personer, i det-
ta år, kommit til Lichtenfels, at här blifwa boende.
Men likwäl woro 19 af de gamla Catechumener, så-
som och 5 barn, och altså in alles 24 personer blefne
döpte. Sju woro admitterade til den hel. Nattwar-
den, och fyra par hade trädt i äkta förbund. Af de
otta

otta personer, som afbild, vil jag allenast ihogkoma följande:

1) Ludwig, et tryårigt pilte-barn, utmärkte sig ibland de öfriga barnen med sin muntra väsende, och fant sitt nöje i sjungande, så snart han kunde tala. Han plågade ofta uprepa de orden: Jag prisar Dig, Fader, himmelens och jordens Herre, at Du hafwer detta dolet för de wisa och för numstiga, och hafwer det uppenbarat för de sätunniga. (Matth. 11: 25.) Likaledes de följande orden i Skanien: „Iambena, som dödad är, och hafwer igenlöst oss Gudi af alla Nationer på jorden, .. ware ära i ewighet, amen!.. En gång hörde någon honom bedja för sig sjelf, at Frälsaren snart wille taga honom til Sig. Då han slutade, sade han til sin fader: „Jag lärer nu gå hem til Frälsaren..“ Strax derpå fect han så häftigt buk-tes, at klara blodet gick ofwan och nedan ifrå honom, och inom 24 timmar gaf han up sin anda. Man mente, at han swälgt ned et stycke glas, hwarmed han litet förut lekte.

2) Abraham, en förnam, b. ä. för sin lyckliga Sjähl-fänge berömd Grönländares, äldste son, ifrå denna lands-trakt. I dess tolfte år hade en stor sten aldeles sönder krossat hans ena ben, hwarefter, i brist af läke-medel, matkar wärte i köttet, och ben-spillrorna måste, under osägelig smärta, waras bort. Han kom dock så wida åter til helsan, at han i kajaks-fart kunde råda med den bästa Sjähl-fångare; hwareför han och fect det tilnamnet Angut; det är, en Karl. Wid första Brödernas ankomst til Fiske-fjärden 1758, sökte han genast deras bekantskap, och gaf sin benägenhet tillkänna, at bo hos dem: hans fyra köslige bröder,

bröder, f
brade hon
han och f
noggsamt k
lif gifwer.
der och de
besutom r
ga tankar
grämelse
kunde beh
en gång e
öfwer tal
na Abraham
intyck af
Signatur
ärets sive
mitterade
ende han
han kom
ädragit si
Derwid f
stas måste
nom, be
när Her
fullbordad

3) E
berlöst ha
sig hos E
fick bersta
hennes N
som utlä
tyckten or

Jag allenast ihogkon-

te-barn, utmärkte sig
munica wäsende, och
nart han kunde tala.
orden: Jag prisar
jordenes Herr,
de wisa och för-
ppenbarat för de
likaledes de första
dödadt år, och haf-
tioner på jorden, . . .
n gång hörde någon
ären snart wille taga
de, sade han til sin
Frälsaren. . . Strax
at klara blodet gick
och inom 24 timmar
e, at han swälgt ned
förut lekte.

b. d. för sit tyckliga
es, äldste son, istä-
år hade en stor sten
i, hwarefter, i brist
ötter, och ben-spill-
a, waras bort. Han
at han i kajaks-fart
fångare; hwareföre
det år, en Karl.
Fiske-fjärden 1758,
och gaf sin benä-
hans fyra köslige
bröder.

bröder, som han gärna wille hafwa bit med sig, hin-
brade honom endast derifrån. I medlertid besökte
han oss flitigt, och förde en sådan wandel, at man
nogsamt kunde se, det hans hjerta årfarit något, som
lif gifwer. År 1760, kom han hit med alla sina brö-
der och deras familier, tillsammans 19 Personer, och
besutom några andra enskilda. Han hyste altid rin-
ga tankar om sig sjelf, och klagade ofta med mycken
grämselse öfwer sin okunnighet, och at han så litet
kunde behålla i minnet af det, som han hörde. Då
en gång et stycke af Passions-historien lästes och der-
öfwer taltes, wardt hans hjerta så rödrt, at tårar-
na ålrade honom ymnigt nedföre kinderna. Detta
intreyt af Guds marter och pina, meddelte honom
Signatur af en benädhig arm syndare. Innan detta
årets slut undfick han den hel. Döpselsen, och 1762 ad-
mitterades til den hel. Nattwarden, af hwars begä-
ende han ock albrig sedan gjordt sig förlustig. Innan
han kom til oss, hade han genom omåtteligt arbete
ådragit sig blod-spottning, hwaraf en twin-sot upkom.
Derwid for han dock altjämt ut på sjön, tills han i hö-
stas måste intaga fången. Så ofta man besökte ho-
nom, betygade han sin åstundan, at wara hemma
när Herranom, som ock den 28 Octob. nådde sin
fullbordan.

3) Enkan Mariana for, såsom et fader- och mo-
derlöst barn, med Söderlångarna åt Norden, födde
sig hos Europeerna i Christianshaab med sön, och
fick derstädes en Norrlångare til Man. Men efter
hennes Mans slägtningar woro swåre emot henne så-
som utländska, och spridde ut allehanda förklenliga
rykten om henne, och hon befarade en illaf medfart
af

af dem, i fall hennes Man, som redan war sut, afginge med döden; (hvilket ock ej långt derefter hände) så begaf hon sig med sit lands-folk på återresan. På halfwa vägen, i Kanget, råfde hon 1757 sin fader-bröder, wår Augustus: den samme tog henne med sig til Ny-Herrnhut. Med honom gjorde hon 1758, då Mission i Lichtenfels anlades, följe dit, såsom den enda oddöpta af hela sällskapet. Hennes hjerta hade wid Evangelii predikan blifwit fattadt, och hon war den första, som här döptes. Til denna Dop-handling kommo många här i någden boende Hebningar, hwilke sågo, hörde och kände Guds wårs Frälsares mågtiga nåd, som denna förrättning beledsagade; och wi hafwe orsak at tro, det många derwid blifwit fattade. På henne kunde man beshinnerligen förmärka, hwad för kraftigt intryck och wälsignad werkan den hel. Döpseln hos en själ åstadkommer. Hon war begärlig efter Evangelii rena Nåd; och ånsett hon redan war såmlessigen til åren kommen, kunde man dock spörja, at hon genom Döpseln nåden wårte til i nödig kunskap. Då hon efteråt såg, at Communicanterna hade desutom någon fördel, nemligen den hel. Nattwarden, hwaraf hon dock ingen ting hade sedt och hörde; blef hon mycket begärlig, at ock af denna Nåd warda delagtig. Wid preparation war hennes hjerta altid ganska bewekt, och hon utgöt som oftast ymnoga tårar. Detta och det djupa intryck, som hon sedt wid första Nattwards-gången, har hon sedermera aldrig förgåtit. Hennes hydda war något swag, men själa-krafterna muntra och lifliga; och när någon tyngd tryckte henne, lättade hon strax sit hjerta uti et öppenlystigt samtal med sin före-

förestånders
gårna talas
yttrande w
Jesu lekas
hon ock an
gick salig u
i det affegne

4) Nu
kom genast
nesbörd or
och altid m
hon sit folk
mober läro
dan lät hon
dem härifi
sig, och bl
de ock henn
henne och
hade då b
utan största
gång med
gra är sed
penbara s
Han fatta
Guds ord,
nes hjerta
ifrå sina s
meddeltes
den förde
summade
seck åter e
gångert ha

m redan war sut, af
ej långt berester Ned-
unds-folk på återresan.
, råkade hon 1757 sin
den samme tog henne
ed honom gjorde hon
s anlades, följe dit,
sällskapet. Hennes
dikan blifwit fattadt,
r döptes. Til denna
här i någden boende
och kände Guds wärs
nna förörtning beleb-
tro, det många ber-
kunde man befinner-
tigt intryck och wälsf-
hos en själf åstadkom-
wangelii rena Mjölkt;
nellingen til åren kom-
t hon genom Döpsel-
Då hon efteråt såg,
utom någon fördel,
hwaraf hon dock in-
f hon mycket begärig,
ytig. Wid prepara-
iska bewelt, och hon
Detta och det djupa
Nattwärdsgången,
titit. Hennes hyddas
tterna muntra och lif-
te henne, lättade hon
tigt samtal med sin
före-

förestånderska. I sin sjukdom hörde hon om intet så
gärna talas, som om hemsfärden, och hennes sista
yttrande war det, huru wäl henne altid varit wid
Jesu lekamens och blods åtnjutande. Deras hade
hon och än en gång fölat blifwa belaktig; men hon
gick salig in i sin rollighet, just då, när församlingen
i det affegnde skulle komma tillsammans.

4) Augusta war född här i Sjöe-sjärden, och
kom genast i Missionens början, at höra wårt wit-
nesbörd om Jesu. Efter hon fant smak deruti,
och altid måste gå en mil hit öfwer landet, öfwer gaf
hon sit folk och flyttade til oss. Hennes far och Söf-
moder låto och gärna henne blifwa hos oss. Men se-
dan låt hon af annat folk öfwer tala sig, at fara med
dem härifrån, i låta omständigheter. Hon gifte
sig, och blef snart åter förskuten. Sammaleds gjor-
de och hennes andre Man. Den tredje flyttade, med
henne och hennes fader, hit förlebit år. Men hon
hade då blifwit så wan wid. utswäfningar, at man
utan första möda icke kunde hindra henne ifrån um-
gång med wanartigt folk. Frälsaren, som för nå-
gra år sedan fattat hennes hjerta, wille henne up-
penbara sin godhets och långmodighets rikedom.
Han fattade henne å ny, hon seck åter smak för
Guds ord, och gick flitigt i sammankomsterna. Hen-
nes hjerta uplifsades, och hon trängtade efter reningen
ifrå sina synder uti den hel. Döpseln, hwilken henne
meddeltes den 6 Maji innewarande år. Ifrå den ti-
den förde hon en stilla och ordentelig wauwel, och för-
summade icke lätteligen någon sammankomst. Hon
seck åter en blod-spotning, den hon redan förut flera
gångar haft, och dertil slog sig en inflammation i hal-
sen,

sen, som förorsakade henne mycken svårighet att äta och tala. Hon ångrade den tiden, som hon i otrohet förnött, och frågade sig mycket, då man förehöll henne Mådenes hugswalelse utur Jesu förtjenst. Hon åstundade jämnväl mycket, att blifwa uptagen i Communicanternas samsfund: hwilket wi gärna hade förunt henne, om wi icke måst upskjuta dermed för hennes sjukdom skull, hwarunder hon knapt kunde njuta litet tunn soppa. Wi måste altså endast gifwa henne derom förhoppning, med Frälsarens ord: *Stå dig såsom du tror!* tills hon blefwe frisk. Hårtill liknade det sig och wackert, och hon begynte åter. att gå up på Ryrko-falen. *Åh, sade hon til sit folk, huru har icke det stärkt mig, som jag nu hörde.* Oförmodeligen öfwerföll henne en blod-störtning, och förhjelpte henne i eminnerliga hyddor. Missionären blef dit kallad, och kunde ännu sjunga henne några verser. Hennes Fader war faren på Fiske, och kom först hem då dottern begrofs. Han och hennes öfrige ännu öbdöpte slägtingar, upförde sig derwid så, at man kunde tro, det dödsens råddhoge, äfwen hos dem wore förswunnen.

§. 6.

Sedan Arbetarena wid bägge Församlingarna, emot hösten i detta år, blifwit ömwärlade, hwarom i Historien om Ny-Herrnhut redan är förnämligt förde äldste Missionären i landet, *Martheus Stach*, denna Missionens direction, sedan han war tillbaka kommen ifrån Ny-Herrnhut, och blifwit förwärlad med *Johan Bek*. Hans närmaste Hjelpare, som tillika besörgde Hushållningen, war *Michael Baslenborst*.

lenborst. och hade lagkunigheterna i landarnas Peter Rud gjöromålen.

Om de deras tal till wit uptagnings gång anförde Marter-wetogo och försu Passions at förklara emellan sin intryck hos (hwilket so underrättat wi detta of ännu icke nu höre; gör det of

På Hic utur Harm höll med sin Hans tredd gaf dem anstär och ja Predikan hwarwid C wara på t

Den svårighet at åta
den, som hon i otro-
det, då man förhöll
Jesu förtjenst. Hon
ifrå uptagen i Com-
t vi gärna hade för-
njuta dermed för hen-
den knapt kunde njuta
så endast gifva henne
rens ord: *Ste dig
frist.* Hårtill likna-
beganter. at gå
en til sit folk, huru
ig nu förde. Oför-
db-förning, och för-
r. Missionären blef
ga henne några wer-
pa Fiske, och kom
han och hennes öfri-
de sig derwid så, at
åbbhoge äfven hos

lenhorst. Johan Meyer, som först kom hit 1762,
och hade lagt en tämmelig grund i Grönländska språk-
kunnigheten, måste nu, såsom Catechet, åtaga sig Grön-
ländarnas drygare nödsel, och Missions-Assistenten,
Peter Rudberg, drog omsorg om de öfriga utvärtes
gidsromålen.

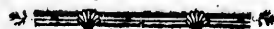
Om deras andelliga Arbete, besynnerligen om
deras tal til Grönländarna, och huru desamma blif-
wit uptagna och använda, wil jag intet annat denna
gång anföra, än en kort Anmärkning wid början af
Marter-veckan och wid Himmelsfärds-dagen. „Wi
togo oss före, (såsom alla år vanligt är) at läsa Je-
su Passions-historia efter Evangelisternas harmonie,
at förklara henne här och där med et par ord, och der-
emellan sjuunga lämpeliga Verser. Detta gjorde stort
intryck hos Grönländarna. Många kommo enskildt,
(hvilket som oftast plågar ske) och gjorde sig nogare
underrättade om ordens mening, och sade: „Anskånt
vi detta ofta läst eller hört läsas, så hafwe vi dock
ännu icke förstått många stöna saker så, som vi det
nu höre; emedan den Hel. Ande allt bättre och bättre
gör det oss klart och smakeliget i våra hjertan.“

På Himmelsfärds-dagen förelades Grönländarna,
utur Harmonien, den Hushållning, som Frälsaren
höll med sina lärjungar på de 40 dagarna efter Påsk.
Hans tredubbla fråga til Petrum: *Ålskar du mig?*
gaf dem anledning til uppbyggeliga bord-samtal: *Ål-
skar och jag, ålskar och du Frälsaren öfwer all ting?*
Predikan hölls öfwer Högtids-dagens Evangelium,
hvarwid Grönländarna blefwo förmante, at rätt taga
vara på den Nåde-tid de leswo uti, då Frälsaren
sände

ge Församlingarna,
inwärlade, hvarom
edan är förmålt, för-
Mattheus Stadh,
an han war tilbaka
h blifwit förwärlad
naste Hjelpare, som
war Michael Bas
lenhorst.

sände dem sina bobbårare, som bragt till dem ordet om Hans lidande, och tilbjudit dem syndernas förlätselse genom tron på Hans namn. „Vi vände och äro för, at Han efter sit löfte också är här när oss, liksom wid werldens ända, och i Åhderarens hjertan stadfäst ordet genom sin med-werkan. „

Lelet om Evangelii frids-förkunnare gaf anledning, at i Hjelpare-Conferentsen nämna något om de första åren af vår nåde-tid, och föreställa, hwad Frälsaren sedan den tiden uträttat hos oss, och på många andra ställen i werlden. Wåra Hjelparens prediko-ande blef derwid upprörd, och somlige sade: „De hade redan länge önskat, at med Församlingens bifall och lyckönskan, så göra en resa åt Söder, och de trodde, at Frälsaren icke skulle låta dem utan wälsignelse komma tillbaka: ty där borta woro många människor, som gärna hörde talas om honom, men kunde icke öfvergifwa sit land; och många hade ännu aldrig hört om honom, huru skulle de då kunna tro? De kunde med sina Dwimmo-båtar långt lättare komma dit, än wi, „ o. s. w. Efter wi nu wete, at detta är deras fulla allwar, så war detta förslag oss så mycket angenåmare, som wi selskwe redan i flera års tid önskat, genom Grönlandarnas tillhjälp wara i stånd, at göra en sådan resa.

Octonde

- §. 1. Missionslångare, baka åt I
- §. 2. Församlingens Candidatens parson
- §. 3. Nådens Kommun
- §. 4. Grönlandets wärdställe, o
- §. 5. Wärdstället bestående
- §. 6. Grönlandets
- §. 7. Wärdstället

Detta
Wärdstället
Missionärens
fullhog
han kunde
långare, t
hvilka mo
gå med H

in bragt til dem ordet
dem syndernas förlä-
m. „Wi Ende och
tså är här när oss, lif-
i Åhderenas hjertan
verkan. „

förfunnare gaf anled-
en nämna något om
och föreställa, hvad
atter hos oss, och på
n. Våra Hjelpares
d, och somlige sabel:
as med Församlingens
resa åt Söder, och de
låta dem utan wälsig-
e borta woro många
e talas om Honom,
and; och många hade
n, huru skulle de då
a Dwinnobåtar långt
o. s. w. Efter wi
allwar, så war detta
2, som wi selswe re-
m Grönländarnas til-
sådan resa.

Ottonde året, 1765.

Om Lichtenfels.

Innehållet.

- §. 1. Missionären Stach gör, i sällskap med några Grönländare, en resa Söderut, och Peter Rubberg reser tillbaka åt Tyskland.
- §. 2. Församlingens riddning. Anmärkning öfwer Dop-Candidaternas tros-bekännelse. Et besynnerligt ägta pars bopwigning.
- §. 3. Nådens bewisning på Barn, Döpta, Öpta, Communicanter och uteslutna.
- §. 4. Grönländarna förmanas, at wara, wid stormaktigt wäder och slät bärgning, sorgfällige och hushållsaktige, och wid god tid, tacksamme.
- §. 5. Brödernas arbete och närings-ärender äro med mången beswärlighet och lifsfara förknippade.
- §. 6. Grönländarnas räddningar utur lifsfaror.
- §. 7. Twänne aflednas Personalier.

§. 1.

Detta förslag lät Missionären Bet genast sina Bröder i Ny-Herrnhut weta, och utbad sig deras tanke, hwad härwid wore til görandes. Missionären Stach hade redan länge wisat sig wara fullhogad, at göra en sådan resa Söder-ut, om han kunde til roddare och följeslagare få några Grönländare, de der selskrafte woro dertill willige, och på hwilka man kunde förlita sig, at de skulle wisliga umgå med Hedningarna, och icke selswe lida skada til sina

sina själar. Då nu några af Hjelparna i Liehtensfels, hufsmante och utan at någon talte dem til derom, bödo ut sig til denna Resa, i Ny-Herrnhut afwenwål många med mycken drift angåfwo sig dertil, så snart förslaget därstädes blef bekant; så anmälte han sit och Grönlandarnas uppsät hos Bröderna i Tyskland, och frågade dem om råd. Desse fagnade sig af hjertat öfwer hans förhåfwande, försågo honom med så mycket lifs-medel, som han på Grönlandarnas Omwinno-båtar kunde medtaga, och önsfode honom lycka til Evangelii förkunnelse, och många Wildas råddning.

I medlertid war han åter hiekommen ifrån Ny-Herrnhut; men så snart han detta swar århållit, reste ån en gång dit igen, at göra aftal med Bröderna därstädes, om sin resa, och om Missionens styrelse under sin frånvaro. Den samma förestod Missionsnåven Balenhorst, såsom Vicarius, intil hans återkomst. Hans affeds-tagande af Missionärerna och Församlingen i Ny-Herrnhut, är redan i Historien om Ny-Herrnhut beskrifwet. Sit affed af här warande Församling tog han den 29 Julii, med et wid en kärleks-måltid hållit hjertrörande tal, hwarwid äfwen några Söderlänningar woro tilstädes, som wille ledsaga honom til deras lands-ort: hwaruppå en af de tre Hjelparna, som skulle resa med, uti et bewefeliget tal anbefalte sig och hela rese-följet uti Församlingens åtanka och förbön. De som reste med, woro tre hela familier med sina båtar, och några tjenste-pigor, tillsammans 27 Grönlandare, dels härifrån, dels ifrån Ny-Herrnhut. Den 30 Julii ledde afresan, under Grönlandarnas ymnoga tårar, de der ej garna

garna s
honom,
til deras
och gärn
läts de
som dag
dig eh
ta land
bara nä

Gen
medbrin
afresan
ifren hin
kunde se
tre Brö
flügel
förmålt
hade ret
tade.
berg de
mid Mi
hade N
kommit
de en af
fer; ble

Ho
wål icke
fels, at
barn,
fulltourn
Tred

af Hjelparna i Lichrens någon talte dem til det. Resa, i Ny-Herrnhut afdrift angåfwo sig dertil, blef bekant; så anmälte sig hos Bröderna i Lichrens råd. Desse sågnade sig swande, försågo honom om han på Grönlandarnas resa, och önskade honom lycka, och många Wildas

Åter hitkommen ifrån Ny-Herrnhut, reste de till Lichrens råd, och afstälde sig på en resa till Grönland. De tre Bröder, Gottfried Grillich, Johan Georg Klügel och Joseph Neisser, hvilka, såsom ofwan förnämligt är, med desamma kommit ifrån Europa, hade redan förut, med en Quinno-båt, blifwit afhämtade. Med samma Skepp reste Brodern Peter Rudberg den 8 Aug. tillbaka åt Europa, sedan han här med Mission troliga tjent i 10 års tid. I hans ställe hade Assistenten Johan Böhmisch redan förut kommit ifrån Ny-Herrnhut, til hwilkens understödjande en af de tre nyss ankomne Bröder, Joseph Neisser, blef här wilstande.

§. 2. -

Hwad nu Missionen härstädes beträffar, så hade wäl icke mer än sju personer kommit i år til Lichtenfels, at blifwa där boende; men utom otta nyfödda barn, blefwo af härtils warande Catechumener 16 fullwurne personer, genom Döpselsen, i den Christeliga Tredje Bandet. R. Rytan

Kyrkan inliffwade. Detta Skedde i tre särskilda Dop-förrättningar, hwilka altid utmärka sig med besynnerlig andans och kraftenes bewisning.

En gång, då otta mycket olika personer döptes, nemligen en Man, två Gossar, två Entor och tre Flickor, göres derwid följande anmärkning: „Det war mycket hugneliget, at höra dessa til äldren så olika personer med hjerte-känning, såsom ur en mun, frimodigt utfåga Apostoliska Tros-bekännelsen, och beswara åtfälliga förelagda frågor.„ Wid en annan lägenhet heter det: „Man försporde en stor rörelse ibland Dop-Candibarerna, wid det de blefwo underwiste. De låra sig tillika Apostoliska Tros-bekännelsen, jämte Lutheri förklaring; hwilken reban warit mångom, särdeles de odöpta, til upbyggelse och nytta, när den utur et bewekt hjerta, såsom med en mun, utfåges af dem, som blifwa döpte.„ De fåre personer, som äro til ålder komne, hafwa ganska stitigt wid alla lägenheter, besynnerligen wid morgon- och afton-bönen, fram sagt Tron och Fader wår, och betygat, at de der wid förspordt en synnerlig wålsignelses och hugswaleskraft. En ensalbig trogen själ, som ofta och wid alla omständigheter, förehåller sit nedslagna och om tröst förlåagna sinne, dessa sanningar: „Jesus Christus har mig förtappaba människa med sit dyra blod och med sin ohyldiga pinu och död förwårfwat; Han är min Herre, och jag är Hans egen, och skal en gång wara hos Honom ewinnerliga!„ den skal ock derwid wissertliga blifwa warse en Guda-kraft, som man sörgåfwes wåntar af andra goda föreställningar och tröste-grunder.

Til den hel. Nattwarden blefwo sex personer abmitterade, och et par å nyu til ägtenskap hopfogadt.

Jag

Jag säger, garna warit, och å b... de bågge å... na makar... blefwo döpt... hwarannan

Nåden
Församling
Om de sm...
hafwa en s...
för dem, och...
nas, at haf...
tan, heter...
med et såda...
och då desse...
spel, at de...
har det wiss...
pekat i hänt...
milja bibrin...
raba Tråfsa...
nu sagt Hel...
kande wille...
och med up...
saligheten i...
Om J...
gonandats...
aftonen for...
Men de för...
och gingo i...
för dem.

de i tre sår. Fåda Dop-
ärka sig med besynnerlig

olika personer döptes,
två Enfor och tre Flic-
märkning: „Det var
i til åldren så olika per-
som ur en mun, frimo-

ekännelsen, och beswa-
id en annan lä-
de en stor rörelse ibland
de blefwo underroiste.
ros-bekännelsen, jäm-
redan varit mångom,
else och nytta, när den
ed en mun, utsåges af
fåre personer, som äro
litigt wid alla lågenhe-
och aften-bönen, fram-
betygat, at de der wid
elses och hugswalelles-
som ofta och wid alla
bedslagna och om tröst
: „Jesus Christus har
sit dyra blod och med
wårfwat; Han är min
och skal en gång wara
skal och derwid wiffes-
st, som man sörgåfwes
ngar och tröste-grunder.
blefwo sex personer ad-
il ägtenskap hopfogadt.

Jag

Jag säger, å nyo; ty de hade redan ibland Hedningarna varit gifte med hwarannan, sedermera Filtes åt, och å båda sidor ägtat andra personer; men sedan de bägge ännu ibland Hedningarna warande, mist sina makar genom döden, kommo de til Församlingens; blefwo döpte, låto förlifa sig, och bestöto, at åter taga hwarannan til ägta.

§. 3.

Nåden war öfweralt wäldig öfwer Grönländska Församlingen, i alla Classer, hos unga och gamla. Om de smärsta barnen, som om Söndagarna äfwen hafwa en sammankomst, deruti några werser sjungas för dem, och Mödrarna eller Barnsköterforna förmanas, at hafwa sorgfällig wård om dessa menlösa hjertan, heter det en gång, at några Grönländskor hade med et sådant Barn besökt Hedningarna i grannskapet, och då desse, efter warligheten, förehafte en hop gäckelspel, at dermed beweka barnet til glättighet och löje, har det wifit en allwarsam upsyn, och med sina fingret pekade i händerna, såsom mödrarna plåga göra, när de wälja bibringa barnen de första begreppen om den sårada Frälsaren, och om kärleken til honom. Då man nu sagte Hedningarna, hwad detta barnliga fingerpekande wille utmärka, hafwa de storligen förundrat sig, och med upmärksamhet öhördt, hwad de äldre sagt om saligheten i Jesu sår.

Om Juhl-aften war man sinnad underlåta morgonandakts-stunden för barnen, aldensund de emot aftenen komma tillsammans, at sira Juhl-natten. Men de församlade sig af egen drift på Kyrko-salen, och gingo icke därifrån förr, än et Lal blifwit hållet för dem. De hade redan länge frögdat sig at denna

Högtiden, och många woro och utom Scholan komma til sina lärare, at af dem få lära sig Fuhr-merker. Högtids-dagarna war et sådant sjungande uti och utom husen, at man det icke utan glädje-tårar kunde höra.

Om de döpta heter det: „Dem som ännu icke blifwit uptagne bland Dop-Candidaterna, och som til en del hafwa i några års tid redan bodt härstädes, hade wi tilhoppa, och sökte at hos dem wäcka förtroende til Frälsaren, som är synbares och de eländas wän. De woro ganska upmärksamme, och på tillfrågan utlåto sig, at de inga andra affigter hade, hwaraföre de här bodde, än at lära tro på Jesum..”

Om de döpta, som til den hel. Nattwarden blifwa underwiste, heter det: „Insiktelse-orden woro Zerten, och et särdeles kraftigt nåde-arbete bewiste sig nu, såsom altid plågar ske wid dennalågenhet. Til slut blefwo de Frälsaren i en bön anbefalte. En annan gång woro de synnerligen rörde, då talet war om Jesu upståndelse och Hans wandel ibland Lärjungarna; det war dem derwid så, som hade de första gången hört derom talas..”

Om Communicanterna heter det wid et tillfälle: „Då med dem hölls Nattwards-förhör, funno wi öfweralt uplysta och upklarnada hjertan, som wäl afstade sig owärdiga til en så stor nåd, men dock med hungliga och törstiga själar wille komma til Nattwardens åtnjutande. Man rådde allenast en enda person, at den gången blifwa därifrån..” En af dem, som någon tid varit utefluten, bekände i sit sällskap, at han afwitit ifrån Frälsaren, förlorat honom utur ögnasigtet, och derföre råkat på willo-wägar. Hans Säll-

skap

skap - bröd
ulåt sig i
nan som ic
ifrån Ny-
en gång m
des, kunde
och förklar
Frälsarens
först råte
blefwoen g
wille nu å
pa sig ifrån

Grön
orolig wä
ledit år.
nan hindr
och oroligt
bruarii M
Fjärden m
Månad, fo
ken i stora
står breder
de det bitti
nen woro

(*) Jö
flyta, at o
finna sin n
gång med
skada til s
der i sin an
te, där de i
tamlig mån

utom Scholan komna
ra sig. Just-merfer. I
nt sjungande uti och ut-
tan glädje-tårar kunde

„Dem som ännu icke
andibaterna, och som til
redan bodt härstädes,
hos dem wäcka förtroen-
res och de eländas wän-
ne, och på tillfrågan ut-
igter hade, hwarföre de
sum.”

hel. Mattwarden blif-
Institutione-orden woro
igt nåde-arbete bewiste
wid denna lägenhet. Til
bön anbefalte. En an-
rörde, då talet war om
andel ibland lärjungar-
som hade de första gån-

eter. det wid et tillfälle:
ds-förhör, funno wi öf-
a hjertan, som wäl öf-
r nåd, men dock med hur
komma til Mattwardens
enast en enda person, at
En af dem, som nå-
nde i sit fällskap, at han
rat honom utur ögnastig-
-wägar. Hans Säll-
faps

skaps-bröder föllo med honom på knä, och han sjelf
utlät sig i en bön med mycken synbara årtånsla. En an-
nan som icke troligen umgätt med nåden, och kommit
ifrån Ny-Herrnhut hit, på det härwarande Bröder än
en gång måtte göra försök, om hans wistande härstä-
des, kunde hjälpa honom til rätta, kom til Missionären
och förklarade sig med tårar, huru han å nyo blefwe
Frälsarens arbete på sit hjerta warsse, och at han nu
först rätt kände, huru hård och förmörkad han wore
blefwen genom så mångahanda afwikelser, men han
wille nu å nyo gifwa sig honom i wärd, och låta hjel-
pa sig ifrån altsammans. (*)

S. 4.

Grönländarnas näring war, för länge påstående
orolig wäderlet still, nästan ån dåligare, ån för-
ledit år. I Januarii Månad blefwo de därutin-
nan hindrade genom mycket regn, hwarpå stark köld
och oroligt snö-wäder fölgde, hwilket warade hela Fe-
bruarii Månad igenom, och dertil med öfvertäcktes
Hjården med is. På något wackert wäder i Mars
Månad, fölgde i April ån mera och djupare snö, hwil-
ken i stora ballar hastigt rullade ned ifrån berget, som
står bredwid Församlings-huset. Til all lycka sled-
de det bittida om morgonen, innan Grönländska Bar-
nen word upståndna, som hopetals plåga samla sig om-
kring

R 3

(*) Ibland andra fördelar, som af 2:ne Missioner här-
skyta, at oc det en, at de, som på ena stället antingen icke
finna sin nödiga utkomst i utwärtens måtto, eller, genom um-
gänge med närboende Hedningar och wanartigt folk, lida
skada til sin själ, eller annars finna någon anstöt och hin-
der i sin andeliga förkofring, kunna flyttas på et annat stäl-
le, där de icke finna sådana hinder, och i andelig eller le-
samlig måtto, kunna repa sig och bota sin lidna skada.

kring huset, at gå i morgon-andakts stunden, och i Scholan; ty annars hade de helt lätt kunnat bli begrafna under snö-högarna. Besynnerligt var det, at då det följande dagen så grufweligen snögade, at bergs-trakten omkring Lichtenfels, såg jämn ut, likväl Grönlandarna, som et par mil derifrån woro på Sjähl-fånge, hade mycket hållande regn. I Maji månad hade de åter många och håftiga stormar, deruti likväl ingen satte til lifwet; och i Junio kom dris-isen så derifrån åter in i Fjården, hwarigenom Skeppets ankormst äfwen drogs ut på ribben. Julius wårlade om med snö och regn, och war endast i Augusti månad wackert wäder, hwarpå i September mycken snö och regn följde, som med söga ombytte höll fort ända til årets slut.

Grönlandarna kunde altså sällan fara långt, och ofta albeles icke, til sina närings-ställen, och komma merendels med toma händer hemåt. Hwartil kom och desutom, at om hösten, då bästa Sjähl-fångsten skulle wara, många Ardluit, en art Ros-fiskar af Wal-fiske-slågter (*) låto se sig här i någden, och jagade bort Sjählarna.

Då man nu åter igen hörde Hjelparena klaga öfwer somliga Familiers södo-brist, så gaf detta Missförståndet anledning, at wäl råda dem ifrån närings-sorgen, men likväl allwarligen anbefalla dem den nödiga sorgfälligheten och troheten i arbete, såsom motsatsen af denna Nationens älsför stora behymmerlöshet i den goda tiden, då många helt snart förgåta winterns beswårigheter, eller, i all händelse, håldre wilja hungra än arbete. I synnerhet förde han wid et annat tillfälle,

(*) Derom se 2 Boken, s. 20. N:o 14, 15.

fälle, Hus
Wårdes
i rimelig
hållning
Gudi oc
at wara r
sa, at will
strida ut
gifwa sin
til efterfö
närings-
ut på afl
hafwer.
din Gut
alt folket
drens tro
känsla af
heten, so
förberfwe
ges dem
til mera

Bröd
exempel,
bete på
het för
sör sig, f
mande,
te war
regnet f
dem.
desto lya

andakts stunden, och i
 e helt lätt funnat bli be-
 Besynnerligt var det,
 grufweligen sögade, at
 afslas, såg jämn ut, likväl
 l berifrån woro på Sjähl-
 regn. I Maji månads
 ja stormar, deruti likväl
 Junio kom drif- isen så
 varigenom Skeppets an-
 n. Julius wärlade om
 endast i Augusti månads
 ptember mycken snö och
 ombytte höll fort ända til
 tså sällan fara långt, och
 ings- ställen, och komma
 hemåt. Swartil kom och
 ästa Sjähl- fängsten i Jul-
 art Ros- fiskar af Wal-
 är i någden, och jagade

fälle, Hus- mödrarna til sinnes denna bönen i Litauen:
 Wårdes och wara församlingens nödhjelpare
 i timelig måtto; Förlåna dem, som war hus-
 hållning stola stötra, at det går redeliga til för
 Gudi och människom! Han förmanade dem derwid,
 at wara redeliga Hushållerskor, at ingen ting bortslä-
 sa, at willigt medbela dem fattigom, men derwid icke
 strida utom medlidksamhetens Frankor, och i alla mål
 gifwa sina Döttrar och Tjenstepigor et godt exempel
 til efterfölgd. På den tid då god wäderlet gynnade
 närings- fängsten, och de slästa foro med sina Familier
 ut på aflägsna fiske- lägen, gaf isen: När du äric
 hafwer och äst mått, skal du lofwa Herran
 din Gud, (5 Mos. 2. 8: 10.) anledning, at förmana
 alle folket til lof och tackfägelse för den himmelska Fa-
 drens trofasta försorg, hwilken af sina barn en slit är-
 känsla ästundar; deremot oaktsamheten och otacksam-
 heten, som ännu låda wid dem af det människliga
 förberfwet, ofta är en orsak, at Guds wålsignelse dra-
 ges dem undan, på det de derigenom måtte bringas
 til mera eftertanka.

§. 5.

Brödberna gingo dem och derutinnan före med godt
 exempel, och icke allenast besökte dem wid deras ar-
 bete på Sill- fångst, där hwar och en til slit och tro-
 het förmanades; utan skaffade och hjewve in, hwad de
 år sig, för de fattiga och för på besök kommande främ-
 mande, såsom och för sina får, behöfde. Detta arbe-
 te war denna gång mågta beswårligt för det myckna
 regnet i Jul, som och förbårswade mycken brännorf för
 dem. Swaremot woro de wid den myckna isgången
 desto lyckligare i wed- söfningen, och funno en gång ej
 länge

långt ifrån Isblinckan, fem till härifrån, et stort wrot-trå, hwarmed de kunde lasta 2:ne båtar. Et annat, af 20 alnars längd och 5 quarters diameter, burade de de fyra mits wåg med sin Quinno-båt hemåt, at bruka detsamma til byggnings-wirke, och til kajaker för fattiga Grönländska pilotar; och de ankommo der-med lyckeligen efter 16 timmars arbete. De bygde och i år up et nytt Fåra-hus efter Grönländska byggnads-sättet. Och då de nu, i ställe för de hårda Skepps-Förper, fingo ifrån Europa grofmalit Brödmjöl, så byggde de sig och up en Bak-ugn: derwid gick en af Missionärerna Missions-Assistenten med handslangare-arbete til handa. Hwar och en gör just hwad han kan, och bligs icke för något arbete, änskönt det faller Grönländarna något sällsamt före, de der anse alt lands-arbete, jagande undantaget, så som nelligt för Man-könet. Man låter dem bli wid sit wis, och de undra på wårt.

Om Wintern sysselsätta de sig med jagande, och det dels för nödig motion skull, dels at skaffa in något understöd i hushållet; men jagten war ofta med stor fara förknippad. Missionären Stach for wid wackert wäder den 6 Febr. ut med Assistenten Rudberg, at skjuta Ripor; men de blefwo af en storm och snö-wäder öfwerfallne, at de ej kunde se et steg framför sig. Rudberg hade Snö-skor eller Skider, (*) och blef altså, som et Skepp under segel, ganska snällt och lyckeligen

(*) Desse års tunna Trå-spjälor, ungefär 2 a 3 alnar långa, och en tyvärband breda, hwarpå man, genom tilhjelp af en staf, med stor snabbhet kan skjuta sig fram öfwer hårdfrusen snö. I Norrige är en hel Soldate-Corps dermed försedde, som om vinter-tid göra god tjensst i bergstrakterna, och kallas Skid-Löpare.

ligen hem
ndren råd
ner i håll
de, at h
te han af
snö-barn
ut, och n
hwarest h
måtte råd
han til e
ögnafigte
och helt e

En
stad Dw
samma,
öfwerdra
hwaraf
sjön sunt
til en flo

Wi
drif-isen
lånbar
ta på et
wid lug
han dro
sande,
som då
stade sig
stor mö
det i ho

hårisfrån, et stort vrak-
nings båt. Et annat,
ers diameter, burera-
winno-båt hemåt, at
wirke, och til kajaker
och de ankommo ber-
rs arbete. De bygde
ter Grönländska bygg-
i ställe för de hårda
uropa grofmalle Bröb-
en Duf-ugn: derwid
ffions-Assistenten med
a. Hwar och en gör
icke för något arbete,
a något sälsamt före,
ogande undantaget, så
Man låter dem bli wid

de sig med jagande, och
dels at skaffa in något
gen war ofta med stor
Stach för wid wac-
Assistenten Rudberg,
wo af en storm och snö-
unde se et steg framför
ller Skider, (*) och blef
el, ganska snällt och lyck-
ligen

åtor, ungefär 2 a 3 alnar
arpå man, genom tillhielp
an skjuta sig fram öfver
hel Soldate-Corps ber-
göra god tjenst i bergs-
vre.

ligen hemförd af den starka blåsten. Men Missio-
ndren råkade halka utesse kanten af en klippa, och fäll
ner i båden, utan at taga någon skada, undantagan-
de, at han hel och hållen begrofs i snön. Här tänk-
te han afbida slutet på stormen. Men efter han af
snö-dambet begynte öfverhöljas, måste han arbeta sig
ut, och med sin långa staf kånna för sig steg för steg,
hwarest han med foten kunde stiga på det han icke åter
måtte råka ut för någon brödsstupa; tils han omsider
hant til en högd, hwarifrån han sock et bekant berg i
ögnafigte, efter hvars belägenhet han stälde sin kosa,
och helt afmattad trötade fram til huset.

En annan gång, då Bröberna i en med wed la-
stad Dwinno-båt, kommo hem, och lastade utur den-
samma, funno de i läbret, hwarmed en sådan båt är
öfverdragen, två stora hål, och kunde icke begripa,
hwaraf de blifwit, och huru det gått til, at de icke på
snön sunkit. Förmodelligen hade wed-lasten tjent dem
til en flotta.

§. 6.

Wid de många storm-wäder, och dem åföljande
drif-isen i förra hälften af året, råkade jämwoäl Grön-
ländarna flera gånger i lifs-fara, men blefwo alltid, of-
ta på et underbart sätt, räddade. En af dem kastade
wid lugnt wäder, sin pil på en liden Sjähl, hwilken, då
han drog densamma til sig, ännu war så stark och ra-
sande, at han ref honom et stort hål på hans Kajak,
som då genast begynte at sunka. Två Bröder ha-
stade sig dit, och drogo honom, i Kajaken sittande, med
stor möda up på deras egna Kajaker. Men då de af
det i hans Kajak warande watnets tyngd, började af-
wen

wen at sunka, måste de under väggarna sina Kajaker draga sina Sjähl-blåsor, och binda dem ihop, at de där uppå, såsom på en flott-bro, kunde wända om den förderisna Kajaken, hålla ut wätnet, och med et stycke speck och Finn af Sjählen, tillstoppa och med rennar ombinda honom.

En den bästa Kajak-roddare, som at alla siber kunde kasta sig omkull, hålla andan qwar, och på alla i III. Woken §. 9. beskrefna sätt, åter stå up igen, hade så när drunknat, då linan, hwarmed blåsan är fastad wid Harpunen, hade slingrat sig om armen, wid det han stöt en Sjähl. Sjählen, som flydde derifrån, råkade honom omkull, och drog honom med sig under wätnet. Han fattade under armen Pautiken eller åbran, det endaste medel, hwarmed man kan uphjelpa sig: lossade med handen linan ifrån den andra armen, grep åter med handen uti åbran, och i det Sjählen uphörde at draga, gjorde dermed en swängning, som wäl åter råttade up honom, men Sjählen drog strax åter til, och kastade honom omkull at andra sidan; hwilket dock för honom, ingen ting vidare hade at betyda.

En annan blef omsjälpt af en skuten Sjähl; hwilken, i stället för at fly, gick löst på honom. Han tröp genast utur Kajaken, den Sjählen hade riswit sönder, och blef af några, som hastade honom til hjelp, på deras Kajaker updragen, och nästan ihjälfrusen (det war wid November månads slut) til lands förb. Efter det Redde på en Söndag, gaf denna tillfällighet anledning, at ådrindra mansfolken, det de på sådana dagar icke borde fara ut, om icke högsta nöden det fordrade.

En liten Gosse föll från en hög Klippa, i snön. En annan, som i sin Kajak då fiskade derstädes, fick honom

fatt, och
tills et pa
där man
de honom

Dak
da liss-f
öfweralt
hwilka j

1) P
gobt hor
dom, h
de hetlef
mobs-f
och med
rät my
upmunt
ren, så
altså sin
flig öf
öfwergi
ta mot
blict.
bad sit
serna,
dade n
sidsta o
där jag
söngo
2) T
sin huf
nom fo

dgge sina Kasaker drä
i dem ihop, at de där
inde wända om den sö
ämet, och med et styck
oppa och med renmar

fatt, och höll honom så länge öfwer watten - brynen,
tills et par Män kommo dit, som bragte honom hem:
där man då gaf honom in något brännwin, om förmåda
de honom, at gifwa ifrån sig det inslukade sjö-watnet.

§. 7.

Daktade det myckna stormwädet och mångahanda
lifs-saror, blef dock ingen förolyckad i detta år, och
öfweralt hade allenast fem personer gått utur tiden, af
hwilka jag wil anföra två särskilda exempel:

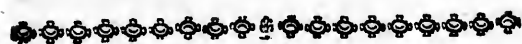
1) Paulus, gaf i början efter sin dödpelse, mycket
godt hopp om sig; men då han fick en tårande sjuk-
dom, hwilken hos alla Nationer, men i synnerhet hos
de hetlesrada Grönländarna, är en stor öfning och tola-
mods - skola, föll han på hwarjehanda underliga ting,
och med sit oroliga wäsende plågade sin arma hustru
rätt mycket. Wille man föra honom på sit hjerta, och
upmuntra honom til tolamod och förtröstan på Frälsfa-
ren, så förspordes deraf liten werkan. Han tilbragte
altså sin mästa tid i misshöje, så at man ofta blef äng-
slig öfwer honom. Men den trogne Herden, som icke
öfwergifwer sina får, och som har et warksamt hjer-
ta mot syndare, skänkte honom ännu til slut, en nådes-
blick. Han blef då mera öfwerlåten och årtånsam,
had sit husfolk, som han hade följt til närings - plat-
serna, om förlåtelse för sit slåta upförande, och åstun-
dade nu intet annat än Filjas utur werlden. Hans
sista ord woro dessa: „Nu går jag in i min rolighet,
där jag utan ända skal hafwa trefnad.“ Hans folk
söngo honom några werser, hwarunder han insomnade.

2) Den gamle Brodren Salomon kom 1763 hit med
sin hustru och fyra barn, och man kunde snart hos ho-
nom förspörja en åstundan, at låra känna Frälsfaren,
och

e, som at alla siber kun-
an qwar, och på alla i
äter stå up igen, hade
armed blåsan är såstas
sig om armen, wid det
i flydde derifrån, ryckte
med sig under watnet.
utifren eller äfran, det
an uphjelpa sig: lossa-
andra armen, grep åter
et Sjäpslen uphörde at
ning, som wäl åter råde-
drog strax åter til, och
sidan; hwilket dock för
at betyda.

en skuten Sjäbt; hwil-
å honom. Han kröp
sen hade riswit sönder,
honom til hjelp, på de-
an ihjälfrusen (det war
til lands förb. Efter
enna tillfällighet anled-
et de på sådana bagar
sta nåden det fordrade.
hög klippa, i sjön. En
berstådes, fick honom
fatt,

och blifwa twagen i Hans blod. I Jubl-helgen förledet år, döptes han, och detta tjente honom til en blifwande wälsignelse. Wi kunde af hjertat fågna oss öfwer hans barnliga ensaldbighet, och med sin stilla och wänliga art war han hwar man angenäm. För et halft år sedan, började han på, at af ålder blifwa swag. Han beklagade derwid ingen ting mer, än at han nu icke derwid kunde så ofta komma i sammankomsterna, som han varit wan. På sin sjuksång süsselsatte han sig, i sit sinnes anda, med sin Själa-wän, och beklagade allenast, at han, genom andra föreställningar, ännu skulle blifwa hindrad, at altsämt tänka på honom, och i en stilla bön umgås med honom. Man tröstade honom dermed, at den, som sådär hjertat och har sin lust med människors barn, derföre icke uphörde, at tänka på honom, och at den Hel. Ande hjälper hans skröplighet och manar godt för honom med osägelig suckan. Kort före hans sildsmässa, råckte han ut armarna up åt högden, och på tillfrågan, om han något wille hafwa, gaf til swar: „Nej, jag ser redan Frälsaren, som wäntar på mig..“

Åttonde året, 1766.

Om Lichtenfels.

Innehållet.

- §. 1. Summarisk föreställning af detta årets huswud-wäl-gärningar och händelser.
- §. 2. Nåda-arbetets åtskilliga werkningar, efter hjertans åtskilliga bestaffenhet.

§. 3.

2 St.

§. 3. Berä-
om C

§. 4. Öbre-
Chri-
Maj-

§. 5. Förä-
Cate-
Mat-
bata-

§. 6. Den

§. 7. Någ

Detta
b
ä

ningen, i

Men D

ga inge

dadt är

ifrån e

Johan

Förfam

inledning

hos oss

summar

gjordt r

Fader,

gent är

warber.

detta l

bund, c

aktighe

Fortfättning:

I Jubl-helgen för-
nte honom til en blif-
hjärtat sägna oss öf-
och med sin stilla och
naendäm. För et halft
ålder blifwa swag-
mer, än at han nu
i sammankomsterna,
åfsång husseltatte han
la-wån, och beklaga-
föreställningar, ännu
tänka på honom, och
om. Man tröstade
är hjertat och har sin
e icke uphörde, at tän-
de hjälper hans skröp-
n med osägelig suckan-
e han ut armarna up
han något wille haf-
redan Frälsaren, som

1766.

fels.

et.

etta årets huswud-wäl-
tningar, efter hjertans

§. 3.

2 St. Hist. om Lichtenfels 1766. §. 1. 157

- §. 3. Berättelse om tre Dop-förrättningar. Anmärkning
om Grönländarnas näring.
- §. 4. Göres Grönländska Församlingen bekant, at Konung
Christian VII. bestigit Thronen, och beides för Hans
Majeståts och Kongl. Husets wålmåga.
- §. 5. Förändring wid Handels-Lagen, och wid Missionen.
Catecheten Hütel referer på besök åt Eyskland, och
Mattheus Stadh kommer med sina Grönländare til-
baka ifrån Edder.
- §. 6. Den saliga Syskern Helenors Besnads-lopp.
- §. 7. Några afledna Grönländares Personallier.

§. 1.

Detta årets förnämsta händelser kan jag ej bättre
beskrifwa, än med Missionärens egna ord, wid
årets slut, som så lyda: „I Njårs nattwa-
ningen, den 31 Dec., toges först öfwer dagsens Text:
Men Du blifwer såsom Du äst, och Dina är ta-
ga ingen ånda. Ps. 102: 28.) Lammet, som dö-
dadt är, ware lof, och åra, och pris, och kraft
ifrån ewighet til ewighet, Amen. Sedan blef
Johannes Assersöks bref, til bägge Grönländska
Församlingarna, än en gång läset, hwilket gaf en skön
infledning til erindran af hwad vår käre Herre gjorde
hos oss i förflutna år, ty deri förekommer en
summarisk berättelse, hurudan inrättning Frälsaren
gjordt med sina barn på jorden, då Han for up til sin
Fader, sådan som de trognas Församling det än fram-
gent årsfar, och ånda til Hans återkomst årsfarande
warder. Då följande ord uplästes: „När I hören
detta läsas, så förnyer, genom fridsens kyss, edert för-
bund, at wara Hans rebeliga Själur, och i Hans be-
aktighet förblifwa oförtryckta, tills I hemfaren utur det-

ta

ta eländet,, meddelte de hvarannan Frids-kysssen. Derefter uppräknades detta årets tänkvärldigheter. Wi påminnte oss med tacksamma hjertan de mångfaldiga nåder och saligheter, som vår käre HErre låtit oss, sina arma syndare, dageligen och rikeligen tillflyta utur sina blodiga sår, då Han spifat oss med försoningens ord, och oaktad all armod, brist och skröplighet, genom den Hel. Andas moderliga förfärd uppehållit och framhållit oss i et saligt nåde-stånd och i sin förtjensts åtnjutande. Wi måste bekänna, at vår käre Fader i himmelen, förgt för denna Församlings utvärtas tårar, och så låtit det ibland sedt ut med de arma Grönlandares bårkning, likväl förebyggt, at ingen behöft lida nöd. Han har ock i detta år bewarat dem för all skada och ofärd, ehuru farligt det ofta sedt ut mid den myckna drif-isen. Lika nåd har ock vår käre Broder Mattheus Stach, samt sine Grönlandiska medwandrare, fått röna på sin resa til Söderlandet, där han utströdt Evangelii såd, hvaraf wi ännu förwänte frukt. Likasom vår käre HErre icke lämnat sig obetngad på någon själ, så hafwe wi det ock här blifwit tydeligen warse, på alla i gemen, och på hwar person i synnerhet: til bewis hwarpå wi ännu hafwe i friskt minne några besynnerligen wålsignada nåde-tider, såsom Passions- och Påske-tiden, då föreläsningen af Hans li-bandes-döds-och upståndelses-Historia, gjordt et mågta djupt intryck i våra hjertan. Til vår käre HErras besynnerliga nåde-besök räkne wi ock det, at Han i September månad, på et ganska saligt sätt, hämtat hem til sig några Grönlandare, den ena strax efter den andra; och sedermera äfwen behagat, i sina frögdeböningar försätta sin trogna tjenarinna, vår käre Sy-

ster

ster Doro
hvarwarand
som i desan
har rikeliga
der. Utom
merdalen å
emot åro
komne, su
pellsens bad
til den hel.
de o. s. w.

Hwad
stånd betr
derom, est
skaffenhet.
wit under
ning, at t
ren, för d
döds-sjuft
hållit til S
wara sig-
ock fördt fi

En si
man en r
Nåda-arbe
blef på si
fullwornas
offentliga
sens Sacri
stilla och f

annan Frids. kyssten.
 inkvärbigheter. Wi
 rtan de mångfaldiga
 e Herre låtit oss, si
 rikeligen tillflyta utue
 och med försönningens
 och ströplighet, ge-
 stöfvel uppehållit och
 mb och i sin förtjenstis
 , at vår käre Fader
 nings utvärtes tarf-
 med de arma Grön-
 gget, at ingen behöft
 hewarat dem för, all
 ofta sedt ut wid den
 och vår käre Broder
 drönländska medwan-
 öderlandet, där han
 ännu förwänte frukt.
 mnat sig obetygad på
 här blifwit tydeligen
 war person i synner-
 hafve i friskt minne
 ide-tider, såsom Pas-
 isningen af Hans li-
 toria, gjordt et mågta
 l vår käre Herrens.
 i och det, at Han i
 saligt sätt, hämtat
 n ena strax efter den
 agat, i sina frögde-
 rinna, vår käre Sy-
 ster

ster Dorothea Balenhorst, såsom den första af
 härvarande Europiska Hjälparrinnor. Guds frid,
 som i desamma dagar war särdeles wäldig ibland oss,
 har rikeligen tröstat oss öfwer slika sorgeliga affakna-
 der. Utom des har vår käre Herre ur denna jäm-
 merdalen äfwen til sig tagit tre Grönländare. Där-
 emot äro allenast otta personer af de Witba til oss
 komne, sju fullwurne och try barn genom den hel. Dö-
 pelsens bad, i Församlingen inlifwada, och sex personer
 til den hel. Natthwarden confirmerade och admittera-
 de o. s. w. »

§. 2.

Hwad Grönländska Församlingens inwärtas til-
 stånd beträffar, så wil jag allenast anföra något lite
 derom, efter hwarje ålders olika stic och sinnes-
 bestaffenhet. Om et barn, som för fem år sedan, blif-
 wit under påstående sjukdom döpt, göres den anmärk-
 ning, at det lagt sig på sit ansikte och tackat Frälsa-
 ren, för det Han med sit blod twagit det, då det war
 döds-sjukt; och at det bedt Honom taga sig helt och
 hållit til Sin egen dom, och i den undfångna nåden be-
 wara sig. Och då det stått åter up af bönen, har det
 och fördt sin lilla broder des döpsel-nåd til minnes.

En sjuk Flicka, af otta års ålder, på hwilken
 man en rund tid förmärkt den Hel. Andas kraftiga
 Nåda-arbete och en trånande längtan efter Döpsen,
 blef på sjuk-sängen, i de öfriga Flickors och många
 fullwurnas närwaro, af denna nåd delagtig, sedan i
 offentliga Församlingen förut blifwit talat om Döpel-
 sens Sacramente; och hon gick tre dagar derefter
 stilla och förnögd til sin hwilo. Strax efter denna
 för-

författning, kom en odöpt Man, och med tårar betygade sin längtan efter Döpselen, med den försäkran det hans fulla allvar wore, at hel och hållen blifwa Frälsarens egendom, och Honom allena til behag lefwa.

Om nu nyligen hitkomna Inwånarna heter det: „En Hustru, som först i denna höst flyttat hit, beklagade sitt elände och förderfwada hjerte-tillstånd med stor förlagenhet och många tårar. Hon blef mycket tröstad, då hon hörde, at Frälsaren har kallat til sig just sådana, som hon sig nu kände och ärkände, och at Han wissertliga skal undfå henne, och låta henne finna nåd och syndernas förlåtelse, om hon såsom en sådan synderska, ginge til Honom, och bådö Honom derom.„

Häremot stannade det hos andra, wid förbigående rörelser. En ogift Dwins-person, som några dagar uphållit sig i Lichtensels, blef af Missionären tillspord om ändamålet af hennes härwärlse, och fick uppå sin försäkran, at hon wille höra talas om Frälsaren och omwända sig, tillstånd at blifwa qwar. Men hon gick efter några weker bort, emedan hon ännu hade mera böjelse til de Wildas plågseder och gärningar. En odöpt Man, som ännu aldrig bodt hos de trogna, ångrade på sotsängen sin widrigghet och otro, och förmanade sin Hustru och fyra barn, at de med hans broder, som är döpt och nu äfwen besökte honom, skulle begifwa sig til de trogna och blifwa Evangelio lydige. Hon kom och hit med sin syster och sina try barn; men for snart åter bort med sina barn, efter hon ännu ingen lust hade, at omwända sig.

Om

Om de
terna, hörd
pare-Confes
ros besamm
wid Påst. C
jelse, at w
liga samme
salig werka
selsatta me
ta blefwo n
yttrande, u
riga, stora

Äfwen
tider, och
ock i synne
förehades i
Missionäre
änminnelse-
dan, de så
dessa Hebr
dan man
Mission hä
församling
der deras
deras flitig
penhertigt
ket upm
Wi woro
farande,
och en Glic
en Kärlek
Tredje

och med tårar bety-
med den försäfran-
del och håller blifwa
om allena till behag

huvudarna heter det:
höft flyttat hit, be-
na hjerte-tillstånd med
er. Hon blef mycket
aren har kallat till sig
ide och årfånade, och
nne, och låta henne
e, om hon såsom en
m, och bådo Honom

andra, wid förbigående
n, som några dagar
Missionären tillspord
arelse, och fick uppå
ra talas om Träfsa-
t blifwa qwar. Men
t, emedan hon ännu
plågseder och gånin-
ur aldrig bodt hos de
n widrighet och otro,
ora barn, at de med
u äfwen besökte ho-
e trogna och blifwa
och hit med sin syster
t åter bort med sina
ade, at omvända sig.

Om

2. St. Hskr. om Lichtenfels 1766. S. 2. 3. 161

Om de döpta, och i synnerhet om Communican-
terna, hörde man ofta hugneliga witnessbörder i Hjel-
pare-Conferentzen; och wid Nattwards-förhöret fun-
nos desamma vara grundade. I synnerhet heter det
wid Påst-Communionen: „Vi märkte med förnö-
jelse, at wårs Herras Passions-historia, som i dage-
liga sammankomsterna blifwit genomläsen, haft en
salig werkan på hjertana, och at deras själar äro sly-
selsatta med betragtelsen öfwer Jesu lidande. Det-
ta blefwo wi icke allenast warse af Communicanternas
yttrande, utan funno och sanma rörelse ibland de öf-
riga, stora och små.

§. 3.

Äfwen samma Nåd bewiste sig wid de andra hög-
tider, och wid Evangelii dageliga förkunnelse, såsom
och i synnerhet wid solenne Dop-acter, hwaraf tre
förehades i detta år. Jag wil berätta om dessa med
Missionärens egna ord: „Den 19 Januarii, såsom
äminnelse-dagen deras, at på den dagen, för 33 år se-
dan, de förste bobbärare affändes ifrån Herrnhut till
dessa Hedningar, höllo wi Församlings-dag, och, se-
dan man förtäljt hufwud-omständigheterna af första
Mission härstädes, upläste esterrättelserna om Neger-
församlingen på St. Cruz. Negrernas begär, un-
der deras hårda arbete och hinder, at höra Guds ord;
deras flitiga besök hos Missionärerna, och deras öp-
penhertighet emot desamma, gjorde vårt folk myc-
ket upmärksam. Predikan war öfwer Texten:
Vi worom och fordom omise, ohörige, wil-
farande, ic. (Tit. 3: 3.) Derpå blef en Gosse
och en Flicka döpt. Sedan sågnades alla barnen med
en Kärleks-måltid, hwarwid dem önsrades, at denne
Tredje Bandet. § dagen

dagen måtte blifwa en lycksalig dag, icke allenast för de två Christnings-barnen, (som med sin glada upsyn mycket sågnade oss) utan och för andra, samt och synnerligen. Dagen slöts med bön utur Ryrkottanien, och wid de orden: „Wårdes hafwa Dina ögon öppna öfwer Dina witnen til lands och sjös! bleswo de på resan åt söder stadde, Broder Stach och hans följes-lagare, wid namn nämde..“

Den andra Dop-föreläsningen heddde den 23 Mart. Först lästes esterrättelserna om Indianernas församling i Norra Amerika, och dess beträngda omständigheter, och gjordes derwid anmärkningar. De wackeras lefwerne-beskrifningar af så många Indianer, som i Julii och Augusti månad 1764, wunnit befrielse från alt elände och fara uti Baraqverne i Philadelphia, hwaräst Regeringen tagit dem i besittning för deras fiender, gjorde et besynnerligt och wälsignadt intrick på Grönlandarna. Efter Predikan öfwer Texten: De skola alle känna mig, både små och store, 2c. (Jer. 31: 34.) döptes en Man och en Yngling, och til slut af dagen, togos två personer up ibland Catechumenerna.

„På första Söndagen efter Påsk, hade wi en Kärleks-måltid med alla inom et år döpta, såsom och med Dop-Candidaterna och med dem, som ännu wäntade på uptagelsen ibland Catechumenerna. Man talte kärligt med dem, och wisade dem, hwad uptagelsen ibland Candidaterna wil säga, och hwad wi wänte af dem, som ämna sig dertil, och än mera af dem, som härefter önska at blifwa af Döpselsen delagtige; och huru det åligger de döpta, at nu icke stå

stilla,

stilla, utom
kap. Dett
en liknelse,
barna-benen
på et behag
dan för sjä
wända..“

Wid tre
efter Predik
de Ihus! en
Uti Ryrko-b
anbefalta,
fingring,
platfar.

I de fö
gårds-darna
tabe alla
tåppte nästa
wål gick fö
de så mycke
afåta något
wanligt.
marii månd
lefsagad st
ter-hus, o
man måste
watnet med
weckan wa
fullproppad
der; då m
dra dem, o

dag, icke allenast för som med sin glada och för andra, samt ned bön utur Kyrko-Wärdes hustru Dina lands och söds! blef. Broder Stach) och nämbe..

Den 23 Mars. Indianernas församlingar. De wack så många Indianer, 1764, wunnit befri-

Baraqverne i Philas tagit dem i besydh ömmerligt och wälsig. Efter Predikan af Hanna mig, både (24.) döptes en Man ager, togos två per-

Påst, hade wi en år döpta, såsom och dem, som ännu atechumenerna. Man de dem, hwad uppsäga, och hwad wi rtil, och än mera af öpelsen del- döpta, at nu icke stå

stilla, utom allt mer wåra til i Nåden och Christi kunskap. Detta gjorde en Hjelpare dem tydeliget med en liknelse, tagen af kroppens föda och tillwärt, ifrån barna-benen ända in i ålderdomen, och wifade dem på et behageliget sätt, hwarifrån wi böre hämta födan för själen, och huru wi densamma måste använda..

Wid tredje Dop-handlingen, den 4 Maji, warde efter Predikan öfwer dagens lösen: Gud sade: warde Ihus! en Hustru och en Flicka döpt til Jesu ödd. Ut Kyrko-bönen blefwo alla själar den trogna Herdan anbefalta, til födsel och bewarelse wid instundande skingring, och fördelning på deras förwärfnings-platsar.

I de följande dagar foro då de fleste ut på sked-gård-darna, at idka sin näring, hwilket och, oaktade alla beswärligheter och faror, (ty drif-isen täppte nästan hwar månad igen hamnen för dem,) så wäl gick för sig, at ingen kom om tistwet, och räntade så mycket utaf sig, at de kunde til de Handlande afkåta något, ehuru ej så mycket, som annars warit wanligt. Största swårigheten drabbade dem i Januarii månad, då en med öwanligt mycket regn beslagad stark storm förderfwade taken på deras winter-hus, och gjorde all ting så fullt med watern, at man måste gå ut och in genom fenstren, och båsa ut wacnet med åmbare. Ofta bar det så til, at hela weckan war illakt wäder, eller hamnen med drif-is fullproppad, och just om söndagen wardt wackert wäder; då man och med godt samwete icke kunde hindra dem, at förskaffa sig det, som til deras lifsuppehälle

pehålle fordras. Men derföre blefwo icke de wanliga predikningar och andra sammankomster ur akt låtna. Således heter det den 16 Februarii: „Efter i dag war åter wackert wäder, och drif-isen, som många dagar legat i bugten, i går drefs bort; så foro många Grönländske Bröder ut på sjön, och wi kunde icke förbjuda dem det; ty de hafwa icke mycket mera qwar af sin winter-provifion, och för det myckna omådræt skull, hafwa de litet eller intet defutom kunnat förskaffa sig.

Efter middagen hölt Broder Håkel predikan, och om aftonen bads utur Itanien; sidst hade Choren sina wanliga sammankomster.

§. 4.

Med Peppet, som den 20 Maji lopp in, fingo Bröderna, ibland annat, äfwen tidning om Hans Majestätis Konung Friedrich den femtes dödeliga fränfälle, hwilket de om Söndagen den 25 Maji, som war en af Regeringen dertill förordnad bönedag, gjorde för Grönländska Församlingen, på följande sätt, bekant. Itanien blef beden, som om Söndagarna wanligt år: Wid förbönen för Siverheten, stod Missionären up, och sade: „Wi hafwe med Peppet fått tidning, at i dag är den utfatte dagen, den wår Allernådigste och högtäfligste Kef. konung, Christian VI, har utwalt och påbudt, at alle Hans undersåtare skola tråda för Guds ansigte med böner och förböner för Honom och Hans Regemente. Det har nemligen behagat Gudi, at utur tiden in i ewigheten försätta Sin tjenare, wår äfvelige Konung Friedrich V, för hwilken wi hitintil alla Söndagar offentliggen bedit, och annars i stillhet önskat Honom mycken lycka

land. Fortsättning.

bre blefwo icke de wanliga
smankomster ur akt låta.
ruarit: „Efter i dag war
isfen, som många dagar
ort; så foro många Grön-
och wi kunde icke förbj-
cke mycket mera qwar af
det myckna omwärdet skull,
utom kunnat förkasta sig.
roder Håfel predikan, och
anien; sidst hade Choren
er.”

4.
den 20 Maji lopp in, fingo
äfwen tidning om Hans
rich den femtes dödeliga
Söndagen den 25 Maji,
dertil förordnad bönedag,
samlingen, på följande sätt,
en, som om Söndagarna
i för Siverheten, stod Mis-
Wi hafwe med Steppet fått
tsfätte dagen, den war Al-
e Arf-konung, Christian
wit, at alle Hans undersä-
ansfigte med böner och för-
ans Regemente. Det har
ur utur tiden in i ewigheten
ifskelige Konung Friedrich
alla Söndagar offentlig
het önskat Honom mycken
lycka

2 St. Zist. om Lichtenfels 1766. §. 4. 165

lycka och wälsignelse til Hans Regemente. Wi sinne
allesamman orsak, at med hjertelig tackfägelse påmin-
na oss alt det goda, som wi under Hans Regering
ärnjutit. (Hwarwid anfördes några Specialia, rö-
rande Hedna-Missionerna i gemen, och dem på
Grönland i synnerhet.) Och likasom wi aldrig böde
förgåta detta, så är det ock nu war Skyldighet, at flit-
igt bejda för Dess äldsta Son, som blifwit Konung
i Hans ställe.. Häruppå föll Församlingen på knä,
och Missionären gjorde en andäktig bön, deruti han
tackade Konungen öfwer alla Konungar, och Herran
öfwer alla Herrar, för all den nåd och barmhertighet,
som Han, under förra Regeringen, låtit oss tillflyta, och
åtkallade Honom om wishet, nåd och wälsignelse för
Hans nu regerande Kongl. Majestät, på det wi un-
der Honom, et roligt och stilla lesfwerne föra måge, i
all gudaktighet och ärlighet. Och Församlingen swa-
rade derpå: hör oss milde Herre Gud!

Gud signe det Kongliga Huset, det första ibland
Evangeliska Fursta-Huset, som med allwar och myc-
ken använd kostnad, förgt för Hedningarnas omwän-
delse, och som i sinom tid äfwen för Bröderna uplä-
tit dörrarna til Hedningarna på de Carybiska dar och
på Grönland, hwilke nu til tusendetal med et hjerta
och en mun bejda för Dess höga wälmåga. Han sägne
detsamma än widare med skarar af köpta och genom
Jesu blod helgade syndare, utaf allehanda folk och
tungomål och Hedningar, de der ännu i ewigheten al-
drabäst warda tackandes Konunga Huset för frihet och
medel at omwända sig, och af Honom, som rätt dö-
mer, utbedja Thy en härlig nåde-lön.

S. 5.

Samma Lepps ankomst förorsakade allehanda anbringar, så wäl wid Handelen, som wid Missionen. Hårtills warande Köpman, Herr Schade, som bewist Bröderna och deras Grönländare mycket Kärlek, hwarföre Gud löne honom! aflöstes genom Assistenten wid Godhaab, Herr Raven, och for tillbaka åt Köpenhamn. Denne anlände den 27 Maji, med sin Fru, en född Grönländska, och deras barn. Hans swärfader, Johan Ludwig, som älskade vårt folk, gick ej långt derefter, i förtrostan på Jesu förtjenst, utur tiden, och blef af en wår Hjelpare til grafwen befordrad. Och då Fru Raven i Decemb. födde et barn, och det war ej at förmoda, det Danske Missionären, hållt wid denna års-tid, kunde ifrå Godhaab komma hit, at christna detsamma, så kunde Bröderna icke aflå Köpmannens trägna bön om barnets döpande. En af våra Missionärer begaf sig alltså landvägen til Logen, och i Köpmannens Grönländska hus lät falla tilhopa alla där warande Grönländare, som, utom Köpmannens familia, ännu äro Hedningar; höll et tal för dem, och meddelte barnet nya födelsens bad i den Hel. Döpselsen. Grönländarna woro wid allsammans ganfska upmärksamme och bewekte, och hafwa sedermera gärna sebt, at någon af Bröderna kommit, och hållit en andakts-stund för dem.

I från wår Mission reste Carecheten Sükkel, för sin Hustrus tiltagande suktighet skull, åt Tyfland på besök. Til Grönländska Församlingen höll han sin affeds-predikan öfwer Texten: Mine Käreste!

wi

2 E
wi äre
penbar
många
den heli
dyra för
stadfäste
ändring
In Ny
dren Jo
husgåll
Dotter
ka för
pet kal
ifrån M
et är h
chet ho
Hårem
tillbaka

J
Stac
Försam
förnödg
dare,
Ny-H
han st
dan h
åmbet
tenfels
trebie
Journ

5.
 nst förorsakade allehanda
 ndelen, som wid Missio-
 Köpman, Herr Schade,
 deras Grönländare mycken
 e honom! afstötes genom
 Herr Raven, och för
 Denne anlände den 27
 d Grönländska, och deras
 Johan Ludwig, som älska-
 derester, i förtröstan på
 och blef af en wår Hjel-
 . Och då Fru Raven i
 h det war ej at förmoda,
 hållt wid denna års-tid,
 i hit, at christna detsam-
 e afflä Köpmannens trög-
 ve. En af våra Missio-
 vägen til Logen, och i
 hus låt falla tilhopa alla
 som, utom Köpmannens
 nar; höll et tal för dem,
 elfsens bad i den Hel. Dö-
 o wid allsammans gansta
 och hafwa sedermera går-
 rna kommit, och hållit en
 neste Catecheten Sükkel,
 kligket skull, at Lyfland
 Församlingen höll han sin
 rten: Mine Käreste!
 wi

vi äre nu Guds barn, och det är icke än up-
 penbart, ic. 1 Joh. 3: 2. och i en, på knä under
 många tårar förrättad andåktig bön, anbefalte dem
 den heliga Tre Enighetene, at genom wår Frälsares
 dyra förtjenst blifwa fullbordade, styrkte, stödjade och
 stadfästade. Denna bortresa förorsakade åter en för-
 ändring ibland Hjelparena wid båda Missionerna.
 Ly Ny-Herrnhut aflemnade til Lichtenfels Bro-
 dren Zacharias med hans Hustru, hwilke åtog sig
 hushålls-bekymret. De samme fingo den 6 Dec. en
 Dotter til werlden, det första barn, som af Europä-
 ska föräldrar blifwit födt i Lichtenfels, hwilket i Do-
 pet kallades Anna Benigna. Med dem kom ock
 ifrå Ny-Herrnhut, ogifte Brodern Grillich, som på
 et år hunnit så wida i språket, at han, såsom Cate-
 chet hos ungdomen, kunde gå Missionären til handa.
 Häremot wände Assistenten Johan Böhnisch åter
 tillbaka åt Ny-Herrnhut.

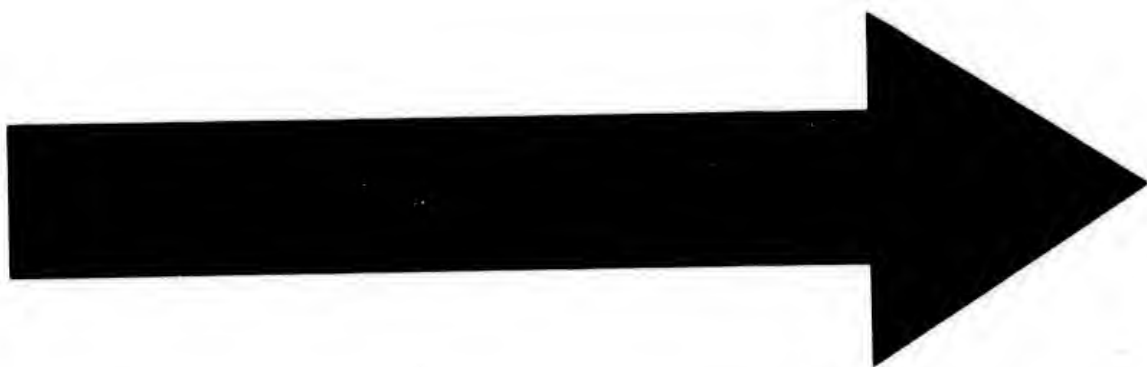
J medlertid hade Missionären Matthews
 Stach, den 7 Junii, helt oförmodeligen, men til sin
 Församlings ogemena glädje, kommit munter och
 förnögd tillbaka, med alla i följe warande Grönlän-
 dare, ifrå sin resa åt Söderlandet. Dem, som ifrå
 Ny-Herrnhut varit honom följaktige, återlemnade
 han strax derefter i deras Församlings Stöte, och se-
 dan han gjorde nödigt aftal med sina där warande
 ämbets-bröder, och den 10 Aug. åter anlände til Lich-
 tensfels, åtog sig Directionen wid denna Mission. I
 tredje stycket af denna Fortsättning skal utur hans rese-
 Journal et tillräckeligt utdrag blifwa meddelat.

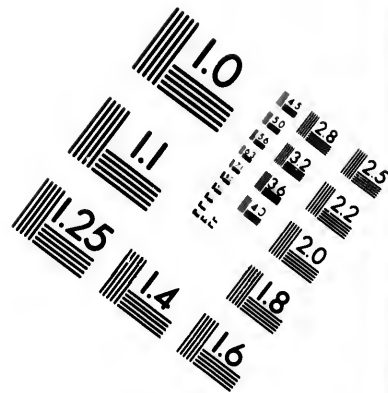
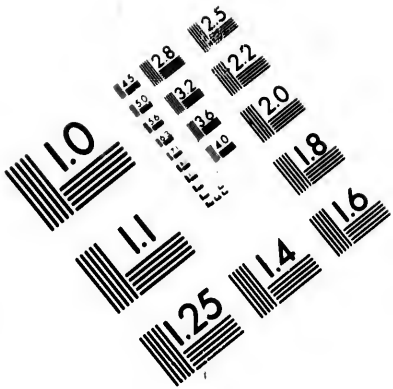
Hans närmaste Hjälpare woro Missionären Balenhorst, så öfwer alt som i synnerhet hos manskönet, och hans egen kärliga Syster, nu Zacharie, men för detta Fr. Böhmische Syster, hos qwinnskönet. Denna måste nu ensam taga på sig så wäl Grönlandskornas andeliga Skötsel, som hela hushållsbekymret, ty Missionären Balenhorsts trogna maka, sedan hon nästan år och dag warit sjuklig, nådde den 8 Nov. sin mödosamma lefnads slut, och af sin Herrra hemkallades til den ewiga glädjen. Hon har lemnat efter sig följande lefwerne-beskrifning:

„I Runewalde, uti Nöghren, är jag född den 12 Apr. 1718. Min fader, Marc Teucher, och i synnerhet min Moder, woro bekymrade om sin och sina barns själa-wälfärd, och bödo til at bewara oss för werldenes förförelse. Jag war i min barn-dom mycket orolig och willrådig, gick ofta allena, gret och bad, och önskade komma ifrån wår ort, men wette icke, hwart? I min ålders 13:de år, sade min Moder til oss: „Mina barn! wi wilje fara wår wäg härifrån, om I kunnen resolvera eder dertil: jag wil med Guds hjälp bringa eder til ett folk, som har Herran Jesum kår; men jag kan intet annat lofwå eder, än watten och bröd, det skal den käre Guden gifwa eder, så länge I lefwen.“ Detta war mig mycket sägnesamt at höra, och jag resolverade mig dertil på stundem. Sedan ändeligen wår fader äfwenwål stadnat i samma beslut, reste wi i April månad 1731, bort ifrån wårt sköna Bond-hemman, i et följe af 21 personer. Men då wi hunnit 9 mil bort, blefwo wi anhöllne, och på 6 personer när, som lupo derifrån, (hwar-
idland

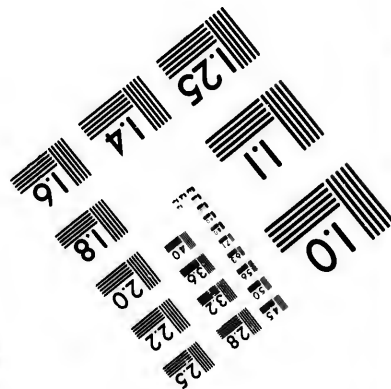
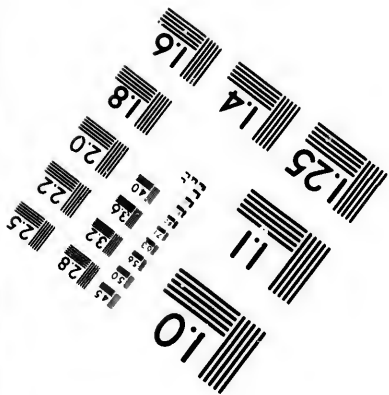
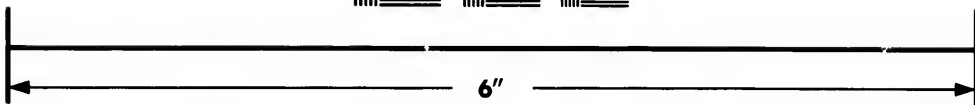
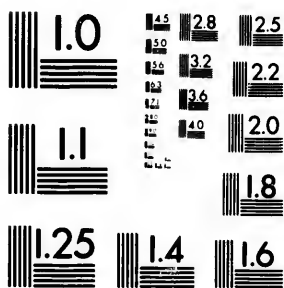
land. Fortsättning.

5.
woro Missionären Ba-
silyer, nu Zacharie, men
s Syster, hos qwinno-
sam taga på sig så wäl
Täufel, som hela hushålls-
Balensforts trogna ma-
dag varit snugglig, nådde
a lefnads slut, och af sin
erwälgta glädjen. Hon har
vernes-beskrifning:
ti Måhnen, är jag född
fader, Mars Teucher,
woro bekymrade om sin
, och bödo til at bewara
. Jag war i min barn-
idig, gick ofta allena, gret
a ifrå wår ort, men werte
s 13:de år, fode min Mo-
wi wilsje fara wår wäg här-
a eder dertill: jag wil med
ett folk, som har Herran
ntet annat lofwa eder, än
en käre Guden gifwa eder,
ta war mig mycket sågne-
werade mig dertill på stun-
r fader äfwenwål stadnat
April månad 1731, bort ifrå
, i et följe af 21 personer.
bort, blefwo wi anhöllne,
m lupo derifrån, (hwar-
ibland

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1982

2
iblant
fatte
7 til
de of
tanke
14 da
fatter
Men
Gub
ligen
den g
åren
barn
mig.
fym
möb
icke
kund
til f
och
gick
och
wän
tet
mot
som
Frä
frid
blef
jag
til
Na

ibland och min fader war) under fångsliget förwar in-
 satte på slottet i Runewalde. Wi barn, som woro
 7 til antalet, sattes tilhopa i en stuga, och man sän-
 de ofta Präster til oss, som skulle söra oss på andra
 tankar; men det fann hos mig ingen ingång. Efter
 14 dagar reste Slotts-fogden bort, då alle fångarne
 sattes tilhopa i et rum, at ingen måtte undankomma.
 Men wi hoppades dock wid tillfälle slipa derifrån.
 Gud hörde och vår bön, och hjälpte oss om en natt, lyk-
 ligen ut, samt ledsagade oss til Herrnhut, dit wi
 den 9 Maji, til vår fågnad, anlände. De första
 åren war jag dermed tilfrids, at jag bodde hos Guds
 barn; men kände icke, at Frälsaren ännu fattades
 mig. Efter någon tid råfode jag hårdswer i stort be-
 kymmer och rådlöshet, gret och bad om nåd, men
 mödade mig med mycket och mångahanda, och lärde
 icke förstå, hwad en Frälsare är, emedan jag icke
 kunde finna på de spåren, som fattige syndare sölja,
 til Hans sår. Då nöden och rådvillan war som störst,
 och jag ansåg mig som den förderwadasta synderska,
 gick jag en gång i Augusti månad 1736, til en Enster,
 och klagade henne min nöd. Denna talade med mig
 wänliga och tröstrika ord, föll så med mig på ansig-
 tet neder, och bad. O huru blef mig derwid til
 mods! Hwad ärfor icke mit arma hjerta! den stenen,
 som så länge tryckt mig, föll på en gång bort, och
 Frälsaren skänkte mig syndernas förlåtelse, nåd och
 frib. Den stunden har jag aldrig förgåtit. Jag
 blef och innan bemänte års slut confirmerad, hwarwid
 jag å nyo öfwerlemnade mig hel och hållen Frälsaren
 til egendom, och feck strax derpå gå med til den hel-
 nattwarden. År 1737, kom jag i då warande barn-
 hus,

hus, at hafwa upsigte på Flicke-barnen. Här hade den Hel. Ande et nytt arbete före hos mig, och mit synna-elände blef mig än bättre upptäckt. Men emedan jag icke gärna wille wara så dålig och obogelig, gjorde jag mig mången gång ännu onödig möda; tills jag ändteligen lärde grundeligen känna mig self, och lemnade mig Frälsaren öfwer så usel och eländig jag war: och Han har icke heller nånsin lemnat mig tröstlös ifrån sig. Sedan den tiden har jag med glädje fortwandrat på dessa til Honom ledande synbare-spårren. År 1740 sticades jag til Leube, at hafwa upsigte på sal. Herr von Schweinighens barn, och kallades 1741, derifrån til Marienborn, samt efter en 1745 utstånden swår sjukdom, sattes til förestånderska för ogifta systrarna uti då i Lindheim warande Barona-anstalts Deconomie. Här ryktes mig en gång armen ur led, wid det en wagn stjalpte omkull; hwaraf jag sedan altid hafte någon olägenhet. År 1747, inwigdes jag til Diaconissa, och ifrå den tiden nyttjades til ogifta Syster-Chorernas betjening i ätskilliga församlingar, til des jag 1755, erhöll kallelsen til Grönland, och den 7 Febr. samma år, til et heligt ägteskap sammanwigdes med Brodern Valenhorst..

Så långt råcka hennes egna ord.

Hon wånjde sig snart wid sin nya beställning på Grönland, och grep til alt arbete, som i Deconomie en hörde henne til. Men med Grönländska språkänningen kom hon icke särdeles fort, och hon sörgde ofta deröfwer, at hon ej såg sig wara i stånd, til at fullgöra det ändamål, hwartil hon war hitkommen. Derwid war det hennes tröst, at Frälsaren, som på et lifligt sätt, self öfwerlygat henne om sin milja, at

begifwa

begif
swag
språk
blef
intet
anfe
än
wår
falle
söfor
med
blef
utan
näst
Brö
upm
anno
på
ätern
Dy
han
hon
Bö
fann
som
den
at
göra
at
self
År
lich

Flicka-barnen. Här hade
 te före hos mig, och mit
 ättre uplådt. Men eme-
 ara så dålig och odogetlig,
 g ännu onödig möda; tils-
 ligen känna mig sjelf, och
 er så usel och eländig jag
 r nånsin lemnat mig tröst-
 tiden har jag med glädje
 nom ledande syndare-spå-
 til Leube, at hafwa up-
 einisgens barn, och kalla-
 rienborn, samt efter en
 , sattes til förestånderska
 i Lindheim warande Bar-
 där ryktes mig en gång
 gn stjalpte omkull; hwar-
 on olägenhet. År 1747,
 och ifrå den tiden nyttja-
 nas betjening i åtskilliga
 1755, århöll kallelsen til
 amma år, til et heligt äg-
 Brodern Dalenhorst. „
 mnes egna ord.
 id sin nya beställning på
 arbete, som i Deconomi-
 med Grönländska språk-
 eses fort, och hon sörgde
 sig vara i stånd, til at
 til hon war hitkommen.
 , at Frälsaren, som på
 t henne om sin milja, at
 begifwa

begifwa sig på denna station, skulle hålla hennes
 swaghet til godo. Det war henne en stor låtnad wid
 språkets inhämtande, at hennes lilla dotter, som 1758
 blef född, hade en Grönländsk anserka, och kunde
 iutet annat tala med modren, än Grönländska. I
 anseende til sina kropps-krafter, tog hon mera af
 än til, ty af hennes lilla Stada yppades en stor
 värt wid hufvudet. Och då härstädes war söga til-
 fälle, at så något bote-medel deremot, så ansåg hon
 såsom en nådig Sticketse af Frälsaren, at hon 1761,
 med sin man och barn kunde resa til Herrnhut. Här
 blef hon icke allenast lyckligen curerad ifrån sin Stada;
 utan ock genom så mången nåd, som hon i denna och
 närliggande Brödra-församlingar åmjt, och genom
 Brödernas och Systrarnas kärlek och wänskap, så
 upmuntrad och stärkt, at hon, efter ungefärl. halft-
 annat års derwistande, med nytt mod och förtrostan
 på Frälsarens hjelp, den 9 Martii 1763, anträdde sin
 återresa til Grönland, och den 25 Junii anlände til
 Ny-Herrnhut. Då nu Diaconus Sörensen och
 hans Hustru, med samma skepp reste til Europa, så tog
 hon på sig hushållningen. Och emedan Missionären
 Böhmisch; jämte hans Hustru, låg farligt sjuk, så
 fann hon ock lägenhet, at så wäl i de sjukas stötsel,
 som i omsorg för Grönländska Systrarna, använda
 den gåfwa, som Frälsaren hos henne nedlagt hade,
 at vara medlidfam, at åtska, at wänligen tala, at
 göra godt; och det i all stillhet och beskedelighet, utan
 at prata derom och göra mycket upseende; ehuru hon
 sjelf hel snart blef åter af kropps-swagheter betagen.
 År 1764, seck hon tillika med sin Man, kallelse at
 Lichtenfels, til samma slags sybla, som hon i Ny-
 Herrn-

Herrnhut förestått, och ännu halstannat är med all trohet värdade sina göromål. Men i Marts månad detta år 1766, begynte den Staden, som hon åter bekommit på halsen, at gripa vidare omkring sig. Och fast man öppnade svulsten, som wille betaga henne andedräkten, och en åder jämwäl sprang up af sig sjelf, hwarigenom hon fick någon lindring; så war dock ingen wån, at hon aldeles skulle til hälsan återställas. Det kom ock henne sjelf så före, som systades med denna sjukdom på hennes hädankallelse. „Jag förgäter icke, sade hon, huru mig varit til mods under sidsl. Njårs nattwakning, då jag icke mer kunde komma up på Salen, och här låg i min stuga på mit ansigte, samt fick af Frälsaren den försäkran, at Han snart skulle taga mig til sig.„ I denna förhoppning blef hon stadfast, då hon med skoppet århöll innewarande års löfens-bok, och där fann på sin Födelse-dag dessa orden: Han förmår förwara eder utan synd, och ställa edes för sit härlighets ansigte ostraffeliga med frögd; (Jud. Ep. v. 24.) med följande bifogada Choral:

„För Jesu skull min själ har ro,
Och kan med wisshet äfwen tro,
At böden bodar mig til gäst
På lamfens hustrus bröllops-säst.„

Hon önstade nu ingen ting högre, än at Frälsaren måtte snart kalla henne hädan. Den 7 Septemb. hade hon en besynnerlig Nådes-dag. Hon gjorde först sin synda-bekännelse för Frälsaren, sade för honom hela sin lefnads omständigheter, och tackade honom barnsligt för all den nåd, som Han i hela hennes

nes lif
Man
telse f
särbel
de ho
honom
saren
hon o
fanta
na, c
emot
tycker
sig o
suckn
och J
ne, t
mun
lig st
med
sag
och d
geme
förn
war
linge
allen
gelig
serst
stilla
da d
lånd
hon

nu halstannat är med all
 l. Men i Marts månad
 Staden, som hon åter be-
 vidare omkring sig. Och
 som wille betaga henne
 jämnwäl sprang up af sig
 någon lindring; så war
 eles stulle til hälsan åter-
 sjelf så före, som sista-
 på hennes hädan kallelse.
 hon, huru mig warit til
 nattwaktning, då jag icke
 salen, och här låg i min
 fick af Frälsaren den för-
 e taga mig til sig. „J
 stadfast, då hon med stöp-
 böfens-bok, och där fann
 den: Han förmår för
 och ställa eder för sin
 affeliga med frögd;
 nde bifogada Choral:

min själ har ro,
 et äfwen tro,
 j til gäst

bröllops-säst. „
 ting högre, än at Frälsa-
 hädan. Den 7 Septemb.
 Nådes-dag. Hon gjorde
 Frälsaren, sade för Ho-
 digheter, och tackade Ho-
 id, som han i hela hen-
 nes

nes lifs-tid stänkt henne. Sedan höll hon med sin
 Man et hjerterörande samtal, bad honom om förlä-
 telse för allt, hwarmed hon fallit honom beswärlig,
 särdeles under sjukdomen, kysste hans hand och tacka-
 de honom för all hans kärlek och trohet, samt bad
 honom icke uppehålla henne, utan håldre bedja Fräl-
 saren, at snart taga henne til sig; derpå anstaltade
 hon om många hälsningars förmålan til alla sina be-
 kanta i Ny-Herrnhut och i Europeiska Församlingar-
 na, och försäkrade, at hon, i kärlek och försönlighet
 emot hwar människa, stilles hädan. Dagen derefter
 tyktes hennes andalyckt närma sig. Hon frögdade
 sig ogement mycket deråt, och brast ut i de ömaste
 suckningar och önskingar til sin albrakäraste Wän
 och Försonare. Och då man höll en liturgie hos hen-
 ne, sträckte hon ofta ut sin arm och sade med leende
 mun: „Ack det war dock wid all min smärta, en sa-
 lig stund! „ Men då det strax derpå blef annorlunda
 med henne, wardt hon hjerteligen bedröfwad; dock
 gaf hon sig på sin mans föreställning åter tilfreds,
 och öfwerlemnade sig aldeles i sin Herrens wilja. J
 gemen war hon under hela sin sjukdom munter och
 förnögd. Umgänget med den marterade Frälsaren
 war henne måst om hjertat, synnerligen då Försam-
 lingen war tillhopa på salen, och hon tänkte sig wara
 allena; och wi hafwe efteråt fått weta många beha-
 gelliga omständigheter af hennes Grönländska uppas-
 seriska, som mången gång åhördt henne under hennes
 stilla samtal med Frälsaren. Såsom hon i sina sun-
 da dagar hade et medlidande moders-hjerta för Grön-
 ländarna, och kunde icke se någon lida nöd; så såg
 hon ock gärna, at Grönländskorna nu besökte henne
 på

på hufsfängen, och blef synnerligen upmuntrad; när hon, i sin Mans närvaro, sedt än en gång tala med de samma, och bereda dem til Nattwardens begående; hwarwid hon ogement sågnade sig öfwer de flestas hufwa blickar och grundeliga hjerte-beskrifningar. I början af November månad, märkte man på henne en stor förändring, och hennes natur, som hittills ännu sökt hjälpa sig, började nu at aldeles gifwa sig. Inngen war deröfwer gladare, än hon, at hennes klocka nu snart skulle slå. Den 7 Nov. församlade sig Europaiske Bröderna och Systrarna omkring hennes säng, och höllo hemgångs-liturgien, hwarwid hon ännu ofta med brutna ord instämde; ty hon hade et förståndigt och muntert sinne ända intill sista andetaget. Hennes Man befalte henne t en hjertelig bön finom Återlösare, och meddelte henne der på den sista wålsignelsen. Hon betygade derwid, at hon fann sig rätt wäl; och då han gaf henne förhoppning om en snar uplösning, sade hon: Å! ja! Detta woro hennes sista ord; ty derpå slumrade hon sött, ända till klockan tre om morgonen den 8 Nov. då hennes Wån tog henne sagta och saligt til sig i de sundas rike, sedan hon i denna dödeligheten tilbragt 48 år och 7 månader. Wi kunde ej annat, än åtyhda förmaningen i den dagens lösen: *Tack Ertrinom, ty Han är god, och Hans godhet warar ewinnerliga.* (Ps. 136: 1.)

Då Missionären Seach i morgonsignelsen gjorde denna händelse bekant för Grönländska Församlingen, uppades en bedröfwelses och om kärleks känsl hos folket, så at nästan alla utbrusto i tårar. Den 11:te församlade sig alla Grönländare, såsom ock de wid so-
gen

2 E
gen boe
Mission
up et fo
blef af o
ret på b
af Euro

I
måderle
tes Gr
hotta oc
sökte de
rifrids,
warelse
gement
ker bor
doga, n

1)
med sin
enda E
dödelig
mera s
bröder
lauchol
sinna s
han u
muntra
blef ha
hade at
altid m
selet å

erligen upmuntrad, när
 än en gång tala med de-
 Nattwardens begående;
 de sig öfwer de flestas
 hjerte-bekräftningar. I
 märkte man på henne en
 natur, som hitills ännu
 aldeles gifwa sig. In-
 n hon, at hennes flocka
 Nov. församlade sig Cu-
 rarna omkring hennes
 iturgien, hwarwid hon
 stämde; ty hon hade et
 ända intill sista andeta-
 henne i en hjertelig bön
 e henne der på den sista
 derwid, at hon fann sig
 ne förhoppning om en
 ja! Detta woro hen-
 arade hon sött, ända till
 8 Nov. då hennes Wän-
 sig i de sundas rike, se-
 tilbragt 48 år och 7 må-
 än ålyhda förmaningen
 Eranom, ty han
 warar erwinnerliga.

i morgonsignelsen gjorde
 önländska Församlingen,
 om kärleks känsl hos
 usto i tårar. Den 11:te
 re, såsom ock de wid so-
 gen

gen boende, jämte Köpmannen, till begrafningen.
 Missionären Stach höll Grifte-talet, och läst sedan
 up et kort utdrag af hennes Ieswernes-lopp. Liket
 blef af otta Grönländska Bröder i wanlig ordning bu-
 ret på begrafnings-platsen, och såsom det första korn
 af Europeer, på detta ställe utbr.

§. 7.

I September månad, wid då warande ostadiga
 nåderlek, såsom nu köld, nu regn och snöglopp, ansat-
 tes Grönländarna af Fluss-febrar, som med häftig
 hosta och sido-styng woro beledsagade. „Då wi be-
 sökte dem, (heter det i Diario) woro wi mycket wäl
 tillfrids, emedan wi förmärkte, at Frälsarens nära när-
 warelse war hos dem werlande.„ Denne sjukdom är
 gementligen smittosam ibland Grönländarna, och ry-
 ker bort dem i sista hast. Af dem, som deraf i år
 dogo, wil jag allenast nämna följande:

1) Joseph, en gift Man, kom 1760 hit til oss
 med sin Hustru, sina tu Barn, fyra Bröder och sin
 enda Syster. Likasom hans broder Abraham, hwars
 ödeliga afgång är omtald i 1764 års berättelse, ägde
 mera stadga och munterhet, än någon af hans öfriga
 bröder; så war däremot denne något mulen och me-
 laucholiskt, måste derföre äfwen hafwa mer tid, at be-
 sinna sig uppå, och wänta längre på döpselsen. Sedan
 han undfätt den samma, wardt han wäl något
 muntrare och hyggeligare; men i anseende til hjertat,
 blef han ält framgent något tilbaka, änsönt man icke
 hade at klaga öfwer hans yttre wandel. Han tog ock
 altid med årkänsla up, när man sade honom, hwaruti
 felet ännu bestod, och man förmanade honom, at göra
 sin

sin kallelse och utforelse fast, samt låta tänka sig en glädje af rätta slaget. I sin sista stund blef han åter igen tungsin; och då Missionären frågade honom, om han hade frimodighet at gå ur tiden, svarade han med nej. Men enär med honom taltes om Frälsarens stora kärlek til elända sydhare, seck Frälsaren så kraftigt håll på hans hjerta, at han för glädje begynte slemmant sjunga, och kunde icke med orden nogsam uttrycka, huru wäl han besann sig, och huru mycket han längtade efter sin hem-refa. Hwar man frågade sig då öfwer honom; ty i den ställning hade man aldrig sedt honom i hela hans lifs-tid. Han fickade något der efter åstad, och lät anhålla om affeds-wålsignelsen, betygade efteråt, at han nu wore helt annorlunda til mods, än för en liten stund, och insomnade strax derpå, i en ålder af några och tretio år.

2) Conrad, et besynnerligt exempel och bewis på den trogna Herdans tolsamhet och långmodighet, som och wet at til slut insamla i sin samn, wilsfaran-de får, de der lupit ifrå honom, och nu mera endast se på fårens fotspår. Såsom Gosse kom, han ifrå Norden til Ny-Herrnhut, blef 1753 döpt, lärde sig flitigt läsa, hade och en god gåfwa at sjunga, och, i anseende til sin öma och böjeliga hjerte-ställning, gaf god förhoppning, at han efter Frälsarens sinne skulle förkofra sig, och öfwen blifwa honom brutbar. Men efter det icke wille lyckas för honom, at ro och förwärfwa något i Kasak, lade han sig på jagande och skjutande; och detta blef honom en anledning til hans förderf. Ty då han så starkt wände sig wid sinus,*)

*) Detta onda gör hos Grönlandarna samma skada, som starka drycker i andra länder, undantagande, at det icke gör dem så galna i huswärdet.

2 E
at han i
tog han
arten, a
förmon
Hjelpar
icke hell
de jaga
förföl,
fatte h
som fa
wid ha
hos hon
nast så
burit d
alsinter
nom,
nom ti
til Mi
stånd,
på han
åter fo
nom t
öfwer
Han l
man i
och flit
förnö
sinf.
före;
gade e
de hon
til sin
Tr

samt låta tänka sig en
 sin sista slutdom blef han
 missionären frågade honom,
 gå ut tiden, svarade han
 honom taltes om Frälsarens
 e, seck Frälsaren så kraf-
 an för glädje begynte self-
 ned orden nogsam uttryc-
 och huru mycket han lång-
 war man frågade sig då
 ing hade man aldrig sedt
 Han fickade något der-
 om affröds wälsignelsen,
 wore helt annorlunda til
 och insomnade strax der-
 tretio år.
 erligt exempel och bewis
 samhet och långmodighet,
 ala i sin samn, wilsesaran-
 onom, och nu mera endast
 som Goffe kom, han ifrå
 ef 1753 döpt, lärde sig si-
 äfwa at sjunga, och, i an-
 a hjerte-ställning, gaf god
 trälärsarens sinne skulle för-
 onom brukbar. Men ef-
 onom, at ro och förwärf-
 an sig på jagande och skju-
 en anledning til hans för-
 wände sig wid snus,*)
 at
 brönländarna samma skada,
 mber, undantagande, at det
 wet.

at han icke kunde förtjena så mycket, som han öbbe up,
 tog han sig före at stjåla, och blef så snård i den wan-
 arten, at han icke allenast gjorde sig alla Församlings-
 förmoner förlustig, utan måste ock, efter Öronländska
 Hjelparens godsinande, agas med ris. Men när
 icke heller detta wille hjälpa, och man likwål icke kun-
 de jaga bort honom, fickades han til Lichtensfels på
 försök, om han icke här torde snarare bättra sig. Wi
 satte honom til en stadig och allwarsam huswård,
 som saderligen lät sig wårda om honom, men der-
 wid hade på honom et wakande öga, och när han fann
 hos honom något, som en annan tilhörde, sade alle-
 nast så här: jag har funnit det och det hos dig, och
 burit det til sin råtta ägare. Wi låts, som wetste wå
 alsintet deraf. Detta förhållnings-sätt skände ut ho-
 nom, och wåckte tillika åter up et förtroende hos ho-
 nom til hans lärare. För någon tid sedan, kom han
 til Missionären, updåkte för honom sit usla hjerte-til-
 stånd, och betygade, at Frälsaren kraftigt arbetade
 på hans hjerta, samt bad, at man måtte låta honom
 åter komma in i de döptas samsund. Detta blef ho-
 nom tillstodt, med det beting, at han aldeles skulle
 äfwerge snusandet, såsom orsaken til hans olycka.
 Han lofwade och höll det. Ifrå den stunden hörde
 man icke mer någon klagan äfwer honom. Han blef
 ock flitig och ordentelig i sit arbete, och til sit hjerta
 förnögd och munter. Otta dagar sedan wardt han
 sjuk. Wi tänkte wål, at han åter skulle komma sig
 före; men han wille icke höra derom talas, och betyg-
 gade en stor åstundan at gå hem. Och då man spör-
 de honom, om han då äfwen hade et råttfäffens tillie
 til sina synders försonare, och wore fickelig och be-
 Tredje Bandet, M redb,

redd, at träda för Hans ansigte; försäkrade han det med et frimodigt Ja. Wi önskade honom, på Församlingens wagnar, lycka dertill, och tackade hjertinnerligen den trogna Herdan, för det Han låtit honom i en god stund hånfara i Sin famn och Sköte, sedan han blifwit några och tjugu år gammal.

3) Justina, Boas Hustru, kom 1750 til Ny Herrnhut med sin broder, nu warande Hjelparen Nicolaus. Wägge woro då wilba och ohyfsada barn; men så snart de hörde Evangelium, fingo de deraf sådant intryck, at de nu icke mer wille fara bort med den mannen, hos hwilken de woro. Den Hel. Ande verkade snart i hennes hjerta en längtan efter nåd, och hon fick blifwa delagtig af Döpselsen och den Hel. Nattwarden. Då Missionen albräförst lades an i Lichtenfels, kom hon med sin broder hit, betjente Bröderna med matlagning, och brukades derjämte såsom förestånderska hos ogifta Qwintfolken, tills hon år 1762 trädde i ägteskap, då hon sedan nyttjades til Hjelparinna hos de gifta Systerarna. I synnerhet låt hon sig wårda om en gammal döf hustru, som icke kunde förstå oss, och repade up för densamma, hwad i sammankomsterna blifwit taladt. I sin slutdom war hon förnögd, under tolig afbidan, hwad Frälsaren med henne behagade göra. Och då hon märkte, at med henne Fred til slut, låt hon kalla til sig Missionären, tackade honom för all henne bewist kärlek, och på tillfrågan, om hon hade Frälsaren rättfärdiga får, med frimodighet svarade: „O! ja; men Han älskar mig långt mera, och det gläder mig, at jag snart får komma til honom.“

4) Res

2 S
4) I
i denna
et stilla
nåd. I
dock alle
sit egit
än de ö
färds-ta
horbe lä
sina try
så swar
dera af
och skol
säkra,
ma hem
blef tal
wid det
trängtan
meddel
nu någ
tan, af
„I
(Kriswa
samma
wårde
med h
trånad
nom ti
tacksäg

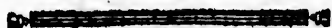
igte; försäkrade han det
önskade honom, på För-
dertil, och tackade hjer-
n, för det Han låtit ho-
Sin famn och stöte, se-
igu är gammal.

stru, kom 1750 til My-
i warande Hjelparen Ni-
bilba och ohjfsada barn;
ngelium, fingo de deraf
mer wille fara bort med
woro. Den Hel. Ande
a en längtan efter nåd,
f Döpselen och den hel.
en aldrasförst lades an i
broder hit, betjente Brö-
brukades derjämte såsom
wainfolken, tills hon är
hon sedan nyttjades til
Systrarna. I synnerhet
mal döf hustru, som icke
up för densamma, hwad
talade. I sin sjukdom
g afbidan, hwad Frälsa-
. Och då hon märkte,
idat hon kalla til sig Mis-
all henne bewist kärlek,
de Frälsaren rättfimmeliga
de: „O! ja; men han
det gläder mig, at jag
”

4) Ke

4) Keturra, Petri hustru, war den sista, som
i denna hetsiga sjukdom qwitterade tiden. Hon ägde
et stilla och glade wäsende, och war offtid til säg-
nad. Unskönt hon icke war mångordig, så talte hon
dock altid grundeligen och rent ut, endr hon bestref
sit egit hjerta. Hennes sjukdom war långwarigare,
än de öfrigas; men hon omgic beständigt med hem-
särds-tankar. När man sade til henne, at hon icke
borde längta härifrån, emedan hon hade at upfostra
sina try, och desutom Enkan Blandinas fyra barn;
så swarade hon: „Jag är icke bekymrad om något-
dera af dem, de blifwa wäl mig förutan försörgha,
och skola alla en gång följa mig efter. Jag har för-
säkra, ja jag drömmer derom, at jag nu får kom-
ma hem til Frälsaren.“ Då Missionären om natten
blef kallad til henne, ropade hon med glad upsyn,
wid det han inkom: „Angerdarfulerkaunga, jag
trängtar altför mycket efter, at komma hem.“ Han
meddelte henne affeds-wälsignelsen; hwarpå hon äne
nu några timar, under en brinnande dock tolig lång-
tan, afbidde sin Brudgummas ankomst.

„Denna beshmertligen saliga hemsöknings-tid
(skrifwer Missionären) sätter offtid i långt större och wörd-
sammar tankar om denna lilla hop, hwad des inre
wärde widkommer. Ty det står icke at beskrifwa
med hwad för sinnes munterhet, och med hwilken
tränad efter själa-Brudgumman, de hafwa ilat ho-
nom til mötes. Detta har offtid prästet glädje och
tacksägningstår af offtid, som sedt och hört derpå.“

M 2

Tionde

Tionde året, 1767.

Om Lichtenfels.

Innehållet.

- §. 1. Rikelse til en ny upväckelse ibland Hedningarna. Edderländare och närboende Hedningar göra besök. Anmärkning om den så kallade Solenes-högtid.
- §. 2. Berättelse om Brödernas besök hos Hedningarna på åtskilliga orter.
- §. 3. Inwånarnas tillökning af Hedningar. Förändringar i Församlingen.
- §. 4. Grönländarna äta den andeliga välsignelsen högre än den sekamliga, äro wid all behårlighet och brist förnögd, och wisa prof af människo-dumhet.
- §. 5. De Döptes och Communicanternas inwärtas tillstånd.
- §. 6. Innehållet af några tal, som Grönländske Hjelpare hafwa hållit.
- §. 7. På trängmälet i början, fölgde en god näring. Derwid gjord ärindran til Grönländarna.
- §. 8. Författarens anmärkning öfwer Hedna-församlingarnas Söndags-sirning, i synnerhet på Grönland.

§. 1.

Detta år börjades så wäl här, som i Ny-Herrnhutska Trakten, någon rörelse ibland Hedningarna, hwilken i följande år brast ut til en andeligen upväckelse, som gaf hopp om en ymnog flöd. I intet år har jag anmärkt så många besök af Hedningar hos Bröderna, och af dessa hos Hedningarna på åtskilliga orter, som i detta. Hedningarna komma icke blott för gammal bekantskap skull, at besöka

sina

28
sina slä
ningarne
tid raste
Evangel
de flödd
månad,
Många
Stacy
gäsmo
han den
föft, so
derna b
fingo de
på hjert
och hört
Deras
nesbört
lar, och
til salig
de berp
wille å
sina qu
ännad
besynne
se, nen
och för
och ha
H
Hedni
gelium
Innu
meren

else ibland Hedningarna.
Hedningar göra besök.
Solenes högtid.

besök hos Hedningarna på

Hedningar. Förändrin-

deliga välfärdens högre
beständighet och brist för-
niskomhet.

anternas invärtes tillstånd.
som Grönländske Hjälpare

följde en god näring.
Grönländarna.

öfver Hedna-söfamlin-
synnerhet på Grönland.

här, som i Ny-Herrns
rörelse ibland Hednin-
de är brast ut till en alde-
opp om en ymnig skörd.
så många besök af Hed-
dessa hos Hedningarna
ta. Hedningarna kom-
anskap full, at besöka
sina

sina släktingar och wänner, eller, såsom Söderlän-
ningarna, på sina tog åt och ifrå Norden, at någou
tid rastade och hvilade sig; utan merendels, at höra
Evangelium. Söderlänarnas starkaste framtogan-
de skedde i Julio, då de foro Norr ut, och i Augusti
månad, då de ifrå Norden foro åter till sin heimort.
Många kommo at besöka Missionären Matthews
Stach, som en winter uppehöll sig hos dem, och
gäfmo nu honom tillfälle, at hos dem förnya hwad
han den tiden sagt dem. Wid det några deras Qwin-
folk, som gärna wille förtjena sig något, woro Brö-
derna behjelpeliga at skära och torrta bränn-torfwen,
singo desse tillfälle at lägga desamma några sanningar
på hjertat. De gingo och flitigt i sammankomsterna,
och hörde ordet om Jesu lidande, icke utan rörelse.
Deras döpte landsmän aflade jämwal kraftiga wit-
nesbörder, hwad Herren uträttadt på deras egna sjä-
lar, och huru han, af osaliga människor, gjordt dem
till saliga Guds barn. De widgingo sådant, undra-
de derpå, och berömde de trognas lefnads-sätt; men
wille ännu förwärfwa sig det och det, eller hämta hit
sina qwarlemnada saker, och försåkrade, at de sedan
ännade komma, och äfwen omwända sig. Något
besynnerligt blef man ibland detta plumpa folket war-
se, nemligen en skrymterka, som stälde sig helt from,
och föregaf en synnerlig åstundan, at höra Guds ord;
och hade dock intet uppsåt, at omwända sig.

Häremot, kommo många af de närgränsande
Hedningar, som redan ofta med rörelse hört Evan-
gelium, tid efter annan, på besök ifrå Logen, från
Innuksnit, från Kellingeir och från andra orter,
merendels i affigt, at höra Evangelium. Man lät
dem

dem mången gång, såsom budna gäster, komma med uti de döptas sammankomster, häfst til litanien, emedan man förmärkt, at rörd och wäcke Hedningar plåga af denna Ryrko-bön så något särdeles intryck hem med sig. Aldramäst insunno de sig til Julhelgen, och blefwo då af våra Grönländare medtagne til deras i husen hållna kärleks-måltider, hwilka de, efter gemensam öfwerenskommelse, ifrå Thomas-måssodagen flyttat in på Jul-dagen. En emedan alle Grönländare på förknämde dag, den 21 Decembris, sira Solenes högtid med hwarjehanda lustbarheter och galna uptog, så hade Bröderna haft orsatt at besara, det Hedningarna, som intet begrep hafwa om de Christtrognas högtids-glädje öfwer den rätta Nåde-solens upgång och öfwer Jesu sår, som Thomas fick se, skulle hos dem förmoda samma slags för-lustning; eller ock, at deras egna barn och efterkommande, måtte förknippa något af Hedningarnas sedwändor med en, ifrå hednisk til Christelig högtid, förwandlad soleritet: lifasom det ostridigt tilgick med många de Christnas helgedagar, dem man, i första århundraden, gifwit de swaga Nychristna i de hedniska fästets ställe. I dess ställe wille Bröderna härdre göra Jesu födelses-fäst högtideligare, och på den samma hålla sina kärleks-måltider. Derom heter det i Diario: „Hjelparena yttrade i sina tal, reela grundideer om Frälsarens mänskliga födelse, och om Hans förtjenstliga lefwerne och lidande. De besökande ifrå Innukfuk foro, efter kärleks-måltiden, hem igen. En af dem sade wid affskeds tagandet: „Jag wil nu icke allenast lära tro med munnen, utan det är mitt fulla allwar, at omwända mig; och min Hustru är med

med mig
wille lära
ler, och
mera för

Det
nerhet a
med någ
Innuks
ningarna
äro hem
skilt m
dem; h
samt på
deröfwer
et sådan
wen hat
da ock
dare ifr
Walenh
rande C
dem om
liga af
rörelse,
fads, a
öf boen
menat
änna o
daste ä
en, so
hålla

dina gäster, komma med
 hälst till titanten, eme-
 och väckte Hedningar
 något särdeles intressant
 funno de sig till Julhel-
 Grönländare medtagne
 ks-måltider, hvilka de
 mmelse; ifrå Thomas
 ul-dagen. En emedan
 de dag, den 27 Decem-
 b hvarjehanda lustbar-
 de Brödbarna haft orsatt
 som intet begrep hafwa
 glädje öfwer den rätta
 Jesu sär, som Tho-
 moda samma slags för-
 gna barn och efterkom-
 af Hedningarnas sed-
 il Christelig högtid, för-
 et ostridigt tillgätt me-
 gar, dem man, i första
 Nychristna i de hedni-
 lle wille Brödbarna häf-
 gtdeligare, och på dem-
 ider. Derom heter det
 e i sina tal, reela grunda-
 ga födelse, och om Hans
 vande. De besökande
 ks-måltiden, hem igen,
 agandet: „Jag wil nu
 nen, utan det är mitt
 ig; och min Hustru är
 med

med mig ens till finnes. Han bad också, at man
 wille låta honom weta, när någon högtid åter infäl-
 ler, och at man wille besöka dem där hemma, och än-
 mera förkunna dem om Jesu.

§. 2.

Detta Redde jämnväl flitigt af Brödbarna, i syn-
 nerhet af Missionären Balenhorst, som i sällskap
 med några Grönländare, for nu till Logen, nu till
 Innuksut, nu till de andra sarna, och blef hos Hed-
 ningarna öfwer nätterna, emedan mansfolken sällan
 äro hemma om dagarna. Han talte icke allenast en-
 skilt med dem, utan höll också sammankomster hos
 dem; hwartil många insunno sig, och hörde upmärks-
 samt på, hwilke då efteråt, än vidare rådfrågade sig
 deröfwer med honom, eller med Grönländarna. Din
 et sådant besök heter det: „Sedan Köpmannen Ka-
 wen hade på vår Kyrkogård begrawit sit senast föd-
 da och af sig döpta barn, hwarvid många Grönlän-
 dare ifrån Logen öfwen woro tillstädes, for Broder
 Balenhorst den 25 Nov. med dem, at besöka därwa-
 rande Grönländare, och höll en sammankomst för
 dem om aftonen. Sedan talte han enskildt med som-
 liga af mansfolken, och frågade sig öfwer den Nåde-
 rörelse, som han hos åtskilliga blef warfe. Någre
 sade, at de, nästkommande år, säkert wille blifwa hos
 sig boende. Denna uttåtelse af Grönländare, när de
 menat med fullt allwar, wil säga så mycket, at de
 ännu omvända sig, emedan de weta, at detta är en-
 daste ändamålet af våra Grönländares bolag, och at
 en, som ännu ej wil omvända sig, omöjliggen kan
 hålla ut hos oss. En ogift Aminna, som några da-
 gar

gar varit sult, låt falla en af våra Grönlandsföro till sig, och betygade sin ånger öfver, at hon låtte hindra sig at flytta til de trogna; ty nu fruktade hon, at Frälsaren icke skulle undfå henne. Hon blef hänvisad til Syndare-wännen, hwilken icke förstjuter någon, som til honom kommer, och som til teken deraf, at Han ej uphörde at wara henne nådelig, har hos henne wådt denna oro öfver hennes själs tillstånd.„

„Den 26 kom Broder Valenhorst hem ifrå Logen, men for genast med Broder Flügel åter på besök til Innusfuk, hwaräst han fann upmärksamma Lyhörare, för hwilka han med frimodighet aflade et witnessbörd om deras Skapares och blodiga Försonares kärlek. Därstädes woro ock någre sjuke. Denna lägenhet hade den Hel. Ande betjent sig utaf, at förbereda deras hjertan; derföre ock besöket war dem till desto större nytta.„ 2c.

På detta sätt for han tid efter annan fort, at besöka Hedningarna, och fann alltjämt några begärliga Lyhörare. Men då han den 17 Decemb, kom til Logen, föreföll det honom motjudentigt hos somliga, och det kom honom så före, som hade en ond ande fått magt, at afhålla folket ifrån omvändelsen. Och då han inemot årets slut kom dit, hade många farit til Grönders-skärden at förlusta sig, hwaräst Satans-werk (heter det) drifwes starkare i denna winter, än annars, för at quäfwa och förstöra Frälsarens arbete, som de hos andra blifwa warse. *) Förbemälda sjuke Quinna betjante sig af tillfället, då hennes föräldrar woro

*) Och likwäl så wi höra i nästföljande års Historia, at nåden öfwen på denna ort, har fått öfverhanden.

woro mel
radda sin
terde följ

När
ningarna
hwilke d
hos dem
na inbit
talade m
de sunno
stund för

Eva
detta sätt
Förfam
gre af fe
emedan
de höllo
förr, än
ogift ka
sig wid
sättja
emot tre
ra barn
lust at c
til För
af barn
hafwa
dem af

På
den ga

wåra Grönlandsföro till
öfwer, at hon såtte hin-
ty nu fruktade hon, at
ne. Hon blef hånwist
icke förskuter någon,
som til teken deraf, at
nådelig, har hos hene
es själs tillstånd.,,

alenhorstt hem ifrå
der Slugel åter på be-
n sann upmärksammas
frimodighet aflade et
s och blodiga Försona-
et någre stufe. Den-
de betjent sig utaf, at
e och besöket war dem

fter annan fort, at be-
tjamt några begäriga
Decemb, kom til logen,
t hos somliga, och det
n ond ande sått magt,
delsen. Då då han
många farit til Grön-
hwaräst Satans-werk
denna winter, än an-
dra Frälsarens arbete,
*) Förbemäta sjuka
då hennes föräldrar
woro

istfölsande års Historie,
sätt öfwerhanden.

woro med bortfarne, at qwittera Hedningarna, och
rädda sin själ, emedan hon annars, såsom hon sade,
torde följa med strömmen och gå förlorad.

När Bröderna blefwo hindrade, at besöka Hed-
ningarna, skedde det genom Grönlandska Hjälparena,
hvilke dels då, när de woro nödtwungne at blifwa
hos dem öfwer natten, dels så ofta de af Hedningar-
na inbiterades, eller af Bröderna til dem sändes,
talade med dem om deras själa-wälfärd, och hwaräst
de funno någon mängd tillsammans, höllo en andakts-
stuud för dem.

§. 3.

Evangelii prebikan til Hedningarna, hade på
detta sätt wunnit 18 själar, som i detta år kommo til
Församlingen, för at omwända sig. Wäl hade nå-
gre af förledna årets nykomlingar farit åter sin wäg,
emedan andre, som med dem komne woro, och dem
de höllo för slätare och sämre än sig sjelfwa, blifwit
förr, än de, ibland Dop-candidaterna uptagne. En
ogift karl, som i umgänge med Europeerna wahnt
sig wid en lefnads-art, som han hos oss icke kunde fort-
sätta, for äfwen med dem bort. Dock kommo der-
emot två Enkor, (en med try, och den andra med fy-
ra barn, hvilka tillsörene ännu icke haft någon rätt
lust at omwända sig, och åter woro bortfarne) tillbaka
til Församlingen; och wid deras ankomst kunde man
af barnens glädtyghet märka, at Guds Ande måtte
hafwa arbetat på deras späda hjertan, och genom
dem äfwen bragt mödrarna på andra tankar.

På de flesta af dessa nykomlingar, bewiste sig nå-
den ganska kraftig, at förbereda dem til åtnjutandet

af de genom Jesu blod förvärfda salighets-Watter. Hjelparena aflade hugneliga witness-börder om många, och både ofta Missionärerna, at tänk: på dem eller dem, om de icke snart kunde uptagas ibland Dop-Candidaterna; emedan de icke allenast förde en stilla och ordentelig wandel, och flitigt besökte de allmänna lägenheterna, utan ock hos sig låto förspörja en stor åstundan, at blifwa Trälsarens ägendom. Jämte troende föräldrars sju små barn, hafwa 14 fullworna, genom fyra särstilda Dop-förrättningar, blifwit inlifwada i Församlingen. Urom desß woro otta döpte admitterade til den hel. Nattwarden, fem par til ägtenkap hopknutna, och sju in i ewigheten försatte.

Wid den myckna drif-is, som åter igen infann sig, hade wäl många råkat i lifs-fara, men ej lidit annan skada, än på sina fartyg.

Wid wackert och lugnt wäder, hade deremot ynglingen Noah blifwit borta, och ej kunnat igenfinnas. Han war en faderlös Gosse, som af Bröderna blifwit upfödd och i stånd satt, at underhålla sin moder och syster; hade ock, i affeende på sit hjerta, gifwit godt hopp om fullkomlig förköfning. Hela Grönlandska troppen bestod wid årets slut, just af 200 personer.

§. 4.

Evangelii offentliga predikan och de heliga Sacramentens utdelning, blefwo för Grönlandarna ju längre ju wigtigare, och de försummade icke besamma utan högsta nödsfall, efter de derwid njutit och ärfaric Guds kraft. Den 1 April kommo någre Grönlandiske

ländske br
ter fem n
stades gå
Somlige
hela sin
hörde, at
förhanden
summa o
sina stäta
sina Raja
na års-ti
nätterna
mycket m
själar, o
som de h
uppehåll
ifsen full
måste bå
nan de k

Wid
åter igen
wilda so
den 1 J
warit öp
stökna
frysa.
de wid
i det sa
bart Pa
drefs så
men lik
åter me

årda salighets-Fatter.
ditnes-börder om mån-
erna, at tänka på dem
kunde uptagas ibland
e icke allenast förde en
h flitigt besökte de all-
hos sig låto förspörja
Fråsfarens ägenbom.
små barn, hafwa 14
da Dop-förrättningar,
en. Utom des wore
hel. Natwarden, fem
och sju in i ewigheten

m åter igen infann sig,
ra, men ej lidit annan

er, hade deremot yng-
och ej kunnat igenfin-
osse, som af Bröder-
att, at underhålla sin
asseende på sit hjerta,
lig förkofring. Hela
årets slut, just af 200

an och de heliga Sacra-
för Grönländarna ju
summade icke desam-
e derwid njutit och år-
il kommo någre Grön-
ländske

ländske bröder hem, som i några dagar varit fyra el-
ter fem mil bort åt söder, de der förtäljde, at där-
städes gäfwes en mängd Sjäklar och Eider-foglar.
Somliga singo lust, at med båt och tält, d. å. med
hela sin familia, fara dit. Men då de af oss
hörde, at Marter-weckan och Påskhelgen wore nära
förhanden, hwilka de i så måtto skulle lätteligen för-
summa och göra sig förlustiga af någon uppbyggelse för
sina själar, besinnade de sig, och foro allenast med
sina Kajaker på några dagar dit, ånsönt de wid den-
na års-tid måste behjelpa sig helt slätt, och i de kalla
nätterna ligga under bar himmel. Detta war så
mycket mera tydeliget bewis til sorgfällighet för deras
själar, och sågnad öfwer Herrans sköna Gudstjenst,
som de hela wintern igenom lidit tämmelig brist på
uppehälle, dels för det myckna regnet, dels för drif-
isen full, hwilken så tältäppte dem redden, at de ofta
måste bära sina Kajaker en half mil öfwer land, in-
nan de kunde komma til öpna farwatnet.

Wid sika swåra omständigheter wisade det sig
åter igen, hwad Evangelii lära kan uträtta hos detta
wilba folket. Wäre arme Grönländare (heter det
den 1 Jan.) äro nu mycket illa deran, då intet watten
warit öppet i så många dagars tid, och deras lampor
sloctna af brist på speck, d. å. de måste hungra och
frysa. Men wi hörde i Hjelpare-Conferentsen, at
de wid deras utwärtens armod äro glade och muntre,
i det fasta förtroende, at deras himmelske Gader ofel-
bart skal förja för dem. Då nu isen strax derpå wäl
drefs så wida åtskills, at de kunde komma ut på sjön,
men likwäl intet stort uträtta, och sjården äfwen snart
åter med is betäcktes; så blefwo et par gamla folk i
sit

sit hjerta bewekte, at med sit lilla förråd på kött och speck, understöjja de nödbärande..

En annan Grönländare och hans Hustru, sökte bewisa sin människo-ömhet på föroljädade personer. De hade fått weta, at en deras Slägtinge på länge håll, hade i Gråder-fjärden, som ligger fem mil ifrån Lichtenfels, blifwit af is omringad, och då han wille gå öfwer densamma, ofta dumpit ned, och ändteligen i den starka fjölden ihjälfrustit; samt at där boende Hedningar läte honom ligga obegrafwen. De foro alltså wid den bistra års-tiden åstad, at begrafwa kroppen; men Råfwar och Korpar hade icke wäntat til deras ankomst, utan redan förtärde honom. „Ack! (sade denne wår Grönländare i nästa sammankomst, som af honom hölls) hwad för usla människor hafwe wi icke varit, medan wi ännu woro Hedningar? Jag har det nu fört rätt blifwit warse; då jag war hos dem; och den nåden, som Frälsaren gjordt med mig, at Han brage mig til sit folk och til åtnjutandet af sällskapet i Hans sår, har då å nyo blifwit mig ganska stor och wigtig. Derföre wil jag i ewighet tacka Honom, och upoffra mig hel och hällen åt Honom..

Någre andre Grönländare bewiste äfwen et dyllit barmhertighets-werk: så snart de fingo tidningar, at en döpt från Friedrichshaab, hade där i någden kantrat, och tre mil ifrån Lichtenfels blifwit i landdrifwen, foro de til stället, och på christeligt sätt jordade hans andelösa lekamen.

§. 5.

Wid det man talte med de döpta, som ännu icke så gå til Mattwarden, fann man, at den Hel. Ande

Ande före
ra dem i
En man
sit hjerta
förtäda si
smärta o
han, at
på wissa
ga tårar
en annan
fått bewi
na i sit h
bedja H
med Si

Då
om höst
funno o
och at ta
at den g
wål änd
gade all
och gick
upföran
sällskap
figt på
dyllit lä
gånget
teliga s
diga rå
in i åtr
hon ha
ren on

alla förråd på kött och
de...

och hans Hustru, sökte
förölyskada personer.
deras släctinge på långt
som ligger fem mil ifrån
ngad, och då han wille
mpit ned, och ändtelli-
usit; samt at där boen-
nga obegravnen. De
den åstads, at begrafwa
orpar hade icke wäntat
förtärde honom. „Åh!
i nästa sammankomst,
usla människor hafwe
woro Hedningar? Jag
warse; då jag war hos
llsaren gjordt med mig,
ch til åtnjutandet af sa-
mpo blifwit mig ganska
jag i ewighet tacka Ho-
hällen åt honom. „

berwiste åfwen et byllkt
de fingo tidningar, at
p, hade där i någden
fels blifwit i lar.d drif-
i christeligt sätt jorda-

de döpta, som ännu
nn man, at den Hel-
Ande

Ande förhafte et saligt arbete hos de flesta, till at för-
ra dem in i en sansfullig betänkskap med Frälsaren.
En man kom än en gång tillbaka, at aldeles utdömma
sit hjerta, och sade, at han ännu låt mången gång
förleda sig till lättfinnighet, och kände efteråt mycken
smärta och oro deröfwer. Det kom deraf, mente
han, at hans hjerta ännu wore så tomt och tomt, och
på vissa tider mycket olustigt. En Goffe såde många
gå tårar öfwer sin andeliga torftighet och armob. Och
en annan prisade Frälsarens nåd, som på et utmärkt
sätt bewist sig på honom, då han åtsyde påminnelser-
na i sit hjerta, at han skulle falla på knä i en wrå och
bedja Frälsaren, at han wille bestänka hans hjerta
med Sit blod.

Då Communion-förhöret hölls wid deras intog
om hösten, heter det om Communicanterna: „Wi
funno orsak, at frögda oss öfwer deras hjerte-ställning
och at tacka Frälsaren. En Man, som icke war i stånd
at den gångert insinna sig wid Nattwarden, war lik-
wäl ända fram och öppen hjertig. Men en Enka wä-
gade aldeles icke komma med i Nattwards-förhöret,
och gick för fram full å sido. Hon hade för sit släta
upförande mot en flicka, blifwit utesluten ur Hjelpare-
sällskapet, och en annan blifwit wald til at hafwa up-
sigt på Enkorna. „ 3 December heter det wid en
dylig lägenhet: „Til wår förnöjelse funno wi, at um-
gånget med Frälsaren blir allt mer och mer deras egen-
teliga sak, och at hungern och törsten efter Hans blo-
diga rättfärdighet tager til, alstom de komma längre
in i åtnjutandet af Hans förtjenst. En Hustru såde:
hon hade med mycken angelägenhet talat med Frälsa-
ren om sin sjuka Man. Hon hade blifwit mycket
tung-

tungfint, då hon tänkte uppå, at han i denna situation kunde gå utur tiden, då han just icke wore rått förnögd, utan betänklig öfwer sig sjelf, emedan honom, wid hettan och hufvudvärken, förekommo så många onyttiga tankar och phantasier. Då hon nu klagat Frälsaren denna sin nöd, hade hon i sit hjerta blifwit förd på de tankar, at Frälsaren ju hade sjelf skapat honom, med sit blod löst igen honom, och redan låtit så många nåde-gåfwor honom wedersaras. Häröfwer har hon blifwit så wäl til mods, at hon nu kunde barnsligen öfwerlåta Frälsaren all omsorg för sin Man. Och då hon sagt til honom: „Ack, huru älskar oss Frälsaren, som har köpt oss, och så ofta gifwit oss sin lekamen at äta, och sin blod at dricka! har han stått sina ögon och hopknäppa händer åt högden, och i stillhet gjorde sin bön til Frälsaren. Och ifrå den stunden funne hon, at han wore rollig och förnögd.“

Wid slutet af året heter det: „Frälsaren har genom sit Ord och Sacramente gifwit oss en salig föda, och oaktadt wår armod, wårt elände och bräckligheter, ja olydna och afwikelser, hwarigenom mången gjordt sig kånfeln af Hans nåd förlustig, likwål i nåder bekänt sig til oss, och hos de flesta af wårt folk märkelligen befordrat inwärtas tilwårten i nåden och Jesu Christi kunskap. Prediko-driften, at förkunna Herrens död ibland Hedningarna, och inbjuda dem til deltagelse uti salighetenes ämjutande har ock rörde sig ibland våra Grönländska Hjelpare mer, än eljest, och wi förspörje redan någon frukt deraf på närgräntande orter.“

af den
anför et p
llga förber
och yttrar
ter nåd af
han, hwa
och tycker
fötter. M
wid man
derfwer.
noga gjer
första Må
det nu är
rörre. en ä
saren så t
snart låter
ter oss ny

En an
ge och öf
som en då
färdiga d
göra dem
werlemna
at efter be
serligen d
wi deröfn
före har
oss i godt
wa, och s
göre wi e

§. 6.

at han i denna stuf.
han just icke wore rått
sig sjelf, emedan ho-
vårken, förekommo så
antastier. Då hon nu
hade hon i sit hjerta
Frälsaren ju hade sjelf
st igen honom, och re-
spor honom vederfaras.
ål till mods, at hon nu
Frälsaren all omsorg för
l honom: „Åt, huru
löpt of, och så ofta
och sin blod at dricka!
knäppra händer at hög-
n til Frälsaren. Och
at han wore rollg och

At deras tal til Församlingen, wil jag allenast
ansföra et par exempel. En af dem talte om männis-
liga förderfwelsen och trögheten til alt godt, hwilken
och yttrar sig ännu hos dem, som redan årfarit myc-
ken nåd af Frälsaren. „Man förgäter så lätt, sade
han, hwad Frälsaren haft för möda med våra själar,
och tycker ändå lifasullt, at man står på rått goda
fötter. Men detta är et mycket farligt tillstånd, hwar-
wid man helt lätt kan åter råka in i det gamla för-
derfwet. Deremot är intet annat medel, än at man
noga gjer ått uppå, när den Hel. Ande påminner of
första Nåde-tiden, huru wi då befunno of, och huru
det nu är med of; Slåmmer ut of deröfwer, och up-
rörer en åstundan efter ny nåd. Då är jämwäl Fräl-
saren så trofast, och Hans kärlek så stor, at Han
snart låter of igenfinna spåren til sina sår, och slän-
ker of ny näring och styrka. „

„Frälsaren har ge-
gitt of en salig föda,
elände och bräcklighe-
tens hwarigenom mången
förlustig, likwäl i nå-
de flesta af vårt folk
tilwårten i nåden och
ko-driften, at förkunna
rna, och inbjuda dem
njutande har och rörde
telpare mer, än eljest,
ift deraf på närgränt-

En annan sade: „Efter wi äre så aldeles eländi-
ge och oförmögne, så behöfwe wi bara bära of så ått,
som en dålig slögdare, hwilken icke förstår at sjelf för-
färdiga dugeliga behags-ting; han låter en annan
göra dem ått sig. Likå så borde och wi bete of. Of-
werlemnade wi war själ och kropp i Frälsarens wåld,
at efter behag dermed göra och låta, så skulle Han wis-
serligen dana of efter sit sinne, och så tilbereda of, at
wi deröfwer of förundra och frögda skulle. Ty der-
före har Han utgitt sit blod, at Han måtte försätta
of i godt tillstånd. Men om wi wilje hjelpa of sjelf-
wa, och så tilbana of, at wi måtte honom tackas, så
göre wi ej annat, än förderfwe of, emedan Han hwar-
ken

ken kan eller vil hjälpa oss i vårt egit bemödande, ty Han är allenast en Frälsare för elända, som aldeles lemna sig. Honom öfwer..”

Den samma sade en annan gång så: „Vi kunne icke tillfyllest tacka Frälsaren, för det Han utgittit sit blod för oss; ty derigenom har Han återlöst oss, och aftröagt våra synder. Dermed bestänkas våra hjertan, och desamma är vår rättferdighets klädning, hvarmed vi för Gud kunne bestå. Den som tar af sig en gammal smutsig klädning, och i dess ställe kläder på sig en ny och ren, honom kommer det så före, som hade han aflagt en tung börda; han blir genast munter, nögd och glad, och stäms icke mera at komma för gudras ögon: och detta warar så länge, tills något örent sätter sig på klädningen. På detta sätt (sade han) har jag ärfarit Jesu blods kraft på mit hjerta. Här emot, när något örent låter märka sig hos mig, blir mit hjerta genast tungt, och ögonen dunkla. Men då jag dermed går strax til Frälsaren, och klagar det honom: ack käre Frälsare! det ligger något tungt på mit hjerta, mina ögon för dunklas, jag kan och vågar icke se Dig rätt an, twå mit hjerta med Dit blod, gör mig åter klarögd, at jag i Din ljuse må gladeligen för Dig wandra; så bestänker Han å nyo mit hjerta med sit blod, och då blir det åter lättadt..”

§. 7.

Hvad ännu berörer härwarande Grönlandska Församlingens utvärtes tillstånd, så säg det i början af året, rätt så det ut med närings-sångsten och utkomsten, emedan drif-isen hade så fyllt sjön och sjärden här utanföre, at ingen kunde slippa ut. Men då nöden war som

som först,
och mid den
lamporna, h
ansentligen f
stutet af J
sänder de ho
sjön. Sed
fänga både
wål i bästa
närings- id
isen (hwilke
förlusten w
Michelsmä
sjärden, tw
af Sjäklar
mid utsköde
som i Raja
åstad, och n
to så mång
kom och st
Men w
sig in i när
före de ege
fann derför
ger H
liga ting;
dan de fran
sommars w
låta sådan
Herra, och
meliga, at
stälta - föda.
Tredje

egit bemödande, ty
elända, som aldeles

ång så: „Vi kunne
er det Han utgitt sit
Han återlöst oss, och
beständas våra hjer-
ferdighets klådnad,
å. Den som tar af
och i des ställe kläder
ommer det så före, som
han blir genast mun-
e mera at komma för
så länge, tills något
å detta sätt (sade han)
på mit hjerta. Här-
rka sig hos mig, blir
onen dunkla. Men
raren, och klagar det
igger något tungt på
s, jag kan och vågar
a med Dit blod, gör
ljuse må gladeligen
han å nyo mit hjerta
lättadt. „

de Grönländska För-
sig det i början af året,
n och utkomsten, eme-
och själden här utan-
Men då nöden war
som

som störst, i det störste delen hade förtårt sit förråd,
och wid den starka kolden äfwen, för brist på speck i
lamporna, hvarmed de värma up sina hus, nödgades
ansentligen frysa: så föreskaffade den käre Guden, wid
slutet af Januarii månad, en stark blåst, som bröt
sunder de hopfrusna is-stycken, och förde dem ut i öfna
sjön. Sedan den tiden kunde de utan mycken nöda
fånga både Sjärlar, Fiskar och Foglar. De blefvo
väl i bästa sommar-månaderna återigen störde i sin
närings-öfning, genom den af- och tillflytande drifa-
lisen (hvilken äfwen hindrade Seppens utlopp); men
förlusten wardt dem rikeligen ersatt, då de emot
Michelsmåssan fingo tidningar, at på andra sidan om
sjärden, twärt öfver från Lichtenfels, en stor mängd
af Sjärlar lupit med upfoden in i en liten wik, och
wid utfödet kunde icke finna vägen ut igen. Alle,
som i Kajak fara kunde, äfwen Europeerna, foro då
åftad, och med Harpuner, Fogel-pilar och Döffor, dö-
to så många, at så woro öfrige, när upfoden åter
kom och skaffade dem åter utgång i sjärden.

Men wid slika lyckliga tider låto och många wälla
sig in i närings-handel, och förgåto ändamålet, hwar-
före de egentligen bodde tillsammans. Missionären
fann derföre nödigt, at i följe af dagens lösen: Sjuns-
ger Jeranom en ny wiso, ty Han gör under-
liga ting; (Ps. 98: 1.) göra den erindran, at eme-
dan de framför andra, här i någden, blifwit i denna
sommar wälsignade med en lycklig fångst, borde de
låta sådant beweka sig till tacksamhet emot sin käre
Herre, och ej låta et lyckosamt arbete göra sig öfsum-
meliga, at besöka sammankomsterna och förja för sin
stälå-söda. In detta skulle utmärka en stor otacksam-
Tredje Bandet. N het,

het, som för Guds barn, hvilka af sammans taga emot uti sin Herrens hand, wore ganska nestig, förorsakade dem själa-plåga, och nödgade en så mild Fader, at genom lekfullig brist göra dem upmärksamare på Ordet, och ärfamsammare emot Hans wälgärningar.

§. 8.

Denna ärindran, som den gången ofelbart måtte hafwa varit nödig, ger mig anledning, at här söka ut någon rödja et falskt begrep, som hos ärfwilliga läsare af denna Grönländska Missions-Historia, efter deras olika tänke-sätt, hyppat sig. En del af dem, när de läsit, at Grönländarna den måsta tiden af sommaren varit borta ifrå sina lärare, och at många äfwen om wintern farit ut på Söndagarna, at i någden söka sig söda, hafwa råkat på de tankar, at de icke sira Söndagen, och altså wetat räkna Missionärerna til last, at de icke bättre hålla hand deröfver. Andre åter, som med åtgäfswenhet läsit Historien, och i synnerhet uti X. Boken §. 18 - - - 23. beskrifningen af den offentliga Gudsstjenssen, och derjämte observerat, huru måne Bröderna varit derom, at Söndagen måtte vederbörligen firas och sammankomsterna bispelas, äro komne på de tankar, at Bröderna gå derutinnan för wida, enär de icke allenast begå de höga Helgedagar, utan och andra i många Evangeliska länber afpassade Kyrko-säster och Minnelse-dagar, och se icke gärna, at Grönländarna söka sig nödig södo om Söndagarna. De hafwa trodt, detta icke vara angaf, at emot Christi och Apostlarnas sinne, och emot Nya-Testamentets klara ord, lägga på nyss emvända Hedningar et of och en stadga, som många

Evan-

Evangeliska
den de m
Hedningar
modad, at
ställningar
heller nöd
såsom ibla
olika men
anseende
2) somlig
Söndagen
bathens s
ständelse
dra - förse
falle, at
ranom i
förnämlig
lor, och
de fleste
mening,
digheten
Confessio
Nya Te
det är, a
de, icke
icke hell
utan, i
bathens
derna i
Förstar
ten nöd
fe, icke

vilka af samman taga
vore ganska nerslig, för-
och nödgade en så mild
st göra dem upmärksam-
mare emot Hans wäl-

i gången ofelbart måtte
anledning, at här söka
rep, som hos ärfylliga
Missions-Historia, efter
t sig. En del af dem,
den måste tiden af som-
årare, och at många af-
söndagarna, at i någden
de tankar, at de icke sira
åtkna Missionärerna til
hand deröfver. Andre
ste Historien, och i syn-
23. beskrifningen af den
rjämte observerat, huru
at Söndagen måtte
anförsterna bivitstas,
Bröderna gå derutinnan
begå de höga Helgeda-
Evangeliska länder af-
minness-dagar, och se
söka sig nödig södo om
de, detta icke wara an-
tarnas sinne, och emot
lara ord, lägga på nyss
en stadga, som många
Evan-

Evangeliske Theologi rätkna til den Jüdeska Läran,
den de mena icke wara gifwen åt de til tron komna
hedningar. Ja, jag har allwarfamligen blifwit an-
modad, at i dy mål göra Missionärerna behöriga före-
ställningar. Men jag är icke satt härtil, finner det icke
heller nödigt och tjenligt, så länge ibland Bröderna,
såsom ibland alla Evangeliska Christna, ännu gifwes
olika meningar om Söndagens frände, hwilka dem, i
anseende til den Christeliga friheten, förunnas måste.
En somlige ibland Bröderna äro af den tanka, at
Söndagen, såsom Herrans dag, är, i Jüdeska Sab-
bathens ställe, af Gud förordnad at siras Jesu Up-
ståndelse til ära och äminness; och ehuruwäl i Brö-
dra-församlingarna på ingen dag i weckan saknas til-
fälle, at höra Guds Ord, samt sjunga och spela Her-
ranom i hjertat; hålla de dock före, at denne dagen
förnämligast är förordnad til hwilo ifrå utwärttes syf-
lor, och til Evangelii förkunness. Men andre, och
de fleste Bröder, synnerligen i Tyskland, äro af den
mening, som redan 200 år sedan, långt förr än stri-
digheten de jure Sabbathi öppades, i Augsburgiska
Confession blifwit försvarad, at Söndagens heligande i
Nya Testamentet, icke är juris divini, utan humani,
det är, at Söndagens och andra Kyrko-fästers frän-
de, icke leder sit ursprung från Guds lag och påbud,
icke heller är af Frälsaren och Hans Apostlar befalt,
utan, i stöd af den Christna friheten, först blifwit i Sab-
bathens och Jüdeska högtidernas ställe, af Kyrko-fä-
derna införde, och sedan af Christeliga Konungar och
Förstar undersåtarna anbefalt; icke såsom en til salighe-
ten nödwändig sak, den man utan samvetets förfränkel-
se, icke törs öfverträda; utan som en god, och til befor-
dran

bran af många tusende själar salighet, hellsam tukt och ordning.

Såsom nu Bröderna af hjertat underkäsa sig alla Swerhetens bud och befallningar, och äfwen, så mycket möjligt är, bjuda til at sig til nytto använda förfsta Kyrkans goda ordningar, och alt hwad de annars finna wara löffligt och til uppbyggelse tjenande; så äro de och öfweralt, hwad Söndagsfirningen widkommer, derutinnan ense, at densamma är god och helig, och bör, icke allenast för människors, utan och för Herrens Skul, ingalunda åsido sättas. Söndagen firas alltså i alla, genom Bröderna planterade, hedna-församlingar, och det med mycket wälsignelse; dock långt ifrån, at Brödra-kyrkan skulle wisja påtruga nyh omwända Hedningar sådant såsom en lag, enär de derigenom kunde försättas i födo-brist och hungers-nöd, eller deras samweten snärjas. Negererna i West-Indien, hafwa merendels bara Söndagen fri, at förse sig sselfwa med födo-medel, och skulle måst dö af hunger, i fall de icke på densamma fingo plantera och arbeta; och likwäl använda de en stor del af den dagen til sammankomsternas biwistande och Evangelii predikans åhörande.

Slutligen wil jag dem til underrättelse, som icke hafwa Augsburgiska Confessionen, (hwartil Bröderna bekänna sig) eller icke läsa densamma, derutur här anföra de ställen, som handla om Söndagens firande. De äro til simandens Art. XXVIII. de Potestate ecclesiastica, eller Art. VII. Abusuum, och lyda så, som här följer:

„Hwad skal man då hålla om Söndagen, och andra ädana Kyrko-ordningar och Ceremonier? Häruppå gifwe

gifwe wi war herdar måga ga til i försä Guds nåd; i den; eller den för en nödwär dermed, at de o. s. w.

„Lifaså d dagen, om P tidens hållan Söndagens f wifelig nödw hel. Skrift at alla gam tas, sedan Men, emeda på det folket mans, har l ordnat Sönd mera wisja et exempel weta, at hwa hållande, är

„Om enödigas disp ifrå den salsk stenheten för hwilken wor Gudsstjerner Apostlarna nier, de der

allighet, helsosam tukt
 at underkasta sig af
 ingar, och äfwen, så
 sig til nytto använda
 och alle hwad de an-
 uppbyggelse tjenande;
 Söndagsfirningen
 at densamma är
 mast för människors,
 alunda åsido sättjas.
 om Bröderna plante-
 t med mycken wälstige-
 a-kyrkan skulle wilja
 ar sådant såsom en
 öfversättas i södo-brist
 samveten snärjas.
 merendels bara Sön-
 ned södo-medel, och
 de icke på densamma
 likwål använda de eu-
 komsternas bivrifstan-
 nde.

nderrättelse, som icke
 (hwar til Bröderna
 ma, derutur här an-
 Söndagens firande.
 l. de Potestate eccle-
 och lyda så, som här
 Söndagen, och andra
 emonier? Häruppå
 gifwe

gifwe wi wårt folk det swar, at Biskopar och Kyrko-
 herdar måga göra ordningar, at det går ordentli-
 ga til i församlingarna: icke, at dermed bekomma
 Guds nåd; icke heller, at dermed göra fyllest för syn-
 den; eller dermed förpliktia samveten, at hålla sådant
 för en nödwändig Gudstjenst, eller at tro sig begå synd
 dermed, at de utan förargelse öfwerträda desamma.,
 o. s. w.

„Likaså är ock beffassadt med Stadgan om Sön-
 dagen, om Påst- och Pingst-firelsen och dylika Hög-
 tidens hållande. Ty de som hålla före, at stadgan om
 Söndagens firande i Sabbathens ställe, är af en ound-
 wifelig nödwändighet, de fara mycket wilse. Ty den
 hel. Skrift har afflaffat Sabbathen, och lärer oss,
 at alla gamla lagens Ceremonier kunna underlä-
 tas, sedan Evangelium blifwit oss uppenbaradt.
 Men, emedan det är nödigt, at förordna en wis dag,
 på det folket må weta, när det må komma tillsam-
 mans, har likwål den Christeliga Kyrkan dertil för-
 ordnat Söndagen, och til denna förändring hast³ desto
 mera wilja och wälbehag, på det folket måtte hafwa
 et exempel på den Christeliga frifheten, och man må
 weta, at hwarken Sabbathens eller någon annan dags
 hållande, är af nöden.,

„Om Sabbathens förwandling gifwes många
 onödiga disputeringar, hwilka alla leda sin uprinnelse
 ifrån den falska och irrige tanka, som wore man i Chri-
 stenheten förpliktad at hafwa en sådan Gudstjenst,
 hwilken woro enlig med den Levitiska eller Judiska
 Gudstjensten, och som skulle Christus hafwa befalt
 Apostlarna och Biskoparna, at up tänka nya Ceremo-
 nier, de der woro nödiga til saligheten.,

insmyggt sig i Christi
ent har predikat och
lige påstå alltså, at
ehuru de icke i sabb
i mycket som af Guds
och reglor före, huru
rbeta. Men hvar
i snaror för samme
hda och (andra män
och ej träffa någon
en meningen står och
a. Men en sådan
man ingen ting vet
den Christeliga skr

768.

els.

t.

erna, blir underhållen
och tistal.

Höra Guds ord, och

öra et besök i Gräber-
t hos Grannarna på

Något af Grönlan-

b Församlingens till-
sttonärernas närings-

S. 6. Un-

ivini.

6. Underrättelse om två föroljvada Gossar.
7. Fikalebes om några andra asiednas lesvrernes-om-
ständigheter.

S. 1.

Den nåde-rörelse, som förlebit är börjades, hade
i detta år sin välsignada fortgång, äfven så
här i någden, som omkring Ny-Herrnhut;
allenaft med den äfslinad, at här gick icke all ting så
fort, och än mindre beledsagades med så utomorden-
teliga omständigheter, som vi uti Historien om Ny-
Herrnhut hafwe läst om Hedningarna i Pifugbit.
Här war upväckelsen blott en frukt af Evangelii för-
kunnelse, som sedde mid osta itererade besök, så väl
af Bröderna och deras Grönländare på närgränsande
örter, som af Hedningarna i Lichtenfels: ehuru väl
desse också genom tidningen om den sällsamma upväc-
kelsen i Pifugbit, hvarom de singo kunskap genom
folk, som hörde det utur derifrån affärdade budbärares
egen mun, återigen skakades och gjordes begärliga at
så weta Guds råd, huru de kunde undgå den tilkom-
mande wreden och blifwa salige. Jag wil allenaft
ansföra några af de många besöks-resor, som Missio-
närerna gjorde til närboende Hedningar.

Om deras tal til Hedningarna wid Handels-Lo-
gen, hvilka Köpmannen, til Hedningarnas upmun-
tran self upmärksamt bivitade med sin Familia, he-
ter det en gång så: „Det woro salige dagar för de
arma Hedningar, som med hungriga hjertan anam-
made ordet om försöningen. Wid hemresan hade wi
oselbart blifwit föroljvade i en brådstorm, om wi et
par minuter förut, varit ut ifrån landet. Grönländarna
som

som redan suto i sina Kajaker, hade möda nog at råda da sig i land. „

Om et besök i Innuksuk heter det: „Wi woro hos folket mycket wälkomne, och de hörde upmärksame på alt hwad wi sade dem. I dag höll jag, och sju ande dagen höll en af våra Hjälpare, et tal för dem. I ehshyta samtal surno wi hos några en rättsläffens Åstundan, at ära kända Frälsaren och blifwa Hans egendom. Och då wi foro hem, bådö de träget om oftare besök. „

Til Gräder-sjerden reste Catecheten Grillich med Köpmannen, och språkade med Grönlandarna därstädes, så godt han kunde, såsom nybegynnare i Grönlandska språket. De yttrade et särdeles wälbehag til de Psalmer, som han söng eller läste för dem, och bådö, at någon, som woro deras språk mäktigare, snart måtte komma dit och underwisa dem. Strax derpå singo de tidning om upwäckelsen i Pissugbit. De bragte och aldradörst denna tidning hit til Lichtenfels, hwarest de upmärksamt åhörde, hwad man wid tilfälle sade dem om deras själars frälsning. De besöktes och snart derefter af Missionären Paleuhorst, och anammade ordet med glädje.

Til Kellingeit kommo Grönlandste Hjälparna, som och på andra orter gjorde flitigt besök och höllo sammankomster, oftare än Missionärerna; och recom-menderade den salighet at sit Lands-folk, hwilken de selswe årfarit på sina hjertan; och de, som deras exempel efterfölgde, woro et bewis, at deras ord icke warit fåfängt och utan frukt.

§. 2.

Ifrån alla dessa nyfrända orter, kommo Hed-nin-

ningarna flitigt (ses) för at han sa sammankommandare om flitigt, at man det de woro frögna, så sina dessa förenämtern och wäretter-hus och fagade de flitigt och räknade de få weta, n å färde, hwar infunno sig, dramäst insurhelgen, och n of angenäma. I sin döds Justru hade „Af alt, hw orsakat mig har uestätt fö före ehwaref ten, at h. l. e

Så sina och än mer, med torfad der-sjården sjården, må fels, och de Ibland det

de möda nog at råda
 er det: „Ni woro
 e hörde upmärksamt
 jag höll jag, och följ-
 are, et tal för dem,
 ägra en rättssakens
 n och blifwa Hans
 hädo de träget om
 catecheten Grillich
 med Grönländarna
 som nybegynnare i
 e et särdeles wälbe-
 eller läste för dem,
 as språk nägtigare,
 wisa dem. Strax
 kelsen i Piffugbit.
 ning hit til Lichten-
 de, hwad man wid
 frälsning. De be-
 ären Baleshorst,

ortter, kommo Hed-
 nin-

ningarna flitigt på besök: icke (såsom en gång anmär-
 kes) för at handla, eller at höra nyheter, utan at besök-
 sa sammankomsterna, och tala med oss och våra Grön-
 ländare om sina själar wäl och salighet. De bådo
 altid, at man måtte besöka dem flitigt, och betygade,
 der de woro fullkomligen resolwerade, at flytta til de
 trogna, så snart årstiden det tillåta skulle. Ty alla
 dessa förenämnda besök och åter-besök, sedde om win-
 tern och wären, innan de kunde öfwergifwa sina win-
 ter-hus och fara på andra ställen. I medlertid frä-
 gade de flitigt efter, när församlings-dagen infölle,
 och räknade dagarna dit intil. I synnerhet begärade
 de få weta, när någon soleum Dop-förrättning wore
 å färde, hwarwid de ifrån alla orter til en myckenhet
 infunno sig, at deraf hämta någon uppbyggelse. Al-
 dramäst infunno de sig til Marter-weckan och til Påst-
 helgen, och man fick efteråt höra Hjelparena berätta
 oss angenäma tidningar om de saliga verkningar, som
 Jesu döds förkunnelse haft på främlingarna. En
 Fru hade för en Grönländska utlätit sig så här:
 „Af alt, hwad jag här hört, har det aldrumäst för-
 orsakat mig estertänka, at Frälsaren af kärlet til oss
 har utstätt så mycket. Detta kommer mig allestäds
 före ehwarest jag går och står, och ökar hos mig drif-
 ten, at til och hållen omwända mig til Honom.“

Så snart de flyttat utur winter-husen i sina tält,
 och än mer, sedan de til winter-söda hade försedt sig
 med torfad Sill och Sjäklar, försogade sig ifrå Grä-
 der-sjärden och Kellingeit, ifrån Innuksuk och Fiske-
 sjärden, många Familier med pic och pack til Lichten-
 fels, och öfte Inwånarens antal med 60 Själur.
 Ibland dessa woro många, som ännu aldrig sedt nå-
 got

got Europeiskt hus, följaktligen icke heller kommit någon Mission nära, där de kunnat få höra Evangelium. Men de fleste woro sådant folk, som redan en lång tid ämngått med Brödberna, och genom Evangelii predikan blifwit tillberedde.

Missionären Strach sedt jämnwät besök af de Hedningar, som han blifwit bekant med wid sit wistande i Söderlandet, och som då hördt Evangelium. Dessa hade dock ännu ingen lust at omwända sig. De slogo sina täkt up hos Hedningarna här i gränstapet, det är, (Kriswät Missionären) de wille behålla sig återwägen öppen. Häremot woro deribland folk, som ännu alltitet måtte hafwa hört af den Christna läran. Ty då de i en predikan, och sedermera i et samtal, hörde talas om de dödas upståndelse, betygade de en stor förundran deröfwer, och gingo helt tankfulla derifrån. Och af dessa människor blefwo några qwar, enär de andra, som redan hade hördt och wetste mera, foro åter sin wäg bort. En af dem tycktes dock icke mycket sägna sig derät, at alt hwad han hörde på salen, hade ätt fallit honom aldeles utur minnet.

§. 3.

Af de i Grannlaget qwarblefna Hedningar, kommo än framgent någre på besök om hösten, och i synnerhet insurno sig många wid Juhl-tiden til Högtids-sammankomisterna. De blefwo ock på sina bo-ställen besökte och å nys fattade. Diaconus Sörensen, som i denna sommar war hitkommen från Ny-Herrn, hur, gjorde en sådan resa med Brödberna Grillich och Klugel, som tillika insamlade gräs för sären wid de af Grönlandarna förlätta bo-ställen. De Kriswä hätton, som följer:

„Den

„Den 1 D
ber-sfärden.
gera talas om
dem, höllo all
utom des ofta
lars wälsfärd.
war särdeles b
de gifwo of
egenbom. D
af gräs fullast
några af mä
följa de icke
emellan darn
Wi besökte d
litet talts wi
gte besökte n
Frälsaren för
of til lichten
til wintern.
annan S. D
mans uti et
så utanföre
derhöfwo wi
tal. Den 8
af Grönland
wi så många
fullwärdte m
wit röde, g
ene är en for
storia under
warit den f
nas witness

te heller kommit nå-
å höra Evangelium.
om redan en lång tid
om Evangelii prebi-

vät besök af de Hed-
ed wid sit wistande i
Evangelium. Dessa
hända sig. De slog
i granskapet, det är,
ehålla sig återwägen
folk, som ännu als-
stina läran. Ty då de
samtal, hörde talas
de de en stor för-
kfulla berättelse. Och
qwar, enär de andra,
e mera, foro åter sin
de icke mycket fågna
på salen, hade ätt

na Hedningar, kom-
om hösten, och i syn-
hi-tiden til Högstids-
k på sina bo-ställen
nus Sörensen, som
från Ny-Herrn,
dderna Grillich och
räs för sären wid de
ällen. De skriva

Den

Den 1 October kommo wi til två tält wid Grå-
bergsfjärden. Folket tog oss wänliga emot, och hörde
gern talas om Frälsaren. Wi blefwo två dagar hos
dem, höllo alla aftnar en andakts-stund, och togo oss
utom dess ofta tillfälle, at tala med dem om deras sjä-
lars wälsärd. En Familja, som består af 10 personer,
war särdeles begärlig at höra ordet om Jesu lidande;
de gifwo oss hopp om, at de skulle blifwa Frälsarens
egenborn. Den 4:de for Broder Stigel hem med sin
af gräs fullastada båt, och wi foro til Kellingeitt, där
några af våra Döpta woro på Sjählfänge: här för-
följa de icke Sjählarne ute på sjön, utan i rämlarna
emellan darna jaga dem til lands, och så slå dem ihjäl.
Wi besökte dem om aftonen i deras tält, och sedan wi
liet talts wid, höllo aftonsignelsen med dem. Den
5te besökte wi därwarande Hedningar, och bepröfde
Frälsaren för dem. En Man hade gärna dragit med
oss til Lichtenfels, om han icke redan här råttat sig in
til wintern. Den 6:te och 7:de gjorde wi besök på en
annan S. Om aftonen låto wi dem alla komma tilsam-
mans uti et tält; hwilket blef så fullt, at många måste
stå utanför och åhöta. Sedan talet war til ända, ut-
derhöllo wi oss ännu öfwer en tima med nyttiga sam-
tal. Den 8:de gjorde wi oss färdiga til återresan, och
af Grönländare, som i denna höst flyttat til oss, togo
wi så många Sjählar med, som wi kunde lasta. Två
fullväxte mansfolk, som genom vårt witnessbörd blif-
wit rödbe, gjorde sig färdiga, at fara med oss. Den
9te är en son af den Mangel, som i Grönlands Hi-
storia under år 1738. S. 1. omtalas, at han nemligen
warit den förste Grönländaren, som, genom Bröder-
nas witnessbörd, blifwit öfwerlygad och någon tid bodde
hos

hos dem, men icke kommit till Döpsellen och blifwit hos dem qwar.*) Det faller oss rätt märkvärdigt före, at hans ende efterlemnade son skal nu, efter 30 år, komma till oss och åtnjuta det, som hans fader icke blifwit delaktig utaf. Han är oss en får gåfwa af Frälsaren. Han wårdes nu låta honom förkofra sig, och äfwen på detta exempel lära oss se, at Han uti barnen belönar de tjänster, som deras föräldrar gjort Hans tjenare. In Mangel hade den tiden bemisat Bröderna trogna tjänster i mång stycken, särdeles med biträde i Språkförståningen. Wi kommo i dag halftwa vägen fram, och sofwis wid et förfallet Grönländskt hus. Den gode kommo wi lyckeligen, och med andelig och lekamlig wälsignelse, hemåt...

Et annat besök gjorde Bröderna emot Juhl, i sällskap med Köpmannen på hans spect-handel, några mil söderut, hos otta Grönländska Familier, för hwilka de så wäl i offentliga predikningar som enskylda samtal, icke utan werkan beprisade Frälsarens människo-kärlek; oaktrade en gammal hustru, hwars son är ortens Angefok, ganska mycket bemödade sig, at derutinnan hindra och midt i talet störa dem, för at underhålla sin sons anseende hos Hedningarna.

§. 4.

Huru nåden bewisat sig på de nya Gästerna, derom will jag allenast anföra et par ställen utur Diario, förnämligast angående Barnen: „Somlige af våra nykomlingar kommo till oss, at betyga sin längtan efter rentwagningen ifrån synnen. Deribland war ock en ser årig Flicka. Densamma bad med tårar om Döpsellen. Då man nu frågade henne, hwarsföre hon då

*) Se ock om honom 1739. §. 2. 3.

då wille wara må twås ifrå och hwaraf wad kad? Hon swar är mycket af föräldrar, had den wore, som den? Dessa si fader gjorde. at förtälja för af sina föräldrar, ock så Pola ka wille de flitiga nom, och lära hade i et säll han med de Frälsaren; o ganska mät Hjelpärena a

Af Grön jag allenast t i afsonandakt ren gjorde oss wi icke nog k gen ting gif upwisat, än derfwada till wertrådelser har icke uph församling, När man nu ter, hwad f

ellen och blifwit hos
märkvärdige före, at
u, efter 30 år, kommd
der icke blifwit delat.
a af Frälsaren. Han
g, och äfwen på det
ti barnen belönar de
dt Hans tjenare. Ty
t Bröderna trogna
ned biträde i Språk-
halfwa vägen fram,
ndstet hus. Den gode
ndelig och lekamlig

berna emot Juhl, i
s speck-handel, några
a Familier, för hvil-
kningar som enstykta
de Frälsarens män-
hustru, hwars son
ycket bemödade sig,
talet störa dem, för
s Hedningarna.

e nya Gästerna, der-
ställen utur Diario,
„Somlige af våra
nga sin längtan efter
deribland war ock en
med tårar om De-
enne, hwarföre hon
då

då wille wana döpt? swarade hon: på det min själ
må twåas ifrå synden. Har du då synd? frågade wi;
och hwaraf wet du, at din själ är med orenhet besläc-
kad? Hon swarade: Åt ja, jag känner nog, at i mig
är mycket af det slaget. Et annat barn af odöpta
föräldrar, hade frågat de andra barnen i huset, hwilken
den wore, som har skapat den stora himmelen och jor-
den? Dessa swarade: Det har Frälsaren och Hans
Fader gjort. Deras togo dessa Barnen anledning,
at förtälja för de odöpta barnen, hwad de hade hördt
af sina Föräldrar, som redan äro döde. De sade sig
också Pola komma til Frälsaren; men dessförinnan
wille de stitigt gå up på Salen, at höra talas om Ho-
nom, och lära älska Honom. Et par odöpta Gossar
hade i et sällskap med grämlse betygat, den ene, at
han med den och den förbrutelsen ofta ledrofwat
Frälsaren; och den andre, at han i sit hjerta ännu ser
ganska mækt ut. Dylika och än flera uttåelser, wetste
Hjelpärena at berättat.

Af Grönländska Hjelparnas tal til sit folk, wil
jag alkenast teckna ut et par stycken. En af dem sade
i aftonandaktens stunden: „Mine käraste! at Frälsa-
ren gjort oss til sit egendoms-folk, det är en nåd, som
wi icke nog kunne tacka Honom före. Wi hafwe in-
gen ting gifwit Honom; ty wi hafwe intet annat at
upwisa, än elände, jammert och nöd. I detta för-
derfwada tilstånd, då wi wore döde i synder och öf-
wertrådelser, har Han likwäl älskat oss. Och Han
har icke uphört dermed, för än Han bragt oss til sin
Församling, fast än wi gjorde Honom motsånd.
När man nu påminner sig detta, och derjämte betän-
ker, hwad Frälsaren sedermera haft för möda med oss,
fölg

för at bringa oss i bekantskap med sig, och göra oss delaktiga uti Sin blodiga förtjensts saliga åtnjutande; så måtte man väl digna ned i siofret, och dö af blygsel. Och deraf hafwe wi den nytta, at vårt hjerta mjuktas, och börjar at älska honom tillbaka, emedan Han så mycket har älskat oss. Wi se alltså, at allt är nåd och förbarmande, och at wi af oss sjelfwa icke hafwe den ringaste goda tanka, än mindre någon känne- dom af Hans böd och blodiga förtjenst... ic.

En annan sade: „Orsaken hwarföre wi så gärna tale och höre talas om vår Skapare och Frälsare, är den, at Hans kärlek dragit honom ifrån Himmelen ned på jorden, där Han med sit dyra blod betalt våra skulder, och förmoderfwat oss ewigtmerligt lif. Detta meddelar Han hwarjom och enom, som det betarf- war och berester längtar: Men den som icke känner sig i djupaste hjerte-grunden, och ännu anser sig för god, honom är det en lifgiltig, ja ofta motbjudelig sak, at alle för et höra talas om Frälsaren. En sådan håftar ännu i den största willfarelse, och fram- lefwer i sit hjertas blindhet. Och en sådan står icke at hjelpas, för än han låter den H. Andan öppna sig ögonen, at han lärer rätt inse och känna sin synd, sit elände och sit förbärf. Då blir honom Frälsaren och Hans blod rätt angenämt och oumgångeligen nödigt; och en sådan kan Frälsaren icke wägra, hwad han af honom begärar.“

S. 5.

Med skeppet, som den 18 Junii lopp in, ankom en ny Missionarius, Herr Sabritius, för Missi- on

on wid C
tenfels r
och deras
förorsakab
omindri
En Joh.
fels, och
Ny, Her
är i detta

Geno
och 13 ful
Församlin
admittera
60 nyfom
bestodo w
1 Enkling
48 ogifta
kor, 12 s
cancerne r
de odöpte
upragnit
techumen

Deras
gen och m
de föresäg
deras land
uppsigt wid

En
endast räde
Döpselen,

med sig, och göra oss
 ejens saliga ånjutan-
 ned i skofket, och då af
 en nytta, at vårt hjer-
 onom tillbaka, emedan
 i se altså, at allt är nåd
 och själwa icke hafve
 mindre någon känne-
 detjenst... ic.

hvarföre wi så gärna
 uppare och Frälsare, är
 onom ifrå Himmelen
 byra blod betale våra
 innerliget lif. Detta
 nom, som det betarf-
 den som icke känner
 och ännu anser sig för
 ja ofta motbjudelig
 i Frälsaren. En så-
 villfarelse, och fram-
 en sådan står icke at
 . Andra öppna sig ögo-
 inna sin synd, sit elån-
 onom Frälsaren och
 oumgångeligen nå-
 ren icke vågra, hvar

Junii lopp in, ankom
 abricius, för Missi-
 on

on wid Colonten Friedrichshaab. Och ifrå Lich-
 tensfels reste Johan Zacharias, med sin Hustru
 och deras barn, tillbaka åt Tyskland. Härigenom
 försakades återigen en förändring, ja nästan total
 omvändning med Arbetarna wid bägge Missionerna.
 En Johan Bek och Sørensen kommo til Lichten-
 fels, och Matheus Seach och Salenhorst til
 Ny-Herrnhut; såsom redan widlyftigare förnämlt
 är i detta års Historia om Ny-Herrnhut.

Genom den hel. Döpsellen hade i detta år 13 barn
 och 13 fullvorne, tillsammans 26 själar, blifwit til
 Församlingen lagda, och 9 til den hel. Mattwarden
 admitterade. At Invånarnas antal förökt sig med
 60 nykomlingar, det är redan ofwäntil förnämlt. De
 bestodo wid årets slut, af 257 själar, neml. 62 gifta,
 1 Enkling, 32 Enkor, 40 ogifta Bröder och Gossar,
 48 ogifta Systerar, 23 Schol-gossar och 24 Schol-
 flickor, 12 små Piltar och 15 små Flickor. Communi-
 canterna woro 80 til antalet. De döpte woro 101 och
 de odöpte 76, af hwilka likwäl 40 i detta år, blifwit
 uprague ibland de närmaste Dop-Candidater eller Ca-
 techumenerna. *)

Deras närings-sång gick denna gång mycket lyckli-
 gen och med mindre besvär för sig; än annars, och
 de föresågo sig rikeliga med alla de lufs-medel, som
 deras land, eller fast mera sön, kastar af sig. Til
 uppsigt wid Sjöfången, hade ännu, til denna tid, ingen
 af

*) Enligt nästföljande års esterrätelser, som dock
 endast räcka til Julii månad, hafwa här flere hunnit til
 Döpsellen, än i Ny-Herrnhut.

af lärarena funnat fara med, emedan de icke, såsom i *Bals-Revieret*, uppehålla sig alle på et och samma ställe, men förnämligast dersöre, at *Angmarset* börja här nästan en månad sednare, än derstädes, at stryka fram, nemligen wid slutet af *Junio*, och altså just på den tid, då *Bröderna* äro syssel-satte med torf-arbetet. Men i detta år lät denna *Grönländska* strömning se sig nästan en månad bittidare, wid deras wanliga fiske-läge, som ligger allenast *halfannan mil* ifrå *Lichtenfels*. Skulle detta så continuera, så komme altid någon at fara med såsom tilfiare. Dock blefwo de wid sit arbete några gånger besökte af *Missionären* och hans *Hjelpare*, hwilke ock selskive wid samma tillfälle inskaffade så mycket, som de för egen del behöfde.

Dristen på drif-med sökte *Europeiske* *Bröderna* at årsätta med *ahl-ruskor*, hwilka trån wåra långt inne i *sjården*, hwaräst är warmare, än wid *sjö-kanten*, och äro tre til fyra alnar långa, och af en arms tjocklek. Men denna wed-samling war et beswårligt arbete, emedan de med *lifs-fara* måste nedhånta de samma ifrå de *twår-branta bergen* och *klipporna*, och, efter trån för köld och snö full wurit helt *krokota*, först sönder hugga dem i små bitar, innan de i båten kunna lasta deraf något betydande parti. Derjämte blefwo de af en *obestriswelig* mängd *myggor*, som i *buskarna* uppehålla sig, och dem man omöjliggen kan wårja sig före, så illa i sina ansigten medfarne, at de på några dagars tid knapt kunde se med sina ögon. *Dristen* på *Hålgflundror* och *Eider-foglar*, hwilka wid *Ny-Herrnhut* utgöra största och nästan hwardags delen af *födan*, årsatte de med *torfkar*, som där bor-

ta icke är
al:, och
Grönländ

Beshy
förutan d
från Ny-
är betäck
söns haf
mot båter
nom *Kaj*
ning. *A*
diccus,
redan wa
och öfrige
pa omkul
ning *Full*
ga göra,
gar. *H*
innan nå
sunkit, o
dan kom
Men då
med sin
teligen fo
hwilka de
ock är ble

En o
öfwer-läp
for ut på
woro då
Tredje

emedan de icke, såsom sig alle på et och samderföre, at Angmarset ädnare, än derstädes, at lutet af Junio, och alterna äro syssel-satte med icke låt denna Grönländska ädnad bittbare, wid deras allenast halfannan mil a så continuera, så fem som tillfiare. Dock blef ånger besökte af Missio- ilke och selskve wid sam- ket, som de för egen del

e Europeiske Bröberna hwilka trån wåra långt armare, än wid sid-kana- långa, och af en arms mling war et beswårligt fara måste nedhanta de ergen och klipporna, och Full wurit helt krockota, bitar, innan de i båten dande parti. Derjämte mångd myggor, som i dem man omöjliggen kan unisigten medfarne, at de kunde se med sina ögon. h Eider-foglar, hwilka sta och nästan hwardags ed torstkar, som där bor- ta

ta icke äro til fångs. Landt-jagten börjar så felt öfwer al, och stannar här aldeles af, sedan nästan alle Grönländare förset sig med bössor.

§. 6.

Besynnerliga lifs-saror sinner jag icke upteknada, förutan det, at Catecheten Grillich på en återresa från Ny-Herrnhut, wid en fjärds mynning, som icke är betäckt med öar, och alltså är blottstäld för öppna sjöns häftigaste böljor, råkade i yttersta fara af de mot båten slående wågor, och med möda kunde genom Kajak-roddarnas tilhjelp bewaras för omstjälpning. Men af Grönländarna förordades Benediclus, en Gosse, som gaf godt hopp om sig, och redan war i stånd, at, för nöd Full, försörja sin Moder och öfriga Syskon. En Grönländska såg honom stjälpa omkull, ej långt ifrån landet, wid det han, för öfning Full, stöt med en pil, såsom Grönländarna plåga göra, då de fara hem ifrån sina närings-förrettningar. Hon såg honom och krypa utur Kajaken; men innan någon hant komma honom til hjelp, hade han sunkit, och blef aldrig igenfunnen. För några år sedan kom han, med sin Fader, hit til Bröberna. Men då denne blef död, måste han åter fara bort med sin Moder, som ännu war widrigt sinnad. Underteligen kom hon dock tillbaka med sina try barn, af hwilka denne 1767 århöll Döpsel-nåden, deruti hant och är blefwen bewarad.

En annan Gosse, wid namn Jehu, Stadades i öfwer-läppen af en lungsten, som wid lungningen for ut på sidan. Efter inga förståndiga Man-folk wore då förhand, och Qwin-folken ej wetsse wedertredse Bänder, D börligen

börligen förbinda säret, som ej war större än en ärt, så blödde den stackars pilten ihjäl sig. Köpmannen kom wäl dit, medan han ännu lefde, och stillade blodet. Och så snart Bröderna fingo wetat, Skyndade sig en af dem honom til hjelp midt i natten, och bragte honom så wida, at han tycktes komma sig före. Men följande dagen fingo wi (Kriswv Missionären) den bedröfweliga tidning, at han, detta oaktadt, war afliden. Alle, som derwid varit tillstädes, be-tygade med en mun, at det gått ofsyndigt til. Ty så länge Grönländske Gossarna ännu icke kunna fara i Kajak, är det, jämte Schol-gången, deras enda göromål, at kasta til måls med sina kast-pilar och stenar, och med slungan kasta stenar ut på isen. Detta är icke något blott tids-fördrif, utan en nödig öfning, emedan de på klapp-jagt *) måste med slung-stenar kjsa Sjählen under watnet, tils han ej mer kan hålla andan, och altså nödgas gifwa sig til följings åt sina förföljare. Man kan altså icke förmene barnen detta göromål, om de ock wille företaga sig det endast til tids-fördrif. Denne Gossen, en twilling, war född år 1755, och blef 1765 döpt. Han gick flitigt i Schola, lärde sig wäl läsa, skrifa och sjunga, och ägde jämwäl lust och skicklighet at spela på Cittra. Han påminde sig ofta sin Dödsel, och gaf i all ting godt hopp om sig. Då Catecheten, för kort tid sedan, reste til Ny-Herrnhut på besök, och frögade wår Jehu, hwad han om honom skulle berätta för Bröderna därstädes, svarade denne: „at jag wil känna och älska Frälsaren.“

§. 7.

*) Se derom 3 Boken, s. 12 och 15.

Föru
ibland en
ewigheten
utmärker
ansöra w

1) T
ifrå Sif
i då war
til Döpel
ra Hustru
ester sig
så hade
nad. H
sief, oc
hydda r
en gång
het sid-w
slång af
ter. N
wa döde
at han
dan. I
at man
ingen fr
ut, i h
berf. I
derwid
lebit är
före har
suka, o

ej war större än en ärt,
 ihjäl sig. Köpmannen
 nu lefde, och stillade blo-
 a finga wetat, skyndade
 midt i natten, och brag-
 tades komma sig före.
 i (Kriswiler Missionären)
 at han, detta oaktadt,
 wid warit tillstådes, be-
 t gått ofölydligt til. Ty
 na ännu icke kunna fara i
 -gången, deras enda gö-
 de sina kast-pilar och ste-
 stenar ut på sjön. Detta
 f, utan en nödig öfning,
 måste med lung-stenar
 et, tills han ej mer kan
 dygas gifwa sig til Rifs-
 an kan alltså icke förmene
 de och wille företaga sig
 Denne Goffen, en twil-
 h blef 1765 döpt. Han
 sig wäl läsa, Kriswiler och
 t och skicklighet at spela
 sig ofta sin Döpselse, och
 ig. Då Catecheten, för
 errnhyt på besök, och frå-
 om honom skulle berätta
 warade denne: „at jag
 7.“

§. 7.

11 och 12.

§. 7.

Förutan dessa, hade 12 andra själar, och ber-
 bland en Hjelpare och Hjelparinna, i år gått in i
 ewigheten. Något til Historien tjenande, och som
 utmärker denna Nationens Character, wil jag här
 anföra wid de följande:

1) Thomas, kom 1760 med sin Familia til oss
 ifrå Siste-sjården, blef genast ganska kraftigt fattad
 i då warande lifliga nådes-tid, och admitterades snart
 til Döpselsen och den hel Natwarlden. Efter sin före-
 ra Hustrus död, som af fem barn lemnade honom try-
 efter sig, gifte han sig med Enkan Helena, som oc-
 så hade en son, och förde med henne en förnögd lef-
 nad. Han war af en stilla art, tänkte ringa om sig
 sjelf, och blef ofta modfäld; hwartil hans sjufliga
 hydda nåtte något hafwa bidragit. Ty sedan han
 en gång, wid omtantringen, hade fått i sig en mycken-
 het sö-watn, och af kolden lidit skada, bekom han en
 lång af Hectik, som smånigom förtärde hans kraf-
 ter. Nedan för halstannat är sedan, tycktes han haf-
 wa döden i faggorna; men repade sig åter så wida,
 at han, efter nödcorsten kunde skaffa sin Familia sö-
 dan. I Decemb. förlebit år, blef han åter så swag,
 at man förmodade hans affärd; men han hade ännu
 ingen frimodighet, at gå utur tiden, och bekände rent
 ut, i hwad rådwilla han war öfwer sit elände och för-
 derf. Huru hans Hustru genom sina föreställningar
 derwid tröstat och hulptit honom til rätta, det är i för-
 lebit års Historia §. 5. tillkänna gifwet. Tre dagar
 före hans död, slog sig et Eido-skyng til hans bröst-
 sika, och sidsta nattan wardt han på en gång ganska
 swag,

D 2

svag, såg up åt högden och suckade. Hans Hustru fann sig berövt, at bedja Frälsaren, det Han wille taga honom til sig, änskönt hon tillika med honom skulle förlora all sin timeliga wälfärd. Hans husfolk församlade sig omkring hans säng. En af Hjelparerna gjorde en ensaldig bön, emedan tiden ej tillät kalla Missionären, och befalte hans själ sinom Skapare och Åtterlösare; och så somnade han af i sin ålders 46 år.

2) Mirjam, en Enka, war slägt med den Jps pegau, som några och tretie år sedan, tjente Bröderna med Sjähi-fötte i deras yttersta trångmål, och har derföre blifwit belönt i sina barn och slägtingar. *) Denna hörde 1743 första gången Evangelium på Koo-ol-darna, hwaräst hennes man nyss förut blifwit döb, wid det många Grönländare ätit af en genom förgiftada harpuner dödad Walfis. **) När som Bröderna satte sig ned wid Fiske-fjärden, bodde hon där med sina två döttrar, besökte oss flitigt, och flyttade 1764 aldeles hit med sin måg. Guds ords såd, som redan i många år hos henne rotat sig, gick nu up och bar sådan frukt, som Evangelio wärd är.

3) Andreas, war af en förnam Familja, efter Grönländska wiset. Hans Fader war den i 1752 års Historia s. 5. pag. 760. omtalte Söderländaren, med til hälften brunt och til hälften hwitt Finn på kroppen, och hade redan 1735 hördt Evangelium af Bröderna på Kanger. Deras behöll denne hans son en båd-

*) Se derom året 1735. s. 7. och belöningen för denna tjänst 1741. s. 2. 1742. s. 7. och 1762. s. 8.

**) Se derom 1743. s. 5.

jelse til op-
tenfels.
bel, och i
ut på sön.
hwitken w
igen ut i
Character.
na, och h
flitigt och
för sit land
ge med d
om sig sel
och i hela
sam och k
trat sig,
då det Fr
sökte, til
ter förloft
egen owän
tryck om
långt före
heter det
tic mig ä
moba, så
lek, som
säga. D
nom, och
fötter.
min hjert
flämmer
för Hono
jämt råd

suckade. Hans Hustru
ären, det Han ville taga
likaf med honom skulle
d. Hans husfolk för-
ig. En af Hjelparena
dan tiden ej tillåt kalla
sål sinom Skapare och
an af i sin ålders 46 år.

var slägt med den Jp,
är sedan, tjente Bröder.
ersta trångmål, och har
barn och slägtingar. *)
en Evangelium på Ro,
man nyss förut blifwit
idare ätit af en genom
Balsitt. **) När som
ste-hjärden, bodde hon
öfte och slitigt, och flyt-
någ. Guds ords såd,
enne rotat sig, gick nu
vangelio wård är.

förnam Familja, efter
ader war den i 1752 års
e Söderlångdaren, med
hwitt Flinn på kroppen,
angelium af Bröderna
venne hans son en båd-
jelse

och beldningen för den
och 1762. §. 8.

jelse til oss, och densamme drog honom 1760 åt Lich-
tenfels. För fem år sedan angreps han af en swin-
del, och ifrå den stunden tordes han icke fara ensam
ut på sjön. Det swar, som han gifwit en Angefok,
hwiilken wille fria honom ifrå denna olägenhet, fins
igen uti 1764 års Historia §. 3. och utmärker hans
Character. År 1765, kom han in ibland Hjelpare-
na, och har så wäl här, som på främmande ställen,
slitigt och med oförfäradt mod beprifat Herrans döb
för sit lands-folk. Han plågade et barnsliget umgån-
ge med den korrfsåsta Frälsaren, hyste ringa tankar
om sig self, war emot sina lärare förtrolig och lydig,
och i hela sin wandel allwarsam, men dock umgång-
sam och kärlig. För sina anhöriga har han ofta ut-
trat sig, at hans hemfärd snart torde gå för sig; och
då det skred dertill, war han allom, som honom be-
sökte, til sågnad och upbyggelse med sin långtan ef-
ter förlofsningen, med en ofrymtad bekännelse af sin
egen owärdighets årkånsla, och med kärleksfulla ut-
tryck om sin själa-wån. Uti et bref, som han icke
långt före sin hemfärd dicterade Missionären i pennan,
heter det ibland annat: „Frälsaren har i detta år lä-
tit mig ärfara sin nåd långt mera, än jag kunnat för-
moda, så at jag för tacksamhet mot Hans stora kär-
lek, som upwärmer mit hjerta, ej wet hwad jag skal
säga. Derföre går jag fattig och blygdfull till Ho-
nom, och af årkånksamhet kastar mig ned för Hans
fötter. Ehwarest jag och befinner mig, så är Han
min hjerte-wån, den jag allena förtrot mig åt. Det
flämmer och mycket ut mig, at jag är kallad, til at
för honom nedfalla och tilbedja, emedan Han alt-
jämt räcker ut sina händer til oss, såsom war käre
Herre

Herre och Frälsare. Dessa genombårada händer och fötter wil jag altid ställa mig i andanom rätt nära före. Jag har ock i denna winter understundom blifwit sänd til Hedningarna, at för dem beprisa den salighet, som wi ätnjute i Jesu sår, och dertill har Han stärkt mig genom sin Anda. För detta tackar jag Honom äfwenwål, och sätter all min förtröstan til Honom. Han har ock i detta år bewarat oss, och haft sina ögon på oss ställda; derföre wil jag, såsom et litet barn, althämt hålla mig til Honom. Detta skrifwer jag dig, såsom jag det ärfarit, och tackar Frälsaren för Hans nåd, som ganska mycket utstämmer mig, men ock gör mig förnögd. „

4) Sara, som med sin förra Man Amasa 1746 til Ny-Herenhut, fick efter hans död upsigt öfwer Enkorna, och trädde 1753, åter i ägtenkap med nu mera Enklingen Simeon. Hon war en sansthellig Jesu lärjunginna, kände grundeligen sig och sin Förfö-nare, och hade et i Hans wilja öfwerlätet hjerta. I hennes bön låg henne Frälsarens sår och hennes lands-folks nöd och tillstånd mycket på hjertat. Emot de fattiga war hon warfunsam och en wålgörerska, *) och för de Wilda beprisdade hon med ord och wandel den salighet, som hon i Jesu förtjenst sjelf funnit. Då denna Mission 1758 blef anlagd, for hon med hit, jämte hennes Man, som war Grönlandsst Hjelpare. De bygde up det första huset, i hwilket sammankomsterna höllos, til des nu warande Kyrko-sal blef färdig. Öfwer denna byggnad hade de en stor fägnad,

*) Et exempel derpå hafwe wi sedt uti 1767 års Hi-storia, s. 4.

2 E
fägnad,
len hafv
Mission
do ock de
til at så
ock dårst
na. D
ge, och
så wål
brist, u
den.
henne g
hjärtigt
och i H
gagneli
får mar
ria pag
i detta
„Jag,
förnögd
upwårr
så kunn
ibland
underre
wål ic
den H
saren
mit hj
far of
dig til
til dig
med f

a genombarada händer
 mig i andancin rätt nä-
 ra vinter underfundom
 at för dem beprisa den
 Jesu sår, och dertill har
 ända. För detta tackar
 fätter all min förtröstan
 etta år bewarat of, och
 berföre wil jag, såsom
 mig til honom. Detta
 det årfarit, och tackar
 i ganska mycket usfär-
 nögd. „

förra Man Amasa 1746
 ins död upfigt öfwer En-
 i ägtenkap med nu me-
 n war en sanskyllig Je-
 ligen sig och sin förfo-
 ia öfwerlåtet hjerta. I
 ns sak och hennes lands-
 på hjertat. Emot de
 och en wålgörerska, *)
 hon med ord och wandel
 su förtjenst sjelf sunnit.
 anlagd, for hon med
 a war Grönländsk Hjel-
 a huset, i hwilket sam-
 nu warande Kyrko-sal
 ggnad hade de en stor
 sågnad;

wi sedt uti 1767 års Hi-

sågnad, och ofta derwid anförde följande språk: Joge-
 len hafwer sunnit et hus, 1c. (Ps. 84: 4.) Då
 Missionären Stach 1765, gjorde en resa söderut, bē-
 do och de ut sig, at göra honom följa dit, för at hjel-
 til at få ut något om det frö hos de Wilda. Hon hor-
 och därstädes altid höllt sig såsom en Jesu tjenarin-
 na. Och änskönt de wore bägge gamle och bräckeli-
 ge, och kunde icke mycket förwärfwa, så har hon dock
 så wål hushållit, at hon ej allenast sjelf lidit ingen
 brist, utan har of hulptit trogna och otrogna, utur nö-
 den. Grönländska Systerarna hade allesamman til
 henne godt förtroende, och talade gärna och öppen-
 hjertigt med henne; och hwad hon deraf bragte til of
 och i Hjelpare-Conferentsen gaf tilkänna, det war
 gagnelligt och reelt. Något af hennes fordna bref
 får man igen i förra Bihaget til Grönlands Histo-
 ria pag. 1163. 1164. I hennes sista bref, som hon
 i detta år dicerat Missionären i pennan, heter det:
 „Jag, låter dig weta, at jag i denna vinter lefwat
 förnögd. Wår käre Frälsare har warit of nära och
 upwårmt wåra hjertan med sit blod. Wore det icke,
 så kunde jag icke wara förnögd. Jag tackar honom
 ibland annat för det, at Han sändt of lärare, som
 underrätta of om Hans lidande och död. Jag kan
 wål icke om sommaren wara ständigt hos dem; men
 den Hel. Ande påminner mig alt hwad jag om Fräl-
 saren hördt, och förer mig til Hans sår, som göra
 mit hjerta saligt och bewara detsamma. Detta prä-
 far ofta tårar af mina ögon. Fast jag icke känner
 dig til kroppen, så har jag dock welat kriswa detta
 til dig; ty wi hafwe ju allenast En Frälsare, som
 med sin Nåd öfwen hos of är närwarande. „

Anledningen till hennes slitsmåssa var et håfvtige
 sibo-styng, som påkom henne wid Sill-fånget. Hon
 ägde sit fulla förstånd all in till ändan, och tröstade sig
 med Jesu ångst och smärta, tills Han lät henne stilla
 och salige få hemna i sin famn och bröst. Hennes
 lik blef under et talrike följeskär förde, och på
 Kyrko-gården begrafvet.

Tredje

M

Lil

- §. 1. För
- aff
- §. 2. Afr
- §. 3. Ant
- §. 4. Dre
- §. 5. Upt

U
 ti r
 de
 lå
 Grönland
 bekanta
 Rike.
 år förue

and. Fortsättning.

Kilsmåsa var et håstigt
wid Sill-fånget. Hon
l' ändan, och tröstade sig
tills Han lät henne stilla
amm och stöte. Hennes
sölsförde, och på
begrafvet.

Tredje Stycket.
Missionären Mattheus Stachs
N e s a
Til Södra delen af Grönland
År 1765 och 1766.

Innehållet.

- §. 1. Förmålan om bemerkande orsaken til denna Nesa, och
afslagen dermed.
- §. 2. Afresan ifrån Lichtenfels.
- §. 3. Ankomsten til Söder, och waresen i Rangingoak til
Hrets slut.
- §. 4. Wistandet därstädes til i April månad.
- §. 5. Upbrott ifrån Rangingoak, och återresan til Lichtenfels.

§. 1.

Uti 1765 års Historia om Lichtenfels §. 1. är re-
dan förmålt, hwad som varit närmaste förän-
läselsen til denna Nesa, nemligen några döpta
Grönländares åstundan, at besöka sina landsmän och
bekanta i Söderlandet, och inbjuda dem til Guds
Rike. Många Söderlåndare hade och redan några
år förut, wid det de gjorde besök i Ny Herrnhut
och

och Lichtenfels, gifvit sin Åstundan tillkänna, at Bröderna måtte bo hos dem, åtminstone en gång besöka dem; emedan de icke kunde resolvera sig, at aldeles öfwerge sit fädernes-land, sina wänner och släktin-
gar, och de närings-platser, som de af barndomen want sig wid. Det war alså Bröderna, och i syn-
nerhet Missjonären Mattheus Stach angendmt, då någre Grönländske Bröder årbödo sig at göra ho-
nom sällskap på en sådan resa, den han ämnade före-
taga, til at lära känna södra lands-trakterna, och
tillika strö ut Evangelii säd hos se:it, som det ännu
aldrig hördt, och förnya densamma hos dem, som
det flera gånger med rörelse och intryd hade fått höra.
Nu har han wdt, för årtilliga orsaker skull, icke kun-
nat komma så långt på sin söderländska resa, som han
önskade, och hos de Wilda har han icke heller öfwer-
alt funnit den längtan efter Evangelii ord, som de
tillförene sagt sig hafwa. Dock lærer i hans rese-be-
skrifning et och annat förekomma, som för Läsaren
torde wara angendmt, och som ytterligare å daga
lägger landets och Inbyggarnas beskaffenhet; derföre
wil jag utur hans Dagbok meddela följande utdrag.

§. 3.

Den 30 Julii 1765, anträdde jag min resa ifrån
Lichtenfels å lands-orterna i söder, med et sällskap
af 28 Grönländare från Ny Herrnhut och Lichten-
fels, som foro i tre Awinno-båtar och några Kaja-
ker. Dagens lösen war denna: Jag är med dig,
och skal förwara dig ehwart du far, och skal
södra dig åter i detta landet igen. i Mos. B.
28: 15. „Hans öfaktbara närwarelse wålsignar öf-
til sjös och lands.“ En

Stundan tillkänna, at Brd. stämningens en gång besöka och resolvera sig, at aldras sina vännar och släktin- ar, som de af barndomen också Brderna, och i syn- theus Stach angendmit, der årbödo sig at göra ho- esa, den han ämnade före- ödra lands-trakterna, och d hds fet, som det ännu densamma hos dem, som och intryck hade fått höra. lliga orsaker skull, icke kun- öderländska resa, som han i har han icke heller öfver Evangelii ord, som de Doct lärar i hans rese-be- komma, som för Läsaren h som ytterligare å daga rnas bestaffenhet; derföre medbeta följande utdrag.

3. inträdde jag min resa ifrån na i söder, med et sällskap by Herrnhut och Lichtens- no-båtar och några Raja- enna: Jag är med dig, hware du far, och skal under igen. i Mos. 3. a närvarelse wälsignar of En

En Söderländare, wid namn Jfferot, war besutom med sina anhöriga i vårt följe, och höll sig til oss under hela resan. Wi hunno upp fyra båtar, som i går hade farit ifrån oss, och medtagit för mig någon laddning.

Den 31 foro wi wid så stark dimba, at ingen kunde se den andras båt, tyckligen förbi Isblinkan, som sticker sig tre mil ut i öfna sjön.

Den 1 och 2:dra Aug. måste wi ligga stilla för regn stull. Jag läste för folket i mit tält något af Epistelen til de Colosser, och wi råkade derwid in i en angenäm betraktelse öfwer Skaparen och Hans händeres werk, hwaraf wi hade mycken upbyggelse.

Den 3:dje kommo wi til Friedrichshaab, hwar- äst jag på Colonien blef vänligen emottagen.

Den 7:de bruto wi derifrån up, och fortsatte re- san. Många Söderländare gjorde oss följe, hwilke här hade wäntat på oss; men de måste hade reban fa- rit förut. Wid wackeret wäder och god wind, kom- mo wi ötta mil bort, förbi den så kallade Is-buchten eller Frobischer-Canalen, *) hwarutur en så stor mängd is war framkommen, at wi med knäppaste möda kunde tränga oss igenom. Om aftenen, emot klockan 11., slogo wi-up våra tält på andra sidan om buchten, wid berget Tektruglit.

Den 8:de war rast-dag, då Man-folken foro ut, at skaffa sig södan. Om aftenen höll jag andakts- stunden **) i mit tält.

Den

*) Denna och alla öfwiga orters bestrifning finnes på et ställe tillsammans, uti Föreläsningens sjerde Stycket.

**) Detta har stedd alla aftnar, och blifwer tillika med flera sater, som ofta förefalla, icke widare emtalt.

Den 9:de foro vi mid lugnt råder förbi berget Ringiltorsöat, som på Sjd. Chortet kallas Cap Comfort. Hela denna dags-resa stredde på öfna sjön, där inga dar och holmar ligga utansföre, som bryta de stora has-böjorna. Då vi woro et litet stycke ifrån Hulen eller lands-ubben af Sermellarsök-fjärden, uphof sig en sunnar-wind. Vi kommo med största möda förbi, men måste på andra sidan söka en nödhjelps-hamn. Den oroliga sjön gjorde oss utlastningen mågta besvärslig. *)

Ifrån den 10:de till den 13:de woro raste-dagar, för den starka blåsten skull. Jag for med två Grönländare på jagt; men vi sågo inga Renar, och fingo bara en hare och några Snd-ripor, dem vi med hwarandra förtärde, emedan Grönländarna här intet annat funno, än Angelica, hwars stjält-kärna de äto. Fyra mån besökte oss här, hwilke förundrade sig öfwer min resa. Jag såde dem ändamålet af densamma, och huru mit hjerta wore stälbt emot Grönländarna, och med öppen mun och hjerta beprisade dem deras Skapares och Herlöfwares kärlek, hwilket mins Bröder hulpo till at bestyrka. De wille gärna minnas namnet Jesus, och öfwen sågo sit folk något derom, emedan de ännu aldrig hade hört något sådant omtalas. Följande dagen kom också en Man och sex Hustrur, hwars männer hade förtäljt dem om det, som de hört, och derigenom gjordt dem begåriga.

*) En Grönländsk båt måste hwar afton utlastas, dragas up på landet, omstjälpas, och, at icke blåsten må föra honom bort, med stenar betungas; då man ock tillräcka kan lägga sig at sofwa derunder, i fall man ej har något tält för handen.

riga-
himmel
wande
dande,
och äte
dem lå
melens
förwår
deras
icke he
hade a
mid;
hafwa
lära k
D
låndst
hmad
anann
ners f
fet be
åstund
Ester
den b
F
sjö-
Sev
och w
och b
öfwer
tunge
til,
men

lugnt vadder förbi berget
Sjö. Chortet kallas Cap
sags-resa stebde på öppna
mar ligga utanföre, som
a. Då vi woro et litet
ubben af Sermellarsföls
inan-wind. Vi kommo
en måste på andra sidan
Den oroliga sjön gjorde of
ig. *)

Den 13:de woro raste-dagar,
Jag for med två Grön-
inga Xenar, och fingo
-ripor, dem vi med hvar-
Grönländarna här intet an-
wars stält-kärna de äro.
hvilke förundrade sig of-
em ändamålet af densam-
vore stälte emot Grönlän-
och hjerta beprisade dem
ares kärlek, hvilket mine
De wille gärna min-
äfwen säga sit folk något
drig hade hört något så-
dagen kom också en Man
aner hade förtäljt dem om
igenom gjorde dem begä-
riga.

måste hvar aston utlastas,
pas, och, at icke blifwen må
betungas; då man och tilli-
under, i fall man ej har nå-

riga. Jag förtäljde dem då om den stora Gudens,
himmelens och jordens Skapares, människo-blif-
wande, om Hans lära och underverk, om Hans li-
dande, döb och uppståndelse, om Hans himmels-färd
och återkomst til domen. Denna stora sak bad jag
dem lägga på hjertat; ty nu wore tiden inne, då him-
melens och jordens Herre låter förehålla dem den
förwärfda saligheten och det ewiga lifwet, hwarom
deras förfäder alsintet hafwa wetat. Det wore dem
icke heller obekant, at många af deras Nation redan
hade anammat lifsens ord, och besunnit sig wäl der-
mid; och at många, som i denna tro gått utur tiden,
hafwa med en sådan frimodighet affomnat, den de ej
lära kunna sig föreställa.

Deruppå berättade dem någre af mina Grön-
ländske Rese-Camrater, om början i Lichtensfets, med
hwar begärde däromkring boende Grönländare hafwa
anannat Guds ord, såsom ock om äckilliga perso-
ners frimodighet at dö. Dessa människor woro myc-
ket bewetta och fulla med förundran, och betygade en
ästundan, at fara med oss, när vi kommo tillbaka.
Efteråt kommo ännu fyra personer, men icke med
den begärighet, som de förra.

Den 14:de bruto vi åter up, och mid tåmmelig
sjö-swall, kommo lyckligen förbi den illaka Lands-udden
Sevchär. Derifrån hade vi en dryg mil på öppna sjön,
och vi kommo efter några timars rodnig emellan stora
och branta nås, fram til berget Torngrasfüt. Sedan vi
öfwerfarit än en fjärd, märkte jag, at min båt gick
tungt, och kunde med möda wändas; och då vi sågo
til, war han full med watn. Vi började på at ösa,
men det half ingen ting. Lycka war det, at vi ej
woro

woro långt ifrån en holma, där wi lastade utur båten och drogo honom på landet. Då sunno wi et stort hål i läder-botten, som förmodeligen wid inlastningen blifwit gjordt, och förundrade oss, at wi kunna komma så långt, utan at sjunka. Sedan GrönlandsKorona hade sydt igen hålet, foro wi vidare, men måste snart för stark motwind full slå up våra tält på en holma. Så wäl där och holmar, som fasta landet, äro på denna trakt omgifne med ideliga höga och spitfiga klippor; men bädderna inne i landet äro med gräs och buskar bewärta, och så warma, at jag ej behöfde någon päls.

Den 15:de passerade wi Sunår, et af de högsta bergen på denna kust. Wi lågrade oss wid en laråls; men den gängen sects ingen fisk. Wi hade redan i många dagar hwarken fått fisk eller Sjäblar, och måste behjelpa oss med Ulker, (et slags små fisk, så benfull som Mört) och Angelike-själkar. Här kommo de fyra båtar ester, som blifwit tillbaka. Ifferok sågnade sig i synnerhet, at han åter war hos oss, emedan han varit i lifs-sara. Iweralte hörde man här mycket talas om begångna mord på resande.

Den 16:de, 17:de och 18:de, måste wi, för stark bläst och regn-full, blifwa här liggande. Jag for ut at jaga, men sect intet. Två Grönlandare ifrån denna trakt, gjorde besök hos oss. De woro upmärksamme på det wi sade dem, ester de ännu aldrig hört något dylikt. För vårt folk las jag några Capitel af Luca Evangelium, och höll för hela rese-sällskapet en predikan öfwer Söndagens Evangelium.

Den 19:de foro wi vidare, och hade godt farwatt emellan många stora och små öar. Här kommo

wi h
ifrån
får m
På d
föto
på C
dagar

wig
te ha
tjock
no u
med
gefot
fråg
hans
på h
men
säl,
pen
de d

men
pan

fött
hem

folk

änd
wi

där wi lastade utur båten
et. Då sunno wi et stort
odeligen wid inlastningen
ade oss, at wi funnat kom-
a. Sedan Grönlandskor-
oro wi vidare, men måste
ill slå up våra tält på en
holmar, som fasta landet,
e med ideliga höga och spit-
na inne i landet äro med
och så warma, at jag ej

i Gunår, et af de högsta
Wi lågrade oss wid en lar-
s ingen fisk. Wi hade re-
ken fått fisk eller Sjäklar,
Ulfer, (et slags små fisk,
Angelike-stjälkar. Här
ter, som blifwit tilbaka.
rhet, at han åter war hos
is-sfara. Öfweralt hörde
begångna mord på resande.

18:de, måste wi, för stark
a här liggande. Jag for
t. Två Grönlandare ifrå
nos oss. De woro upmärk-
em, efter de ännu aldrig
dårt folk las jag några Ca-
och höll för hela rese-säll-
Söndagens Evangelium.

bidare, och hade godt far-
och små öar. Här kommo
wi

wi helt nära til den fasta land-isen, *) som råcker
ifrå landet ända til öppna sjön. Men då utskod år,
får man, ända til en mils afstånd, se idelig ler-bottn.
På densamma blefwo wi sittandes, men lofsades och
flöro åter up, utan stada. Wi slogo up våra tält
på **Den Repisako**. Här blefwo wi liggande i sex
dagat.

Den 20:de sissades en mängd Ulfer. Wär Lud-
wig seck två Urfsuk, den största sort Sjäklar, hvil-
ke hafwa så starka ben-knotor som en ore, och ganska
tjockt Speck. Tre båtar, som efter oss farit ut, hun-
no up oss den 21:sta, och sågnade sig, at wi wille resa
med dem til deras land. Om natten gjorde en An-
gefok mycket larm bredewid oss. Då jag den 22:dra
frågade honom, hwad å färde warit, sade han, at
hans son hade blifwit sjuk, och han hade derwid blåst
på honom, at han måtte blifwa frisk. Jag recom-
menderade honom den rätta läkaren för kropp och
själ, som är Herre öfwer död och lif, och när krop-
pen döer, kan göra själen ewigt lycksalig. Han åhör-
de detta med upmärksamhet, och gick sin wäg.

Den 23:dje stöt jag en hare och några Ripor;
men för wed-bristen skull, måste koka dem öfwer lam-
pan, såsom Grönlandarna göra.

Den 24:de bar en Man til mig et stycke Krens-
kött, och böd mit folk til gäst. Jag for med honom
hem, och beprisade Frälsharen för honom.

Den 25:te kommo två nästan ihjälstulna Qwin-
folk, Modren och Dottren, til våra tält. Dottren
hade

*) Hall. is, hela is-fält som ifrå Bergen rakat utfdre,
ända til sjön.

hade af sin man blifwit illa handterad och förskuten. Wägge hade öfwer en månads tid födt sig i wilbmarfen af rötter och omogna bär, och sågo ut som lik. Wi hade af medlidande gärna tagit dem til oss, men de funno bekanta hos Willarna, och stadnade hos dem.

Den 26:te kommo wil til **Arksegat**, och foro med uppfoden genom den Canal, som Grönländarna hafwa grafwit på detta smala land-stref emellan två äar. Härifrå kommo wi til et annat smalt land-stref **Treis** blit, hwaråst wi måste lasta ut, och bära båtarna och sakerna öfwer landet.

Den 27:de foro wi wid wackert wäder, emellan idelliga holmar, ända til **Etaluglit**. Här sågo wi en Häger, som här är en obekant fogel, den Grönländarna ännu aldrig hade sebt.

Den 28:de kommo wi öfwer den stora sjården **Ikersoak**, hwarutur äfwenlebs mycken is drifwes til sjös. Wi träffade några Grönländare, som ropade åt oss, emedan de två båtar, som förde mina gryn och åter med sig, hade här lemnat desamma, ty de foro längre bort än wi, och kunde icke afbida wår ankomst. Jag hade redban hållit detta mit för-råd så godt som förloradt; men de hade likwål sagt det samma här i land, utan at afbida betalningen. Sannerligen, en stór rebelighet af wilddt folk, så wål af den som godset aflemnat, som af dem, hwilke tagit det emot. Wi foro ännu et stycke längre fram, och stadnade på **Den Pudlet** i mynningen af **Tumulis** arbits sjården.

Den 29:de höllo wi rastе-dag. Wi singo många besöf af denna lands-ortens Grönländare, för hwilka jag beprisade deras **Skapares** och **Äterlösares** kärlek; men

men de
dant icke
de, som
i lichten
sta bergs
se af w

Den
Äfferof
ga bese
fordomb
årstiden
äfwen ä
altså ber
sund, so
ut tit sjo
stilla. S
andra er

Den
fullastad
Frälsare
peligen
kommo
wilde fo

Den
och låto
höll jag
gående
of ut nå
wintern
utan h
Tred

handterad och förskuten.
 s tid födt sig i wildmar-
 och sågo ut som lif. Wi
 git dem til oss, men de
 och stadnade hos dem.
 Arkefogat, och foro med
 som Grönländarna haf-
 nd-strek emellan två öar.
 at smalt land-strek Tre-
 a ut, och bära båtarna

wackert wäder, emellan
 aluglit. Här sågo wi
 defant fogel, den Grön-
 dt.

öfwer den stora sjården
 leds mycken is drifwes
 i Grönländare, som ro-
 batar, som fördt mina
 e här lemnat desamma,
 ni, och kunde icke affbida
 dan hållit detta mit för-
 ende hade likwål sagt det
 bida betalningen. San-

af wildt folk, så wäl af
 om af dem, hwilke tagit
 stycke längre fram, och
 mynningen af Tumulis

dag. Wi fingo många
 Grönländare, för hwilka
 s och Herlösares kärlek;
 men

men de föreburu sin okunnighet til ursäkt, då de så-
 dant icke wille höra och tro. Ibland dem woro ock
 de, som äro i slägtkap med några wåra Grönländare
 i Lichtensfels och Ny-Herrnhut. På denna Hens hög-
 sta bergs-kulla satte jag up en sten-wård, til åminnel-
 se af wår härwård.

Den 30:de for wår hitintil warande följeslagare,
 Jfferot, ifrån oss hem til sit. Jag hade ämnat no-
 ga bese sjården Tumuliarbif, hwaräst Norrmännerna
 fordomdags haft många bonings-ställen; men bästa
 årstiden dertil, war nu förbi, och Springfloden war
 äfwen å färde, då oroligt wäder infaller. Wi foro
 älsfä densamma förbi, och togo wågen genom et store
 sund, som heter Ikerisfoak. Då wi åter wille fara
 ut til sjös, war vinden oss emot, och wi måste hålla
 stilla. Månge Grönländare kommo til oss, och ibland
 andra en, som hade en Peruk på sig.

Den 31:sta blefwo wi här qwar. En af quinsfolk
 fullastad båt kom til oss. Jag wille tala för dem om
 Frälsaren; men det war dem så emot, som jag nåp-
 peligen på någon ort har sebt. Månge Mansfolk
 kommo ock hit; men här på orten är et grufweligen
 wüde folk.

§. 3.

Den 1 Sept. bådö wi litanien under bar himmel,
 och låto hwar och en höra derpå, som wille. Sedan
 höll jag med Grönländska Bröderna Conferents, an-
 gående wår winter-boning. Dagen derpå sågo wi
 oss ut några ställen, och kommo öfwerens, at bo öfwer
 winteru på en stor S. Denna S har intet namn,
 utan hwar bonings-plats har sit särskildta namn,
 Tredje Bandet. P och

och vårt boställe heter *Kangingoak*. Wi funno där en wacker storm-fri wik til utlesning. Af tu bebodda hus stå murarna ännu orubbade, och några andra äro förfallna. Här wäret stort gräs och allehanda örter. Wänet hämte wi utur en liten dam. Det aldraswärske lär blifwa efter trä-wirke til hus-taket, emedan sådant är allestädes mycket rart. Den ligger i *Hafsbandet* utanför bägge *Fjårdarna Kafortok och Tgalak*, hwilka warit de gamla *Norrmännens* förnämsta boställen. Til den förra gräntsar norrut, fjården *Tunnuliarbit*, som på et ställe endast genom et smalt och lågt stycke land är berisfrån *afskild*. Deriswäret bära *Grönländarna* sina *Kajaker*, när de där borta tänka förwärfwa sig mera. Emot söder går fjården *Agloetsot*, icke långt ifrån och, in i landet.

Den 8:de kantrade *Assa*; och emedan han inga *Sjö-kläder* hade på sig, hade han säkert drunknat, om icke *Anton* räddat honom.

Den 9:de kommo sex *Männer* på besök. Somliga hade redan warit i *Mo-Herrnhut*; de andre hade ännu alsintet herdut af *Evangelio*. Hwad jag sade dem om *Frälsaren*, det åhörde de så kallfinnigt, som det alsintet anginge dem.

Den 10:de inviterades *Ludwig* af sina slägtningar til *Kafortok*. Efter nu här står ännu det bästa hus efter *Norrmännerna*, hwilket *Herr Egede* har bepriswit; *) så for jag den 11:te med dit. En del af folket kände mig af gammalt, och gladde sig, at de fingo se mig. Jag beprisade dem de trognas sällhet,

*) Se ofwäntil 4 Boken, året 1723. s. 22.

fällhet,
löfare
dem be
nen för
tal til

D
komme
sät no
emedan
darna
och als
wo nö
kert så
nernas
mor,
ten st
ligen

D
larna.
fara u
af och
och en
I
ant-fo
lända
ga w
I
ingen
lande
ten st
fätter

angingoak. Wi sunno
 wif til utloftning. Af
 rna ännu orubbade, och
 . Här wäret stort gräs
 met hämte wi utur en liten
 lär blifwa efter trä-wirke
 dant är allestädes mycket
 andet utanför bägge Sjår-
 af, hwilka warit de gam-
 a boställen. Til den förra
 ummularbit, som på et
 st och lågt stycke land är
 : båra Grönländarna sina
 änfka förwärfwa sig mera.
 loetsot, icke långt ifrån

Ja; och emedan han inga
 hade han säkert drunknat,
 om.

Männer på besök. Som-
 Herrnhut; de andre ha-
 wangelio. Hwad jag så
 åhörde de så kallsinigt,
 n.

Ludwig af sina släktin-
 i här står ännu det bästa
 hwilket Herr Egede har
 den 11:te med dit. En
 ammalt, och gladde sig,
 beprisade dem de trognas
 sällhet,

sällhet, den de i kannedomen af sin Stapare och Åter-
 lösare åtnjuta. De sade: om jag wille blifwa hos
 dem boende, så wille de ock omwända sig. Om asto-
 nen församlade sig de fleste i mit tält, och jag höll et
 tal til dem.

Den 12:te foro wi längre in i Buchten, at wi måtte
 komma til det omtalta hwita huset, hwaraf sjården
 fått namnet Rakortok, d. å. det Hwita. Men
 emedan wäderleken blef stormaktig, wände Grönlän-
 darna om igen för barnen skull, som de hade med sig,
 och alt så kunde icke heller jag fara längre. Wi blef-
 wo nödsakade, at gå i land wid et öfwer måtton wac-
 kert fält, som fordom måtte hafwa warit Normän-
 nernas återland. Det war bewårt med många blom-
 mor, wide-och björk-buskar, som längre in i Buch-
 ten skola wara tämmeligen store. Wi kommo ändte-
 ligen under starkt regn lyckligen hem igen.

Den 14:de singo wåre Grönländare de första Sjädh-
 larna. De kunde för den höga sjö-gången skull sällan
 fara ut, och de stora isbergen, som alt för et simma
 af och til, göra med sin nedstörning et häftigt dån,
 och en äfwentyrlig rörelse i watnet.

Den 16:de började jag på at bygga min Provi-
 ant-foja den 17:de och 18:de hade wi besök af Grön-
 ländare, dem wi sökte göra angelägna om deras ewi-
 ga wälsfärd. De betygade sin förundran deröfwer.

Den 19:de foro wi ut, at söka wed; men sunno
 ingen annan, än den som redan war dragen in på
 landet, och hade altså sin ägare. Här går ganska li-
 ten ström, som annars in på stranden drifwer och af-
 sätter weden. I medlertid hade en familia med sit
 tält

tält kommit hit, at bo någon tid hos sina släktingar, och den 21:sta kom ännu en annan familia. Om aftenen höll jag med 18 af mina Grönländare, första gången efter vår afresa ifrån Lichtenfels; den heliga Communionen i mit tält. Vår käre Herr bekände sig i nåde til oss, och många tårar flöto af våra kinder. Jag höll förut et tal öfver denna dagens lösen: Han hafwer gjordt med mig et förbund, det ewige år. „Och fyller min själ med andelig glädje.“ Följande dagen hade wi ärskilliga besök.

Den 26:te ankommo två båtar, som i Augusti månad woro bortfarne ifrån Ny-Herrnhut. De hade bref med sig derifrån til mig. Om aftenen hade jag mit tält öfverfullt af folk. Jag talte til dem med hjerte-känning om vår Herrs och Frälsares, och om deras salighet, som honom känna och älska.

Den 1:sta Octob. foro fyra Familier, som någon tid wistats hos oss, til sina winter-boställen. De hade ännu ingen böjelse, at anamma Evangelium, och kommo sällan i sammankomsterna. Följande dagen foro mine Grönländare ut, at fånga Sjärlar, men fingo ej mycket. Wi öfrige byggde på huset, hwar til Simeon frambragte en båt-last trä-wirke ifrån et gammalt öfvergifwet hus.

Den 7:de besökte Anton vår rese-kamrat Jesse rot, som åstundade höra något om Frälsaren. Han hade ock tillfälle, at beprisa Frälsaren för Grönländarna på Sjärlfånget i Sundet. En stark nordanwind blåste nu, och det började at starkt frysa.

Den 13:de besökte oss en Grönländare, wid namn Rippe, hwilken war benägen, at åt wåren fara med oss

oss och
ten up

D
närma
ket här

D
Angin
sett, fö
sting;
nu icke

D
Där d
draga

D
och de
besök.

sig, f

är tre
ställe
lade t
Men
tafet,

I
såsom
Jesu
kom
stykke
här h

Wi

on tid hos sina släktingar,
nman familja. Om afto-
ina Grönländare, första
å Lichtenfels; den heliga
Vår käre Herre bekän-
ånge tårar flöto af våra
al öfver denna dagens li-
med mig et förbund,
ler min själ med andelig
ade wi ärsfulliga besök.

å båtar, som i Augusti
Ny-Herrnhut. De hade
3. Om astone hade jag
Jag talte til dem med
rra och Frälsare, och om
känna och älska.

ra Familjer, som någon
vinter-höställen. De ha-
amma Evangelium, och
sterna. Följande dagen
at fånga Sjäklar, men
byggde på huset, hvar
båt-last trä-wirke ifrån et

n vår rese-kamrat Jffe-
igot om Frälsaren. Han
Frälsaren för Grönlän-
ndet. En stark nordan-
ade at starkt frysa.

Grönländare, wid namn
en, at åt våren fara med
of

of och blifwa hos of boende. Han ähöorde med mye-
ten upmärksamhet alt, hwad jag sade honom.

Den 14:de hade wi mycken påhelsning af våra
närmaste Grannar i Umenak; men de äro et myc-
ket hård-hjertadt folk.

Den 15:de besökte of Jfferot med sin broder
Angmarsak. Denne sednare gaf mig något rens-
fett, för det jag några år tillbaka botat honom för Sibo-
sting; men at lära känna Frälsaren, war honom än-
nu icke mycket om hjertat.

Den 16:de hade wi besök ifrån Den Umenalik.
Där äro sediga och ordentliga människor, som icke
draga frå den ena orten til en annan.

Den 21:sta kommo några Dwinsfolk landvägen,
och den 22:dra en båt full med folk ifrån Kakerrot på
besök. Desse hade torfad Sill och Sjähl-spec med
sig, som jag köpte för min hushållning.

Den 24:de flyttade wi i huset. Min kammare
är tre samnar lång, och hälften så bred. Til säng-
ställe för mig spikade jag ihop några trä stycken, och
lade deröfver samman slätade gräs eller gräs-mattor.
Men jag måste genast breda gamla tält-Pinn öfver
takat, emedan regnet allestäds trängde sig igenom.

Den 26:te kommo fyra män, at höra något godt,
såsom de sade; och de woro mycket upmärksamme.
Jruana, broder til vår Nathanael i Lichtenfels,
som också ifrån Tunnulit, och bragte mig et
stycke Mens-kött, hwilket war det första, som jag
här har sedt. Han wil fara med of til Lichtenfels.

Den 31:sta for jag Norrut öfver sjården på besök.
Wi kemmo til et hus, där fem familjer bo. De
fåguna

sågnade sig öfver vårt besök, och åhörde flitigt, hwad jag sade dem om Frälsaren. Sluteligen höll jag, i deras närvaro, en sjung-stund med mit folk.

Den 1:sta Nov. Sedan jag hållit än et tal til dem, foro wi hemåt. Någre af Mansfolken gjorde oss följe. Under vägen lade wi an wid et ställe, där en Angelok bor, men funno ingen, som oss höra wille. Anton och Assa hade öfwen varit på besök, och förkunnat Frälsaren för några upmärksamma åhörare. Wi funno några främmande i vårt hus, och sedan Ludwig hållit aftonandakts-stunden, talade jag än ytterligare med dem, hwaröfwer de mycket förundrade sig.

Den 4:de regnade det så starkt, at watnet, som under snön samlat sig, trängde sig och flöt igenom samns-tjocka muren *) in i min kammare. Följande dagar war det söga bättre, intil den 8:de, då jag åter kunde i luften torka mina gång- och säng-kläder, som redan blifwit aldeles möglade. Om aftonen kom Simeon med sit sällskap hem ifrån Kangerluarsfel, hwaräst wi efter vår första föresats hade ämnat bo. De hafwa gjordt besök i fyra hus, och där de varit öfwer natten, har Simeon hållit et tal til folket. De fleste hade ännu ingen ting hört om Frälsaren, efter de icke strepla omkring i landet, såsom många andre Söderländare. Sedan har en Angelok gifwit sig i färd med honom, och påstått, at människan har fem själar; och när en eller flera sluppo lös, förorsakade det sjukdomar, som han med sin konst kunde curera, i det han gjorde själen fast igen wid hennes boställe.

När

*) Murarna äro sammansatte af sten och jord-torf.

När S
trade sig
I arma
I sen
wane, a
ike mer
före, ty

Den
de besök
är här
Kysse,
sare an
gar, so
ärsillig
likandg
och tan
biwistat
inte nå
hörer

De
min st
funket,
af Klip
rörde.

D
bo su
med a

*)
tas, a
ståndet
börd a
trones

alt, n

besök, och åhörde flitigt, Frälsaren. Slutligen höll en föreläsning om den sista stund med mig folk.

När jag hållit än et tal till de yngre af Mansfolken gjorde jag dem att gå till en plats där de skulle höra. Där de varit på besök, och för upmärksamma åhörare. De i vårt hus, och sedan på den tiden, talade jag än om de mycket förut-

starkt, at vatnet, som jag tog sig och stötte igenom min kammar. Följande till den 8:de, då jag åter var i min och säng-kåder, som jag e. Om astone kom till mig ifrån Kangerluarfet, förefatt hade ämnat bo i hus, och där de varit hållit et tal till folket. De

ordet om Frälsaren, efter det, såsom många andre en Angelok gifvit sig i t, at människan har fem sluppo lös, förorsakade sin konst kunde curera, men wid hennes boställe.

När

atte af sten och jord-torf.

När Simeon hade vederlagt hans villo-mening, utträdde sig Angeloken på detta sätt: „Ack! med Eder, I arma människor, är ingen ting mer til görandes: I sen älsför et upföre, och derwid ären I redan så wane, at edra ansigten blifwit helt förstälda, och man icke mer känner igen eder. Jag åter ser alltjämte nedföre, ty dit wil jag hån: upföre wil jag icke komma.“

Den 10:de hade wi åter många besök. Ibland de besökande war och en Angelok; ty detta slags folket är här mycket allmänt. Jag tog dem in i mit lilla Kyrke, och sökte göra dem deras Skapare och Frälsare anammelig, i det jag upräknade de wälgärningar, som Han människo-slägtet bewisat. De hade ärsfulliga hemwisat och meningar, och woro allenast i likandgheten om tron på Jesum af enahande sinne och tankar. Om astone kommo tre andre och bewisade sammankomsten; likaleds infunno sig den 11:te några Dwinsfolk, som woro upmärksamma tillhörorer.

Den 12:te måste jag åter riswa up sten-golfwet i min stuga, och grafwat djupare, emedan taket war sunket, at jag ej mer kunde stå rak derunder. Swad af Klippan stack sig fram, det måste jag lemna öwid-rördt.

Den 13:de och 14:de hade wi åter besök af folk, som bo sju til otta mil härifrån. De åhörde allsammans med aftgifsande öron.

P 4

Den

*) Läs härjämte, hwad i 3 Boken, S. 36. 37. berättas, angående Grönländarnas meningar om hälen och tillståndet efter döden. För öfrigt är detta et wackert witness-börd af en Hedning, om en människas förändring genom tronens skådande på Jesum.

**) Detta är den allmänna Religion, som förlikts med alt, men icke med Frälsaren och Hans Rike.

Den 15:de höll jag Communion-förhöret med sår-
deles hjerte-fågnad. Communicanternas tårar wit-
nade om känseln i deras hjertan. Den 16:de samlade
de sig i min kammare, at afhöra et tal öfwer da-
gens lösen: Gud tänkte på Noach, som förestäl-
te, huru wi på denna öde-ort, kunne trösta oss deraf,
at vår käre Herre icke allenast tänker på oss, utan
och wil, efter sit löfte, wara oss långt närmare, än
fordombags, innan Han ännu blifwit människa.
Han har wäl i gamla Testamentet låtit bygga sig et
Tempel, som i Schönhet och prakt icke hade sin like i
werlden. Wille Han endast bo i sådana Tempel, så
woro wi illa deran i vår usla Grönländska kofa.
Men Han har, genom sin förnedring allt intill döden
på et kors, icke allenast wisat, at jordisk prakt icke
behagar honom, utan och förklarad, det Han har
lust at bo när de ödmjuka och fattiga hjertan. I kraft
af detta löfte, förwänta wi och i dag Hans nådiga när-
warelse i Hans lekamens och blods helga Sacramen-
te, ic. Sedan både wi honom med tårar om Ab-
solution, den wi och i trone undfingo af Hans genom-
stungna hand, och så låto wi bespisa oss med Hans
helga lekamen och Blod.

Den 17:de woro här många på besök. Jag pre-
dikade för dem öfwer denna Söndagens Evangelium,
och aflade derwid et fågnesamt witness-börd. Den
18:de hade wi åter besök. Somlige af detta folket
hade en winter warit wåre grannar wid Lichtensfels.
De woro den tiden tämmeligen nära på wägen, at gå
in uti Guds Rike; men hafwa åter lupit honom undan.

Den 20:de foro någre af våra Grönländskar ut,
at besöka sina bekanta, och på begäran förtäljde dem
något om Jesu lidande. Den

Den
Jag låt
upväcke
de tänke
de höre
beskrif
besynne
död, u
märkfa
hwad t

D
D
af-lade
lige sal
wändes
de dag
sunder

til Un
saren;
kunde
manse
för en
rat J
nom e
åter h
frist
wärm
kunne
up et
ken h
likaf

union-förhöret med sär-
 unicanernas tårar wita-
 etan. Den 16:de samla-
 t afhöru et tal öfwer da-
 i Noach, som förestäl-
 t, kunne trösta oss deras,
 mast tänker på oss, utan
 a oss länge närmare, än
 ännu blifwit människa.
 mentet låtit bygga sig et
 orakt icke hade sin life i
 t bo i sådana Tempel, så
 usla Grönländska foja.
 örnebring allt intill döden
 at, at jordiskt prakt icke
 förklarar, det Han här
 fattiga hjertan. I kraft
 i dag Hans nådiga när-
 blods helga Sacramen-
 nom med tårar om Ab-
 ndfingo af Hans genom-
 i bespisa oss med Hans

ge på besök. Jag pre-
 Söndagens Evangelium,
 mt witness-börd. Den
 Somlige af detta folket
 grannar wid Lichtensfel-
 n nära på vägen, at gå
 åter lupit honom undan.
 våra Grönlandsföro ut,
 å begäran förtäljde dem
 Om

Den 21:sta och 22:dra hade wi åter påhållningar.
 Jag låt Assa om aftonen läsa up Historien om Lazarus
 upväckelse, och frågade sedan Hedningarna, hwad
 de tänkte om detta stora underverk. Men de hade
 icke hört deruppå. Jag repade up det å nyo, och
 beskref dem undergöraren såsom Gud och människa,
 besynnerligen i Hans strax derpå följande lidande,
 död, upståndelse och himla-färd. Nu woro de up-
 märksamme, och förundrade sig storliga öfwer allt,
 hwad de hörde.

Den 23:de och 24:de blefwo wi åter igen besökte.

Den 25:te foro Anton och Ludwig på besök, och
 af-lade et witness-börd hos folket där å orten. Som-
 lige sade efteråt: nu förstå wi förstå, hwad med om-
 wändelsen menas. Wi hade här i dag och de följande
 dagar, äfwenwål några til åhörare i afton-andakts-
 stunden.

Den 1:sta Dec. foro några Bröder åter på besök
 til Umenak. Somlige begärde höra något om Fräl-
 saren; men efter de andre hade en hop gylleri före,
 kunde de ej mycket tala. Wi hade ock besök af några
 mansfolk, hwaribland en, som jag en gång botade
 för en arm-flada, begärde något för vår rese-kam-
 rat Jfferok, som har en stor böld. Jag sticade ho-
 nom et drag-plåster, hwaraf bölden har öpnat sig och
 åter helnat. Jag måste som oftast gå ut at hämta
 frisk luft, emedan min boning är mycket suktig. Jag
 värmer honom wäl med twänne lampor; men de
 kunna icke fördrifwa suktigheten: och då jag tänder
 up et talg-ljus, så slottnar det strax ut. Wäberle-
 ken har på någon tid warit owanligt lugn och warm,
 lika som den icke wore på Grönland. I min boning
 rörs

rörs all ting af smått kryp; och allt hvad af Skinn är, förderfwas af mögel. Med Sjäfl-fångsten går det dåligt. Fiskning och bår-samlande är vårt bästa närings-fång.

Den 7:de och 8:de hade wi besök från Norr och Söder. De gingo och med i sammankomsterna. Det stora is-fältet, som kommer östan ifrån och stryker Statenshus förbi, låt se sig på nära håll, men icke ännu Sjäflarna, hwilke med besamma plåga anlånda. Ända til den 14:de hade wi alla dagar besök. Så snart wi åter woro utan främmande, höllo wi den hel. Nattwarden. Grönlandarna hafwa någon tid mycket blifwit plågade af hosta och sidostyng, hwilket dock, genom nyttjandet af de få bote-medel, som jag har, medelst Guds wålsignelse snart åter hämmades. Wid det wackra wådret for jag tre dagar å rad, ut på jagt, men seck ingen ting, icke ens snö-ripor, emedan här ligger söga snö. Annars hade wi nästan hwar dag besök.

Den 21:sta gaf jag mit hus-folk en måltid af en Sjäfl, och talte derwid öfwer denna wers:

„Der edle Hirte, Gottes Sohn, von Ewigkeit
verliebt,

Verleß sein Reich, verbarg die Cron, und
ging herum betrübe:

Er ging und sucht aus Lieb und Pein, mit ängst-
lichen Gebährden

Sein arm verlohrenes Schäflein, das sich ver-
irrt auf Erden..”

Om aftonen höll Simeon andakts-stunden. Och så slöto wi den kortaste dagen, som dock är märkeltigen längre här, än i Ny-Herrnhut och Lichtensfels.

Den

och alt hvad af Sinn är,
Sjåhl-fångsten går det
mlande är vårt bästa nå-

besök från Norr och Ed.
ammantkonsterna. Det
stän ifrån och stryker
på nära håll, men icke
detsamma plåga anlända.
alla dagar besök. Så
mande, höllo wi den hel-
a hafwa någon tid myc-
och sido-styng, hwilket
så bote-medel, som jag
se snare åter hämmades.
ag tre dagar å rad, ut på
cke ens snö-ripor, eme-
Annars hade wi nästan

us-folk en måltid af en
er denna wers:

es Sohn, von Ewigkeit
verliebt,
verberg die Cron, und
herum betriibt:
ieb und Wein, mit angst-
hen Gebehrden
schäffelein, das sich ver-
ert auf Erden.,,
ndachts-stunden. Och så
som dock är märkeligen
ut och lichtenfels.

Den

Den 22:dra kommo två Män ifrån Umenak, och
sade, at de wille höra något godt. Jag höll predi-
kan öfwer Johannis witnes-börd om ensödda Sonen
af Fadrenom, full med nåd och sanning. De woro
oc med wid Itanien, oc hörde derpå. Efter den-
samma begynte Grönländarna på at sjunga Jul-wer-
ser, hwarwid de främmande woro mycket agtigifwande.

Den 24:de höllo wi Julnatts-wakningen med en
angenäm Jule-sjungning, och läste Historien om wårs
Herras födelse. Sedan et tal war hållet, föllo wi
på knä och tillbådo Gud-människan, Jesum Christum.
Derwid woro oc två främmande tillstädes, hos hwil-
ka det tyktes göra stort inträde.

Den 25:te höltes först Högtids-predikan, och sedan
gaf jag mina Grönländare en kärleks-måltid med lo-
fada gryn. Efter wår bucht blifwit aldeles öfverrand
med is, och wädret war stormigt, så at ingen Kajak
kunde komma ut eller in; så tilbragte wi helgdagarna
för oss helt allena, uti saliga prediko-tal, sjungning och
samtal öfwer wår kära Herras mandoms-anammelse.

Den 29:de buro någre sina Kajaker öfwer land til
et annat watern, där de fingo två Sjåhlar.

Den 31:sta höro wi detta året med tackfågning och
bön.

§. 4.

Den 1:sta Januarii 1766, höll jag i sammantom-
sten et tal öfwer namnet Jesus. Denna aften blef-
wo wi en behjmerlig lust-syn warse. Aften-stjärnan
hade wid uppgången en owanlig storlek. Til Papnan
såg hon ut som et korß med blodröda strålar. Ingen
af oss hade nånsin sedt henne sådan.

Den

Den 2:dra och 3:dje woro Anton och Assa på besök. De singo höra hwarjehanda sällsamma Historier, af Angelokerna sig förtäljas. „En af dem stal i en wäder-hwirlfel hafwa blifwit kastad ut på sjön, och utur watnet hörde förfärliga röster. På et annat ställe stal, under det äfwen dylika röster kommo utur watnet, en stor sten hafwa rullat ned på hans hus: Angeloken har mål härat deremot, men det har ingen ting hulpt. Andteligen stal en af dem hafwa gutit tranen under lampan, på det stenen icke måtte se, hwaräst huset är; och då stal han hafwa blifwit ligande. En annan Angelok stal wid et stort simnande is-berg hafwa stutit efter en fogel, men i dess ställe träffat is-berget, hwilket deruppå ramlat ned och förorsakat sådqn rörelse i watnet, at många af hans sällskap kastats öfwer ända, dock utan skada.„ Sedan den 4:de, då isen af wädret blef flingrad, började Grönländarna åter på, at besöka oss. Någre, som i längre tid hafwa kânt och hört oss, woro wänlige och upmärksamme.

Den 10:de fickades mig tre harar ifrån en Grönländare af vårt rese-sällskap, hwilken är hemma i Onarok, otta mil härifrån. Jag hade en stark Catharrhal-feber med tand-wärt, som mycket afmatade mig.

Den 13:de foro Anton och Assa, och den 14:de äfwen några Enstrar, på besök.

Den 15:de woro fyra Mån hos mig, som hålbre welat höra talas om trån och stora städer i vårt land, än om himmelriket. Ifrå den 17:de til den 20:de regnade det och war stark sunnan-blåst. Snön gick nästan aldeles bort, och watnet trängde sig in i vårt hus.

Wi had
så wack
torfa m
gen wan
ferverad
plår wa
alt til d
nen tag
jag nytt

De
pet här

De
och om
Deriwit
ej kund

De
dan-wir
helfwa
wille si
Jag ha
kunde e
na Gr
förråd
lor wa

D
stf.
hade h
hade f
fort är
J mel
bortåt

Anton och Ussa på be-
 handa sällsamma Histori-
 älljas. „En af dem stal
 blifwit kastad ut på sjön,
 lliga röster. På et annat
 dyliga röster kommo utur
 rullat ned på hans hus:
 remot, men det har ingen
 l en af dem hafwa gutit
 det stenen icke måtte se,
 al han hafwa blifwit lig-
 stal wid et stort simman-
 en fogel, men i dess ställe
 uppå ramlat ned och för-
 t, at många af hans säll-
 utan stada., Sedan
 et blef stigrad, började
 esöka of. Någre, som i
 hörde of, woro wänlige
 tre harar ifrån en Grön-
 p, hwilken är hemma i
 in. Jag hade en stark
 värt, som mycket afmat-
 och Ussa, och den 14:de
 söf.
 än hos mig, som hålbre
 stora städer i vårt land,
 17:de til den 20:de regna-
 stift. Snön gick nästan
 ängde sig in i vårt hus.
 Wi

Wi hade och dertfore ej många besök. Den 23:de war
 så wacker dag, at jag åter en gång kunde på tafet
 torfa mina gång- och säng-kläder. Men följande da-
 gen war åter stormaktigt och regn-wäder. Jag ob-
 serverade, at upfloden kom långt sednare, än wanlige
 plår wara; ty den 16:de war fullmåne, och floden steg
 alt til den 29:de, då hon annars plår falla, när må-
 nen tager af. Wi hade i dessa dagar söga besök, och
 jag nyttjade tiden, til at öfversätta något.

Den 2:dra Februarii woro 3 Männer utur ganska-
 pet här i prebikan.

Den 4:de kom åter mycken drif-is söderifrån,
 och omsider täppte igen alla in- och utgångar för of.
 Deriwid regnade det så starkt, at wi för taf-dropp skull
 ej kunde hålla någon sammankomst.

Den 8:de stigrade och fördref wäl en stark nor-
 dan-wind den is, som war utan för buchten; men i
 hetswa buchten frös det desto starkare til, och de som
 wille sitta på isen, kunde för kölben ej länge hålla ut.
 Jag hade wäl i höstas köpt af de Wisda alt hwad jag
 kunde öfverkomma, och dermed hitintil bisprungit mi-
 na Grönländare under deras trångmål; men då detta
 förråd nu måst är alt, måste Ulter, sögräs och mus-
 lor wara deras måsta föda.

Den 11:te kommo någre Bröder hem ifrån et be-
 sök. De hade träffat några begärliga åhörare. De
 hade hem tre harar med sig, hwilka för en ros-fogel
 hade frupit och gömt sig under stenarna. Kölden höll
 fort ända til den 22:dra, då det töade utan at regna.
 I medlertid hade wi haft söga besök, och hela tiden
 bortåt gjordt of något til gods dermed, at wi läste
 något

något utur Nya Testamentet, och beröfwer hållit nyttiga samtal.

Den 24:de kommo några qwinsfolk på besök, och blefwo qwar öfwer natten. Hvad de hörde, angående omvändelsen, det wille de icke förstå sig uppå.

Den 3:de Martii, gick jag med några Bröder öfwer isen, at besöka våra grannar. Men wi träffade bara några gamla gumnor hemma; de öfrige woro bortfarne til et bants-lag.

Den 6:te kommo några Kajaker sjöleds och några qwinsfolk land-wägen, och hade Angmarset til försälgning; men foro snart åter hem igen.

Den 12:te foro Anton och Assa åt Lunnuliarbik, och Ludwig til Kakortok-fjärden, at besöka sina arföwanter. Den sidsnämde hade om aftenen hållit et tal där i huset. Då det war slutadt, kom ortens Angefok, at curera en sjuk för sidoskyng. Sedan alla lampor woro utsläckta, ropade Ghycklaren, under wanligt trumlande och skriande, på sin Lörngak eller umgångs-anda. Denne kom med et gny, och frågade först, hwad för främmande folk där woro, han kände dem icke? Ludwig swarade: wi känne icke heller dig; ty wi hafwe en annan Herr. Det wet jag, sade Lörngaken, eller fast mera, Angefoken. Derpå låto åtskillige röster höra sig såsom främmande språk, dem ingen annan kunde uttyda, än Angefoken. *) Någre af dem, som bo därstädes, fölgde med oss hit hem, och deribland äfwen denne omnämde Angefok. Då han seck se, huru jag förbant ens hand

*) Huru derwid tillgår, är utförligen omtalt i 3 Boken, §. 41.

ter, och deröfver hållit myt-

gra qwinsfolk på besök, och
Hwad de hörde, angå
ville de icke förstå sig uppå.

Jag med några Bröder öf-
grannar. Men wi träffa
mor hemma; de öfrige wo-
ag.

re Kajaker sjöleds och nå-
n, och hade Angmarset til
ärt åter hem igen.

och Asa åt Lunnuskarbit, och
en, at besöka sina anför-
hade om astone hållit et
war slutadt, kom ortens An-
öde sido-styng. Sedan alla

ropave Gynslaren, under
iande, på sin Torngak eller
kom med et gny, och fråga-

mande folk där woro, han
swarade: wi känne icke hel-

mnan Herr. Det wet jag,
mera, Angekoken. Der-

höra sig såsom främmande
kunde uttyda, än Angeko-

som bo därstädes, fölgde
bland åfwen denne omnäm-

de se, huru jag förbant ens
hand

är utförligen omtalt i 3 Bo-

hand med något plåster, wille han ock hafwa et plå-
ster åt sin far, som har illaka fötter. Jag sade: är
du en sådan Mästare, som kan bota sido-styng, hwi
curerar du då icke din faders fötter? Han stämdes
och teg stilla.

Den 18:de kognmo två båtar ifrån Umenarsoak,
och flogo up sina tält hos oss. Männerna besökte mig
i min stuga. Jag båd til, at ställa dem Frälsaren
rätt kärleks-full före; men där war icke någon böjelse,
icke ens at blott höra derpå: och en af dem, som gaf
någon liten akt derpå, sade rent ut, at han icke wille
tro sådant, utan förblifwa hwad hans förfäder warit.
Här war ock en Man, som redan bode någon tid hos
sina slägtningar i Ny-Herrnhut; men han war så sin-
nad, som de andre. I gemen har jag obserwerat,
at de än öfrige Hedningar i denna Trakt, hwarifrån
Församlingen i Ny-Herrnhut och Lichtensels samlat
sina flesta ledamöter, hafwa satt sig på den fot, at
stå emot och ej låta några rörelser hos sig upkomma.
Til den ändan äro de deruppå betänkte, at ynglingar
ej allenast skola taga två hustrur, utan ock tre til
fyra, emedan de härigenom aldrum äro afhållas, at
nånsin omwända sig; ty de skämmas sedermera, at
nalkas sina troende landsmän och slägtningar. Här
blifwer altså den, som har allenast en hustru, såsom
en fattig och slåt förwårsware föraktad. I så måtto
bjuder mörkssens förste til, at åfwen genom hwarje-
handa andra medel behålla sit i fred, til dess den star-
kare tilkommer, och tager honom rofwet ifrå.

Den 20:de foro alla dessa inännistor åter sin väg-
Ingen af dem har låtit se sig i våra sammankomster;
när jag wille besöka dem i deras tält, lagade de så,
at

at de på godt maner kunde komma ut. I Tunnus
liarbit hafwa de tagit en gammal Anke af daga.

Den 23:de foro tre båtar med Grönländare här
förbi, hwilke hos våra Grannar varit på gästabod.
Motwinden nödgade dem, at om astone taga sin
tillflykt till oss, då vårt hus blef fullproppadt med folk.
De woro wäl mågta wilde, dock lät jag vår Anke
hålla et tal till dem. Han talte om de människors
osaliga tillstånd, hwilka icke kånna sin Skapare och
Frälsare, som dock gifwit dem lifwet och allt godt.
Derestefter talte och jag derjämte med dem.

Den 24:de och de följande dagar af Marter-wo-
cken, läste och betraktade wi, uti våra sammankom-
ster, wår Herras Passions-historia, tillika med
Hans sista tal.

Den 26:te kommo fyra båtar, och slogo up sina
tält hos oss. De fly för isen, som till stor mängd
förmenes komma ifrå söder. Somlige af dem bivi-
stade våra sammankomster.

Den 27:de begingo wi den hel. Communionen,
och tillbragte de följande dagar uti saliga Passions-
betraktelser.

Den 30:de både wi Påst-liturgi i vårt hus.
I sammankomsten lästes och betraktades Historien
om vår kära Herras upståndelse. Om astone gaf
jag allt mit husfolk en kärleks-måltid. De sista otta
dagar i denna månad, har varit ganska wacker warmt
wäder, så at här ligger denna tiden mindre snö,
än annars i början af Junii månad wid lichtenfels.
Utän för darna ligger drif-isen; men emellan desam-
ma är rent och lugnt far-watn.

Den

Den
i winter
närmare
insunno sDen
besök i R
ma åhör
jag såge
honom.på besök,
wackra n
flyttat lå
wårt wi
göra oss
sedt denresa söde
och mån
till rese-
nan-blåst
äter dret
upfåt.Den
som me
B. 9:
öfwergå
Sept. 6
och desu
går kom
sig med
wille re

Tred

and. Förefättning:

Komma ut. I Tunnus
mal Angelot af daga.
med Grönländare här
när varit på gästbod.
at om aftonen taga sin
fullproppadt med folk.
dock låt jag vår Anron
talte om de människors
känna sin Skapare och
em lifvet och alt godt.
te med dem.
e dagar af Marcer-wee
uti våra sammankom-
s-historia, tillika med

åtar, och slogo up sina
n, som til stor mängd
Somliga af dem bivi-

Den hel. Communjonen,
ar uti saliga Passions-

liturgien i vårt hus,
h betraktades Historien
dessa. Om aftonen gaf
måltid. De sista otta
it gansta wacker warmt
enna tiden mindre snö,
månad wid lichtenfels.
13; men emellan besam-

Den

3 St. Resan åt Söder. §. 4. 241

Den 5:te April kommo någre Grönländare, som
i winter ofta hafwa besökt oss, och wilja nu hålla sig
närmare intil oss, och slogo här up sina tält, samt
insunno sig flitigt i sammankomsterna.

Den 9:de kommo Anton och Assa hem ifrån et
besök i Kakortok. De hade sunnit några upmärksam-
ma åhörare. Men en deribland hade sagt: „Om
jag såge Frälsaren med ögonen, så wille jag tro på
honom.“ Nu för tiden kommer sällan någon til oss
på besök, emedan de fleste af våra Grannar, wid den
wackra wäderleken, hafwa öfwiergåfwo sina hus, och
flyttat längre in i buktena. Wi öfwiergåfwo den 13:de
wårt winter-hus och togo vårt tilhåll i tält, för at
göra oss färdiga til återresan. Jag hade gärna be-
sedt den märkwärbiga orten Onarok, en god dags-
resa söderut härifrån, hwaråst två warma källor äro
och många Grönländare bo, och jag gjorde mig der-
til rese-färdig; men emedan snö-wäder och sedan sun-
nan-blåst med regn inföll, hwarigenom mycken is
åter drefs in emellan åarna, så måste jag ändra mit
upfåt.

§. 5.

Den 21:sta April, då lösen war denne: Efter
som molnskyn hof sig up, så foro de, 2c. (4 Mos.
B. 9: 17.) begåfwo wi oss på hem-wägen, och
öfwiergåfwo denna plats, som wi sedan den 6:te
Sept. bebodt. Vår hus-gäst Tekkajat sels femte,
och desutom en man Tekkat med sin hustru, som i
går kommo til oss, och två ogifta quinsfolk, begåfwo
sig med oss på resan. Två andre båtar, som också
wille resa med, blefwo där ännu qwar, för at i
Tredje Bandet. A lika

Uta affte afhämta en annan Familja. Wi hade så mycken is at genomfara, at wi näppeligen kunde slipa fram. Wi foro åter igen genom det stora Sundet Nerissoak, och kommo wid god wäderlek til Pudset, otta mil ifrå vårt hus. Här funno wi redan mycket mer snö, än på den orten wi bodde; och därefter beslöto wi, at blifwa här til månans slut, emedan längre i Norr torde ligga än mera snö.

Den 23:de seck jag af dagens lösen: Blif en fränling i desso landena, och jag skal wara med dig, och wälsigna dig, (1 Mos. B. 25: 3.) en märkelig hugnad, i anseende til mit wilstande här tilldags på denna Trakten.

Den 24:de for jag in i sjården Tunnulliarbit. Det bar ungefär sex mil Norrut, alt för et emellan dar och holmar. Under wågen stötte någre Kajaker til oss, som welat besöka mig i Kangingoak. De fölgde med oss til Narksat, hwaräst folket undstod oss wänliga. Jag höll om aftonen et tal för dem öfwer den wersen: „Af kärlek hafwer Du til mig J nöd och död Dig gifwet; På forset låtte hänga Dig Som tjuv, at mista lifwet, &c.“

Den 25:te gick jag litet omkring på landet, at taga sjården i närmare ögnasikte. Juggången til den samma är smal, och inuti är han mycket widsträckt, men war nu aldeles tilfrusen. Om aftonen höll Anton en sammankomst, och talte om den andeliga döden, och dess fölgder.

Den 26:te besåg jag det jämna fältet, hwarpå en plats särdeles utmärkte sig, hwilken såg ut som en de gamla Norrmännens åkermark; men af et hus såg jag

jag inte andakte ne och onda A

De Norrm rie två wid fot Capell. bredt; Den a alnar hwarke Grönlé plats,

D Grönlé ické län ligo sa bärarn med of

D stora emillan renhu ta båta dem n war E len ifre ter rye öfwer,

jag

an Familja. Wi hade så
wi näppeligen kunde slippa
genom det stora Sundet
bid god väderlek till Puds
s. Här funno wi redan
orten wi bodde; och der-
år til månans slut, eme-
ga än mera snö.

f dagens lösen: Blif en
a, och jag skal vrara
dig, (1 Mos. 25: 3.)
rende til mit wistande här.

i sjärden Tunnuliärbil.
lorrut, alt för et emellan
ågen störte någre Kajaker
mig i Rangingsoak. De
k, hwaräst folket undsä
afstonen et tal för dem öf-
lek hafwer Du til mig J
Då forsket låtte hänga Dig
26.

omkring på landet, at ta-
sikte. Ingången til den
är han mycket widsträckt,
n. Om afstonen höll Ans
talte om den andeliga dö-

vet jämna fältet, hwarpå
sig, hwilken såg ut som en
ermark; men af et hus såg
jag

jag intet mer, än en sten-höp. Om afstonen höll jag
andakts-stunden, och talte om Jesu födelse, lefwet-
ne och lidande, til at frälsa människorna ifrån den
onda Andans tråldom.

Den 27:de gick jag med en Goffe til et ställe, där
Normännerna fordom hafwa bodt. Där hafwa wa-
rie två byggnader. Den ene ligger på en klippa
wid foten af et högt berg, och tyckes hafwa varit et
Capell. Rummet är inuti 8 alnar långt och 4 alnar
brede; men murarna äro ännu allenast en samn höga.
Den andra byggnaden ligger längre ned, och har 12
alnar i längden och sex alnar i bredden. Man ser
hvarken kalk eller mull emellan stenarna af muren.
Grönländarna hafwa deraf gjordt sig en begravnings-
plats, och dertil nyttjat gamla murens stenar.

Den 28:de foro wi til vårt tält tillbaka. De
Grönländare, som tid efter annan ankommit, hade
icke långt ifrån oss slagit up sina tält, på deras wan-
liga sammelsplats i Luktutok. De två qwarblefne
båtarna woro ock anlände, hwilke resolverade at fara
med oss; så at wi nu allesammans utgjorde sex båtar.

Den 29:de dref en stark nordan-wind isen utur den
stora sjärden Ikkersoak, som ligger framför oss, in
emellan darna, och tillstängde oss wägen. Ifrån Ste-
tenhubs och Cap. Sarewells Trakten, ankommo ot-
ta båtar, som äfwen ämnade sig åt Norden. I bland
dem war en Man, hwars son hade haft til hustru
war Elisabeth, som i sin barndom blef 1747 bortstu-
len ifrån Ny-Herrnhut. En Sjähl har i denna win-
ter ryckt omkull och kommit honom om lifwet; hwar-
öfwer, såsom ock öfwer barnet, hwilket modren be-
hållit

Hållit hos sig, den gamle mannen war ännu albeles otröstelig. Elisabeth hade welat fara med honom; men hennes moderbroder har med wåld hållit henne tillbaka. När detta följe war stigit i land, satte de gamla gummor sig tillsammans, och höllo en god timme klago-gråt öfwer den döda, och hundarna understodde sorg-musiken med sit tjustande.

Den 30:de kommo någre af denna lands-trakt på besök, dem jag sökte förkunna Frälsarens människö-kärlek; men de åhörde mig med mycken kallförsinnighet. Anton besökte sina bekanta här i någden, och hade gärna tagit med sig en Gosse, som är hans slägtunge; men kunde ej förmoda hans andra slägtingar, at släpa honom isfrå sig.

Den 2:dra Maji begåfwo wi oss på wägen, at fortsätta resan. Efter den store fjärden Jtterfoat ännu war fullproppad med is, måste wi söka oss en annan wäg, än den wi woro komne, närmare åt hafssidan. Wi kommo nära intil fasta landt-isen Sermitstallik.

Den 3:de lågo wi stilla. Härifrå Granskapet stötte ännu otta båtar til oss, och wi woro nu tillsammans fjorton båtar. Efter wi fingo weta, at wägen til smala land-strecket Jettiblik, där man här båtarna öfwer land, war ännu tillfrusen; så togo wi den 4:de wår wäg wäst-syd-wäst om det stora Nåset Tunarsoak, och hunno före middagen til wästliga hufen Agtorårset. Landet på södra sidan, den wi passerade, är ganska brant, och har icke et enda ställe, dit man wid stark blåst kan begifwa sig i säkerhet. På andra sidan om hufen delte sig wår lilla flotta.

Some

Somliga
sursak,
söne haf
Grönland
mig med
til den
dare någ
ren beha
siga gep
datts-stu

Den
men fing
gen. C
säker ha
med et
wår nöd
wåder,
goit tal
säsom n
slagna t
nan-stor
spräng
stiga w
ärkände
shymerli
drabbat
delsen
Här lå
gars ti
blef ga
gen, so
Nu wa

annan var ännu aldeles
welat fara med honom;
r med wåld hållit henne
var stiger i land, satte de
ns, och höllo en god tim-
da, och hundarna under-
jutande.

e af denna lands-trakt på
na Frälsarens människa-
ned mycken kallförmåhet.
här i någden, och hade
som är hans slägtunge;
ndra slägtingar, at släp-

o wi öf på wägen, at fort-
e sjården Juckerfoat äm-
måste wi söka öf en an-
ornne, närmare åt haf-
til fasta landt-isen Ser-

u. Härifrån Granskäpet
och wi woro nu tillsam-
wi fingo weta, at wägen
t, där man bär båtarna
sen; så togo wi den 4:de
det stora Nässet Numar-
agen til wästliga hufen
dra sidan, den wi pass-
har icke et enda ställe,
begifwa sig i säkerhet.
delte sig wår lilla flotta.
Some

Somliga stadnade där öfvar; wi foro vidare til Tes-
sursak, hwaräst Holländska köpmans-Keppen til-
före haft en hamn. Wi sunno här ännu et bebodt
Grönländskt hus. En Man derifrån hämtade hos
mig medicin för sina ögon. Wi blefwo här liggande
til den 12:te. I medlertid sångade wåre Grönlän-
dare några Sjäklar, och jag böd til at göra Frälsa-
ren behagelig för här warande inbyggare, men sam-
siga gebr. För wårt folk höll jag alla aftnar en an-
dachts-stund i tältet.

Den 12:te begäfwö sig wåre Nie båtar på wägen;
men fingo snart starka wäder-pussar ifrån de branta ber-
gen. Efter wi nu ingenstäds kunde landa och finna
säker hamn, förehöll jag min låra Herrd, som ju
med et ord kan styra wädret, i barnsliget förtroende,
wår nöd. Wi fingo öf genast et lugnt och wacker
wäder, och kommo til några små öar, Rittiksim-
goit kallada, på hwilka de resandes samlingsplats är;
säsom wi jämwäl redan sunno där för öf några up-
slagna tält. Strax derefter fingo wi en häftig sun-
nan-storm med regn. Då vinden war som starkast,
språng han i en höj åt wäster, och under denna ha-
stiga wänning kastade några tält öfwerända. Jag
ärkände nu med blygsel och förödmjukande, säsom en
synnerlig Guds wälgärning, at detta wädret icke
drabbade öf, då wi ännu woro på sjön; ty i den hän-
delsen hade wi alle samman ofelbart blifwit borta.
Här lågo wi för motwind, snö och regn full, i 12 da-
gars tid. Isen drefs in emellan öarna, och sjön
blef ganska orolig, hwar af de stora flytande is-ber-
gen, som stötte på botten, med stort bråk brusto sönder.
Nu war förhoppningen förbi, at kunna fånga klapp-
mössor;

mössor; ty detta Sjäht-laget fångas på isen. Grönlandarna bruka derwid följande list. De smyga sig fram emellan is-slingorna, och när de ej mer kunna wara dolde, göra de allehandra rörelser, och gifwa et låte eller röst ifrå sig, sådant som Agluit eller svärd-fiskar, hwilke äro Sjähtlarnas fiender. Sjähten, som nu icke mer wägar sig ner i watnet, retirerar sig än längre up på isen, låter hinniga tårar falla ut ögonen, och drar öfwer besannade klappen eller mössan, som sitter i hans panna; då Grönlandarna sedan med harpunen kunna lasta honom. *)

Den 16:de blef jag angripen af en häftig ledvärmt, så at jag icke kunde röra mig, och Grönlandarna blefwo om mit lif bekymrade. Trälsåren wälsignade de botemedel jag brukade, at jag den 18:de kunde åter stå up, och för mina Grönlandare hålla högtids-dags predikan öfwer Apost. G. 2. om den 2:de Andas utgjutelse. Men då jag följande dagen åter förtylde mig, öfwerföll mig i hast en sådan ande-räppa, at jag ej wetste annat, än jag skulle quädfwas.

Den 23:die gjorde jag, efter öfwerståndens sjukdom, besök i alla tälten. Hwar man gladde sig, at åter få se mig. Om aftonen höllo wi under bar himmel en sammankomst, hwarwid dock så, utom våra Grönlandare, insunno sig.

Den 24:de om morgonen, floctan wid pass fyra, begaf sig hela Caravanen, som bestod af 40 båtar, på resan; men för den häftiga blåsten skull kunde wi icke taga genaste vägen til berget Sunat, dit wi hade

*) Andra sätt, at fånga sjähtar, kunna ses i 3 Boken, s. 10, 11, 12.

hade fyr-
wärt fol-
kring en
man ärn
ställen,
fallade
26:te, o
leds mel
öster.
ning; s
fist eller
härde b

Den
nåt; de
Det wa
ro berg
två sar
den S
gades b
gick bus
Wi for
för hwi
de öf p
ket, so
och lofr
quar.
medler
fingo b
upmär
som d

D
nu no

fångas på isen. Grön-
de list. De smyga sig
och när de ej mer kunna
a rörelser, och gifwa et
som Agluit eller swår-
as fiender. Sjählen,
ner i watnet, rellrerar
r ymniga tårar falla ur
minna klappen eller mös-
; då Grönländarna se-
a honom. *)

tripen af en hästig led-
a mig, och Grönländar-
ade. Frälsaren wälsig-
e, at jag den 18:de kun-
Grönländare hålla hög-
ost. G. 2. om den 1.
jag följande dagen åter
i häst en sådan ande-
än jag skulle qudfwas.
efter öfwerständens suk-
var man gladde sig, at
höllö wi under bar him-
did dock så, utom wåra

flockan wid påß fyra,
som bestod af 40 båtar,
i blåsten skull kunde wi
berget Sunåt, dit wi
hade

klar, kunna ses i 3 Boken,

hade fyra mil. Somlige foro dock genwågen; men
wårt folks 17 båtar togo en otta miles krotwäg om-
kring en stor S, och kommo om astoneu til det ställe
man ärat sig. Under wågen träffade wi tålt på try-
ställen, hwilka söngo de resande til åhra, så at det
skallade i bergen. Wi lågo här stilla den 25:te och
26:te, och försågo oss med Sjählar och siff, samma-
leds med Angelike-sjählar och rötter af hwarjehanda
örter. Jag fick ock et par End-ripor til min förfri-
ning; sedan jag i många weckors-tid haft hwarken
siff eller kött, och behjelpit mig blott med gryn och
hårde bröd.

Den 27:de s. ro tre wåra båtar sin wäg ifrå Gu-
nåt; de öfrige hade farit in i fjärden til at roa sig.
Det war lugnt wäder, men tjock dimba, tils wi wo-
ro berget Torngarsfuk förbi, och kommo midt före de
två farliga uddarna Serchär wid den stora is-fjär-
den Sermeliarsok, hwaråst wi på bortresan nöd-
gades blifwa så länge liggande. Winden, som här
gick bus åt landet ifrå sjön, stassade oss nog at gåra.
Wi kommo dock lyckligen förbi dessa farliga uddar,
för hwilka alle Grönländare grufwa sig; och wi lågra-
de oss på fasta landet wid Sermeliarsok. Af det sol-
ket, som på wår hitresa hade här så flitigt besökt oss,
och lofwat at fara med oss, sunno wi nu ingen mer
qwar. Wi uppehöllö oss här til den 30 Maji. I
medlertid hunno någre qwar-blefne båtar up oss. Wi
fingo besök af denna ortens Grönländare, som med
upmärksamhet åhörde och förundrade sig öfwer det,
som dem sagt blef.

Den 31:sta fortsatte wi resan wid tjock tåkn och ån-
nu nog orolig sif, passerade det stora berget Kingit
torsoak,

sofsat eller Cap:Comfort, och kommo sedan ut bättre förvatt emellan darna. Utur is-buchten Ser: melit war ännu ingen is fram-kommen. Om aftonen, sedan wi i dag lagt 12 mil til rygga, anlände wi til Friedrichshaab. Hwar man sågnade sig öfwer wår öförmobada ankomst.

Den 3:de Jun. kommo än flere båtar efter. Somlige Grönländare, som farit med oss och welat blifwa boende hos oss, ändrade sit upfat, och blefwo här qwar.

Den 4:de lade wi derifrån och foro vidare. Sedan wi lagt sex mil til rygga, och hunnit til Is-blindan, måste wi för regnet full slå up wåra tält; och blefwo här liggande til den 6:te, då wi wld helt lugnt wäder, men swellande sjö, rodde oss tre mil fram på öppna sjön förbi Is-blindan, och kommo åt Lichtensfels på fyra mil när. Emot aftonen mötte oss tre båtar, som dro derifrån; de sågnade sig hjerteliga öfwer wår ankomst. Emedan wåre andre två båtar, tillika med Tektajaks, wille här på en stor ö förse sig med lifs-medel, for jag den 7:de med min båt ensam förut, och anlände lyckligen til Lichtensfels, wåra Bröder och Syster, som sedan wår afresa alsintet hörde af-oss, til så mycket större sågnad, som det sedde albeles öförmobadt.

Til slut Kristwer Missionären så här:

„Jag tackar min kära Herr, för det Han på denna resa ledsagat mig och de mina med sin Nåd, genom sina hel. Englar bewarat oss för alla olycks-händelser och skador, och förnämligast i nåde afwändat alla själa-skador, som mine Grönländare, och i synnerhet

nerhet u
sida. Ha
men Ha
anträdan
oss, och
refas m
at de l
wara u
Guds
sina eg
sig i n
faren.
wer, at
stat och
torde h
tas pr
omillig
nes-bör
berwis,
wen re
mit, o
betänke
gått til
na kor
wi ha
welat
Kajar
ländar
och w
tiden,
rit fru
oss hö
nerhet

et, och kommo sedan ut
na. Utur is-buchten Sees
fram-kommen. Om afst
12 mil til rygga, anlände
Hvar man sågnade sig öf
nst.

än flere båtar efter. Com
t med öf och welat blifwa
sit upfåt, och blefwo här

redan och foro vidare. Se
na, och hunnit til Is-blind
Kull stå up våra tält; och
6:te, då wi wid helt lugne
rodde öf tre mil fram på
1, och kommo åt Lichteus
not aftenen mötte öf tre bå
sågnade sig hjerteliga öfwer
äre andre två båtar, til-
här på en stor S förse sig
n 7:de med min båt ensam
en til Lichtenfels, våra
sedan wår afresa alsintet
örre sågnad, som det sked.

Missionären så här:

Herra, för det Han på
och de mina med sin Nåd,
varat öf för alla olycksbän-
nämligast i nåde afwändet
Grönländare, och i syn-
nerhet

nerhet ungdomen, ibland de Wilda hade kunnat
lida. På frestelser har icke varit någon brist;
men Han har efter sit löfte, som Han wid resans
anträdande gaf öf af 1 Mos. 28: 15., förwarat
öf, och hulptit alla hit tillbaka, ja äfwen låtit denna
resas mångahanda omständigheter tjena dem dertill,
at de lärde långt högre värdera den nåden, at
wara utwalde af Hedninga-hopen, och förde til
Guds folks gemenskap; at de lärde bättre inse
sina egna brister och skröpligheter, och låtit föra
sig i nogare bekantskap med den korrsåstada Frö-
saren. Jag blygs och harmas wäl mycket deröf-
wer, at icke alt det kunnat uträttas; hwad jag öns-
skat och ämnat, och mine Bröder af denna resa
torde hafwa wäntat; men måste dock til min Her-
ras pris bekänna, at Han wid all de Wildas
owillighet, ja widrighet, bekänt sig til wårt wit-
nes-börd, kraftigt öfwertygat mången själ, och til
bevis, at det icke skat blifwa aldeles fruktlost, äf-
wen redan skänkt öf några, som med öf hittom-
mit, och gifwa godt hopp om sig. Och när jag
betänker, huru det ifrå denna Missionens början
gått til; huru många swårheter wi sunnit, at kun-
na komma de Wilda på hjertat; huru många år
wi hafwe måst wänta tils allenast en enda själ
welat omwända sig; huru Förstlingen Samuel
Kajarnaks resa och witness-börd ibland Söder-
ländarna, förorsakat i längden en owäntad nytta
och wälsignelse; och huru Guds ords säd ifrå den
tiden, aldrasörst efter många år, gått up och bu-
rit frukt hos de flesta Grönländare, som här hos
öf hörde Evangelium: så kan jag sätta den säkra
lit

Hitt och förtröstan til min Herre, at Han bönhörde mina suckningar och fattat mina tårar i sin äminnesses-lågel, och skal med denna resans walsignada fölger sagna oss, om icke mig, dock andra efter mig, i sinom tid. Amen, det trogna och sanfärdiga wänet, bönhöre mig och alla dem, som honom berom åkalla, Amen!

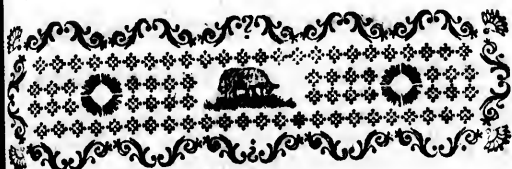
Annä
ning

- §. 1.
- §. 2.
- §. 3.
- §. 4.
- §. 5.
- §. 6.
- §. 7.
- §. 8.
- §. 9.
- §. 10.
- §. 11.
- §. 12.
- §. 13.

Fjerde

Grönland, Fortsättning.

Herr, at Han bön-
fattat mina tårar i sin
med denna resans wäl-
om icke mig, dock an-
Amen, det trogna och
öre mig och alla dem,
i åkalla, Amen!

Fjerde Stycket.

Anmärkingar, Förbättringar och Tillök-
ningar, wid Historien om Grönland.

Innehållet.

- §. 1. Förberedelse och inledning.
- §. 2. Beskrifning öfwer södra sid-kartan.
- §. 3. Utvändan angående Is-bllnkan, och Is-bergen i Sö-
dra Amerika.
- §. 4. Anmärkingar öfwer en förändring i månan, och
Grönländska Meridianen.
- §. 5. Observationer öfwer wäderleken, efter Barometern
och Fahrenheitska Thermometern, jämte förklarin-
gar deröfwer.
- §. 6. Jämförelse emellan kölden på Grönland och i andra
Länder, särdeles emellan Åren 1756 och 1769.
- §. 7. Tankar om Kropparnas förmenta osäkerhet i
Nordiska länder.
- §. 8. Utvändan angående Flint-stenar.
- §. 9. Förteckning på några Sten-arter, som ej äro alla
männe.
- §. 10. Förteckning på några bekanta och obekanta örter
och måssar på Grönland.
- §. 11. Tillökning af Djur-beskrifningen.
- §. 12. Utdrag af berättelsen om Brödernas upräcknings-
resa til Eskimauerne i Terra Labrador.
- §. 13. Fortsättning. Första berörelse orsaken til denna
Resa, och förgäfves försöt förra gången.
- §. 14.

Fjerde

- §. 14. Fortsättning. Närmare förklarande orsaken till förra resan, och affikten dermed.
- §. 15. Fortsättning, om Jens Havens förra resa till Terra Labrador, och dess underhandling med Estimauerna.
- §. 16. Fortsättning, om sednare Resan, och underhandlingen med desamma.
- §. 17. Fortsättning. Beskrifning öfver landet Terre Neuve och Labrador.
- §. 18. Fortsättning. Om väderleken därstädes.
- §. 19. Fortsättning. Om Jord-wärterna.
- §. 20. Fortsättning. Om där befintliga Landt- och Sjödjur.
- §. 21. Fortsättning. Om Inbyggarna.
- §. 22. Slutet. Om något om Estimauernas Charakter.
- §. 23. Bildning af esterrättelsen om Grönlandarnas och Estimauernas Religion.
- §. 24. Deras begrepp jämföras med andra Hedningars Religion.
- §. 25. Bildning af beskrifningen öfver deras Seder.
- §. 26. Likaledes af deras begrepp om Själén.
- §. 27. Grönlandarnas hufvudsakelige-sukdomar, deras orsaker och Curering.
- §. 28. Tankar om Grönlandarnas härfkonst, och deras jämförelse med Kamtschadalerna och Kallinuckerna.
- §. 29. Esterrättelse utur Vaticanska Bibliotheket, om de fordnä Norrmännens tillstånd på Grönland, och huru de af de Wisba blifwit utöddé.
- §. 30. Nu warande Missionärer och deras Hjelparens antal, samt deras försörjning.
- §. 31. Grönländska Församlingens in- och utvärtés tillvärt.
- §. 32. Berättelse, huru en ung Estimauer togs till fånga, blef omvand och flöt sin lefnad.

§. II.

Wälfyllige wänner och Grönländska Historiens läsare, hafwa låtit mig förstå sin önskan, at jag måtte tillöfa dess andra uplaga med så många anmärk-

anmärk-
tal-histo-
ders est-
eller m-
wit; m-
storiska
Stycke
nad för
har wa-
göra d-
Histori-
minna
tillkänn-
ner, se-
likat, e-
Uti wa-
äfrvent-
nytt su-
ferdt i
men le-
dra H-
se, der
fulle
utfor-
ter och
man f-
lands
närma-
Men-
jag nå-
fott f-
1767 a-

land. Fortsättning.

de förnåttade orsaken till
dermed.

Havens förra resa till Terra
handling med Estimaerna.
are Resan, och underhand-

ing öfver landet Terre Neu-

bereten därstädes.

red-wärterna.

besändteliga Landt- och Sjö-

byggarna.

Estimaernas Charakter.
sen om Grönlandarnas och

as med andra Hedningars

en öfver deras Seder.

pp om Själén.

Skatelige-suldomar, deras

arnas härkomst, och deras
bdalerna och Kallmuckerna.

anskt a Bibliotheket, om de
stånd på Grönland, och hu-
it utödde.

ers och deras Hjelpares an-
ning.

gens in- och utvärtes tilwärt.
g Estimaer togs till fånga,
lefnad.

Grönlandiska Historiens lä-
g förstå sin önskan, at jag
ra upplaga med så många
anmärk-

4 St. Anmärkingar och Tilskn. S. 1. 253

anmärkingar öfver landets och Inbyggarnas Natu-
ral-historia, som mig sedermera dels utur våra Brö-
ders efteråt hållna dag-böcker, dels medelst Publici
eller mina goda wänners årindringar, bekante blif-
wit; men at jag ej måtte blanda desamma in uti hi-
storiska Lerten, utan bifoga dem uti et särskildt
Stycke, at man ej må förorsaka någon onödig kost-
nad för dem, som äro ägare af första uplagan. Jag
har wäl anset för min plikt och skyldighet, at full-
göra denna åstundan, och derföre genom gått hela
Historien, at efterse, hwaråst något wore at på-
minna, ändra eller tillägga; men näste förut gifwa
tillkänna, at af Publico alsinga, och af mina wän-
ner, som jag munteligen eller skrifteligen derom an-
litat, allenast få årindringar kommit mig till handa.
Uti våra Bröders på Grönland hållna Diarier har
äfwenteds, hwad Natural-historien beträffar, föga
nytt funnits, och detta ligha är merendels redan an-
ferdt i de sistta ser årens Missions-historier. I ge-
men lemna fullgörelsen af våra på Grönland och an-
dra Hedna-stationer stadda Bröders egenteliga kallel-
se, dem icke mycken tid öfrig (om ock en eller annan
skulle dertill äga böjelse och synnerlig Niskelighet) at
utforska Naturens rike, och rikta öf med sina upptäk-
ter och insikter. Dock om jag kunnat förmoda, at
man så snart måst tänka på en Ny upplaga af Grön-
lands historia, hade jag säkert anlitat dem om någon
närmare underrättelse, rörande en och annan punkt.
Men då tidfens forthet ej tillåter mig sådant, har
jag nästan af ingen annan kunnat erhålla något til-
fött härutinnan, än af Chirurgus Brasen, som i
1767 års Historia omtalas. Desamme har meddele
mig

mig, utom en förteckning öfwer de af honom samlade Mineralier och örter, sina Barometriskä och Thermometriskä Observationer, hvilka jag så mycket mera tackfulligen emottagit, och på sina ställen skal låta insätta, som de af mångom med väl saknats i första upslagan. Hvad jag desutom finner värde at anmärkas, wil jag efter Böckernas och Paragraphernas ordning, tillägga.

§. 2.

I första Boken, och det wid geographiska beskrifningen i 3:de och 4:de Paragrapherna, finner jag allenast detta at påminna, at wid Missionerna och Colonierna i Fredrichshaab, i Fiskefjärden, i Bals Revieret, och wid Soderopp, somlige Personer dels med döden afgått, dels rest tillbaka at Europa, och deras ställen genom andra blifwit besatta, hwilket alltid på behörig ort är anmärkt wordet. Om Norra Colonierna och Missionerna, som med de södra äga ganska ringa gemenskap, har jag ingen nogare uberrättelse mågtat förkassa mig, och derföre icke heller kunnat förbättra den ofullkomliga geographiska beskrifning, som i berörde Boks 5. 6 och 7:de Paragrapher finnes. Den än ofullkomligare beskrifning af landets södra del, ifrå Fredrichshaab intill Statenhut, hwilken i 8:de §. innehålles, war tagen utur de resande Grönländares mundteliga berättelse, så godt man dem hade kunnat förstå. Då nu Missionären Mattheus Stach på sin resa at Edder, hwilken i denna Fortsättnings tredje Stycke blifwit beskrifwen, har sjelf öfwerfarit största delen af denna Kust, så wil jag här anföra namnen och en kort beskrifning på de orter, som han passerat. Den ena ortens

ortens aff med nioggr och wader fort, och f taga en st han likwäl wit of den århållas.

De af h

1. Lic

2. Is

söder om

efter lande

ta sig någr

ärsfällige h

Grönländs

sjön. Ifr

är wid änd

en god m

ganska fin

helt gruml

3. Fr

sionen, w

Nark

fer til su

stötter

*) De

wanliga Na

dra belagne

*) E

jag meddel

då kunnat f

er de af honom samlade
rometriska och Thermo-
ka jag så mycket mera
sina ställen skal låta in-
skäl saknats i första up-
inner värde at anmär-
s och Paragraphernas

ortens afstånd ifrå den andra, kunde han väl icke
med noggrannhet utstaka, emedan han, alt som vinden
och vädret leken det medgaf, måste fara långsamt eller
fort, och för den starka sjögången skull, ofta nödgades
taga en stor krot-väg emellan darna. I medlertid har
han likväl berest en sträcka af 60 til 70 mil, och gif-
vit oss den bästa underrättelse, som til datum kunnat
århållas.

De af honom anmärkte Platser äro följande. *)

1. Lichtensfels i Fiske-sjärden.

2. Is-blinken eller Witte-Blink, ungefär 7 mil
söder om Lichtensfels. Den sträcker sig tre mil längs
efter landet ifrå söder åt norr. På norra hälften stic-
ka sig några klippor up utur watnet. Midt uppå äro
åtskillige holmar, och på en af dem står et gammalt
Grönlandskt hus. Den södra hälften stöter til öppna
sjön. Isen på landet går ända ned til watnet, men
är wid ändan helt låg. Wid utflödet faller watnet ut
en god mil, och lemnar efter sig et stort sålt med
ganska fin sand, hvilken wid upfloden gör watnet
helt grumligt. **)

3. Fredrichshaab, sydligaste Colonien och Mis-
sionen, wid pass 18 mil ifrå Fiske-sjärden.

Narksalik, d. å. det jämna landet, ungefär
fem til sju mil ifrå Fredrichshaab. Strax derintill
stöter

4. Ser-

*) De med siffror tecknade orter; äro Grönlandarnas
vanliga Natte-lägren, som äro 6 til 8 mil ifrå hvar an-
dra belägne.

**) En omständelig beskrifning öfver Is-blinkan, har
jag meddelat i första Bokens 3 och 10:de §. sådan jag den
då kunnat få.

id geographiska be-
agrapheerna, finner jag
id wid Missionerna och
, i Fiske-sjärden, i
Sockeropp, somlige
itt, dels rest tillbaka at
n andra blifwit besatta,
anmärkt wordet. Om
erna, som med de södra
, har jag ingen no-
Lassa mig, och derfore
n ofullkomliga geogra-
erde Boks 5. 6 och 7:de
a ofullkomligare beskri-
rå Fredrichshaab intill
innehålles, war tagen
mundteliga berättelse,
förstå. Då nu Mis-
då sin resa at Edder,
s tredje Stycke blifwit
största delen af denna
namnen och en fort be-
in passerat. Den ena
ortens

4. Sermelit, d. å. det med is belagda, en stor fjärd eller bucht, den wår Resande håller före wåra det så kallade Frobisher-Sundet. Han skrifwer derom så: „Wi anlårde här just då, när isen första gången i detta år wräcktes här fram, hwilken redan sträckte sig tåmmeligen långt ut til sjös. Det war den 7:de Augusti, och skal detta årligen tilbraga sig wid denna tid. Efter Grönländarnas utsago, är denne fjärd långt in i landet belagd med is, och wår fasta isen går en stark ström, som sörser fram en sådan mängd drif-is, at den räcker långt ut til sjös. Ingen kan komma ånda til fasta isen på fjärden, emedan ifrå bredewid stående bergen, nedsfalla stora is-klumpar, som göra et grufweliget buller, och drifwa watnet långt högre in på landet, än den starkaste storm.“

Nekturaglit, d. å. Ornen, et högt berg eller bergig lands-udde.

Ringiktorsoak, d. å. det mycket högä, på Chartan Cap Comfört kalladt, omtrant 12 mil ifrå Friedrichshaab. Så långt sträcker sig därstädes wårande Köpmannens handels-distrikt. Estrar derintill stöter

5. Sermeliarsok, d. å. det stora med is belagda, en fjärd, som på alla tider, så ofta vinden kommer från land-sidan, framhäfwer is, hwilken är klar, blå och grön, och afgifwer godt och bogeligt watten at dricka; söljakteligen leder sit ursprung af ström-watten, och icke af hafswatnet.

J följte af de underrättelser, som mig meddelte blifwit af en Köpman, hwilken i många år bodt på Friedrichshaab och ofta öfwerfarit hela denna lands-

trakt,

det med is belagda, en
 vår Resande håller före wa-
 her-Stundet. Han Prif-
 ärde här just då, när isen
 vräktes här fram, hvilken
 gen långt ut til sjö. Det
) Kal detta ärligen tilldraga
 Grönlandarnas utsago, är
 det belagd med is, och ut-
 k ström, som sifer fram en
 den råcker långt ut til sjö.
 il fasta isen på sjärden, eme-
 rgen, nedfalla stora is-flum-
 iget buller, och drifwa wat-
 et, än den starkaste storm.,
 Ornen, et högt berg eller

å. det mycket högä, på
 alladt, omtrant 12 mil ifrå
 gt sträcker sig därstädes wa-
 ets-distrikt. Strax derintil

å. det stora med is be-
 å alla tider, så ofta vinden
 framhäfwer is, hvilken är
 afgifwer godt och dogeligt
 igen leder sit ursprung af
 afs-watnet.

ättelser, som mig meddelte
 wilken i många år bodt på
 swerfarit hela denna lands-
 trakt,

trakt, här jag trodt denna sjård vara det i första Be-
 tens 9. S. bestrefna Frobisher-Sunder; och har
 sjelfwa namnet, den store isen, styrkt mig i den tan-
 ka. Nu håller wäl vår Resande förbemänte Serme-
 lito-sjård för Frobisher-Canalen. Men emedan
 utur densamma, efter hans egen anmärkning, aldra-
 först i Augusti månad, men deremot utur Sermeli-
 arsof-sjärden alla års-tider, en myckenhet is framdrif-
 mes; och emedan isen, som utur denna sjärden kom-
 mer, har desutom sin härkomst af söte eller ström-
 watten, men på Grönland finnas så och bara små ström-
 mar, och såjaktteligen icke mycken saltfri is: så håller
 jag före, at denna is icke blott kommer utu sjärden,
 utan ifrå Grönlands östra sida, och är, såsom den
 måste drif-isen, formerad i Asiatiske Tartariets ström-
 mar; hvilken, med det utur där warande is-haf kom-
 na stora is-sältet, drifwes dels omkring Statenhus,
 dels genom Frobisher-Canalen, in på Grönlands
 västra sida. *) Jag håller altså denna sjärden för
 en fordom segelbar genomfart, eller den rätta Frobi-
 sher-Canalen. Denne blifwer ock på alla Chartor
 satt näst efter Cap Comfort, som är en berg-udde
 strax norr om denna sjård, och kallas af Grönlandar-
 na Ringiltorsøat.

Serchät, en half mil derifrån, två farliga
 lands-uddar, emedan där utansföre äro alsinga öar,
 som bryta de brusande hafsböljorna.

6. Torngarsfuk, två eller tre mil ifrå Serchät,
 et högt berg, i hwilket den store Anden, som Grön-
 landarna kalla Torngarsfuk, skal, efter deras tanka,
 hafwa

*) Se derom i Boken, S. 14.
 Tredje Bandet. R

hafwa sit tilhåll, emedan där ofwanpå är et hål, som går ända ned til watnet. Icke långt derifrån stå några gamla Grönländska hus, och utanföre ligger en stor D med mycket höga och spitsiga klippor.

7. **Gunåt**, ser mil derifrån, det högsta berget här i lands-orten. Brederwid detsamma går en liten fjärd in i landet, och utanföre ligga några höga dar. Wid foten af berget Gunåt skulle wara en god Peppshamn, och det bästa stället för en handels-Colonie, om där icke alla wärrar wore så mycken is, hwilken förf emot högsta drifwes bort; ty här är Södertänningarnas samleplats, när de fara åt Norden.

Repskato, en stor S, ser mil ifrån Gunåt, en för Grönländarna god sommar-plats, til fiskeri och hare-jagt tjenlig.

Artsegat, en smal land-sträcka emellan två dar, den Grönländarna genomgåft. Men emedan där under är idel hälleberg, så hafwa de ej kunnat göra Canalen djupare, än at de med half upplod komma igenom.

8. **Triblit**, d. å. den flacka stranden, tre mil derifrån, en smal land-sträcka, där Grönländarna måste lasta ur sina båtar, och bära allsammans öfwer landet. Europäiska fartygen måste fara några mil ut i öfna sjön, omkring lands-udden.

Deffa 9 mil ifrån Gunåt, kan man icke fara om wären, då isen ännu ligger emellan darna, utan måste taga en krotväg til

Rittitfungoit, d. å. de små darna, fyra mil ifrån Gunåt, en myckenhet dar, hwaräst de Grönländare, som söderifrån tagit äfkilliga wägar, församla sig

fig at
sedan
Nesam
med si

T
ste De

N
och br

trakt,
så tw

gar t

(se sam
ste i b

sängar
der,

put o

y
lagd

isen b
til sö

det.
jarna

bödt
Grön

T
nas

ät N
Pinn
ifrån
Jett

Inland. Fortsättning.

där ofwanpå är et hål, som
Icke långt derifrån stå nå-
us, och utanföre ligger en
h spittiga klippor.

derifrån, det högsta berget
emid detsamma går en liten
öföre ligger några höga dar.
t skulle vara en god Skepps-
för en handels-Colonie, om
ä mycken is, hwilken först
ty här är Söderlänningar-
ra är Norden.

; ser mil ifrån Gundt, en
nmar-plats, til fiskeri och

land-sträcka emellan två
enomgräst. Men emedan
rg, så hafwa de ej kunnat
a at de med half uppfod kom-

den flacka stranden, tre
d-sträcka, där Grönländar-
tar, och båra allsammans
a fartygen måste fara några
ng lands-udden.

åt, kan man icke fara om
er emellan öarna, utan må-

de små öarna, fyra mil
dar, hwaräst de Grönlän-
ärsfulliga wägar, församla
fig

4 St. Anmärkingar och Tälkn. S. 2. 259

fig at fara widare, på isen fånga klapp-mössor, och
sedan tillsammans fortsätta sin resa åt Norden. Wår
Resande har på sin återresa legat här i 22 dygn, och
med sina Grönländare lidit stor nöd.

Tessursat, d. ä. Dammalk, fordom en hamn
ste Holländska köpmans-Skepp.

Tunarfoat, d. ä. det stora landet, en hög
och brant bergs-ubbe, och mycket wild och förfärlig
trakt, med höga klippor besatt. På västra kanten
så två sådana klippor, Aglorærset eller Rindbo-
gar kallade, hwaräst en Holländsk Skeppare år 1737
(se samma års Historia S. 3.) miste sit Skepp, och må-
ste i båt gå ro sig och solket 100 mil bort til Walsf-
fångarna i Sydbay. Detta är den förste ort i sö-
der, hwarifrån Grönländare äro komne til No. Herrn-
hut och Lichtensels.

9. Sermitsfalt, d. ä. det med is mycket be-
lagda, otta mil ifrån Jettiblit, en Is-stupa, där
isen betäcker allsammans, och räcker ifrån bergen ända
til sjö-stranden. Där bredewid går en fjärd in i lan-
det. Detta ställe är förslingens, Samuel Ras
sarnaks födelse-ort, hwaräst han efter sin Öppelse
bode en wänter, och med sit witnande satt många
Grönländare i rörelse och omtanta.

Tukrutot, d. ä. Rens-plats, et Söderländar-
nas marknads- eller samle-ställe, där de, wid afresan
åt Norden, tilhandla sig de qwarblifwandes Räs-
Pinn, dem de taga med sig til Colonierna. Här-
ifrån kommer man til ofwannämnda lands-sträcka
Jettiblit. Sedan här det vidare är

Etaluglit, d. ä. Lax-platsen, en ö.

R 2

10. Jt

10. **Itkersoak**, d. ä. den store fjärden, ser mil ifrå Sermitfiakt, går norrut mycket långt in i landet. På norra sidan och wid ändan af buchten, ligger fasta landet, och på södra sidan, många små öar. Wid ingången gör fasta landet en half båga, i hwilken många stora och små öar ligga. Den måst bebodda heter

Dudlet, d. ä. Råf, fälla. Ifrå den samma fara Grönlandarna två til tre mil genom

Itkerisoak, d. ä. det stora Sundet, til

11. **Tunnuliarbik**, d. ä. wänningen, en stor fjärd, som genom åttilliga armar går åtminstone otta mil in i landet, och bara genom et smalt landstreck flöjes så wäl emot norr, ifrå Itkersoak, som emot söder, ifrå fjärden Kafortok. Wid inlöppet ligger et högt berg, och nedanför det samma

Narsak, d. ä. det sanna landet. Nästan alle Grönlandare, som i denna Trakten bo, samla sig 10 til 20 mil bortifrån hit, om wäretiden, at de fischeri och handla med dem, som fara åt Norden. Här fångas några fiske-slåg, som i Grönlands Historia ej äro bestrefna. Wid denna fjärdens norra arm är mycket wacker och jämt land, hwaråst Ahl och Björt växer som tjockast, liksåeds et slags Wicker, den Grönlandarna äta såsom örter. Ifrå bergen rinna någre bäckar, där lärar stiga upföre om sommar-tiden. Grönlandarna herömma mycket denna fjärdens härlighet, och är det ingen twiswel, at ju många Norrmänner måtte fordom hafwa bodt därstädes; äfwen som man än i dag finner där många qwarleswor af deras hus. Men nu för tiden kan icke ens någon

Grön

Grönland

ända in

12.

ifrå No

Norrm

herr C

IV. Be

och den

d. ä. r

bergen

netekn

stone k

berödr

en lit

landet

13

dra är

och är

ifrå T

na hä

Sjäh

gamle

bitar,

at då

ger

intet

nam

wint

darr

Den

den store fjärden, sex
norrut mycket långt in i
vid ändan af buchten, lig-
göra sidan, många små öar.
vid et en half båga, i hvil-
ka öar ligga. Den måst be-

falla. Ifrå densamma
tre mil genom

et stora Sundet, til

å. wänningen, en stor
gå armar går ämningstone
bara genom et smalt land-
norr, ifrå Ifkerseak, som
Kortot. Wid inloppet lig-
nå för densamma

samma landet. Nästan
enna Trakten bo, samla sig
om wårtiden, at de skä-
na fara åt Norden. Här
om i Grönlands Historia ej
na fjärdens norra arm är
vid, hwaråst Ahl och Björk
eds et slags Wicker, den
årter. Ifrå bergen rinna
liga uphöre om sommar-ti-
amma mycket denna fjärdens
gen twiswel, at ju många
t hafwa bodt därstädes; äf-
ner där många qwarleswor
år tiden kan icke ens någon
Grön-

4 St. Anmärkingar och Tillstn. S. 2. 261

Grönländare bo där, emedan fjärden är hela wintern,
ända in på sommaren, belagd med is.

12. **Kakortot**, d. å. det hwhite, en dags-resa
ifrå Marsak, är också en liten fjärd, hwaråst många
Norrmänner hafwa bodt och haft en Kyrka, den
herr Egede, på sin upptäcknings-resa, beskriwit. Se
IV. Boken, S. 22. Hon har tillförne varit hel hwit,
och deraf har denne fjärd sit namn, **Kakortotte**,
d. å. wid den hwhite orten. Ifrå fjärden ända til
bergen, är et stort jämnt fält, som ännu har alla kån-
netekn dertill, at där fördom varit åker-bruk, äm-
stone bostaps-stöfvel. Nu för tiden är det öfweralt
bevårt med gula smör-blommor, (Leontodon, Piss-
en lit) som råka enom ända til knån. Et tekn, at
landet tillförne måtte hafwa varit fruktbarande.

13. **Igalak**, d. å. Genstret, går strax wid sö-
dra ändan af södnamnde fjärd, fyra mil in i landet,
och är öfwan til bara genom et smalt land-strek Fild
ifrå Sunnliarbil-fjärden, öfwer hwilket Grönländar-
na bära sina Kajaker, när de där borta wilja fånga
Sjåhlar. Här äro och ännu många lemmingar efter
gamla Norrmänniska byggningar; och de Klokmalm-
bitar, som man där finner, gifwa nog samt til känna,
at där äfwenwäl måtte hafwa varit en Kyrka.

Emellan Kakortots och Igalaks mynningar, lig-
ger en ö af tre mils längd och en mils bredd, som
intet namn äger. Hwarje bonings-plats har sit egit
namn. Här har wår Resande uppehållit sig öfwer
wintern år 1765 och 1766, på et nås, som Grönlän-
darna kalla **Kangingoak**, d. å. den lilla wrån.

14. Fyra mil längre i söder är fjärden **Aglserot**.
Den sträcker sig en dryg dags-resa åt nordost, så långt

in i landet, at den stöter nära inell Igalaq. Hic
komma Grönlandarna många mil bortifrån, ja ända
ifrå Statshuset, at sista Ell. Här äro och många
de gamla Normännens obelagda boskällen, och alle
handa Wulfe-wed tillfinnandes.

15. Tre til fyra mil längre bort är bukten Onar
rook, d. d. det warma, hwardst på en S äro två
gansta heta watten-fällor, hvilka likwäl wår Resande
icke har sedt.

16. Häruppå följer Cap Farewel och Statens
hus, slyligaste uddarna af Grönland.

§. 3.

I afseende på beskrifningen öfwer Isblintan
(§. 3 och 10.) och dess höga och röda is-hvafs, men
besynnerligen i hänseende til den sanden, som beskrif-
wes wåra så fin och lätt, at en stark blåst förer dem-
samma några mil bort, hwilket somligom faller otro-
lligt före, har jag äfwen af en wån på Grönland,
blifwit årinbrad, hwilken i någden af denna plats fa-
rit omkring och upfökt bris-wed. Jag kan ingen ting
annat swara derpå, än at jag self äfwen så licet sedt
denna is-bryggan, som mycket annat, utan i följe af
andras berättelser, beskrifwit henne; och at jag deruti-
nan fölgt den Köpmannen, som efter §. 10. försäkrat
sig hafwa densamma bestigit, och i sin nu mera tryk-
ta berättelse äfwen beskrifwit. I medlerid finner
jag dock äfwen i Missionären Matthæus Stachs
Reise-Journal, at wågen framom och förbi Isblintan,
är tre mil lång; och i Lichtensels Dag-bok, at wid
utstöds-tiden faller wænet en mil ut wid Isblintan,
och at minsta wædet-pust förer den fina sanden så högt,
at

Fortsättning.

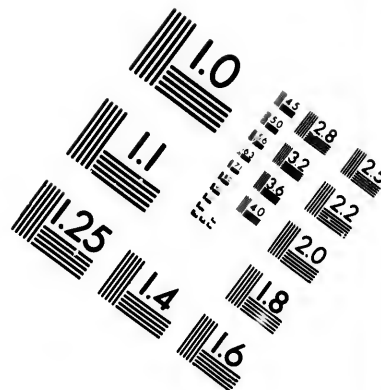
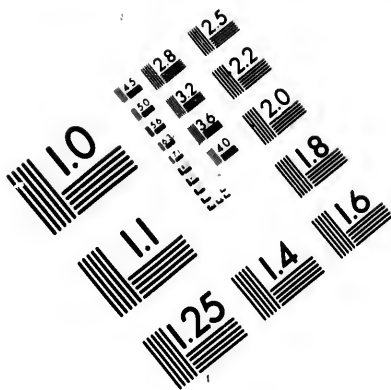
att jagal. Hic
borisfrån, ja ända
ide dro och många
vofällen, och alle

är buchten Onar
på en S dro två
kvad wår Resande

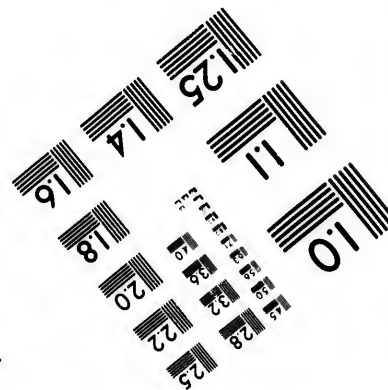
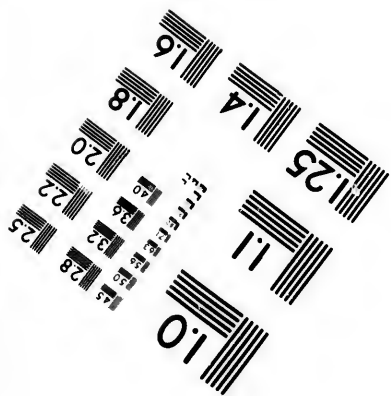
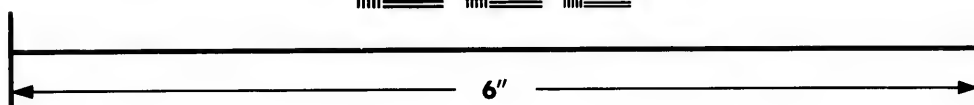
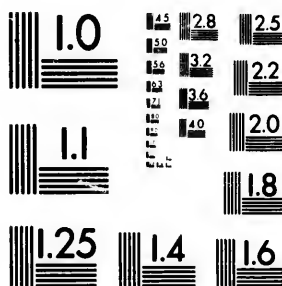
erwel och Statens
and.

öfwer Isblintan
lida is-hwalf, men
anden, som befrif-
art blåst föret den-
mligom faller otro-
dan på Grönland,
af denna plats fa-
Jag kan ingen ting
öfwen så litet sedt
nat, utan i följe af
; och at jag deruti-
ster §. 10. förklarar
i sin nu mera tryck-
I medlertid finner
Sathens Stachs
och förbi Isblintan,
Dag-bok, at wid
ut wid Isblintan,
fina sanden så högt,
at

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1982

4. St. Anm

at luften beraf
i samma Dia
kät sumian-b
net varit så g
sunhat fifa;
den, som kom

Wid 11.

den ärindran,
dos i Peru,
långa, eller
berg, som g
och af de W
der skandeli
gårna wara
sammans m
Condamine
blott har tal
bergen, hwil
is-bergen. i
heta Europa

Nu kom
Wån, Chir
lands bestrif
sannar hög
Spring-tide
då en sunn
högd.

Magne
gifwande,
try och et s
emot Nord

4. St. Anmärkingar och Tillöfn. §. 3. 4. 263

at luften deraf blir mörk. En annan gång finner jag i samma Diario, at då drif-isen kommit, som af en stark sunnan-blåst drifves in i Fiske-sjärden, har vatnet varit så grumligt och orent, at Gröntänderna icke funnat fiska; hvilket de tillfriska den fina flyg-sanden, som kommer ser milt wäg ifrån Is-blinkan.

Wid 11. §. har en Geographens åskate gjordt den årinbran, at bergen Cordilleras de Los Andos i Peru, icke äro 25, utan wäl 200 franska mil långa, eller fast mera utgöra en enda kädja med de berg, som gå genom hela södra och norra Amerika; och af de Wilda i Canada kallas Yaoudachtaachta, den skändliga Bergs-ryggen. Jag låter detta gärna wara gällande, enär man tar Cordilleras tillsammans med andra berg; men förmodar, at La Condamine, af hwilken jag lånt detta, egenteligen blott har talt om de med beständig snö och is bedäckta bergen, hwilka så litet gå genom hela Amerika, som is-bergen i Schweiz och Tyroln, sträcka sig genom hela Europa.

§. 4.

Nu kommer jag til de Observationer, som min Wän, Chirurgus Drasen, har gjordt öfwer Grönlands beskrifning. Upplöden, som jag sagt sige 2 samnar högt, utstafar Han til tre samnar, och i Spring-tiden, d. å. i Ny- och Full-månad, särdeles då en sunnan storm infaller, til half-sjerde samns högd.

Magnet-nålens arfwikning skal, efter Hans upgifwande, 40 mil i wäster från Scarenhuk utgöra try och et sjerdedels streck åt nordwäst; och såsom den emot Norden plår alt mer och mer wika af, så skal hon

hon wid Diskobuchten allenast afwika try och try fjerdobels streck.

Han har ock i Ny-Herrnhut, wid Bals-Revieret, observerat månans förmörkelse den 4:de Jan. 1768. Förmörkelsen tog sin början klockan 12 och 6 minuter om natten. Medium af förmörkelsen war kl. 1 och 17 minuter, då ungefär hälften af månans war mörk, och kl. 2 och 28 minuter war den aldeles öfverständen. I Berlin sedde förmörkelsens början kl. 4 och 7 minuter, dess Medium war kl. 5 och 19 minuter, och bortfymde ungefär 5 rum af Diametern. Den slöts kl. 6 och 30 minuter, sedan den påstått i 2 timar och 23 minuter. I följe af denna Observation, är Grönländska Meridianen just fyra timar eller 60 grader oflägen ifrå den Berlinska, d. å. månen går här borta fyra timar tidigare, och Solen om wåren och hösten, då dagjämning är, fyra timar sednare up och neder, än på de orter, som ungefär ligga under en Meridian med Trundhem, Götzeborg, Köpenhamn, Berlin, Regensburg, Rom, Tripoli och goda Hoppsudden.

Pol-höghden af Ny-Herrnhut i Bals-Revieret, sätter Han til 64:de graden 9 minuter nordlig latitud, och til 336 graders 20 minuters wästlig longitud. Grönländarna hafwa altså nästan på samma tid midnatt med Inwånarna i Terre Neuve, Suriname och Paragay. Deras Antæci äro Kamtschadalerna, som hafwa midnatt, när på Grönland är middag.

§. 5.

Til at än nogare affildra wäderleken på Grönland, hwilken är beskrefwen i första Bokens tredje Capitel

Capitel om
så wil jag
år 1767, och
leken därst
da Profess
anwifning
ifrå den 1
tember m
4:de til de
vationern
hwars 32:
ställt dess
gen, då t
dagen, de
jämte har
strecken
ifrå den n
N:o 1. be
watnet fr
swag blå
pet; Neo
då man n
blåst; N
Utom
gänger a
tioner w
wa et su
wäderlek
vatorns
hafwa k
jämwal
Jullii m

afwita try och try sjer-
 nhur, wid Bals-Re-
 viderelse den 4:de Jan.
 början klockan 12 och 6
 af förmörkelsen war
 esfär hälften af månans
 minuter war den aldeles
 be förmörkelsens början
 medium war kl. 5 och 19
 är 5 rum af Diametern.
 , sedan den påstätt i 2
 e af denna Observation,
 just fyra timar eller 60
 insla, d. å. månen går
 , och Solen om wären
 , fyra timar sebnare up
 m ungefär ligga under
 , Göteborg, Köpen-
 , Rom, Tripoli och

ut i Bals-Revieret, sät-
 minuter nordlig latitud,
 aters wästlig longitud.
 tan på samma tid mid-
 Neuve, Suriname och
 Kamtschabalerna, som
 land är middag.

1 wäderleken på Grön-
 i första Bokens tredje
 Capitel

Capitel om Luftens och Årstiderna, S. 19 til 23.
 så wil jag meddela et utdrag utur de af Herr Brasen
 år 1767 och 1768 anstälta Observationer öfwer wäder-
 leken härstädes. De samma hafwa, efter den beröm-
 da Professorens i Köpenhamn, Herr Kragensteins,
 anvisning och Instrumenter blifwit anställda, och gå
 ifrå den 1 Sept. 1767 til den 22 Julii 1768. I Sep-
 tember månad felas de Barometriska, och ifrå den
 4:de til den 24:de Oct. öfwen Thermometriska Obser-
 vationerna. Efter Fahrenheitiska Thermometern,
 hwars 32:dre grad utwisar fryspunkten, har han an-
 ställt dessa Observationer alla dagar kl. 8 före midda-
 gen, då källden war som starkast, och kl. 2 efter mid-
 dagen, då det gemenligen war som warmast. Der-
 jämte har han ock anmärkt de hela och halfwa wäder-
 strecken, och med Numrer beteknat wärdens starklek
 ifrå den minsta wäder-pust, til den största storm, så at
 N:o 1. betyder en liten wäder-flaga, som bara gör
 watnet krusigt; N:o 2. en Lopp-segels kul, d. å. en
 swag blåst, då man kan spänna up alla segel på Skep-
 pet; N:o 3. en Mårs-segels-fuling, en frisker wind,
 då man måste draga in halfwa seglen; N:o 4. en stark
 blåst; N:o 5. en liten Storm; N:o 6. en höftig Storm.

Utom dess har ock wäderleken blifwit en til två
 gånger anmärkt för hwarje dag; så at dessa Observa-
 tioner wida wägnar öfwerträffa minn egna, och gif-
 wa et fullständigt begrep om denna werlds-traktens
 wäderlek. Det är allenast Sade, at de, för Obser-
 vatorns sena ankomst til et waraktigt boställe, icke
 hafwa kunnat anställas förr än i September, och det
 jämwäl ofullkomligt, och icke heller längre, än til i
 Julii månad, då skeppet åter affglade; följakteli-
 gen

gen saknas tillräckligt den varmaste sommar-tiden. Jag vil, utår hvarje månad, allenast anteckna några dagar, då Thermometerens förändring varit avdrömaktigast, och tillika, för at göra dem till nådes, som icke tyffel-sätta sig med dylika undersökningar, wid hvarje månad bifoga en beskrifning öfver väderleken.

Observationer öfver väderleken i Ny-Herrnhut på Grönland, under 64:de graden 0 minuter.

Das.	Time	Thermom: teen, Basise mått, toll, lin.	Fahren: helts Ebers: moines: ter.	Wind	Starkt. let.	Wäderleken i Sept. 1767.
♂ 1.	8 2	- -	40 46	N.	3.	Woln, Solken.
♂ 2.	8 2	- -	39 51	N.	2.	Klar himmel.
♂ 8.	8 2	- -	37 44	S.W.	1.	Öfklar himmel.
⊙ 13.	8 2	- -	31 45	N.	2.	Woln på him- meln.
♀ 18.	8 2	- -	30 38	N.O.	4.	Klar himmel.
♂ 22.	8 2	- -	35 39	S.W.	6.	Starkt regn och storm.
♀ 25.	8 2	- -	36 42	S.W.	3.	Önd-sjun.

De öfriga dagar deremellan, war Thermometeren ombytlig emellan 30:de och 40 graden, Winden merendels Nordost, och stundom Sydwest, wid mulen himmel eller Önd-sjun. Utjämt war det kallare, än det plår wara ner i jorden eller i en källare. Inmot Medium af månaden, föll Thermometeren under frys-punkten, och det begynte wara kallt om nätterna, men hörde åter snart up. Det

Das.	Time	
21.	8 2	
h 31.	8 2	
Isd den 4:de		
⊙ 25.	8 2	
♀ 28.	8 2	
	8 2	
h 31.	8 2	

Det m
21:sta bestå
nordost wi
starkt båd
innan den
lutet af n
regn.

sommar-tiden. Jag
 mättna några dagar,
 irk adramärktigast,
 jes, som icke sffel-
 ar, wid hvarje må-
 äderlefen.
 i Ny-Herrnhut på
 den 9 minuter.

Statt i
 Oct. 1767.

3. Moln, Solken.

2. Klar himmel.

1. Oskar himmel.

2. Moln på him-
 meln.

4. Klar himmel.

6. Starkt regn
 och storm.

3. Snö-sjun.

var Thermometern
 aden, Winden me-
 ydväst, wid mulen
 war det kallare, än
 en kallare. Inemot
 ometeru under frys-
 te om nätterna, men
 Det

Da.	Time	Barome- ter.	Ther- momet.	Wind	Statt let.	Wäderlefen i October.
21.	8	-	32	N. W.	2	Molnfull him. Solst. blickar.
	2	-	43			
h 3.	8	-	31	N. O.	4	Klar himmel.
	2	-	36			
Ifrå den 4:de til den 24:de höfva Inga Observationer funnat äbrad.						
O 25.	8	-	21	N. O.	2	Klar himmel.
	2	-	26			
h 28.	8	27-8	28	N. O.	3	Sammaledes.
	2		29			
h 31.	8	27-7	33	S. W.	4	Snö-sjun.
	2		36			

Det war merendels, och ifrå den 12:te til den
 21:sta beständigt, klart och vackert wäder wid stark
 nordost wind. Inemot slutet af månaden frös det
 starkt både natt och dag, men kölden upphörde dock
 innan den gick til ända. Allenast i början och wid
 slutet af månaden, föll något litet snö, men alsintet
 regn.

Strax

Das	Time	Baromet.	Thermomet.	Wind	Starkt.	Wädretelen i November.
○ 1.	8 2	27-6	35 33	W. N. O.	2	End-sjun.
○ 2.	8 2	27-6	26 27½	N. O.	3	End-sjun.
h 7.	8 2	27-8	19 19	O.	4	Klar himmel.
♀ 11.	8 2	27-9	16 18	N. O.	4	Klar himmel.
○ 15.	8 2	27-10½	23 25	N. O.	2	Solst. bliskar.
♀ 18.	8 2	27-5½	35 34	S. O. N. O.	2	End-sjunor. Solst. bliskar.
○ 22.	8 2	27-8	19 22	O.	3	Klar himmel.
h 26.	8 2	27-10	24 25	N.	3	End-sjunor.

Strar ifrå månans början frös det beständigt på
földen slog sig dock något, när halwa månaden var för-
bi, men förfor sedan til månadens slut. Winden war
merendels nordlig och medelmättigt stark, och lusten,
förutan sex klara dagar, med moln och snö upfylld.

I för.

Das	Time
○ 1.	8 2
h 9.	8 2
○ 6.	8 2
♀ 11.	8 2
♂ 15.	8 2
♀ 18.	8 2
○ 21.	8 2
h 26.	8 2
♀ 30.	8 2

I för.
ser dagarn
det som sta
ken nästan
dock bragt
föga snö.

Start tel.	Wäderloten i November.	Dag	Tids	Barome- ter.	Lber- momet.	Wind	Start tel.	Wäderloten i December.
2	End-fjun.	♂ 1.	8 2	28-1½	34 33	N. O.	3	End-fingor.
3	End-fjun.	♂ 3.	8 2	27-8½	43 40½	N. O.	3	Molnfull him- mel.
4	Klar himmel.	♂ 6.	8 2	27-2	27 27	O.	3	Solstens-blic- kar.
4	Klar himmel.	♀ 11.	8 2	27-6	16 18	N. O.	3	Klar himmel.
2	Solst. blickar.	♂ 15.	8 2	27-5	12 15	N. O.	3	Moln. Solsten.
2	End-fingor. Solst. blickar.	♀ 18.	8 2	27-4	7 8	S. O.	2	Klar himmel.
3	Klar himmel.	♂ 21.	8 2	26-7½	28 28	S. O.	4	End-fingor.
3	End-fingor.	♂ 26.	8 2	28-3	36 45	S. O.	2	Moln himmel.
		♀ 30.	8 2	27-10	45 48	O.	3	Klar himmel.

hös det beständigt på,
iwa månaden war för-
ts slut. Winden war
rigt stark, och lusten,
oln och snö upfylld.

I första fem dagarna af månaden, och i sidste
fer dagarna, war ingen frost. - Vidt i densamma frös
det som starkast, och det måst wid sydlig wind, hwit-
ken nästan hela månaden war östlig och sällan västlig,
dock bragte med sig mer mulet än klart wäder, ntern
föga snö.

I för.

Denne

Dag.	Time	Baro- meter.	Ther- momet.	Wind	Stark fot.	Åbberetelen i Jon. 1768.
♀ 1.	8 2	27-8	45 37	O.	3	Solstens-blic- kar.
♂ 2.	8 2	27-7	40 37	O.	3	Moln och Solsten.
⊙ 3.	8 2	27-7	40 39	S. O.	2	Solstens-blic- kar. Emellan d. 3:de och 4:de var ofvanskrindte månans förmed- kelse.
♂ 4.	8 2	27-9	40 39	O.	2	Solstens-blic- kar.
♂ 5.	8 2	27-9	32 40	S. O.	2	Moln och Solsten.
♀ 6.	8 2	27-10	38 37	O.	2	Solstens-blic- kar.
24 7.	8 2	27-11	30 37	O.	2	Klar himmel.
♀ 8.	8 2	28-0 $\frac{1}{2}$	42 38	O.	2	Litaledes.
⊙ 10.	8 2	28-4	26 31	O.	2	Moln, Solst.
24 14.	8 2	27-6	17 17	N. O.	2	Solstens-blic- kar.
⊙ 24.	8 2	27-7	6 5	N. O.	3	Litaledes.
Dm af tonen	10		3	S.	5	Starkt regn.
♂ 30.	8	27-9	25	S.	6	Slag-regn.
Dm af tonen	10	-	-			

Denne

Denne
Lystland,
1740 års st
at vatnet
litet frysa p
land. En
hvilken doe
såsom han
nan-storm o
ostlig, lufte
och frögig.

Denne månad, hvilken i början war så kall i Lyskland, at kölden på många ställen öfverträffade 1740 års starka köld, war på Grönland så lindrig, at watnet icke ens frös, och det begynte först något litet frysa på, sedan strängaste kölden slagit sig i Lyskland. Emot slutet kom wäl något strängare köld, hvilken dock åter snart lindrades, och månaden stöde, såsom han börjat, med Löwdder, under stark sunnanstorm och regn. Annars war Winden merendels ostlig, luften klar, och först i sednare hälften, mulen och snöglig.

Start tel.	Wädretelen i Jan. 1768.
3	Solstens-blic- kar.
3	Moln och Solsten.
2	Solstens-blic- kar. <small>Emellan d. 23de och 4:de war ofwansfördäkte månans förmdes kulle.</small>
2	Solstens-blic- kar.
2	Moln och Solsten.
2	Solstens-blic- kar.
2	Klar himmel.
2	Likaledes.
2	Moln, Solst.
2	Solstens-blic- kar.
3	Likaledes.
5	Starkt regn.
6	Slag-regn.

Denne

J bde

Dag.	Time	Barome- ter.	Ther- momet.	Wind	Stærk- het.	Väderleken i Febr.
C 1.	8 2	27-7	22 18	N. W.	4	Snö-sjun.
h 6.	8 2	28-2	7 ^(*) 12	N. O.	4	Klar himmel.
♂ 9.	8 2	28-2	28 30	S. O.	2	Molnfull him- mel.
h 20.	8 2	27-0	14 34	N. O. S.	2 4	Solstens-bli- var.
♂ 23.	8 2	26-11	6 10	S. O. O.	3	Snöglöpp. Solst. blickar.
♀ 24.	8 2	26-11	3 7	N. O.	3	Klar himmel.
24 25.	8 2	26-11	4 6	N. O.	3	Likalebes.
♀ 26.	8 2	26-9 26-11	1 1	N. O.	3	Lökig himel. Klar himmel.
h 27.	8 2	27-1 27-6	4 2	N. O.	3	Moln, Solsten.
⊙ 28.	8 2	27-11½	2 10	N. O.	4	Klar himmel.
C 29.	8 2	28-0	15 30	N. S.	2 3	Likalebes.

I början af denna månad var Thermometern merendels under frys-punkten, och utviste emot slutet en stark köld, som dock icke aldeles hant til den grad

(*) I Sarepta vid Garhin i Konungariket Assiraean, under 48:de graden, visade Thermometern den 5:te Febr. 31 under 0.

grad af köld, lin, och 1740, svider en vecka bytte sig i köld, och vid starkhet. Luf allenast sju de

Dag.	Time	Ther- momet.
♂ 1.	8	2
♀ 4.	8	2
♂ 8.	8	2
h 12.	8	2
♂ 22.	8	2
♀ 27.	8	2
24 31.	8	2

En met
vecka uti bl
med nordlig
ofta mulet,
wäder.

grad af köld, som uti Januario, detta år, var i Berlin, och 1740, i hela Tyskland; den varade icke mycket öfver en vecka, och i början af följande månad, förbytte sig i sörväder. Winden var merendels nordlig, och mid starkaste köld, nordost, af medelmättig starkhet. Luften var merendels klar, sålän dimmog, allenast sju dagar snö, och en gång regn.

Start tel.	Wädertelen i Febr.	Das.	Time	Baromet.	Thermomet.	Wind	Start tel.	Wädertelen i Mars månad.
4	Snö-sjun.	♂ 1.	8 2	28-1	32 32	S.	4	Moln, Solsten.
4	Klar himmel.	♀ 4.	8 2	27-7	34 37	S. N.	2	Mulet himmel.
2	Molnfull himmel.	♂ 8.	8 2	26-10	32 29	S.	5 4	Snöflingor. Hagel, Snar.
2	Solstens-blickar.	h 12.	8 2	28-1	9 11	N.	3	Solst. blickar.
4	Snöglöpp. Solst. blickar.	♂ 22.	8 2	27-1	34 37	S. N. O.	2	Snöglöpp, Solst. blickar.
3	Klar himmel.	☉ 27.	8 2	27-0	21 20	N.	4	Snöflingor.
3	Ekalebes.	24 31.	8 2	27-5	11 21	N.	4	Molnig himmel, Snöflingor.
3	Ekalebes.							

En medelmättig köld förbytte sig nästan hvar vecka uti blide wäder, och kom nu med spdblig, nu med nordlig, sålän med västlig wind. Det var ofta mulet, än ostare snöigt, och sålän regnigt wäder.

var Thermometern och utvisste emot flua. albeles hant til den grad

i Konungariket Uffra- Thermometern den site

Tredje Bandet.

E

Nästän

Dag.	Tide	Baromet.	Thermomet.	Wind	Start tel.	Vädertelen i April.
♀ 1.	8 2	27-9½	14 25	N.	3	End-slingor.
⊙ 3.	8 2	28-2	27 40	N. O.	2	Klar himmel.
♂ 7.	8 2	27-4	26 31	N. O.	3	Likaledes.
♂ 12.	8 2	27-2	26 35	N. O.	1	Dimboghimmel.
⊙ 17.	8 2	27-0	30 40	N. O.	2	Moln, Solsten.
♂ 23.	8 2	27-5	24 25	N.	2	Solstens-blickar.
♀ 27.	8 2	26-1½	40 37	S.	1	Stur-regn.

Nåstan dageligen förbyttes en ringa köld uti blide väder, så at Thermometern war gemenligen före middagarna, några och 20 grader under, och efter middagarna, några och 30 til 40 grader, och altså 8 grader öfwer frys-punkten. Winden war inåstadelns nordlig och östlig, sällan sydlig, och aldeles icke västlig. Vädret war merendels mulet. Det snögade föga, och regnade allenast 2 gånger.

Wind	Start lek.	Wäderleken i April.
N.	3	End-slingor.
N. O.	2	Klar himmel.
N. O.	3	Skalædes.
N. O.	1	Dimboghimel.
N. O.	2	Woln, Solsten.
N.	2	Solstens-blic- kar.
S.	1	Skur-regn.

Dag.	Time	Barome- ter.	Ther- momet.	Wind	Start lek.	Wäderleken i Maji månad.
♂ 3.	8	27-6	24	W.	2	Solstens-blic- kar.
	2		26			
♂ 7.	8	27-9	28	N. O.	1	Klar himmel.
	2		35			
♀ 11.	8	27-3	29	N.	1	Solstens-blic- kar.
	2		41			
♂ 14.	8	27-6	34	W.	1	Woln, Solsten.
	2		43			
♀ 20.	8	27-1	32	N.	1	Skalædes.
	2		39			
♀ 25.	8	26-11	55	S. O.	1	Klar himmel.
	2		58			
♂ 31.	8	27-6	36	N.	2	Klar himmel.
	2		45			

byttes en ringa köld uti blide
etern war gemenligen före
0 grader under, och efter mid-
40 grader, och altså 8 grader
binden war måstadelns nordlig
och aldeles icke måstlig. Wä-
ret. Det snögade föga, och

I de tre första veckorna af denna månad, föll Ther-
mometern ännu merendels under frys-punkten, och
kölden förbyttes efter middagarna uti len-wäder. Se-
dan den 20:de Maji, har han icke mer fallit undet
frys-punkten, och har först den 25:te, då Barometern
stod aldranederst, (*) hunnit til den Temperatur,
som är i jorden, eller i en källare; dock har wäderleken
äter efteråt, blifwit något kallare, allenast at isningen
aldeles

§ 2

(*) Barometern har aldrig fallit under 26 till 9 li-
mer, och aldrig stigit öfwer 28-4. Både delarna har
måst stede i Februari månad, och ej skadkommit någon
märkelig förändring, undantagande, at kölden wid låg
Barometer har stigit. Den har icke heller ofta varit un-
der eller öfwer 27 toll.

I de

aldeles blisvit borta. Winden war måstabels väst- och sydvästlig, dock icke stormande. I början snögade och regnade det några gånger, men efteråt war måst klart väder och klar himmel, och på slutet war om dagarna nu töfn, nu klart väder.

Dag.	Tidn.	Baromet.	Thermomet.	Wind	Starkt.	Väderleken i Junii månad.
21.	8	27-6	36	N.	1	Töfn. Klar himmel.
	2		48		1	
25.	8	27-8	44	W.	1	Klar himmel.
	2		53		1	
29.	8	27-9	49	N.	1	Likaledes.
	2		64		1	
31.	8	27-8	38	W.	2	Töfn. Moln, Solsten.
	2		49	N.	3	
17.	8	28-0	41	S. W.	3	Moln-himmel.
	2		44		4	
25.	8	27-6	43	W.	2	Solstens-blickar.
	2		61	S. W.		
30.	8	27-6	44	N.	1	Klar himmel.
	2		60		3	

Väderleken war merendels kall, och hant ofta icke til jordens Temperatur, än mindre ofta til stuguwärma. Men, utom några töfniga förmiddagar, war det nästan ständigt solsten, och ofta långvarigt klart och angenämt vår-väder, och, som på Grönland är mågta sällsynt, intet regn, ingen snö, inga stormande winnar, då de likväl måstabels komma ifrå väster, söder och sydväst, som gemenligen äro stormaktige.

Ther-

Inland. Fortsättning.

inden war måstabels väst-
ormande. I början snö-
gångar, men efteråt war
himmel, och på slutet war
starkt våder.

Wind	Starkt let.	Väderleken i Junii månad.
N.	1	Töfn. Klar himmel.
W.	1	Klar himmel.
N.	1	Likaledes.
W.	2	Töfn.
N.	3	Moln, Solsten.
S. W.	3	Muln himel.
W.	4	
S. W.	2	Solstens-blic- kar.
N.	1	Klar himmel.
N.	3	

rendels kall, och hant ofta
ur, än mindre ofta til stu-
n några töfniga förmidba-
digt solsten, och ofta lång-
at vår-väder, och, som på
ynt, intet regn, ingen snö,
då de likväl måstabels kom-
sydväst, som gemenligen

Ther-

4 St. Anmärkingar och Tildkn. S. 5. 277

Daq.	Time	Barome- ter.	Ther- momet.	Wind	Starkt let.	Väderleken i Julii månad.
♀ 1.	8	27-6	40	N.	1	Töfn.
	2		50		3	Klar himmel.
♂ 3.	8	27-5	48	N. O.	2	Likaledes.
	2		60			
♂ 5.	8	27-4	47	W.	1	Moln, Solsten.
	2		63			
♂ 11.	8	27-4	46	S. W.	3	Solst. blickar. Snd-slingor.
	2		40			
♂ 12.	8	27-6	39	S.	2	Moln på himmelen.
	2		48			
♀ 15.	8	27-7	39	S.	5	Starkt regn.
	2		41			
♀ 20.	8	27-6	54	N. W.	1	Moln, Solsten.
	2		63			
♀ 22.	8	27-6	53	N. W.	1	Likaledes. Muln himel.
	2		57			

Thermometerens högd märklade om emellan 40 och
60, och nådde aldrig den 64:de graden, eller Stugu-
värman. I anseende så väl härtill, som til den
myckna dimban, regnet och en gång snö-vädret, war
det icke så angenämt och varmt väder, som i förra
månaden, då det likväl icke heller war nånsin war-
mare, än gemenligen hos oss plår vara om våren.
Härtill måtte och något hafwa bidragit, at Observa-
tionerna i början af förra månaden, hafwa blifvit an-
ställda i Dissit-sarbit, som ligger 10 mil längre ifrån
hafvet, emellan bergen, där solen kan mera verka.
Windarna ömsade ständigt om, men blåste måst norr-
och

och söderifrån, och gjorde himmelen merendels mulet, med solken då och då.

§. 6.

I följe af dessa Observationer, kan man väligen förmoda, at kölden icke är så stark på Grönland, som man den skulle föreställa sig så nära Polar-Cirkelen, under 64:de graden, där solen knapt fyra timar är synlig; emedan hon ännu icke råckt til den högd, som kölden i Tykland år 1740 och sedermera flera gånger, hunnit. I allmänhet har denna förmodan sin fullkomliga riktighet, och jag lägger ännu härtill, at här kan aldrig vara så kallt, som under lika grad i de inra Provincier af Norrige, Sverige och Siberien; och at här ofta icke är så kallt, som i Konungariket Astracan emellan 49:de och 50:de graden, eller som i Ny-York och Pensylvanien, och därtill gränsande Canada, under 40:de graden, det är, uti samma Climat, hwaruti Konungariket Neapolis i Italien ligger. Ty uti Geographien är det en allmän anmärkning, at aldrig så stor hvarken köld, eller hetta, herrskar i de länder, hvilka ligga wid öppna sjön, och besynnerligen på Darna, de der med sjö äro omgifna, som på de inländska trakter, hvilka ifrån hafvet äro sjärran aflägsne; ty sjö-luften tempererar Climatets så väl naturliga köld, som hetta.

Swad i synnerhet kölden beträffar, så är hon alltid långt starkare i de länder, där dels många och stora träsk och insjöar, dels store Fogar besinnas, såsom i Canada och Astracan sker, går öfver stora lands-trakter, än hon kan vara i de länder, som ligga so
til

til so
alla sit
icke gi
Sol-st
haf-sjö
wiffert
stora i
ost-wi
gar.
afwen
Ny-Y
stryke
förmi
köld.
Amer
hwilt
hållt

tydel
säker
ort,
stent
les i
gare
land
dar
brut
solst
ter
nar
and
gar

himmen merendels mu-

tioner, kan man ställigen stark på Grönland, som så nära Polar-Cirkelen, len knapt fyra timar är e rådt til den högd, som sedermera flera gånger denna förmodan sin fulligger ännu härtil, at han n ander lika grad i de in-Sverige och Siberien; kalt, som i Konungariket so:de graden, eller som i och därintill gränssande den, det är, uti samma riket Neapolis i Italien en är det en allmän an-hvarken köld, eller hetta, så ligga wid öppna sjön, de der med sjö äro alde-inländska trakter, hvilka äro; ty sjö-luften tempe-religa köld, som hetta. beträffar, så är hon al-, där dels många och sto-vre Fogar besinnas, hälst nordvästlige vinden, så-ter, går öfver stora lands-de länder, som ligga 20 til

til 20 grader närmare åt Polen, men äro på en eller alla sidor, med haf omgifne, i synnerhet om derinne icke gifvas några stora kärr och Fogar, som hindra Sol-strålarnas werkan. Nu ligger Grönland wid haf-sjön, och måtte vara tämmeliga bredt, men har wisseligen inga Fogs-marker, och träsk, mäsar och stora insjöar, som kunna meddela Nordan- och Nord-ost-windarna, sin Warpa lust och sina kalla utdunstning- gar. Och den Westan- och Nordväst-winden, som äfwen skulle medbringa en sådan köld, som man i Ny-York förspörjer, blir genom sjö-luften, då den stryker öfver det tämmeligen breda Strat-Dawis, så förmildrad, at han här ej kan förorsaka någon stor köld. Här kan altså icke vara så kalt, som uti Nord- Amerikas, Europas och Asiens långt sydligare länder, hvilka desutom äro fulle med stora Fogar och träsk, hälst om de icke ligga wid haf-sidan.

Detta kan man wid hwarje särskild ort i et land, tydeligen förnimma, och deraf göra en tämmeligen säker Slutats til en hel lands-trakt. En bergig lands-ort, som är blottstäld för alla blåswäder, som har en stenig och leraktig jord-mon, hwilken söga eller alde-les icke är upbrukad, och äger så eller alsinga inbyg- gare, är långt kallare, än en djup dal, eller flack land, som af kringstående berg Skyddas för kalla win- dar, har en sandig jord-mon, är wäl bebodt och up- brukadt, och äger en Fogs-park, som icke hindrar solstrålarna at warma up marken. Många lands-or- ter i Tyskland, som knapt ligga tre mil ifrån hwaran- nan, där det snögar i den ena, då det regnar i den andra, där säden ännu står grön, medan man här- gar in henne i den andra, äfwenleeds bergs-byggdeni

Schweits, där man i en dåld kan försmälta af hette, och två til tre mil derifrån, sedan man, under en dagsresa, sedt sommar, vår, höst och vinter, emellan is-bergen, står ut den strångaste köld, äro dertill ojäfaktiga bewis. Ny-Herrnhut på Grönland, hwaräst dessa Thermometriska Observationer blifwit anställda, är på något håll omgifwet af berg och dar, har en hellsam, och i jämsförelse med andra Grönlandska orter, wäl bebyggd plats med många Inwånare, på två til otta miles afstånd stora sandiga fält och kala klippor, och deremellan många långa och breda från hafwet ingående wifar eller bukter. Man känner där altså mindre köld, än några mil längre i söder, ja mindre, än allenast en hjerdebels mil derifrån på Danska Colonien, som är mera utstald för nordanvändret. Hade Thermometriska Observationerna blifwit anställda några mil längre i söder eller i norr, så hade quickfilfret äfwen så lätt kunnat falla under 0, som wid Neufals i Schlesien, hwaräst det i följe af den Observation, som strax nedan före skal nämnas, war den 9:de Januarii 1766, 16 under 0, då det i Berlin utwisste allenast 2 under 0.

Då wi nu, i anseende til et lands eller en orts läge och allehanda deraf beroende omständigheter, ej äre i stånd, at utaf de mångahanda naturens förändringar, som wi se och röne, fastställa wissa undantags-fria regler; så träffa icke heller på Grönland våra bästa tanke-stut altid in, dem wi efter utmätning på Globen göra kunne. Och ehuruwäl hwarfen jag 1762, eller Herr Brasen 1768, råkat på någon strång vinter, så måste jag dock sätta så mycken tro til våra Bröders munteliga och skrifteliga berättelser

teller
ansförd
långt
och f
Jag
1762,
ninga
sista
nuari
het sn
och o

Dr
anna
dan
bar
wida
ta tj
ken
ral
och
oc
rent
liga

den
da
telu
mar
ma
fry
mid

älld kan försmälta af hetta, sedan man, under en dags-höft och vinter, emellan rångaste köld, äro dertill renhult på Grönland, hvar observationer blifwit anställdt af berg och där, har se med andra Grönländska med många Inwånare, på stora sandiga fält och kala ånga långa och breda frän ler hulter. Man känner några mil längre i söder, hjerdebels mil derifrån på mera utskäld för nordanvända Observationerna blifwit i söder eller i norr, så hade kunnat falla under o, som hwaräst det i följe af den dan före skal nämnas, war 16 under o, då det i Ver-

e til et lands eller en ort's beroende omständigheter, ej ingahanda naturens förändringar, fastställa wissa undan- den icke heller på Grönland in, dem wi efter utmätning. Och ehuruwäl hwar Drasen 1768, råfat på nä- ste jag dock sätta så mycken oteliga och strifstelliga berättelser

telser och Herr Professor Egedes §. 9. i första Boken anförda Observationer, *) at på Grönland är ibland långt skapare vinter, än den är hos oss i Tyskland, och förmodeligen äfwen i Norrige wid syd-kanten. Jag har sielf i Marts, och äfwen ännu i April månad 1762, årskart en sådan köld och sedt sådana des verkningar, som mig hwarken i Tyskland eller i Schweitsiska bergs-trakterna år 1757 och 1758, särdeles i Januarii månad, bekante blifwit; dock har des stränghet snart gifwit sig, såsom på Grönland wanligt är, och ofta förbytt sig i regn-wäder.

Men hwar 1768 års vinter beträffar, då Herr Drasen ställt an sina Observationer, så kan jag intet annat förmoda, än at den varit mycket lindrig, emedan jag finner i våra Bröders Diarier alsingen känbar köld wara anmärkt, men har dock i lindrighet wida blifwit öfwerträffad af 1765 års vinter. **) Detta tjenar åter igen til stadfästelse af min i första Boken §. 20. uttråde och utur Pontoppidans Natu- rals-historia öfwer Norrige, angående åren 1709 och 1740, bestyrkta gifning, at på Grönland, kanske och i alla Nordiska länder, fast icke altid, dock merendels, är blid vinter; när wi i Tyskland och än sydligare ställen, hafwe den strängaste köld; och at folket

§ 5

*) Den samme berättar i sin Relation pag. 73. under den 29 Dec. 1737 följande: „Frankt brännwin fryser ända til botten. På öst-tunnorna, som ligga en aln från katelugnen, frysa is-rappar, och de äro jnuti så tjalade, at man måste med et glödgadt järn stöta igenom dem, när man wil hafwa dricka derutur. Frankt och Cereser-win fryser alla nätter wid katelugnen, som ifrån morgon til mid-natten upelbas.“

**) Se 1763 års Historia om Lichtenfels, §. 8.

där borta, tvärt om, har en svår vinter, när han hos oss är lindrig. Detta har 1766 års årsfarenhet nästan öfver allt besträckt. Ty då vi i Lappland och ännu sydligare länder, hade stark köld, förundrade man sig på samma tid, i nordligaste delen af Ryssland, öfver en ovanligt blid väderlek.

Följande Observationer, ifrån år 1756 til 1768, hvaraf de på Grönland endast äro efter blotta känslan gjorda, och icke til tid så noga upptecknade, skola gifva min gissning ännu ytterligare sannolikhet.

I Berlin var, efter en min Wäns Observationer,	På Grönland var, efter Anmärkningarna i Brödnernas Diarier,
1756. en ovanligt lindrig vinter.	En ovanligt sträng köld och hungers-nöd.
1757. den 7 Januarii, var Fahrenheits Thermomet. 4 under 0.	Stor köld i Februarii och Marts månader.
1758. den 22 Januarii. 3 under 0.	Nästan alsingen Winter.
1759. d. 13 December 1. d. 14 Dec. 1 under 0.	Ingen ting har blifwit anmärkt, förmodeligen därför, at ingen stor köld varit.
1760. den 12:te och 13:de Jan. 2 under 0.	Köld, eller fast mera drif-is, ända in i Maji månad.
1761. den 11 Februarii 4.	Iskalades, och wid årets slut, blidt väder.
1762. är ingen ting anmärkt.	I början blidt, om våren mycket kallt.
- - den 29 Decemb. 5.	- - - aldeles icke kallt.

I för-

1763. S köld.

- wi blidt.

1764. D derlef.

arii m

- de

1765. P

märkt

1766. b

wid D

1767. t

t

t

t

t

t

t

t

1768.

t

t

176

från C

Wi h

plante

En svår vinter, när han hos
1766 års årsfarenhet nästan
wi i Tyskland och än syd-
lid, förundrade man sig på
delen af Ryssland, öfwer en

er, ifrån år 1756 til 1768,
näst år efter blotta kån-
sa noga upptecknade, skola
likare sannolikhet.

På Grönland war, efter
Anmärkningarna i Drö-
bernas Diarier,
En owanligt strång köld
och hungers-nöd.
Stor köld i Februarii och
Marts månader.

Nästän alsingen Winter.

Ingen ting har blifwit an-
märkt, förmodeligen der-
före, at ingen stor köld
warit.

Köld, eller fast mera drif-is,
ända in i Maji månad.

afskades, och wid årets
slut, blidt wäder.

I början blidt, om wären
mycket kalt.

- - aldeles icke kalt.

I för-

1763. Stor och långvarig
köld.

- wid årets slut ganska
blidt.

1764. Owanligt lindrig wä-
derlek, särdeles i Febru-
arii månad.

- den 29 Decemb. 5.

1765. In ingen ting an-
märkt blifwit.

1766. den 9 Jan. 2 under 0.
wid Neufals i Schlesien

16 under 0.

1767. d. 9 Jun. 1

d. 17 = 3

d. 18 = 1 under 0.

d. 19 = 5 under 0.

d. 20 = 4 under 0.

d. 21 = 2 under 0.

d. 22 = 0

1768. Om detta året se ofwansäende Observationer,
jämförda med dem, som i Berlin och flerstads
blifwit gjorda.

1769 års vinter war, enligt nyaste esterrättserna
från Grönland, tämmeligen lika med den i Tyskland.
Wi hade här så liten köld och snö, at åtskilliga blom-
plantor, som om wintern plåga gå ut, höllos wid
magt

I första månaderna owan-
ligt blidt, ja warmare,
än ofta om sommaren.

Stor köld.

Stor köld ända til in i
Maji månad.

Innet befunnet an-
märkt.

Köld ifrån Januarii til
Marts månad, och wid
årets slut blidt.

Owanligt blidt wäder med
mycket regn.

Ganska blidt wäder, och
mycket regn.

I Hannover den 19 Ja-
nuarii 18 under 0 och till
lika jord-bäfnung.

I Sarepta uti Astracan,
under 48:de gräden, den
5 Febr. 28 under 0.

magt och tidigt utblommade. På Grönland war och sällan köld och nästan ständig sunnanbläst med ombyte af snö och regn, som gjorde Grönlandarna mycket hinder i deras södo-bragder.

§. 7.

En lärde Wän, den jag först efteråt lärde känna af Hans skrifter, hedrade mig med sin skrifvelse, litet efter första utfärdelsen af Grönlands Historia, och begärde weta mina tankar om köldens verkningar på döda kroppar. Jag beklagar, at jag af brist på riktig adresse, eller fast mer af okunnighet om Hans wärda Namn, hwilket jag tagit för et Ambetsnamn, icke har swarat honom, och at Hans wärda bref sedermera kommit mig ur händerna. Skulle denna fortsättning komma för Hans ögon, så wil jag härmedelst bedja honom om förlåtelse, och swara honom, så mycket jag kan, på Hans fråga. Hans spörsmål war detta: om döda kroppar, af djur och människor, undergå förruttelse på Grönland? eller, såsom Han läst om Spitsbergen, om de fast icke alltid, dock en rund tid, ligga oförruttade?

Jag årintrar mig och hafwa läst, at folket på et Holländskt skepp, som emot slutet af förra århundradet, ämnat söka up nordostliga genomfarten omkring Nova Zembla till China, har haft vinter-quarter på Spitsbergen under söde graden; at allesamman dödt af skär-hjugg, och sedan de som först dödde, af de sednare blifwit begrafne, de två eller tre sednaste blifwit dels i kajan, dels utanföre, obegrafne liggande, och af syd-folket, som wären derefter dit anlände, ännu funnits oförruttade och blifwit begrafne. Om

Bar

Bareh
i Nordi
rer, gr
wiser d
ruttna k
saksam
om win
blefwo
me Ho
icke my
bergätt
göra d
mätte
Hären
i Terr
förut,
och en
et tyd
okänn

§.
förut
grafne
annat
ihop,
hwil
utan
jorde
träng
med
wet
de ic
prep

e. På Grönland war och
ig sunnanbläst med ombyte
örde Grönlandarna mycket

7.
g först efteråt lärde känna
mig med sin skrifvelse, lites
Grönlands Historia, och
om Koldens werkingar
g beklagar, at jag af brist
fast mer af okunnighet om
lket jag tagit för et Umbets-
onom, och at Hans wårda
nig ur händerna. Skulle
för Hans ögon, så wil jag
om förlåtelse, och swara Ho-
på Hans fråga. Hans
döda kroppar, af djur och
uttelnelse på Grönland? eller,
s berggen, om de fast icke
igga oförruttada?

hafwa läst, at folket på et
t slutet af förra århundradet,
genomfarten omkring No-
dar haft vinter-qvarter på
de graben; at allesamma
rdan de som först dödde, af
te, de två eller tre sednaste
utanföre, obegrasne liggan-
a wåren derefter dit anlände,
e och blifwit begrasne. Om
Bar

Bartholini mening om kropparnas oförruttnelighet
i Nordiska länderna, hwilken min lärde Wån anför-
ret, grundar sig på detta och dylika exempel; så be-
wisar den intet annat, än at kropparna icke så snart
ruttna här, som i warmare länder; eller, hwilket de
safsamma, at et ting på alla orter icke tar så lätt róta
om wintern, som om sommaren. Dessa människor
blefwo i starkaste winter-tid döde, och de medlidfams-
me Holländare, som begrofw deras lik, måtte wäl
icke mycket hafwa undersökt, om och huruvida de un-
dergått förruttnelse. De lära hafwa skyndat sig, at
göra dem denna sista äre-tjensten, på det de snart
mätte kunna fortsätta sina wigtigare undersökningar.
Häremot wet jag, at år 1753, någre Engländer, som
i Terra Labrador uppsökte sina om sommaren, året
förut, bortkomna kamrater, hafwa sunnit igen den ena,
och endast af hår-toffsen kunnat känna igen honom;
et tydeliget bewis, at han genom förruttnelsen blifwit
okännbar gjord.

Huru länge en dödd kropp, på Grönland undgår
förruttnelse, kan jag icke weta. Ty de Wilde be-
graswa sina döda, så snart de afidit, och jag wet icke
annat, än at wid deras graswar, som helt lätt falla
ihop, inom så år intet annat sunnits, än bara benen;
hwilket bewisar, at de ej allenast undergå förgångelse,
utan och snart, och kanske långt snarare, än ner i
jorden; hwartil regnet, som emellan blotta stenarna
tränger sig in i graswarra, bidrager något, tillika
med den inneslutna warmar sommar-luften. Jag
wet och, at fiskar och foglar snart börja taga róta, om
de icke genast warda rått ansade och til conservering
preparerade. Och då jag en gång war med på jagt,
och

och en Ren stöts, som lopp sin väg och kunde då icke igenfinnas, och densamma, på min begäran, skulle tre dagar derefter upsökas, (det var på en med jord och mossa betäckt stor plan) gafs mig til svar, at han ej mera dogde til mars, utan wore redan full med matkar, hvarpå de ofta hade haft prof. Hvaraf jag måste sluta, at här, om sommaren, håldst på myrländaställen, en kropp går snarare, än hos oss, til föruttnelse, när densamma på annat sätt icke förebygges.

Häremot, om vintern, då man får djupa snön full, ej kan göra någon graf, eller fast mera icke kan finna nog sten til en grafs upmurande, blifwa Grönländarnas lik i et Proviant-hus några veckors tid utan föruttnelse förvarada, tills snön något gått bort. Jäte allenast här, utan också på Island, i Norrige och Terre Neuve, blifwer Torsten, sedan innanmätet tagits ut, endast i lusten torkad, och sedan i många år, såsom Stockfisk, förvarad. Sammalebes göra också Grönländarna med de längs efter skurna hålgflundre-stycken, hvilka dock äro mycket mjuka och med mycket fett försedda. Och tesbenen af Sjäthar torka de på samma sätt. Ja, den gansta blöta angmarsket, eller små-fyllen, blir utan ringaste tillberedning, på en dag, af blotta lusten och Solen, den må flina än så warmt, så torkad på bara klippor, ja och på torra marken, at den, öfwer år och dag, kan i säckar ofskadd gömmas. Men hon tar genast röta, om hon under torknings-tiden blir våt.

När nu detta icke sker om vintern, då en kropp, på alla orter, genom kölden kan längre från röta bevaras, utan om sommaren, och ofta wid en jämme-

lig gra
vid fri
måste
marels
gen,
Norrp
kölden
men e
platser
nordli
linien
dir,
sunnit
byggas
för so
borta
en is
är, a
vit se
flutit.
rer,
östra
blifwa
äro,
af de
svam
För i
barn,
sunnit
i 14
isen;
kanta
i wat

p sin rödg och kunde då icke på min begäran, skulle tre et war på en med jord och sfs mig til svar, at han ej more reban full med mat e haft prof. Svaraf jag mmaren, håldst på myriammarare, än hos oss, til fö annat sätt icke förebygges.

, då man för djupa snön raf, eller fast mera icke kan upmurande, blifwa Grönne-hus några weckors tid, tills snön något gått bort. och på Isoland, i Norrige Torsten, sedan innanmänen torkad, och sedan i månwarad. Sammalebes göra e långs efter skurna hällg- och äro mycket mjuka och Och tesbenen af Sjählat Ja, den gansta blöta ang- blir utan ringgste tilbered- i lusten och Solen, den må kad på bara klippor, ja och swer är och dag, kan i säckar on tar genast röta, om hon wät.

om wintern, då en kropp, en kan längre från röta be- n, och ofta wid en samme- lig

lig grad af värma, dock i fria lusten, och aldrabäst wid friskt blåst, som intil hö-kanten sällan saknas: så måste oförruttneligheten, eller fast mera en längre be- warelse för röta, i fall den skulle gifwas i Spits-ber- gen, eller på de trakter, som ligga än längre emot Norrpolen, än Grönland, icke så mycket tillfriskwas källden, som den rena friska lusten i Norra länderna, men endast i dem, som hafwa söga jord och sumpiga platser. Och detta skulle icke allenast finna rum i de nordliga, utan och i sydliga länderna, ja under sjelfwa linien. Jag ärindrar mig hafwa hört, at i Engas- din, en dåld i Graubunder-land, uti Inn-strömmen funnits en oförruttnad kropp, den ingen af dalens in- byggare kände. Underteligen har man besinnat sig, at för 50 eller 60 år tillbaka, en Sten-gets jägare blifwit borta på et is-berg, hwilken förmodeligen fallit ned i en is-spricka, där han swält ihjäl, och först, efter flera år, antingen i en is-bäfning (se i Boken, §. 11.) blif- wit framkastad, eller i et stort regn-och tö-måder ned- stutit. Jag wet mig och hafwa läst, at de Spanio- rer, som aldrast först foro ut ifrån Peru, at upptäcka östra orterna af Södra Amerika, hafwa på is-bergen blifwit af den alltför tunna rena lusten förqwasde, och äro, efter många år, ännu oförruttnade igenfundne af deras lands-män, som i munnen haft watnsfulla swampar, och derigenom förwarat sig för qwasning. För icke lång tid sedan, blef och, på wår ort, et sexårigt barn, som fallit i watern och följt med strömmen, igen- funnit oförruttnadt ända til näsa och ögon, sedan det i 14 weckors tid legat dels i spna watern, dels under isen; hwilket bestyrker min lärda Wåns annars be- kanta mening om döda kroppars långwärigare bestånd i watern.

§. 8.

Wid första Bokens IV. Stycke em Stens och Jernarterna, har en lärd Wån i Köpenhamn, den jag anmodat om några anmärkingar, tillfänt mig följande drindringar: „Då jag, för några år sedan, genomläste Grönlands Historia, stufvade jag något wid det, som pag. 71. §. 25. säges: man wet här intet utaf flint-stenar. Men Bröderia på Grönland, hafwa några gånger sändt til mig Sten-arter, och deribland har jag likwäl alltid funnit några flint-stenar, icke just af de gemena swarta, utan colorerta. Jag har stycken af gröna, gula, mörkbruna, ljusblå och grå flint-stenar, som icke äro qwarzer, utan werkelige flint-stenar. Deribland har jag ock fått et par wackra stycken Calcedonier. Ja jag har et uddhwaste Instrument af flint-sten, likt en harpun, hwilket Grönländarna förmodeligen brukat den tiden, då järnet ännu war dem obekant. Af dylika kast-spjut har jag ock et par af Cristall och Jaspis, hwaraf det ena är breddladigt, såsom en barna-sked, det andra smalt och spitsigt. Det större liknar nästan de gamlas offer-knifwar, dem man finner här i landet. Om man nu på wissa orter därstädes, äfwen finner swarta flint-stenar, och wil icke sticka ut dem, derföre at deruti är ingen raritet; eller om alle där befindelige flint-stenar äro colorerta; det kan jag icke weta. Så mycket tror jag, at de ock stulle finnas på Grönland, til äfwen tyrs wid syd-stränder, ibland andra lösa stenar; äfwen som jag på Calcedoniernas runda afnötta Tapnad ser, at de på stranden blifwit tagna. „ Så länge råcker ärandringen.

Jag

8.
IV. Stycke om Stenar och
lörd Wån i Köpenhamn,
gra anmärkingar, tillfärdt
„Då jag, för några år se-
ds Historia, stafsade jag nå-
§. 25. säges: man wet här
Men Bröberna på Grön-
ger sändt til mig Sten-arter,
wål altid sunnit några flint-
nena swarta, utan colorerta.
a, gula, mörkbruna, ljus-
som icke äro qwarzer, utan
Deribland har jag och fått et
donier. Ja jag har et udd-
nt-sten, likt en harpun, hvil-
deligen brukat den tiden, då
bekant. Af dylika fast-spjut
stall och Jaspis, hwaraf det
ym en barna-sked, det andra
förrer liknar nästan de gam-
man finner här i landet. Om
årstädes, äfwen finner swarta
Picka ut dem, derföre at der-
e om alle där befindelige flint-
t kan jag icke weta. Så myc-
kulle finnas på Grönland, til
der, ibland andra lösa stenar;
doniernas runda afnötta Nap-
den blifwit tagne.„ Så långt

Jag

Jag har äfwenleeds nämnt om eld-gifmande ste-
nar, eller Horn-stenen, såsom ock om Jaspis; men
räknat dem ibland kiesel-stenarna; likaledes om män-
gahanda Qwarter och Crystaller, som äfwen gifwa
eld. Men den egentelige eld-stenen, som man til
flinta och eld-slåning brukar, har jag hwarken sedt i
Wals-Revieret, eller i Fiske-hjärden, ej heller wid
Socker-topp. Flint-stenarne måste Piskas hit öfwer
från Europa. Om de annorstäds på Grönland äro
til finnandes, kan jag icke säga; men twiflar derpå,
emedan de fringsarande Grönlandare annars icke skulle
köpa dem af Europeerna; ätminstone skulle de upwi-
sa några dylika såsom en raritet. I medlertid war
denna årindring mig mycket angenäm, emedan hon
nämner om wissa Grönländska stenar och antiquiteter,
som unbgått min upmärksamhet.

§. 9.

Jag har wäl också från Grönland haft med mig
ätfylliga Mineralier, eller Sten-arter, och några der-
af anförde §. 25. och 26. men icke wetat belägga alla
med sit rätta namn. Herr Brasen har sändt til mig
förteckningen på sin Mineralie-samling, som jag demt
til behag, hwilke af sådana saker äro älskare, wil lä-
ta här inslyta.

1. Gemen hwit och rödaktig Feltspat, med hwitt och
swartaktigt glimmer.
2. Hwit oren Berg-Crystall, stor och liten.
3. Hwit klar Berg-Crystall, genomwuren med blå-
skimrande, järn-glimmer liknande partiklar.
4. Mjölkfärgad Calcedon-lik Kiesel i små stycken.

Tredje Bandet.

2

5. Lorr

5. Torr hvitaktig Qvarts, med gul järn-ochra öfverdragen.
6. Torr blåaktig halffinlig Qvarts.
7. Fet halffinlig mörk Qvarts, med hvita stripor.
8. Klar ofärgad Qvarts.
9. Klar blåfärgad Qvarts.
10. Klar mjölkfärgad Qvarts.
11. Fölsfärdige järnhaltige Granater.
12. Irregulärt figurerade, vackert färgade, mycket större Granater.
13. Groffkornig granat-sand, utblandad med ljusröda genomfinliga och mindre mörkswarta fjödel-lik partiklar.
14. Finkornig mörk granat-sand, med mindre ljusröda genomfinliga partiklar förmångd.
15. Omogen Asbest med wid sittjande svart eller gråaktig fjödel.
16. Hvit, af ganska fina glimriga fjäll bestående Talc, kånsetaktig, är mycket bräcklig, låter med fingren gnugga sig helt fin, dock allenast till blad, och icke till pulstver.
17. Bladigt, med brun ochra öfverdraget, wattu-bly.
18. Jämn anslupen Kiesel-tärning.
19. Hwitt katt-silfver, med grönaktigt wederssten, i stora flifvor.
20. Mjuk tät aspfärgad Tålg-sten, låter rifsas sig med nageln, brukas till kok-kärl. *)

21. Dimp-

*) Det gifwes ock hvita, grönaktiga, grå med röda marmor-ådror genomdragna, ogenomfinliga och halfgenomfinliga Tålg-stenar, eller som man där kallat dem, Wed-stenar, Lapis ollaris, Libetum.

21. Dimp-
st
22. Sal-
fe
n
23. Kå-
f
24. S
25. Af
st
M
har jag
åt dem
fdre ja

E
ut, he
säfom
sar, k
Dani
denne
delt o
Bok
stå an
nan
låndst

Jölä
ten
for,

land. Fortsättning.

med gul järn-ochra öf-

kvarts.

kvarts, med hvita stripor.

kvarts.

Granater.

wackert färgade, mycket

, utblandad med ljusröda

mindre mörkswarta störl-lifa

t-sand, med mindre ljus-

artiklar förmångd.

vidsittande svart eller grå.

a glimriga fjäll bestående

, är mycket bräcklig, låter

sig helt fin, dock allenast til

svet.

nya öfwerdraget, wattu-ly.

tärning.

med grönaktigt wedersken, i

ålg-sten, låter riswa sig med

sk-kärl. *)

21. Pimp-

a, grönaktiga, grå med röda

, ogenomskinliga och halfge-

er som man här kallar dem,

Liberum.

4 St. Anmärkingar och Tillöfn. §. 9. 10. 291

21. Pimp-sten, i små af wattenet runda slipada stycken. *)

22. Sal mirabile nativum i aflånga Crystaller, hwilka formera sig i bergs-springor, som af hafswatnet påstötjas.

23. Röd hwitfälad och hårdnad sandsten, faller i flisartiga stycken. **)

24. Swart med grönaktigt störl genomuret Hornberg.

25. Afstryct af Angmarset, en liten Sil-lit fisk, uti sten-gytttrad lera.

Nåstan alla dessa, och än flera andra Mineralier, har jag sjelf bragt med mig ifrån Grönland, och förärt åt dem, som äro älskare af dylika samlingar; hwar förre jag och ej wet, at här derom mera anföra.

§. 10.

Sedan första uplagan af Grönlands Historia kom ut, har min från Grönland medbragta örte-samling, såsom och sedermera en samling af Grönlandska Mossor, blifwit sånd til Herr Doct. Johan Christian Daniel Schreber jun. i Leipzig. Densamma har denne sticckelige örte-kännaren efter linnæi System indelt och namngifwit, dertill lågt de örter, som i första Boken af Grönlands Historia §. 28. med andra namn stå antecknade, förökt densamma utur en af en annan Wån från Köpenhamn ärhållen samling af Grönlandska örter, lagt til hwad han hos Herr von Linne och

*) Denna håller jag icke för en Grönlandsk, utan Isländsk växt, ifrån därwarande eldsprutande berg, hwilken stön i ringa myckenhet föret hit på stranden.

**) Af denna sten äro de gamla Norttmännens Kyrkor, i söder, byggda.

och i Dillenii Historia muscorum sunnit anmärkt om Grönlandska växter, och sändt til mig denna förteckning, under namn af Flora Grœnlandica, at deras göra hwad bruk jag håldst wille. Jag tror, at detta är den fullständigaste samling af Grönlandska örter och Mossar, som man nu för tiden kan förwänta, ehuru jag icke twiflar, at ju på andra orter, särdeles i Grönlands södra del, långt flera arter kunde träffas, hwaraf några i första Boken S. 31. blifwit anförda, som ansenligen skulle kunna öka denna förteckning, om en kännare hade tillfälle at samla dem. I medletid wil jag meddela densamma åt lärda Orte-kännare, och allenast tillägga några örter, som Herr Brasen haft med sig från Grönland, och här icke förut äro anmärkade, men med annat tryck sända dem från de andra. Detta lärer förmodeligen wara äfwen så angenämt för Herr Doct. Schreber, som det varit för mig, at i Hans förteckning finna en hop flera örter, som wi på våra orter antingen icke sunnit, eller icke upteknat. Här följer nu Hans Flora Grœnlandica.

*Diandria, Twåmänningar.**Veronica alpina, Fjäll-ärenpris.**Triandria, Tremänningar.**Scirpus cœpitosus, Myr-säf.**Eriphorum vaginatum, Har-ull.**Agrostis aruncinacea, Pip-hwen.**Poa alpina, Fjäll-grön.**Elymus arenarius, Strand-råg, Sand-hafre.**Tetrandria, Fyrmänningar.**Cornus Svecica, Smörbår, Hönsbår.*

Alche.

Alchem

Diaper

Menya

Azalea

Campa

Gentia

Ligula

Angel

Sibbal

Anthe

Juncu

Rume

Epilo

Vacc

Poly

Ledu

And

Pyr

land. Fortsättning.
 orum suumit anmärkt om
 indt til mig denna förtef-
 a Grönländica, at deras
 ville. Jag tror, at detta
 g af Grönländska örter och
 iden kan förvänta, ehuru
 andra orter, särdeles i
 t flera arter kunde träffas,
 en §. 31. bliswit anförda,
 na öka denna förteckning,
 e at samla dem. I med-
 samma ät lärda örte-kän-
 a några örter, som Herr
 n Grönland, och här icke
 n med annat tryck vilja
 etta lärer förmodeligen wa-
 Herr Doct. Schreber,
 at i Hans förteckning finna
 vi på våra orter antingen
 knat. Här följer nu Hans

vämåningar.
 enpris.
 remåningar.
 säf.
 ar-ull.
 p-hven.
 d-råg, Sand-hafre.
 Symåningar.
 är, Hönshår.

4 St. Anmärkningar och Tilökn. §. 10. 293

Alchemilla vulgaris, Jungfru Marie Käpa, drag-
 blad.

Alpina, Fjäll-käpa.

Pentandria, Femmåningar.

Diapensia lapponica, Snö-kulla.

Menyanthes trifoliata, Gekko-sving, Nisne.

Azalea procumbens, Purpur-kulla.

Campanula rotundifolia, Gräs-klockor.

Gentiana lutea, Daggföta.

Ligusticum scoticum, Skottsk Libbsticka.

Angelica archangelica, Angelika.

Sibbaldia procumbens, Sibbalds-ört.

Hexandria, Sexmåningar.

Anthericum calyculatum, Snö-gräs.

Juncus pilosus, J-tog.

Campestris, Kniple-tog.

Spicatus, Ar-tog.

Rumex digynus, Fjäll-syra.

Acetosa, Äng-syra.

Acetocella, Berg-syra, Tierprot.

Oktandria, Åttmåningar.

Epilobium angustifolium, Berg-mjöll.

Latifolium, Himnells-gräs.

Vaccinium uliginosum, Odon.

Polygonum viviparum, Nor-tog, Svin-gräs.

Decandria, Tiomåningar.

Ledum palustre, Lummer.

Andromeda polyfolia, Rårr-tuppa.

Cerulea, Blå-tuppa.

Pyrola minor, Wintergröna.

uniflora, Ögonsjuk-gräs.

2 3

Saxi-

Alche-

Saxifraga stellaris, Lappsta Stjärnor.

Nivalis, Snö-ögon.

Rivularis, Beck-blomma.

Caspitosa, Tus-ört.

Gröenlandica, Grönlands Stenbräda.

Stellaria cerastoides Stjärn-ört.

Arenaria trinervia, Sand-ört.

Oxalis acetosella, Hars-syra.

Lychnis alpina, Lapp-roser.

Cerastium arvense, Torr-gräs.

alpinum.

aquaticum.

Icosandria, Ujogmänningar.

Rubus chamaemorus, Hjortron, Myrbär.

Potentilla aurea, Guld-blomma.

Comarum palustre, Kallgräs.

Polyandria, Mångmänningar.

Ranunculus nivalis, Snö-blad.

Acri, Smör-blomster.

Hederaceo proximus, Fl. Dan. f. 331.

Didynamia, Tvåväldige.

Ajuga pyramidalis, Mjölfgubbar.

(*Thymus acinos*? *Horemynna*?)

Bartia alpina, Bartsi ört.

Pedicularis flammea, Eld-blomma.

Lapponica, Lappstus-ört.

Tetradynamia, Fyrväldige.

Cochlearia grönlandica, Grönlands stebört.

Anglica, Engelsk stebört.

(*officinalis*? stebört?)

Cardamine pratensis, Äng-frasse.

Arabis

Arabis a
Erysmu

Leontoc

Hieraci

Arnica

Gnapha

Viola c

F

Carex

Betula

Salix n

A

B

C

D

E

Empe

Rodio

Eqvif

Aple

Poly

Lyc

land. Fortsättning.

Stjärnor.

omma.

önlands Stenbräcka.

ört.

rt.

ds.

ngmäningar.

ron, Myrbär.

ma.

ds.

ngmäningar.

blad.

blomster.

oximus, Fl. Dan. f. 331.

tvåvärdige.

gubbar.

ynta?)

blomma.

ppst lus-ört.

Syrväldige.

Brönlands Fjädört.

ist Fjädört.

edört?)

krasse.

4 St. Anmärkingar och Tilöfn. S. 10. 295

Arabis alpina.

Erysimum officinale, Duf-fäl, Wäg-senap.

Syngenesia, Svåggrar.

Leontodon Taraxacum, Staller-nacke.

Munkhusfröud, Piff-en-lit.

Hieracium murorum, Höl-ört.

Arnica alpina, Nys-blad.

Gnaphalium, Oed. Fl. Dan. f. 254. Rattfötter.

Sylvaticum, Harsfötter.

Viola canina, Stogs-fioler.

palustris, Rjarr-fioler.

Monæcia, Sambyggare.

Carex caespitosa, Luf-starr.

Betula nana, Dvärg-björt, fredags-björt, Kyp-ris.

Diacia, Twåbyggare.

Salix myrsinites, Blant-wide.

Arbuscula, Myrt-wide.

Herbacea, Mar-wide.

Glauca, Ull-wide.

Lapponum, Lapp-pihl.

Empetrum nigrum, Kråf-ris.

Rodiola rosea, Rosen-rot.

Cryptogamia, Löngiste.

Equisetum arvense, Råf-rumpa.

Asplenium Trichomanes.

Polypodium fragile.

Lonchitis.

Dryopteris.

Lycopodium Selago, Lopp-gräs.

Annotinum, Råf-gräs.

Alpinum.

Arabis

4

Spha-

Sphagnum palustre. Var. α . β . Rödmossa.

Sphagnum Alpinum, *)

Splachnum urceolatum: Bryum ampullaceum. fo-
liis & ampullis angustioribus. Dill. musc. 345. t. 44.
f. 7. Oed. Fl. Dan. t. 192.Polytrichum commune majus.)
medium.) Björn-mossa.
minus.)

Alpinum.

Mnium pellucidum.

palustre.

purpureum.

ramis brevibus inordinate progredientibus.

Dill. musc. 239. t. 31. f. 8. aut huic sane

proximum.

Bryum pomiforme.

scoparium.

hypnoides. Fl. Svec. 1003. var. β . e.

Sexangulare. (nova species.)

Cirratum, setis & capsulis brevioribus & plu-
ribus. Dill. musc. 378. t. 48. f. 41.

pilosum, sphagni subulati facie. Dill. musc.

374. t. 47. f. 34. an?

Caspitium.

Hypnum

*) Dillenius ad Sphagna retulit, quia fructificationem Sphagni inter specimina hujus musci invenit, sed cum iis non coherentem. Nos in speciminibus pluribus, quæ cæterum cum descriptione Dilleniana bene conveniunt, pedunculos plures terminales & in uno alterove antheram f. vasculum oblongum, Cylindraceum, sed operculo non amplius instructum; unde patet ad *Brya Dilleni* hunc muscum pertinere, non ad Sphagni genus.

Hypnum

Junger.

Liche

bilob
speci
huic.

land. Fortsättning.

α. β. Rödmoffa.

ryum ampullaceum, fo.
bus. Dill. musc. 345. t. 44.

us.)
edium.) Björn-mossa.
nus.)

ordinate progredientibus.
t. 31. f. 8. aut huic sane

ec. 1003. var. β. e.

va species.)

capulis brevioribus & plu.
sc. 378. t. 48. f. 41.

subulati facie. Dill. musc.
an?

Hypnum

a retulit, quia fructificationem
is musci invenit, sed cum iis
speciminibus pluribus, quæ cæ-
niana bene conveniunt, pe-
z in uno alterove antheram f.
aceum, sed operculo non am-
ad *Brya Dillenii* hunc muscum
genus.

4 St. Anmärkningar och Tillstn. §. 10. 297

Hypnum aduncum.

fluitans, foliis tenuissimis, capsulis exilibus:

Dill. musc. 346. t. 83. f. 7.

Aquatium prolixum, foliis ovatis. Dill.
musc. 552. t. 85. f. 20.

Jungermannia minuta. Dill. musc. p. 481. t. 69. f. 2.

Hæc inter omnes muscos mihi vi-
fos Grœnlandicos non reperi, forte
Dillenius illam hoc loco vult, quæ
Sphagno alpino immixta occurrit,
& foliola biloba habet, quam puto
esse varietatem.

Varia. *)

bicuspidata.

quinquedentata.

trilobata.

ciliaris. (Syn. apud Linn. excludan-
tur. Synonymon verum hujus spe-
ciei est: *Lichenastrum scorpioides*
pulchrum villosum. Dill. musc. 481.
t. 69. f. 3.)

Lichen centrifugus. var. Winter-mossa.

saxatilis, Fårg-mossa, Sten-mossa.
omphalodes.

fahlunensis, Fåhlu-mossa.

islandicus α. Lichenoides III. Dill. β. Liche-
noides II2. Dill. Hebe-mossa.

§ 5

Lichen

*) Hæc furculos prælongos, at folia minuta patentia
biloba s. triloba habet; fructificationem nullam vidi; nulli
speciei apud Dillenium & Linnæum magis convenit, quam
huic.

Lichen qui Coralloides fruticuli specie, fuscum, spinosum. Dill. musc. 112. t. 17. f. 31.

qui Coralloides tenuissimum nigricans, mundi muliebris instar textum. Dill. musc. 113. t. 17. f. 32.

Aphthosus, *Thorst-mossa.*

flavus vid. Oed. Fl. Dan. t. . . an arcticus Linnæi? *Norrlands-mossa?*

Croceus, *Saffrans-mossa.*

pyxidatus.

gracilis.

qui Coralloides scyphiforme cornutum. Dill. musc. 92. t. . . f. 16.

deformis.

foliaceus. Hudf. angl. 457.

rangiferinus. *α. β. Ren-mossa.*

paschalis, Fastlags-ris.

uncialis.

subulatus.

fragilis.

globiferus.

pubescens.

chalybeiformis.

sulphureus. an Usnea 3. Dillenii?

coriaceus: Lichenoides rugosum durum pulchrum, peltis atris verrucosis. Dill. musc. 220. t. 30. f. 118.

nodosus: Lichenoides atrum corii persici instar exasperatum. Dill. musc. 220. t. 30. f. 119.

Fucus digitatus, *Tång.*

Nu följa ännu några örter och mossor, som tyckas vara nya, och kunde till äfventyrs beläggas med följande namn. *An-*

An
spice f

Ag
exterior

re, fol

Ag

teriore

foliis p

Ce

altiore

Je

alterni

H

angust

La

ricis-

tuber

Q

mårk

labra

af E

rot,

myck

emot

sedt d

talta

dickt.

get p

måst

land. Fortsättning.

culi specie, fuscum, spic.
usc. 112. t. 17. f. 31.

issimum nigricans, mun-
r textum. Dill. musc. 113.

mossa.

Dag. t. - - an arcticus

nds-mossa?

mossa.

shiforme cornutum. Dill.

f. 16.

l. 457.

Ren-mossa.

ris.

na 3. Dillenii?

des rugosum durum pul-
s verrucosus. Dill. musc.

les atrum corii persici in-

. Dill. musc. 220. t. 30. f. 119.

örter och mossar, som ty-
k af swentys beläggas med
Ane-

4 St. Anmärkingar och Tilbön. §. 10. 11. 299

Anemone foliis ternatis, foliolis cuneiformibus
spice ferratis, scapo subunifolio, uniloro.

Agrostis panicula coarctata, petalis basi pilosis,
exteriore medio aristato, arista recta, calyce brevio-
re, foliis involuto subulatis.

Agrostis panicula diffusa, petalis basi pilosis, ex-
teriore medio aristato, arista recta, calyce brevioris,
foliis planis.

Cerastium alpino proximum, caule minus rigido
altiore, foliis pilosis quidem sed viridibus, nec incanis.

Jungermannia surculis procumbentibus, foliolis
alternis bifidis lacero-ciliatis, punctatis.

Hypnum erectum thuitans, foliis oblongis præ-
angustis acutis. Dill. musc. t. 28. f. 33.

Lichen foliaceus repens lobatus, lobis hemisphæ-
ricis, supra lacunosus cinereus, subtus cirrosus ater,
tuberculis marginalibus carnosus pallidis.

Summa 146.

§. 11.

Wid II. Boken, om Djuren, bör jag ännu an-
märka, at Jens Haven, på sin förra resa til Terra
labrador, har sedt huden af det djuret, hwilket så wäl
af Eskimauerna som Grönländarna kallas *Umas*
rot, och hwarom de sednare, efter §. 1., ganska
mycket tala, och beskriwa det såsom mågta grymt
emot människor; men emedan ingen af dem har sielf
sedt detsamma, har det, såsom det i gamla tider om-
taltta land-euhorns-djuret, af oss blifwit hållet för en
dikt. Antingen måste detta djur-slaget wara utgå-
get på Grönland, såsom Wargarna i Engeland; eller
måste Grönländarna, genom berättelser af sina Nord-
ameri-

amerikanska förfäder, hafwa behållit et sådant förfärligt intryck deraf, at de ännu altdämt tala derom, och i drömmar förfräckas genom dess gestalt. Detta Djurets Skinn är mörktgrått, och til storleken liknar et stort hundskinn.

Land-fogla-flocken §. 2. wisse wi nu äfwenwät öka med Sägern, hwilken *Mattheus Stach*, under sin söderländska resa, har första gången sedt på Grönland, och ingen Grönländare blifwit honom tillförene wärs. Föremodligen har denne fogel, under sin flygt från Norra Amerika eller från Norrige, förflygt sig dit; eller har han, såsom *Pontoppidan*, i sin *Natural-Historia öfwer Norrige, Friswoer om Swanen*, hwilken 1709 och 1740 årens kalla wintrar ledsagat ifrå wärmare trakter til Norrige, *) genom en stark köld blifwit nödtwungen; at på Grönland söka sig öppet wän.

§. 12.

innan jag fortfar, at meddela Tillökningar til III. Boken, som handlar om Grönländska Nationen, måste jag förmdla om de nyaste upptäckter, som wåre Bröder hafwa gjordt hos Estimauerna i Terra Labrador; emedan et och annat, som i beskrifningen öfwer Grönländarna blifwit märkt, ställes derigenom i bättre ljus och tydelighet.

Då Historien om Grönland redan war under präfsen, sedt jag af wår Bröder *Jens Haven*, som war min rese-kamerat ifrå Grönland, den esterrättelse ifrå London, at han lyckligen fulländat sin resa åt Terra Labrador, och funnit Willarna därstädes fullkomligen

*) Se i Boken, §. 20.

enliga
målet.
i en M
blico d
wis id
tande 9
andra
het; o
1765,
Drack
Schle
företog
ten ut

I
denna
bigåen
na m
som t
anfö
fått o
fomli
lända
uti et
mind

at G
ell S
därst
Grön
tänk

land. Fortsättning.

da behållit et sådant för-
ännu altjämt tala derom,
enorm dess gestalt. Detta
t, och till storleken liknar

vilse wi nu äfwenwål öka
teheus Stach, under sin
gången sedt på Grönland,
dit honom tillförene warse.
gel; under sin flykt från
i Norrige, förflugit sig
Pontoppidan, i sin Natu-
r, skrifer om Swanen,
ens kalla wintrar ledfogat
orrigt, *) genom en stark
at på Grönland söka sig

22.
at meddela Tildöningar till
m Grönländska Nationer
m de nyaste upptäckter, som
hos Estimauerna i Ter-
t och annat, som i beskrif-
a blifwit märkt, ställes der-
delighet.

land redan war under präfs-
er Jens Haven, som war
nland, den esterrättelse ifrå
fulländat sin resa åt Terra
arna därstädes fullkomligen
enliga

4 Gr. Anmärkingar och Tildökn. S. 12. 13. 301

enliga med Grönländarna i alt, och särdeles i tungo-
målet. Jag hade näppeligen så mycket tid, at jag
i en Note till 8. S. i IV. Boken kunde meddela Pu-
blico denna wigtiga upptäckt, såsom den Follas i en
wis lärw weckö-frist. Denna Paragraphens swig-
tande gifningar, som jag, i brist af tid, ej mer kunde
ändra wid första uplagan, bragtes härigenom till wis-
het; och när förbemälte Jens Haven, följande år
1765, i följe med forbdna Grönländska Missionären
Drachart och Studenten Christian Andreas
Schlözer, såsom ock en Engländer, John Hill,
företog sednare resan till Terra Labrador, sattes sa-
ken utom alt twifwelsmål.

Jag will först förmåla om bewekande orsaken till
denna resa och affigten dermed, och sedan, under för-
bligående af alla de på resan och wid underhandlingar-
na med Estimauerna förekommande omständigheter,
som till mit ändamål äro onödiga, allenast så mycket
ansöra, som läsaren har nödigt, at om deras lefnads-
sätt och seder göra sig et wäl ännu i denna tid ofull-
komligt, dock om deras fullkomliga likhet med Grön-
ländarna, tillräckeligen begrepp, och så redigare insigt
uti et och annat, som i Grönländarnas beskrifning
mindre tydeligen torde förekomma.

§. 13.

Bröderna hafwa redan länge warit af de tankar,
at Grönländarna ifrå Nord-Amerika kommit öfwer
till Straat Darwis; och hafwa derföre förmodat, at
därstädes måste ännu wara Nationer, som hafwa
Grönländska språket och lefnads-arten. I denna
tanke hafwa de blifwit styrkte genom de så esterrättel-
ser,

ser, som John Ellis i sin resa til Hudsonska Wiken gifwit om de Indianer, som bo norrut wid Hudsons hafsbucht. Då nu Herren wälsignat deras arbete på Grönlandarnas omvändelse, så har, i följe af den besynnerliga kallelse de tro sig hafwa til Hedningarna i gemen, men besynnerligen til dem, som ingen kunnat eller welat bry sig om, en längtan blifwit hos många uprörd, at ock bära Evangelium til dessa med Grönlandarna i förwandskap warande Nationer. Hårtill hafwa någre af de Bröder, som på Grönland varit, hållit sig synnerligen berättigade och förpliktade, emedan de, framför andra, hafwa reban den stora fördel, at de äro bekante med dessa folkslagens språk, seder och öfsligheter. Den förste, som sökte utwäg at komma til dem, war äldste Grönlandske Missionären **Mattheus Stach**, hwilken, såsom reban i 1751 års Historia §. 8. och 1752. §. 1. förmålt blifwit, til den ändan uppehöll sig någon tid i London. Men emedan Hans förehafwande ej kunde komma til någon verkställighet, for Han tillbaka ät Grönland, och började, några år derefter, den Lichtenselska Missionen därstädes. I medlertid hade någre Engelske Bröder, jämte andra wälsinnade Köpmän, som önskade at Evangelium måtte ibland Hedningarna förkunnas, låtit i London utruffa et Skepp til Terra Labrador, för at drifwa handel med Willarna därstädes. Efter de nu werste, at deras handel med dessa Wildmän, ibland hwilka ingen Europeer hitintill varit säker om lifwet, ej skulle blifwa långwärik, så länge de förblefwo tjufaktige och mordiske Barbarer; så gjorde de hos Brödra-Unitetens saliga Ordinarium, som då uppehöll sig i England, ansöknung och förfrågan, om icke någre Bröder

4
Bröd
med.
togo
red
i lan
Red
De
göra
Bröd
hwil
wari
samt
såsom
del
Grö
melli
na,
bord
man
lan
gen
dem
get,
gen
Cap
han
stän
at d
wer
Brö
icke,
mar

in resa till Hudsonska Viken som bo norrut vid Hudsons ären välsignat deras arbete och önskan, så har, i följe af den som sig hafva till Hedningarna en till dem, som ingen kunskap, en längtan blifwit hos oss Evangelium till dessa med oss varande Nationer. Bröder, som på Grönland en berättigade och förpliktade andra, hafva redan den stora med dessa folkslagens språk, i förste, som sökte utväg att till Grönländske Missionären skän, såsom redan i 1751 års förordning blifwit, till den tiden i London. Men emellertid kunde komma till någon tillbaka till Grönland, och börja i Lichtenfelska Missionen där. De några Engelske Bröder, Köpmän, som önsade att till Hedningarna förkunna, tillfärd till Terra Labrador, för att de där stades. Efter de med dessa Wildmän, ibland till till varit säker om lifvet, så länge de förblefvo tjuvarer; så gjorde de hos Bröder, som då uppehöll sig till förfrågan, om icke några Bröder

Bröder kunde, till dessa Hedningars omvändande, fara med. Här till funno sig fyra Bröder villiga. De togo ett färdigt timradt hus med sig, jämte allehanda redskap och såd, att upbruka jorden, och låto sätta sig i land med en viss hafsvik, som, efter den ena Skepps-Redarens namn, än i dag kallas Nisbets-hamnen. De satte upp sitt hus, begynte bruka upp jorden, och göra anstalt till närings-ibkning. Utom dessa fyra Bröder, woro och två andre med på Skeppet, af hvilka den ene, vid namn Erhard, några gånger varit på Balsitt-fånge i Disko-bucht, och lärde sig, samt uptrifwit några Grönländska glosor. Denne, såsom öfver-köpmän på Skeppet, for vidare på handel längs efter kusten, och kunde dels genom de så Grönländska orden, dels genom teken, göra sig tämligen begripelig för Eskimauerna; men af Willarna, som af fruktan för gewär ej wille komma om bord, låt öfvertala sig, att i en båt med fyra till fem man, och utan minsta gewär, fara in i en bucht emellan öarna, och kom icke tillbaka. Skeppet, som ingen båt mer hade, kunde icke fara efter och uppsöka dem, och, efter några dagars väntan, såg sig nödtwunget, att gå tillbaka i någden af Nisbets-hamnen, och genom några Canon-skott kalla Bröderna om bord. Capitenen stälde dem sin nöd före, att han nu, sedan han förlorat sitt bästa manskap och båten, icke wore i stånd att styra sitt Skepp, och bad dem på det trågnaste, att de wille fara med honom tillbaka, åtminstone öfvertalana honom deras båt. Utom densamma hade Bröderna här icke kunnat begå sig; men de kunde och icke, med godt samwete, öfverlåta ett utan tillräckligt manskap förefedt Skepp åt hafwets willda wågor. De låto

lätto altså sit hus, jämte någon redskap, stå qwar, i förhoppning, at nästa år åter bebo detsamma, och wän- de om med Peppet tillbaka åt Engeland. Men wig- tiga betänkeligheter yppade sig, hwarföre man ej lät dem åter fara dit, innan man fått underrättelse om de förölyckade sjö-männerna, och tillika efterspordt, om huset ännu stode qwar. Och då nästa Pepp träffa- de några af de bortmista matrosar mördade, och hu- set upbrändt, gjordes förslaget til både handel och Mission på Terra Labrador, om intet. Detta heddte år 1752.

§. 14.

I medlertid gifwo Bröderna icke sit hopp förlö- radt, at ju Gud en gång skulle wisa dem andra medel och utvägar, til at komma ibland dessa Wilda. Och frågade många Bröder, tid efter annan, om icke snart åter något skulle en gång företagas på Terra Labra- dor, i thy de längtade efter, at bära Evangelium til där warande Wilda. Just detta war som oftast en del af afton-samtalen, som wid min warelse på Grön- land förhades. Då nu Jens Haven, som med Missionären Martheus Stach war 1758 kommen til Grönland, at wara honom behjelpelig wid Missi- onens anläggning i Lichtensfels, år 1762 reste med mig tillbaka åt Lyskland; wäcktes å nyo hans åstundan, at fara til Terra Labrador, den han redan före sin resa til Grönland hade yttrat; och trodde han, det han dersföre måste först komma på Grönland, at han måtte lära det språk, som han med Estimauerna ta- la skulle. Han gaf sin åstundan Bröderna tillkänna, och gjorde det förslag, at i fall det sunnos för godt, han

han för
eller T
Estima
Labrad
derom,
länndar
medel
rätta e
fall, o
med S
menda
gåfwo
Terre
hwilke
af sit
hans t
underf
ningar
delen
honom

J
ve, o
han L
gjorde
winna
sin re
jämwo
han r
Jullit
Men
T

Grönland. Fortsättning.

en redskap, stå kvar, i för-
bebo detsamma, och wän-
it Engeland. Men wig-
sig, hwarföre man ej lät
man fått underrättelse om
a, och tillika efterspordt,
Och då nästa Fepp träffa-
atrofer mördade, och hu-
lager til både handel och
om intet. Detta skedde

14.
öbrarna icke sit hopp förlo-
ulle wisa dem andra medel
ibland dessa Witba. Och
efter annan, om icke snart
företagas på Terra Labra-
at båra Evangelium til
st detta war som ofast en
wid min warelse på Grön-
Jens Haven, som med
Stach war 1758 kommen
som behjelpelig wid Missi-
fels, år 1762 reste med mig
s å nyo hans åstundan, at
en han redan före sin resa
och trodde han, det han
a på Grönland, at han
han med Eskimauerna ta-
undan Bröbrarna tillkänna,
i fall det sunnos för godt,
han

4 St. Anmärkingar och Tildtn. S. 14. 15. 305

han först wille ensam göra en resa til Neufundland
eller Terre Neuve, och om han där ej funne några
Eskimauer, widare se til, om han kunde komma til
Labrador, och tala med de Witba, för at ärnå wiffhet
derom, at de werkeligen äro enahanda folk med Grön-
ländarna. Sedan wille han göra sig underrättad om
medel och utwägar, huru man aldrabäst kunde up-
rätta en Mission ibland dem. Hans förslag fant bi-
fall, och han afreste om wären 1764, ifrå Herrnhut
med Församlingens lyckönskan, och nödiga Recom-
mendations-bref til Bröbrarna i Engeland. Desse
gäfwö hans åstundan tillkänna för Gouverneuren af
Terre Neuve och Labrador, Herr Hugh Palliser Esqvr.,
hwilken åhörde hans föreslagna utwägar, til ärnående
af sit ändamål, med besynnerliget wälbehag, antog
hans tilbod, och lofwade honom all möjelig hjelp och
understödnung til et så löfligt företagande, som Hed-
ningarnas omwändelse wore, hwaraf åfwen för han-
delen en ofelbar nytta stode at förwänta; ja försåg
honom med behörigt Recommendationens-bref.

S. 15.

3 April samma år, affeglade han til Terre Neu-
ve, och kom den 16 Maj til St. John. Här gaf
han Öfwerhets-personerna sit förehafwande tillkänna,
gjorde sig underrättad om medlen til sit ändamåls
winnande, och förtjente i medlertid sit uppehälle och
sin rese-kost, med sina händers arbete. Sedan nu
jämwal Herr Gouverneuren war ankommen, blef
han med behörigt pass försedd, och affeglade den 22
Juli, på et Köpmans-Fepp, til Ruffen af Labrador.
Men det warade länge, innan han kunde winna sit
Tredje Bander, 11 änd-

ändamål, och han måste begifwa sig ifrå det ena fartyget på det andra, emedan intetdera wille landa, af fruktan för Eskimauerna. Han sattes ändretligen i land, den 24 Aug. wid Chateau Bay, på södra Kusten af Labrador, men fant inga Indiarier, utan allenast grassfällen, tillika med de dödas derwid nedlagda verktyg; hwilket gaf honom förhoppning, at dock ännu erind sit systemål. Men den 29 måste han åter begifwa sig om bord, och fara tillbaka åt Captaun, såsom han det kallat, egenteligen Qwirpont eller Qwiveron, nordostliga udden af Terre Neuve, hwaråst han redan förtur wärit några gånger i land. Och här war det, hwaråst han första gången seck se Eskimauerna. Jag wil derom anföra hans egna ord, utur Diario.

„Den 4:de Sept. war den lycklige dagen, som jag så länge efterlängtat. Ty en Indian kom in i hamnen, at se, om en wiß Capiten där wore til firmandes. I det jag gjorde mig sårdlig at gå til honom, war han redan i begrep, at åter wända om igen. Jag ropade til honom, at han skulle komma til mig, emedan jag hade at tala några ord med honom. Han wardt förwånad, då han hörde sit moders-mål talas, och swarade mig med brutna franska ord. Jag bad honom tala sit egit språk, som jag såde mig förstå, och hafwa sina landsmän til mig, emedan jag hade något at tala med dem. Han for altså tillbaka, och ropade med hög röst: wår wån är hit kommen. Näppeligen hade jag tagit på mig mina Grönländska kläder, förr än någre af dem kommo i sina båtar. Jag gick dem til mötes, och tilltalte dem så här: „länge har jag ästundat, at se

Eder,

4. Eder,
träffar
til swo
naden
komme
och en
med b
Härur
dade
mars
snart
åter
handl
ten b
wärt
med
swar
en så
tilfall
och
het.
mig,
gic
mod
låt
dem
Palli
Nag
dem
aller
altes

gifwa sig ifrå det ena fari-
n interdera wille landa, af
Han fattes ändteligen i
reau Bay, på södra Ku-
ant inga Indiarier, utan
med de bödas derwid ned-
af honom förhoppning, at
Men den 29 måste han
, och fara tillbaka åt Car-
at, egenteligen Ovirpont
iga udden af Terre Neuve,
wärit några gånger i land.
t han första gången seck se
erom anföra hans egna ord,

ar den lycklige dagen, som
Ty en Indian kom in i
siff Capiten där wore til sin-
de mig särblig at gå til ho-
regrep, at åter wända om
nnonn, at han skulle komma
at tala några ord med ho-
nad, då han hörde sit ni-
ade mig med brutna franska
la sit egit språk, som jag sa-
wa sina landsmän til mig,
at tala med dem. Han for
med hög röst: wår wän-
ppeligen hade jag tagit på
låder, förr än någre af dem
jag gick dem til mötes, och
ige har jag åstundat, at se
Eder,

Eder, och det skal wara mig en stor sågnad, om jag
träffar Eder wid helsa och wälmåga. De gäfwro
til swar: „Du är werkeligen wår landsman.“ Såg-
naden war å båda sidor gansta stor. De bådo mig
komma til sig, och se sina Familier. „Styrmannen
och en Matros, som satte mig i land, lade genast af
med båten, för at se, hwad mig wederfaras måtte.
Häruppå omringade de mig, och hwar och en bemö-
dade sig, at wisa mig sin Familia. Efter två ti-
mars samtal, skildes jag wid dem, med försätran, at
snart komma til dem igen. Efter middagen gick jag
åter til dem, i följe med Styrmannen, som wille
handla med dem. Jag förmanade dem, at öfwer nat-
ten blifwa där på stället, och icke stjåla något ifrå
wårt folk; och förestälte dem, hwad fara sådant har
med sig. De sade: Europeerna stjåla ju också. Jag
swarade: om J bara låten mig sådant weta, så skal
en sådan genast blifwa straffad. Jag tog och strar
tillfället i akt, at säga dem något om deras Skapare
och Återlösare, och de hörde derpå med upmärksam-
het. Jag bad dem, at de nästa morgon wille besöka
mig, hwilket de också lofwade.

Den 5:te, kommo 18 Indianer i sina båtar. Jag
gick ut til sön, och bad dem wara wälkomne, an-
modade och ser af dem at komma i land; de öfriga
låt jag landstiga på andra ställen. Jag betygade
dem, i följe af den Commission Herr Gouverneuren
Palliser gifwit mig, huru wälsinnad Storbritanniska
Regeringen wore emot dem, och försätrade dem, at
dem hådanester ingen hade skulle tillfogas, om de
allenast wäl och fridsamt upförde sig. De woro wid
altsammans mycket upmärksamme. I det samma
wille

wille jag lefwera dem det bref, som til den åndan af Herr Gouverneurén mig tilskalde blifwit; men de råddes derför, och mente, at deruti wore något lefwande; emedan jag derutur kunde föresäga dem en ännans ord, och jag kunde på intet sätt förmå dem, at af mig taga denna skrift emot. Jag for hem med dem til deras Familier. Hwar och en frågade mig, om jag nästkommande år skulle komma igen? och då jag lofwade dem det, wore de mycket glade. Wår Styрман for med Stupen tillbaka, och lemnade mig ensam i Qvirpont. Emot aftonen anlände tre franska båtar och en Engelsk, fulle med Indianer. Männerna kommo genast at helsa på mig, och bådö, at jag wille besöka dem i deras tält. Jag läste för dem Missionären Johan Bets, i Grönlandarnas namn, til dem aflätna frifwelse. Då jag nu talte om Frälsarens död, blefwo de mycket förkräcte. *) Men jag beprisade dem Honom, såsom en stor människöwan. De hafwa wäl intet förstånd om andeliga ting, efter de ännu aldrig hört derom talas; men til min förundran, kunde jag derom tala med dem mera, än jag mig föreställt hade. De betygade mig mycken kärlek; och när de med sjö-folket råkade i flammer, måste jag komma och släja trätan; ty, sade de, du är wår wån. De bådö ock mycket, at jag måtte taga mina bröder med mig, när jag åter kommer til dem.

Den 6:te, kommo 26 männer med sina båtar, och innan fort anlände än flere. De bådö mig år en gång komma öfwer til deras Familier. Capitenen, Styrmannen och Skepps-Doctorn, jämte sex Matrosar, alle

*) Förmodeligen emedan de trodde, at man wille förkrä dem något förswade mord.

alle w
tagit
ret w
tänkte
om J
man,
Jag
Jag
Herr
J all
ganf
Gud
Han
En a
sina
pare
han
man
än d
här
ter
bref
deru
Ang
kyff
näga
ta,
gän
jag
mig
jag
då

bref, som til den ändan
tillstälde blifwit; men de
at deruti wore något le-
r kunde föresäga dem en
på iniet sätt förmå dem,
emot. Jag for: han med
hwar och en frågade mig,
ulle komma igen? och då
o de mycket glade. Wår
tillbaka, och lemnade mig
afstönen anlände tre fran-
ulle med Indianer. Mån-
lisa på mig, och bådo, at
s tält. Jag läste för dem
i Grönlandarnas namn,
Då jag nu talte om Fräl-
cket förkräkte. *) Men
såsom en stor människo-
förstånd om andeliga ting,
derom talas; men til min
ni tala med dem mera, än
De betygade mig mycken
sjö-folket råkade i flammer,
a trätan; ty, sade de, du
at mycket, at jag måtte taga
ir jag åter kommer til dem.
männer med sina båtar, och
ere. De bådo mig är en
ras Familier. Capitenen,
Doctorn, jämte sex Matrosar,
alle
n de trodde, at man wille före-
ord.

alle wäl bewäpnade, foro med mig. Capitenen hade
tagit på sig sina bästa kläder; men deraf gjorde de in-
tet wäsende. De frågade mig, om jag werkeligen
tänkte komma igen, nästkommande år? Jag sade, ja,
om I icke willjen mörda mig. De försäkrade allesam-
man, at ingen af dem skulle tillsoga mig något ondska.
Jag sade dem widare: när jag kommer igen, wil
jag förtälja Eder ting af aldrastörsta wigt, om den
Herran, som har Skapat och återlöst Eder; och om
I allenast först lären tro på Honom, så skole wi bo
ganska saligt tillsammans. En af dem frågade: om
Gud har sin boning i solen? Jag sade honom, at
han har Skapat solen, och Eder och mig, och all ting.
En annan frågade: om han skulle blifwa lyckligare i
sina förrättningar, sedan han lärde tro på sin Eka-
pare? Jag swarade: derpå wore ingen twiswel, om
han derwid stitige skötte sina ärender; men det tilkom-
mande lifwet wore af en oändligt större betydighet,
än det närwarande, och det hade de at förwänta, som
här tro på Honom, förtro sig åt Honom; och leswa ef-
ter Hans wilja. Somlige bådo mig föreläsa sig det
bref, som jag i går hade läst, och hörde upmärksamt
deruppå. Då jag wille taga affsed, förde mig deras
Angekot, Segullia, in i sit tält, omfamnade och
kyfste mig många gånger, och sade: Du äre wår ännu
något räddde för hwar annan; men kommer du tilba-
ka, så wilje wi utan räddhoga plåga inbördes um-
gänge. En ogift person wille resa med mig; men
jag kunde icke taga honom med. En af dem frågade
mig, om jag kunde dansa? Jag sade, Nej. Om
jag då kunde sjunga? Ja. Cy, sade han, jag wil
då först sjunga för dig; begynte alltså på at heppa,
och

och svinga efter sin trumma. Men jag kunde ej mer förstå deras, än detta: Vår vän är kommen, hwilket oss sägnas. Detta uprepade han flera gånger. Då han sjungit ut, ålåg mig at svara honom. Jag säng då med uprändt hjerta, på Grönlandska språket, följande vers:

„Du allmagts Gud! Hvars ord och bud All
werlden rör,
Och ingen motstå tör! Du, som alt kaptat här,
och bär,
Med blod har wårst, Hwad sig fördärst; Det
helga kan!

Dig rope wi nu an!..

De hörde med förblyse härpå; och då jag slutat, sade de: wi äre utan ord, d. ä. wi gifwe dig wunnit.

Den 7:de, drogo de samtellige åter sin wäg. Men så snart de woro utur hamnen, började de redan åter på at stjäla. Jag årböb mig wäl, om man wille gifwa mig en båt med fyra man, at än en gång fara åstak, och tala allvarsamt med dem; men där war ingen, som wille fara med mig..

§. 16.

Til at undfly wiblystighet, wil jag nu icke förmåla om hans återresa til Europa, och hwad som förändret honom, at, i sällskap med tre andra Bröder, resa andra gången til Labrador. De soro om bord på Krigs-fregatten Laxkan, Capiten Thomson, och affglade ifrån Spitehead den 7 Maji, samt landade den 2dra Junii i hamnen Crogve på Terre Neuve. Härifrån affglade de den 16:de Julii, om bord

bord p
mas 2
reau
Terre
andra.
på et
räknin
lii til t
alsing
efter s
chart
gatter
at ifr
några
ändan
föra,
och p
sta a
gen,
gelfe

med
rens
någr
de f
Can
ord
Her
Har
Gr
bord

land. Fortsättning.

Men jag kunde ej mer
Vår vän är kommen,
ta uprepade han flera gån-
källg mig at swara honom.
t hjerta, på Grönländska

! Hvars ord och bud All
werlden rör,
! Du, som alt Sapat här,
och bär,
! Swad sig fördärft; Det
helga fan!

se hårpå; och då jag sutat,
d. å. wi gifwe dig wunnit.
mteltge åter sin rodg. Men
men, började de redan åter
mig wäl, om man wille gif-
man, at än en gång fara
t med dem; men där war
mig..

16.
ghet, wil jag nu icke förstå-
Europa, och hwad som för-
kap med tre andra Bröder,
brador. De foro om bord
kan, Capiten Thomson,
head den 7 Maji, samt lär-
hamnen Crogve på Terre
lade de den 16:de Julii, om
bord

4 St. Anmärkingar och Tillöfn. S. 16. 311.

bord på Krigs-Skeppet Niger, Capiten Sir Tho-
mas Adams, och kommo den 17:de för ankar i Cha-
teau-Bay, under 52:dra graden på södra Kusten af
Terre Labrador. Här måste de ställa sig ifrå hwar
andra. Jens Haven och Schöljer, gingo om bord
på et annat fartyg, at fara norrut på en längre up-
täcknings-resa; hwilken de fortsatte ifrå den 25:te Ju-
lii til den 3:de Sept., men utträttade söga, och fingo
alsinga Eskimauer i ögnasigte, förutan dem, som de
efter sin återkomst ännu träffade. Missionären Dra-
chart och John Hill, blefwo qwar om bord på Fre-
gatten Niger i Chateau-Bay, och hade den hufvan,
at ifrå den 18:de Augusti til den 21 Sept. tala med
några hundrade Eskimauer, och fullkomligen winna
ändamålet af denna resa. Jag wil här allenast an-
föra, utur deras Diario, de första underhandlingar,
och på vederbörliga ställen äfwen inryka det förnämlig-
sta af de samtal, som efteråt blifwit hållna.

„Den 17:de Aug. hörde wi den hugneliga tidnig-
gen, at Eskimauer woro i antog, och ungefär 20 En-
gelska mil ännu härifrån..”

Den 18:de seglade wi, helt bittida om morgonen,
med Sir Thomas, dem til mötes, at, i Gouverneu-
rens namn, bjuda dem til Pittes hamnen. Efter
några timar, blefwo wi första Kajakerna warse. Då
de kommo närmare, begynte Willarna at ropa: Tout
Camerade, oui Hu! hwilket Skepps-folket med samma
ord beswarade. Sir Thomas frågade, hwarföre
Herr Drachart icke på samma sätt ropade til dem?
Han swarade, at han icke på fransyska, utan på
Grönländska, wille handla med dem. Så snart första
U 4 larinet

larmet var förbi, tog han en af dem wid handen, och sade: Ikingutigaugut, Wi äre wänner. Han förstod det, och swarade: Ikingutigenpogut, Wi äre ock dine wänner. Sedan togo wi några af dem up på Fartyget. En man med en hwit ylle-råd, sade, at han af Johannesingoak (b. d. Jens Haven) hade til åminnelse bekommit densamma, och gjorde sig underrättad, hwaråst han wore. De bödo sedan Bröder Drachart med sig til lands. Så snart han war landstigen, samlade sig de gamle mansfolken omkring honom, förde honom, beledsagad af ungefär 300 människor, ifrån ena tältet til det andra, och ropade beständigt til honom: Wi äre dine Wänner, råds icke, wi förstå dina ord; hwadan kommer du? Han sade: Jag har något at säga Eder. Strax kallade de alla tilhopa, förde honom på en grön plats, och satte sig omkring honom. Sedan sade han: Jag kommer ifrån Karalerna österut, (på Grönland,) där har jag haft et tält, hustru, barn och tjenare. Då de det hörde, skrek de til: Karalerna i Norden äro illaka människor. Jag kommer icke ifrån Norden, sade han; Jag kommer öfwer stora hafwet ifrån Karalerna i Öster, om hwilka J wäl ingen ting hafwen hört, efter det är mycket lång tid, sedan de flyttade härifrån. Men de hafwa dock hört talas om Eder; och derföre har Johannesingoak besökt Eder förledit är, til at se, om J också ären Karaler. Jag ser nu sielf, at J det ären, och då är jag hit sänd, at säga Eder, det Karalerna österut äro edre wänner, at de känna all tings Skapare, som är vår Frälsare, och at de ønska, det ock J mätten känna honom. Detta måste han säga dem några gånger.

gånger
 En ga
 wid m
 munne
 Pingo
 himme
 af der
 hwad
 chert
 le ma
 Silla,
 mång
 saliga
 och d
 Karal
 fram
 wid h
 Si,
 piten
 såsom
 hono
 flydd
 Pitts
 rapp
 St.
 ing
 hand
 ständ

en af dem wid handen, Wi äre wänner. Han kingutigenpogut, Wi äre ogo wi några af dem up d en hwit ylle-råck, sade, (d. ä. Jens Haven) ha den samma, och gjorde sig more. De bödo seban til lands. Så snart han g de gamle mansfolken om n, beledsagad af ungefär stället til det andra, och ro: Wi äre dine Wänner, ed; hwadan kommer du? ot at säga Eder. Strax e honom på en grön plats, n. Sedan sade han: Jag österut, (på Grönland,) hustru, barn och tjenare. e til: Karalerna i Norden ag kommer icke ifrå Nor- ner öfwer stora hafwet ifrå illka I wäl ingen ting haf- mycket lång tid, sedan de de hafwa dock hört talas ar Johannesingoak besökt e, om I också ären Kara- I det ären, och då är jag det Karalerna österut äro a all tings Skapare, som e önska, det och I mätten näste han säga dem några gånger.

gänger. De sade ibland annat: Saog? Ho är Han? En gammal Man sade: han menar Silla, *) slog der- wid med handen omkring hufvudet, och blåste med munnen. Broder Drachart sade: ja Han är Sillab Pingortitsirlok, werldenes Skapare; Han har gjordt himmelen, lusten, jorden och alla människor. En af dem sade: hwar är Han? En annan frågade: hwad är det, Frälsaren? det förstår jag icke. Dra- chart slog med handen omkring hufvudet, såsom gam- le mannen hade gjordt, och sade: Han är öfweralt i Silla, men Han är bleswen människa, har tilbragt många år på jorden, för at göra oss människor lyk- saliga, ic. En af dem frågade: är du en lärare? och då han swarade: ja, österut har jag underwist Karalerna; kommo två gamle Män med långa stagg fram, och sade: Wi äre Anjelofor. Dessa tog han wid handen, stälde dem för Sir Thomas, och sade: Si, detta är vår Capiten; han är af en större Ca- piten hit sticad, och skal, på hans wågnar, bedja Eder, såsom hans wänner, at I i morgon wiljen besöka honom. Han är kommen, at göra Eder godt och be- stydda Eder. Derpå hastade sig Sir Thomas til Pitts-hammen tillbaka, at gifwa Herr Gouverneuren rapport; och wi foro några mil längre åt Norr in i St. Louis-Bay, hwaräst wi bleswo öfwer natten.

§. 17.

Til undwikande af widlöfthet, wil jag ingen ting mera förmåla om deras nästan dageliga under- handlingar med Estimauerna i de fem weckors tid, som

U 5

*) Silla heter hos Grönlandarna nu lufien, nu för- ständ, nu werlden. Jag skal längre ned tala mer derom.

sem de där uppehöll sig; men hvad som bidrager, at låra känna dessas lefnads-art och Charakter, det wil jag utur bägge Rese-beskrifningarna draga tillhopa. Landet, eller fast mera, halföen Labrador, sträcker sig ifrå 52dra graden 20 minuter, intil 61:sta graden af Norra latituden. Öderut stilles det genom sundet Bellisle ifrå Terre Neuve, men norr- och västerut, genom Hudsonska sundet och buchten, som gör Labrador til en halfö, ifrå de öfriga nordiska länderna. Man räknar ifrå England til Terre Neuve 600, och ifrå Ny-york i Amerika 400 Sjö-mil, hvaraf 20 utgöra en grad, eller 15 Tyska mil. Ifrå Qvirpont på Terre Neuve, hvaräst Jens Haven aldradst talte med Willarna, äro 8 tyska mil til Labrador, och ifrå Norra udden af Labrador, hvilken ligger under lika grad med Cap Jarewell, sydligaste spitsen af Grönland, ända til Ny-Herrnhut på Grönland, kunde räknas wid pass 100 mil öfver Straat Davis.

Skal jag utur dessa Rese-beskrifningar gifwa något begrep om landets och Climatets beskaffenhet, så måste jag tillika förmåla något om Terre Neuve. De platzar, som Jens Haven på sin första resa som hastigast besökte, äro följande:

St. John, en Sjö-hamn. Här uppehöll han sig hos en Köpman, til dess Herr Gouverneuren anlände, och försåg honom med behöriga pass och ordres til hans ytterligare resa.

Camille, St. Antony, Qvirpont, nordostlige udden af Terre Neuve. Här var det, som han första gången talte med Eskimauerna. På återresan landsteg han i Bay

4
 Herr
 dit, ti
 han)
 sem ti
 re.
 Nång
 wen.
 sen,
 allena
 sig m
 de all
 maue
 Gou
 förså
 måtte
 hade
 - g
 ligo
 Ske
 öhl.
 ken
 en g
 de l
 Det
 för
 at l
 wer
 stot
 (de
 de

men hvard som bidrager, s-art och Charakter, der Beskrifningarna draga tillhö, halfden Labrador, sträc-minuter, intil 6:sta graden. Ödruet stilles det genom Neuve, men norr- och vä-ndet och buchten, som gör de öfriga nordiska länder-England til Terre Neuve i Amerika 400 Sjö-mil, eller 15 Tyska mil. Ifrån e, hwaräst Jens Haven arna, äro 8 tyska mil til ödden af Labrador, hvilken Cap Jarewell, sydliga-ända til Ny-herrenhur as wid pass 100 mil öfver

ese-beskrifningar gifwa nå-Climateets beskaffenhet, så ägot om Terre Neuve. De på sin förta resa som hasti-

hamn. Här uppehöll han dess Herr Gouverneuren an-med behöriga pass och ordres

ny, Ovirpont, nordost-ve. Här var det, som han Estimauerna. På återre- Day

Day Bullo, och, at han ännu måtte träffa Herr Gouverneuren i St. John, fortsatte han resan dit, til lands. „I mina lefnads-dagar (skrifwer han) har jag aldrig haft så svår resa, som denna af fem til sex tyska mils väg. Vi voro sex följestaga-re. Alle måste under vägen ägga sig och hvila. Många hafwa efteråt legat sjuke, och en är ödd bles-men. Ratten måste jag tillbringa i Fogen, helt fru-sen, våt och hungrig. Den 27 Sept. kom jag helt allena fram til St. John. Mine wänner sågnade sig mycket, at de åter singo se mig wid lif; ty de ha-de alle gifwit mig redan förlorad, i tanka, at Esti-mauserna slagit mig ihjäl. Veshnnerligen tackade Gouverneuren den goda Gudens ofta gånger, och försäkrade, at han stitigt bede för mig, at Gud måtte hjälpa mig igenom, aldenstund jag ju i all ting hade Hans ära til ändamål..

- På sebnare resan steg han aldrärförst i land uti

Croqve, en hamn under 51:sta graden, af ideo-liga med Feg bewärta berg omgifwen. Här lagade Stepps-folket sig genast til, at brygga Tallstrunt-öhl. De koka nemligen spådt Tall-ris, tils bar-ken går af. Sedan taga de riset derutur, låtat ån en gång koka, och slå Sirap dertil. Deruppå hålla de det i fat, halffyllda med watten, och låtat gåsa. Det har god smak, och tjenar berjämte til botemedel för Förbjugg.

St. Julian, en Stepps-hamn. Dit gingo de, at köpa sig några mat-wahrer, och det til lands, öf-wer onägaba branta klippor, på hvilka här och där stodo trån. I dalarna låg ännu en myckenhet snö, (det war den 4:de Junii) och sjön war full med flytan- på

På Labrador lade Bröderna i land, uti

Chateau-Bay eller Norks-hamnen, på södra sidan under samma graden. Den har sitt namn af zine berg, hvilka på långt håll se ut som Casteller. När man kommer in genom hamnen, finner man än flera buchter, såsom Temple-Bay, Pitts-hamnen, Antelops-hamnen, ic. På en S, wid denna buchtens östra sida, hade Jens Haven, året förut, väntat i fyra dagar på Eskimauerna, men allernäst funnat betrakta deras graf-ställen. Här äro kvarlemnningar af Europeiska hus. Man finner i mulden många röda tak-tegel, en myckenhet ruttna fisk-ben, såsom och människo-ben, och wid denna och andra döars strand, otaliga Walfisf-knolor. Förmodeligen hafwa Holländarna, för många år sedan, här haft et Walfisf-fänge, men af Willarna blifwit öfverfallne och mördade.

Förenämde Temple-Bay, eller hafs-wik, är stor och djup, och går sex mil norrut in i landet. Wid dess ända äro stora slätter, med gräs och örter bewuxna. Längre in i landet är mycken och stor skog. Bergs-trakten är dels full med klippor, och ofruktbar, dels med skog bewuxen. En stenfull ålf kommer några mil nedflytandes up ifrå landet, och har laxar och lorföringar. Längs efter stranden uppehålla sig hwarjehanda arret Under och Rapphöns.

St. Pierre, en stor hafs-wik emot öster, hwilken går sju tyfva mil in i landet. På nåset wid denna bucht, hafwa Eskimauerna sin samlingsplats, där de rådgöra, om de töras wåga sig närmare åt Chateau-Bay och Terre Neuve. Icke långt derifrån ligger

4
get en
ander
ner,
ungef
N
hus n
E
ler N
Truc
som
undet
icke b
ter t
Eidf
Herr
ne d
och
hwar
wiffa
nan
wille
och
orter
nelse
ofwo
fig n
bort
ligg

land. Fortsättning.

Brödberna i land, uti
Vors-hamnen; på södra
Den har sit namn af
t håll se ut som Casteller.
In hamnen, finner man än
nple-Bay, Pitts-ham-
ic. På en ö, wid den-
de Jens Haven, äret förut,
Estimauerna, men allenast
is-ställen. Här äro gvar-
jus. Man finner i mullen
myckenhet ruttna fisk-ben,
och wid denna och andra
isf-knolor. Förmodligen
nånga år sedan, här haf-
st Willarna blifwit öfver-

Bay, eller hafswik, är
mil norrut in i landet. Wid
med gräs och örter bewur-
t är mycken och stor fog-
med klippor, och ofruktbar.
En stenfull ålf kommer nä-
rå landet, och har larar och
tranden uppehålla sig hwar-
Kapphön.

hafswik emot öster, hwil-
landet. På nåset wid den-
uerna sin sammelsplats, där
wåga sig närmare åt Cha-
ve. Icke långt derifrån lig-
ger

4 St. Anmärkingar och Tillägg. S. 17. 317

ger en ö, på hwilken twänne Fransöser med twänne
under Storbritanniske wälde lydande Canada-India-
ner, förleiden winter hafwa bodt, och i nåt fångat
ungefär 600 Sjäflar.

Alexis-Bay. Här sunno Engländerna också et
hus med tunnor och nåt, men inga människor.

St. Louis-Bay, Charles-Bay, Caribu el-
ler Rendjurs-Ön, Tiger-Bay, Hennleys-Ön,
Truck- eller Handels-Ön, äro bara sådana orter,
som Brödberna, under deras i sex weckors tid hafda
underhandlingar med Estimauerna, öfwerfarit, men
icke beskrifwit; ty Sjö-folket begaf sig nästan alla nåt-
ter tillbaka i säkerhet, istä de Wildas sammelsplatser.
Sidsnåmnda ö seck nu först detta namn, emedan
Herr Gouverneuren hade, efter slutet fred, utsedt hen-
ne dertill, at Willarna skulle ställa dit sina waror,
och byta bort desamma til Engelska Köpmännerna:
hwarwid, til förekommande af all oordning, blefwo
wissa gränze-märken utfatta, öfwer hwilka ingen an-
nan seck gå, än Brödberna, när de i Religions-mål
wille tala med dem.

På den norra upptäcks-resan, som Jens Haven
och Schldzer togo sig före, finner jag inga andra
orter nämde, än

Nisbets-hamnen, en liten hafswik, til ämin-
nelse af en Engelsk Köpman så kallad, hwaräst, som
ofwan förmått är, fyra Bröder wågade år 1752, sätta
sig ned, men kunde icke blifwa där boende.

Henkoks-Inlet och Dawis-Inlet. Så länge
borde de efter sin Instruction gå. Denna hafswik
ligger under 56:te graden, är wid inloppet fem til sex
mil

mil bred och ungefär 21 mil lång; men, efter deras mening, ingen genomfart til Hudsonska wiken, utan allenast en stor bucht. Hwarken här, eller där de annorstäds landstego, funno de några Eskimauer, men wäl fotspår efter dem, såsom och efter Europeer, och allehanda djur, hwilka, tillika med wärterna, efteråt stola blifwa beskrifna.

De Wilba kallade orten, hwaräst de woro hemma, Rikerrat, d. å. S, Auitrot, d. å. Skilje-plats, Tuneinarnik, d. å. blotta land, Arbaktot, d. å. Walsif-plats, ideliga Grönländska namn på orter, som alle ligga mid en stor bucht, den de kallade Kangertlorsoat, d. å. den widsträckt buchten, och därna framsör dess mynning, nämna de Risetsaktur, d. å. Ankar-platsar, hwilket namn på Franska Sjö-chortet blifwit förwandlat til Kisselaktion. Bröderna teknade utaf denna Buften efter Eskimauernas berättelser, hwilke gäfwro dem namn på än flera där och bonings-ställen, beskrefwo dem fasta landet, och wiste dem ställen, där Skepp kunde ligga för ankare. För Herr Gouverneuren war denna Charta en ganska angenäm present, och denna bucht, hwaräst förmodeligen de måste Wilbar bo, wille han stulle kallas Brödra-buchten, i förhoppning, at Bröderna en gång stulle begifwa sig dit, och uprätta där en Mission.

Nedan i Qwirpont talte Eskimauerna om en tie dags-resor derifrån afvägsen stor bucht, hwaräst de sånga Walsiflar, och den de kallade Karislarsoat, d. å. den stora genom farten. Förmodeligen är detta Davis Inlet, hwarigenom Walsiflarna gå utur

Sträat
ter allf
dare in
til hwar
sänga r

W
icke in
bredd i
ländsta
les tor
hwilket
dels m
marken
Ameri
wädrer
luft, c
Styck

rio) m
go wi
sion,
hwar
sälte
med
städer
damm
10 m
woro
räkna
is-ber

lång; men, efter deras
 til Hudsonska wiken,
 Swarken här, eller där
 mo de några Estimauer,
 såsom ock efter Europeer,
 tillika med wärterna, es-

n, hwaräst de woro hem-
 Nuitrot, d. å. Stille-
 å. å. blotta land, Arbåt,
 ideliga Grönländska namn
 wid en stor bucht, den de
 d. å. den widsträckt bucht
 i mynning, nämna de Ris-
 latsar, hwilket namn på
 förwandlat til Kisselaktion.
 na Dikten efter Estimau-
 ästwo dem namn på ån fle-
 beskrefwo dem fasta lan-
 , där Pepp kunde ligga för
 reneuren war denna Charta
 t, och denna bucht, hwar-
 Wilbar bo, wille han skulle
 för hoppning, at Bröderna
 sig dit, och uprätta där en

te Estimauerna om en tie
 isen stor bucht, hwaräst de
 a de kallade Karisarsöat,
 ten. Förmodeligen är detta
 genom Walsstarna gå utur
 Straat

Straat Davis in i Hudsons Bay, äfwen som de, ef-
 ter allförmödan, utur denna in i Söder-sjön och så wi-
 dare in i Is-hafwet, genom et ännu obekant sund,
 til hwars påsinande nu på 200 års tid, så många få-
 sänga resor blifwit anställda.

§. 18.

Wäderleken på Terre Neuve och Labrador träffar
 icke in med den, som wi hafwe i Europa under lika
 bredd ifrå 50:de til 60:de graden, utan med den Grön-
 ländska ifrå 60:de til 70:de graden, om han icke alde-
 les torde öfwerträffa densamma i köld, snö och is;
 hwilket utan twifwel förorsakas genom den breda,
 dels med mycken snö och is, dels med stora Fogs-
 marker, träsk och sjöar, försedda landsträckan i Norra
 Amerika, ifrå hwilken Jordan-wästlan och sunnan-
 wädran bringa med sig en långt sträfware och kallare
 luft, än wi hafwe, såsom öfwanföre §. 6. i detta
 Stycke, anmärkt blifwit.

„Den 29:de Maji (heter det i sednare resans Dia-
 rio) war det ganska kallt och snögade. Den 31:sta så-
 go wi under 50:de graden, många små och stora is-berg i
 sjön, och den 1 Junii midt framför oss, et stort is-fält,
 hwaräst många höga och låga is-berg woro. Hela
 fältet, som man icke kunde se ända uppå, liknade et
 med snö betäckt land, som föreställer berg, dalar,
 städer, byar, brandta sjö-stränder, strömmar och
 dammar. Wi nödgades ändra wår kosa, och segla
 10 mil längs utmed detsamma. Den 2:dra Junii
 woro is-berg på alla sidor omkring oss, af hwilka wi
 räknade 150 på en gång.“)

*) Huru och hwaräst dessa obygglige Isdrifter och
 is-berg genereras, huru de komma ifrå Spis-bergen in i

Det händer här, såsom på Grönland, at många år ses här mycken, andra år söga eller nästan alsmigen is.

Den 1:ste Julii war klart wäder och wacker solsken; men lusten war så kall, at man med möda kunde hålla sig warm.

Den 4:de regnade det.

Den 5:te syntes om aftonen et Nordsten i sydost. *)

Den 8:de Julii war mycket warmt wäder, och en sådan myckenhet mygg på landet, at Matroserna med swullna ansikten kommo om bord.

§. 19.

Af alt detta ser man, at här är likadant, som på Grönland. „Climatet på Terre Neuve (Priswer Jens Haven om sin förra resa) är kalt, snön ligger där länge, och sommaren är kort. Landet består merendels

Straat Dawis, därstädes öka sig, och under 65:te graden drifwas af Nord-amerikanska Rufferna, samt sebermera så länge i söder, til dess de, dels genom wågornas sländiga påföljning, dels genom Sol-wärman förgås, derom är utförligen handlat i 1 Boken §. 11. til 16. Dock kan icke twiflas, at de ju i Nord-amerikanska hafswattnen til en dryg del warba föröfke.

*) Det war i hamnen Crogve på Terre Neuve, under 51:sta graden. Et bewis, at denna luft-syn äfwen om sommaren kan wisa sig i nordiska länder, där mycken snö och is ligger, men på Grönland endast berföre då icke kan ses, emedan natten, den tiden, är därstädes så lins, som dagen under 51:sta graden. Det bestryker och den förmodan, at denna luft-syn, ibland annat, äfwen kan härdröda af den stora mängd is, som et par wecker förut drifwits förbi hamnen Crogve, och nu lög för våra Resande emot sydost. Se 1 Boken, §. 22.

rendels
som do
fall ler

ra, fe
gansPa
100 S
rätt P
med w
midjan

M
icke,
Labr
einella

da tin
P
darna
lander
hwilk
Capit

til m
meter
Bjö
Blå

dra c
ännu
han a
ma,
Korn

(Her
Ste
Terr
T

land. Fortsättning.

på Grönland, at många
söga eller nästan alsin-

ert väder och vackert sol-
, at man med möda fun-

nen et Nordsten i sydbst. *)
cket warnt väder, och en
landet, at Matroserna
o om bord..

19.

at här är likadant, som
på Terre Neuve (Skrifwer
resa) är kalt, snön ligger
ir fort. Landet består me-
rendels

ta sig, och nder 65:te gra-
niska Rufferna, samt sederme-
dels genom wägornas stän-
Sol-wärman förgås, derom
oten §. 11. til 16. Doct kan
amerikanska hafsvattnen til

rogve på Terre Neuve, under
at denna lust-syn äfwen om
ediska länder, där mycken snö
land endast dersföre då icke kan
en, är därstädes så ljust, som
Det bestyrker och den förmo-
id annat, äfwen kan härdrä
n et par wector förut drifwit
nu såg för våra Resande emot

4 St. Anmärkingar och Tildt. §. 19. 321

rendels af klippor. Nordmonen wid St. John,
som dock ligger under 47:de graden, är sandig, med
fall lera beblandad och stenig. Något jord-påron, haf-
ra, forn och Trädgårds-frukt wärer där wäl, men
gansta litet gräs. Deremot i Qvirpont, som är
100 Sjömil längre i Norr beläget, wära icke allenast
rätt sköna trädgårds-frukter, utan och så högt gräs,
med wilda örter förmängt, at det räckte mig ända til
midjan, och man kunde icke gå igenom det samma.

Men efter där bo inga Europeer, så nyttjas det
icke, ej heller säs där någon säd. Södra Kusten af
Labrador fann jag wäl icke så god, men såg dock
emellan bergen sköna jämna fält, och wid buchten ga-
da timmer-trån, som hade 14 toll i Diameter..

På sin sednare resa fant han under 56:te graden
darna wäl merendels bergiga och bara, men på fasta
landet en mängd gran- och firu-trån af tihanda slag,
hwilka wäl icke woro så höga, såsom en wiss Skepps-
Capiten förfäkrat honom, at man kunde bruka dem
til mast-trån, men höllo dock halfannan fot i Dia-
metern. Han fant widare Lärke-trån, Wide,
Björt, Asp, Ahl och många sorter af bär, såsom
Blåbär, Lingon, Ene- och Wimbär, och an-
dra arter, som han icke kände, men i Julii månad
ännu icke hunnit blifwa mogna. Ibland örterna har
han anmärkt, wilde örter, som ännu stodo i blom-
ma, Millefolium eller Rölleka, Lummet, Will-
korn, Söns-gräs, Angelica, Brät-örten
(Herniaria), Gås-örten, och, hwad dem kårast war,
Sted-örten, hwilken redan icke mer blef funnen på
Terre Neuve och på södra Kusten af Labrador. In-
Tredje Bandet. E dianiska

dianiska Theet (förmodeligen Hypericum, Johannis-örten,) hvilket Engländarna stigt dricka, och som efter hans mening, jämväl skal växa på Grönland, har han också funnit på Terre Neuve.

§. 20.

„Alla Grönländska landt-djur, (far han vidare fort) som jag kunde kalla wilda, äro tillfinnandes i Labrador, och i större mängd, än på Grönland. Utom dessi såg jag hos dem swarta Björn- och Warg-Flinn, och, hwad beynnerligast war, äfwen Skinnet af et djur, hwarom Grönländarna dröma om nåtterna. De kallade det ock, såsom Grönländarna, Amarrök, *) och beskrifwa det äfwen så grufweliget. De hafwa många och äfwen så tama hundar, som icke skälla, såsom de på Grönland. De nämde mig dessi utom några djur, hwilkas namn jag icke förstod, och en wiss Capiten försäkrade mig, at ock många Båfvar, Mårdar och Utrar där woro till finnandes.

Jag har sedt alla de slags Sjö-foglar, som äro på Grönland, såsom Änder, Emrar, Lommar, Alkor, och de många slags Näsar. Eider-fog-larna komma allenast om wintern från Labrador till Terre Neuve. Af wilda Gås, som äro sällsynta på Grönland, göra Eskimauerna sina pålsar, emedan de, såsom Eider-gässen, äro under fjädrarna med mycken dun försedd. Jag såg ock många slags Snäppor, beynnerligen en art, som Engländarna kalla Callus. De äro grå, nästan så stora som buswor, och hafwa långa krokota näf och långa ben, men up-

*) Se derom 2 Boken, §. 1. och Fortsättningen 4 Stycke, §. 11.

pehålla
Widar
da fär
Wilda
lar, se

U
wät til
jag sed
met-
hwar
hufw
ster
fiffla
refwer
was i
som i
orhöft
mars
ock
lings
moder
Alle
desut
sakna
Sun
skal a
en h
tums
Grön
at b

Hypericum, Johannis-
na stitigt dricka, och som
skal wära på Grönland,
Terre Neuve.

30.

de-djur, (far han widare
wilda, äro tillinnandes i
dängd, än på Grönland.
warta Björn- och Warg,
triligast war, äfwen Kinner
ändarna dröma om nåtter-
äsom Grönlandarna, Äma-
äfwen så grufweliget. De
så tama hundar, som icke
and. De nämde mig des-
namn jag icke förstod, och
mig, at ock många Bäf-
ar där woro til finnandes.

slags Sjö-foglar, som äro
der, Emrar, Lommar,
slags Mäsar. Lidet-fog-
i wintern från Labrador til
da Gåf, som äro sällsynta
imauerna sina påfår, eme-
en, äro under fjädrarna med
säg ock många slags Snäp-
ret, som Engländerna kalla
nåstän så stora som duswor,
nåf och långa ben, men up-
pehålla

, §. 1. och Fortsättningen 4

pehålla sig allenast i September på Terre Neuve.
Widare såg jag Orrar, Krans-foglar af allehan-
da färg och storlek, och ätskilliga små sjung-foglar. De
Wilda nämde mig desutom några land- och Sjö-fog-
lar, som icke finnas på Grönland.

Aldramäst är denna Kust wälsignad med fiff, så
wät til ätskillighet som myckenhet. I intet land har
jag sedt så stora fiffar. På sex timar drog jag med
met-kroken up äfwer 200 Torfkar eller Lodfiffar,
hwaraf Stockfiff göres; deribland woro många, med
hufwudet, tre alnar länge och ganska fete. Alla fu-
ster och buchter i Labrador sägas äfwerflöda af detta
fiffslag. Sälgslundorna woro så tunga, at met-
reswen brast sönder. Laxar och Laxdringar gif-
was i myckenhet, och jag hörde, at på et Lax-fänge,
som i en fjärd på Terre Neuve är anlagt, hafwa 100
orhöfden i denna sommar blifwit fångade. Ang-
marset, eller Grönlandfka små-sillen, gifwes här
ock så til myckenhet. Engländerna kalla henne Kep-
lings. Hon wisar sig här sex weckor sednare; för-
modeligen emedan hon kommer hit ifrån Grönland.
Alle Grönlandfke fiff-forter äro här til myckenhet, och
desutom äfwen stor och fet Sill, som på Grönland
saknas; såsom ock Ostror, Kråstör, Krabbor,
Lumner, Snäckor, och Musflor, af hvars
skal alla stränder äro fulla. Mussel-skalen äro med
en hård kritt-materia omgifna, af en half til en hel
tumens tjocklek.

Här gifwas ock alla de Sjähl-slag, som på
Grönland äro til fångs, allenast med den ätskildnad,
at bästa Sjähl-sorten, nemligen Artarjot, wisar sig
här,

här, såsom Angmarset, ser til otta weckor sednare. Förmodeligen toga de hit ifrå Grönland, äfwen som de ifrå Spits-bergen komma åt Grönland, och om war-tiden wända dit om tillbaka. *) Willarna fånga och Walfislar, och handla med Walfisf-bardar eller Snörlifs-ben.

§. 21.

Hwad nu de Witba seltwa angår, så falla de sig, såsom Grönländarna, Inuit, d. å. männifkor eller Inbyggare, äfwenwål Karalit; och utlänningarna falla de Kablunæ.

Deras statur, ansikts-bildning och färg, är just densamme, som Grönländarnas; de äro bara något fetlagdare och trinnare i ansiktet. Manfolkens klädebonad är äfwen likadan, allenast på annat sätt tuffaren, och til sirat i siken behängd med Sjähl-tänder, förmodeligen at dermed wisa, hwad för dogelige jägare de äro. Qwinfolks-klädebräkten är något mer ät Fild. Wal-fiken växer ända ned på marken. Deras stöflar äro så höge, at de gå up äfwen ro-kulorna, och de bära deruti sina barn; stöfwel-fragarna äro och så wide, at man wäl skulle kunna slå dit en half skeppa säd. Detta gör deras gång mycket ostic-felig, i det de med hwarje hand måste hålla fast en stöfwel.

*) Om deras härfärds tid och farwäg, se 2 Boken, §. 26. 27. Angmarsets fara ifrå norr at söder; ty ju sydligare på Grönland, ju sednare warde de fångna. De måste altså yngla i norra trakten af Straat Dawis, såsom den rätta Sillen wid Spits-bergen. Attarsoit fara söderifrån at norr omkring Grönland til Spits-bergen, och komma sitanan efter tillbaka; ty de fångas vittidare söderut, än i Norr.

De lifna G na ick for-wi ludna f der, at i sina k så beq ländarn ligger p

D

Deras gjorda darnas dem, sått af mig, strandtänder wäl, dant warse dryck

I

nas; werke de se

af I

fast r löf j

til otta veckor sednare.
 på Grönland, öfwen som
 på Grönland, och om
 waka. *) Willarna fånga
 med Walfisf-barbar eller

er.
 öfwa angår, så falla de
 Inuit, d. å. människor el-
 Karalit; och utlänningarna

bildning och färg, är just
 arnas; de äro bara något
 siktet. Mansfolkens kläde-
 llenast på annat sätt tuffu-
 ehängd med Sjähl-tänder,
 ja, hwad för dogelige jäga-
 bedrägten är något mer åt-
 ända ned på marken.
 at de gå up öfwen ro-ku-
 äna barn; stöfvel-fragarna
 wäl skulle kunna slå dit en
 ör deras gång mycket öflic-
 e hand måste hålla fast en
 Deras

tid och farwäg, se 2 Boken,
 ifrå norr är söder; ty ju syd-
 näre warde de fångna. De
 ratten af Straat Dawis, så-
 Spits-bergen. Attarfoit fara
 Grönland til Spits-bergen,
 lbata; ty de fångas vittibare

Deras winter-boningar har jag icke sedt. Tälten
 lifna Grönländarnas, undantagande at tält-stänger-
 na icke luta sig öfwantil på et twär-bråde, utan ståta
 för-wis tillsammans, och äro icke med glatta utan
 ludna Finn betäckta. De hafwa inga lastwar af brä-
 der, at sitta och ligga uppå, förmodeligen emedan de
 i sina båtar, som de fått af Europeerna, icke kunna
 så beqwämligen föra med sig bräberna, som Grön-
 ländarna i sina långa qwinno-båtar. De sitta och
 ligga på Finn, som äro utbredda på bara marken.

De hafwa få, men dock renliga bohags-ting.
 Deras fjettlar äro Europeiske, men watt-åmbaren
 gjorda af walfisf-ben i oval fäpnad, såsom Grönlän-
 darnas af trä. Jag har ingen annan mat sedt hos
 dem, än Ulker och Stockfist-hufwuden, dem de hade
 fått af Fiskare. Dessa äro de rå, *) och försäkrade
 mig, at det smakade godt; qwinfolken samlade wid
 stranden Walfisf-löf, **) tuggade sönder skaln med
 tänderna, och sorplade i sig slemmet. Man föregjer
 wäl, at de dricka tran, såsom man jämwäl säger så-
 dant om Grönländarna; men jag har det icke blifwit
 warse. Af Europeerna taga de ej emot någon stark
 dryck, men wäl bröd och kött.

Deras far- och verk-tyg lifna aldeles Grönländar-
 nas; de äro bara större, och i brist på behörig hand-
 werks-redskap, öflickeligare och plumpare. Jämte
 de fem slags pilar, som Grönländarna bruka, hafwa
 de

*) Häraf måtte de hafwa fått sit namn Eskimauer,
 af Indianiska ordet Eskimantik, äta rått.

**) Bättre Sjö-Allon, en art Musflor, som fåsta sig
 fast wid stenar och djur. Se 2 Boken, §. 12. ty Walfisf-
 löf se annorleds ut. Se Loc. cit. §. 13.

de defurom en, som de kalla ungar, försedd frampå med tre taggar, hwilke äro tie tum långa, och stå fyra tum isfrå hwar andra; densamma bruka de til fogel-Fjuning.

Deras Kajaker äro längre och bredare, än Grönlandarnas. De äro 20 til 22 fot långa, och nästan 2 fot breda. Pautiken eller åhran, är inemot tre fot lång, men icke så bred som Grönlandarnas. I roende och wåndande äro de mycket oskickelige. Jag har inga stora läder-fartyg eller qwinno-båtar sedt hos dem, utan fartyg med segel, tåg och ankare, dem de hafwa stulit eller köpt af Europeerna. Detta är et stort fel i deras hushållning; emedan de ju icke förestå, at rätt umgå dermed, och än mindre at något förbättra och af nyo förfärdiga; kunna icke heller nytta dem på alla orter och til alla sina syftor; och skulle det blifwa swårt, at i den delen åter wänja dem wid deras forbdna lefnads-art. Dock förmenas de nordligare Eskimauer ännu hafwa Qwinno-båtar, och hafwa förblifwit wid sit gamla lefnads-sätt. *)

Så mycket jag kan se, lefwa de utan Religion, utan Hfwerhet och lagar, såsom Grönlandarna. Angetöker hafwa de ock så, och omkring hufwud och armar binda de remmar, och i håret fogla-flor och dylikt, såsom et Amulet, hwilket skal skydda dem för sjukdomar, och gifwa dem lycka til deras företagande.

Deras språk är enahanda med Grönlandiskan, och Dialekten icke mera åtskild, än Norr- och Söder-länningarnas

*) På sednare resan har man ock hos dessa Eskimauer sedt Qwinno-båtar.

ningarna
Platt-oc
Söderlän
Kina iwl
Madluk
Tikerar

Na
djur, r
Nation
saker o
wa de
sakens
Bössa
Estim
båradt

D
selswe
innan
språk
för at
tjugu
ten
nabisk
knif
Maka

de, l
och
ning
är o
höll

and. Författning.

ungat, försedd frampå
tum långa, och stå fyra
mma bruka de til fogel-

re och bredare, än Grön-
22 fot långa, och nästan
Åhran, är inemot tre fot
Grönlandarnas. I ro-
nycket oskickelige. Jag
ler qwinno-båtar sebt hos
l, tåg och ankare, dem
Europeerna. Detta är et
emedan de ju icke förstå,
n mindre at något förbät-
nna icke heller nyttja dem
ina syster: och Kulle det
len åter wänja dem wid
Dock förmenas de nordli-
a Qwinno-båtar, och haf-
lesnads-sätt. *)

leswa de utan Religion,
åsom Grönlandarna. Ans-
och omkring hufvud och
och i håret fogla-flor och
hvilket skal flydda dem
dem lycka til deras företa-

da med Grönlandskan, och
än Norr- och Söder-län-
ningarnas
man och hos dessa Estimau-

4 St. Anmärkingar och Tilskn. S. 21. 327

ningarnas på Grönland, hwars skinnad är mindre, än
Platt- och Hög-Tyskan. Til exempel:

Söderländska, Norrländska, Estimauiska.
Kina ivlit Kina iblit Kena evlet, Huru heter du?
Madluk Marluk Magnuk, Iwd.
Tikerarpok Tikerarpok Tekelarpok, Han besöker.

Namn på Man- och Qwin-folk, på de orter,
djur, werktug och handteringar, som warie bägge
Nationerna länge kunniga, äro enahanda. Til de
saker och förrättningar, som äro nya för dem, haf-
wa de allenast upfunnit olika namn, som dock betefna
sakens natur. Til exempel: Grönlandarna kalla en
Wissa Auleisut, det man sticker bort något med.
Estimauerna säga Putusut, något som är genom
båradt,

De hafwa widtagit några fransyska ord, som de
selswde icke förstå. Jag hade i början mycken möda,
innan jag kunde wänja dem wid, at tala sitt eget
språk rent och oblandadt. Och Fransoserna hafwa
för at kunna handla med dem, upskrifwit några och
tjugu ord, som dels äro förståmb fransyska, dels bru-
ten Wildska, dels obekanta och förmodeligen af Ca-
nabiska Indianerna lånta. Til exempel: Kutta en
knif (af Couteau.) Memek dricka (af Imek watten.)
Makagua wid, förmodeligen Canabiska.

Nationens styrka kunde jag icke utforska, emedan
de, lika som Grönlandarna, ej kunna räkna öfwer 20,
och weta ej at säga, huru långt det är emellan bo-
nings-platsarna. Hwad Europeerna derom prata,
är opåtteligen och ideliga gensägelse. En af dem
höll Estimauerna icke öfwer 300, högst 500 man
styrka;

starka; men en annan föregaf sig hafwa, endast på en ort, sedt 2000 tillsammans, hvilket dock är aldeles emot deras art. Jag har på nordostliga udden af Terre Neuve, dit de dock endast för handeln och stjäla skull, kommit öfwer isrä Labrador, sedt öfwer 200, och desse namngäfwit mig många orter, hwaräst deras slägtningar bo; sade och, at i norden äro många människor. Mången nämde try til fyra boställen, där han är hemma; hwaraf jag slutar, at de, såsom Söderlänarna på Grönland, flytta från den ena orten til en annan. Under 54:de graden, hade Capiten Atkins, för tie år sevan, sedt de mästa husen, dock sällan mer än try til fyra på hwart ställe. Under 57:de och 58:de graden, träffade han de flesta tält-platser, men få människor, och alsinga quinsfolk. På et ställe fant han öfwer 100 graswar; et bewis, at många människor måste där hafwa bott. Då nu också på Grönland, sällan stå flera hus på et ställe, än try til fyra, (men uti et hus bo ofta tie familier) och Herr Egede wid sin ankomst likwäl räknar Inbyggarna isrä 60:de til 74:de graden, emot 30000 til antalet; så kan ju också en tämmelig mängd människor bo i Labrador, som sträcker sig isrä 52:dra til 61:sta graden. Af Ellis Resa til Hudsons Bay, kan förnas, at de icke allenast bo i Labrador, utan och i Cumberland och på James Ben; och ho wet huru långt borte i Norr derifrån? Och då de härifrån brede ut sig til Wästra och Östra-sidan af Grönland, så kan man med skäl sluta, at Karalerna, eller Eskimauerna och Grönlänarna, såsom man kallar dem, måtte vara en talrik Nation.

Sä
Inbygg
garna
Jag r
ter och
sednar

E

na,

Då S

Fors

utlämn

„Haf

Nes-

nät o

dant

ifrån

te de

sade

Jesi

hafw

talle

blun

hwat

gode

Ela

man

med

förn

och

af sig hafwa, endast på
 is, hwilket dock är alde-
 rar på nordostliga udden
 endast för handeln och
 två labrador, sedt öfwer
 mig många orer, hwar-
 de och, at i norden äro
 en nämde try til fyra bo-
 ; hwaraf jag slutar, at
 på Grönland, flytta från
 Under 54:de graden, ha-
 r swan, sedt de mästa hu-
) til fyra på hware ställe.
 en, träffade han de flesta
 kor, och alsinga qwinfolk.
 r 100 grafwar; et bewis,
 där hafwa bodt. Då nu
 å flera hus på et ställe, än
 s bo ofta tie familier) och
 mst stwäl räknar Inbyg-
 raden, emot 30000 til an-
 immelig mängd människor
 ker sig ifrå 52:dra til 61:sta
 til Hudsons Bay, kan
 bo i Labrador, utan och i
 nes Den; och ho wet huru
 ? Och då de härifrå brede
 sidan af Grönland, så kan
 Karalerna, eller Eski-
 na, såsom man kallar dem,
 on.”

§. 22.

Så långt går beskrifningen öfwer landet och dess
 Inbyggare; på dessa resor, och, wid underhandlin-
 garna med de Witda, har ej mera kunnat observeras.
 Jag wil ännu lägga något til om Nationens Charak-
 ter och tänke-sätt, så mycket jag kunnat inhämta af
 sednare Resebeskrifningar.

Estimauerna hålla sig, äfwen som Grönländar-
 na, ensamma för sediga och dygdiga människor.
 Då Herr Drachart talte med dem om alla männi-
 skors förderf, låto de sådant gälla om Rablunät eller
 utlänningarna, men mente sig wara goda Karaler.
 „Hafwen J då (frågade han) inga onda tankar?
 Nej. Men när J tänken: wi wilje slå ihjäl Rablu-
 nät och taga bort deras båtar och saker; är icke så-
 dant onda tankar? Ja. Wiljen J då icke förlöfas
 ifrån edra onda tankar, ord och gärningar? Wi we-
 te det icke.„ Derföre förundrade de sig, när han
 sade dem, at Grönländarna hade lärit två sig genom
 Jesu blod ifrå sina synder, och mente, de måtte då
 hafwa warit mycket illaka människor. Och när han
 talte om den ewiga fördömselsen, mente de, at Ra-
 blunät kommo til helfwetis, efter desamma göra
 hwad ondt är; men icke de selswe, ty de woro ju
 gode Karaler.

Hwad han sade dem om Gud, såsom all tings
 Skapare, det tycktes de snart begripa. En gammal
 man sade til en annan: han menar Silla; slog derwid
 med handen om hufvudet, och blåste med munnen,
 förmodeligen at betefna Desf allestäds-närwarelse
 och andeliga Wäsende. Då han en annan gång tal-

te om Gud, sade de: Du talar ju om Torngarsuf. Han frågade dem: „tänken I då, at Torngarsuf har spapat all ting? De svarade: det wete wi icke. Men, sade en Ankefok: Torngarsuf ajungilak, den store Anden, är god och hellig. En annan sade: Ajnangkilak, för honom är ingen ting ömsjelig. Den tredje sade: Saimarok, han är nådig och barmhertig icke..

Hwad han sade dem om en Fråfsare och Återlöfsare, derom kunde de ej göra sig något begrepp. Han måste altså förklara dem saken genom liknelser, och då frågade de, om Han och wille wara deras gode wån; de stälde sig honom icke annorlunda före, än som en stor Herre, den der Fulla komma at fråsa dem ifrå Rablunåt, och stå dem bi emot de Norrut boende Karaler.

Den första underrättelsen åhörde de med mycken begärighet. När det ostare kom före, sade de, såsom Grönlandarna tillförne plågade säga: Wi wete nu redan altsammans; eller, wi tro det; eller, wi förstå det icke, wåra öron boga icke dertil; och så lupo de sin wåg. Han gick då altid efter dem, och kallade dem åter tilhopa. Men på det de icke måtte ledna wid at höra, så uprepade han hwarje sats i korta frågor, dem de beswarade, efter som de det hade förstådt. I första början sade de efter alla ord, utan at tänka deröfwer. Dock märkte man til slut, at somlige började efterfinna saken. Och desse kommo hellsfante och begärte, at höra något, eller låra sig en kort båt, hwilken de upläste då de kommo igen, och i spennerhet när de åter fingo se Jems Haven: hwarwid många betygade, at de gärna wille låta wi-

talar ju om Torngarsuk.
 en J då, at Torngarsuk
 varade: det wete wi icke.
 Torngarsuk ajunglak, den
 g. En annan sade: Ajna-
 gen ting omöjelig. Den
 är nådig och barmhertig :c.,
 om en Fråfsare och Frærlö-
 ra sig något begrepp. Han
 afen genom lifnesser, och
 och wille wara deras gode
 icke annorlunda före, än
 er skulle komma at fråfsa
 så dem bi emot de Norrut

Isen åhörde de med mycken
 re kom före, sade de, så-
 e plågade säga: Wi wete
 eller, wi tro det; eller, wi
 boga icke dertill; och så lu-
 å alltid efter dem, och kalla-
 på det de icke måtte ledna
 han hwarje sats i korta frå-
 efter som de det hade för-
 ade de efter alla ord, utan
 märkte man til slut, at
 saken. Och desse kommo
 t höra något, eller lära sig
 uppläste då de kommo igen,
 åter fingo se Jens Haven:
 , at de gärna wille låta wi-
 dare

dare underwisa sig och föra sig til trona, ja och tala
 derom med sina öfriga landsmän. Den owillighet at
 höra, som man i början försporde, härrörde icke af
 widrighet; (de hade fast mera fattat en besynnerlig
 wänstap och kärlek til Bröderna) utan dels af deras
 stupiditet, eller fast mera owana, at begripa och es-
 terfinna en dem ytitintil främmande sak, hwaraf de
 icke genast kunde se någon nytta; dels af deras flygtig-
 het, och benågenhet at snart åter höra och göra något
 annat. Af denna grund hade Drachart åswen så
 mycken möda, at göra dem tydeliget, hwad han dem
 å Herr Gouverneurens wägnar föredraga skulle; och
 måste så wcl härutinnan, som wid undersökningen
 om landets och Inbyggarnas bestaffenhet, göra dem
 all ting tydeliget genom frågor; och då de lupo åt-
 stils, gå dem efter, samt uti och wid deras tält, peka
 på de saker, som han wille hafwa underrättelse om.
 Derföre hade han och mer möda med Gossar och Sluc-
 kor, än med gammalt folk, at göra dem en sak be-
 gripelig, och lära dem en liten bön.

Mycken möda hade han och, at få dem in i ham-
 narna, där Skeppen lågo, och de frågade alltid, om
 man icke ämnade slå ihjäl dem? Ut alla försäkningar
 och wänstaps-betygelsor logo de och sade: „Ja, ja,
 icke lär du mörda oss, ty du är en lärare;„ de gåf-
 wo honom händerna, slogo honom til wänstaps-tekn
 för bröstet, och sade: Dig wilje wi höra. Då de
 ändteligen, efter mycket öfswertalande, låto beweka sig,
 at fara med, wille de dock icke komma om bord på
 Krigs-Skeppet, at där hålla samtal med Herr Gou-
 verneuren, utan foro åter i land. När dem sades,
 at de icke borde göra det eller det, war alltid första frå-
 gan:

gan: om man derföre skulle slå dem ihjäl? De wille icke heller tillståja, at man noga besäge och afritade deras båtar och redskap. Den skrifteliga wänflapsförsäkran af Herr Gouverneuren, som dem blifwit föreläsen, wille de icke emottaga, af fruktan, at det ringet måtte blifwa lefwande och tillfoga dem skada, emedan det hade framtalat Herr Gouverneurens tankar, hwilket omöjliggen utan härewi ske kunde. Då långt efteråt en bewäpnad flup kom til deras sammelplass, wille de icke tillåta, at Matroserna kommo bewäpnade i land; ja de wille toga ifrån Capitenen hans wärja, emedan detta, såsom de sade, icke komme öfwerens med den utlofwade wänflapen. Då en wid et strandat fartyg warande utpöst, sigtade med bössan åt en Indian, som wille afflära et tog, yppades genast allarm. De drogo ut sina knifwar, och wille sätta sig i motwårn. Matroserna kommo i gemår. En Indian ref af sig rocken, wisade dem sit blottade bröst, och trofsade, om de understodo sig at döda honom. Men det blef strar ordning igen, och Bröderna förde Indianerna til deras tält. En annan gång hade en Stepps-poike tagit bort en pil från en Kajak. Detta blef genom en hustru uppenbaradt. Strar lupo de dit, refwo honom pilen utur handen, och hade så när dödat honom dermed. Man lofwade dem, at de skulle få behörig Satisfaction. Då blefwo de stilla. Capitenen lät i deras närwaro, binda och pißa poiken. Men näppeligen hade han fått två slag, förån Angeloken lopp til, stötte Matrosen tillbaka, som än mer skulle slå honom, och gjorde Gossen lös. Hwar man förundrade sig öfwer deras godhjärtighet. Man wille wäl hindra dem, at fara til

til Te
ste hä
icke w
ta säf
det be
tillfog
Dch t

liga,
de ä
förtäl
talt i
lofw
da,
de.
dem.
J et
deru
hatt.
gen
falle
baka
hans
blef
de g
pad
det
sade

fran
best

slå dem ihjäl? De wille
noga besäga och afritade
Den Kristeliga wänkfaps-
neuren, som dem blifwit
etaga, af fruktan, at det
de och tilfoga dem skada,
Herr Gouverneurens tan-
n häleri se kunde. Då
lup kom til deras sammel-
, at Matroserna kommo
wille toga ifrå Capitenen
etaga, såsom de sade, icke
utlofwada wänkfapen. Då
arande utpåst, sigtade med
wille affåra et tog, hyspa-
ogo ut sina knifwar, och
Matroserna kommo i ge-
tig rocken, wisade dem sit
, om de understodo sig at
ef strax ordning igen, och
a til deras tält. En an-
wike tagit bort en pil från
om en hustru uppenbaradt.
honom pilen utur handen,
m dermed. Man lofwa-
ehörig Satisfaction. Då
lät i deras närward, bin-
n näppeligen hade han fått
lopp til, stötte Matrosen
e slå honom, och gjorde
brundrade sig öfwer deras
e wäl hindra dem, at fara
til

til Terra Neuve, där de, efter deras föregifwande, må-
ste hämta et slags tråd at göra sina pilar utaf, hwilket
icke wärer hos dem. Men emedan de wille anse det-
ta såsom et freds-brott, lät man dem få fara, under
det betingande och försäkran, at de ingen skada skulle
tilfoga fiskarena, som de under wägen träffa kunde.
Och detta sit löfte hafwa de jämwäl hållit.

Emot Bröderna beredde de sig altid mycket wän-
liga, och frögdade sig i synnerhet hwarje gång, som
de åter fingo Jens Haven til sig. De wexte ännu
förtälja honom mycket, som han för et år sedan hade
talt med dem; berömde honom för det han hållit sin
lofwen at komma igen, och de andre prisade det go-
da, som de hos sina landsmän om honom hört ha-
de. Bröderna kunde utan farhoga gå ut och in hos
dem, men måste ock låta något fritt handtera sig.
I et tält wille de ransaka Dracharts fickor. De togo
derutur altsammans, och gingo jämwäl bort med hans
hatt. Då han nu sade til de gamla: Jag har ju in-
gen hatt; hwarmed skal jag styla mig för sol-hettan?
kallade de til sig ynglingarna, och de måste gifwa til-
baka altsammans, undantagande en knif, som de til
hans äminnelse begärde få behålla. En annan gång
blefwo honom fickorna hemligen utdömda. Så snart
de gamle männer sågo, at honom något felades, ro-
pade de til hela hopen, at man skulle gifwa honom
det tillbaka. Strax kom tjuifwen utan fly fram, och
sade: där är det, du torde kanske self behöfwat.

At Bröderna wid sitt nästan dageliga farande
fram och åter, til och ifrå de Wilda, utstätt många
beswärligheter, många nätter å rad icke sofwit, eller
utan

utan förtäring, och dock under bar himmel, i regn och blåst tillbragt, derom wil jag ingen ting särskildt för- måla, utan med deras egna ord allenast beskrifwa et något förfärligt natt-läger.

„Den 12 Sept. om astone, upstod en stark storm med regn. En Slup drefs i land, och blef sittande på en klippa. Genom löfte om god betalning, förmådde wi Willarna, at hjelpta göra densamma lös. Otta af dem klädde sig i sina watu-pålsar, gingo ända under armarna ut i wattenet, och arbetade derpå öfwer en tima, men kunde icke få honom lös. Wårt fartyg lade ut ifrå landet, och lemnade oss ensamma hos de Wilda. John Hill wille med Skepps-Doctoren fara i en liten båt til vårt fartyg, at göra nödigt aftäl med Capitenen, rörande wår säkerhet. Men höljorna kastade så båten emot Skeppet, at han slogs omkull. Til all lycka nappade de uti något, som frampå Skeppet hängde ned, och Matroserna kastade tog til dem, och drogo dem up. Den lilla Julen måste man lemna i wågornas wäld, hwilken dock efteråt af de Wilda bragtes til rätta. Drachart och Haven gingo i den strandada Slupen, men hade ingen ting at äta och dricka, och derjämte regnade det mycket starkt. Estimauerna kommo til dem och sade: „Slupen kan icke komma af grund förr än i morgon, då floden stiger up; I kunnen ju komma til oss och blifwa i våra tält öfwer natten.“ Detta höllo wi för rådligast. Strax steg Angelofen Segullia i wattenet, bar oss på ryggen i land, och förde oss i sit tält. Han gaf oss terra kläder, och bredde, efter Grönland- Sa wiset, ut et stinn, hwarpå wi skulle sitta och sofwa. Tältet war fullproppadt med folk. De frågade nå-
gra

4 E
gra g
„Wi
men
icke f
gode
Rabli
I kon
tillfog
bröd,
tima
föret
söng
de ha
pen,
höst
när i
fram
än de
hår.
dan,
kyfte
la,
winst
wille
någt
allm
och i
mor
och
lade
utan
gull

er bar himmel, i regn och
ing ingen ting särskildt för-
a ord allenast beskrifwa et

af stenen, upstäm en stark
up drefs i land, och blef
enom löfte om god betal-
na, at hjälpa göra densam-
de sig i sina watu-pålsar,
ut i wattenet, och arbete-
n kunde icke få honom lös.
andet, och lemnade oss en-
h Gill wille med Skepps-
til wårt fartyg, at göra
n, rörande wår säkerhet.
åten emot Skeppet, at han
a nappade de uti något,
ned, och Matroserna ka-
de dem up. Den lilla Jul-
jornas wåld, hwilken dock
s til rått. Drachart och
ada Slupen, men hade in-
och derjämte regnade det
a kommo til dem och sade:
af grund för ån i morgon,
nmen ju komma til oss och
tten., Detta höllo wi för
gefoken Segullia i watten-
nd, och förde oss i sit tält.
och bredde, efter Grönland-
på wi skulle sitta och sofwa.
med folk. De frågade nå-
gra

gra gånger, om wi icke fruktade oss? Wi swarade:
„Wi wete wäl icke, hwad J hafwen i sinnet at göra;
men J ären ju wåre wänner, och wänner rådas ju
icke för hwar andra., Derpå sade de: „Wi äre
gode Karalar, och nu se wi jämwäl, at J icke ären
Rablunåt, utan Innuitt och wåre wänner, emed an
J kommen til oss obemåpnade; wi wilje och intet ondt
tillfoga Eder., De gåfwo oss siff, watten och något
bröd, som de sått af Matroserna. Efter half ann an
tima lade sig hwar och en at sofwa. Men Segullia
företog sina trolldoms-Ceremonier. Först och fränst
söng han, tillika med sina hustrur. Sedan mumla-
de han fram något, hade underliga årbörder med frup-
pen, såsom en brottfälling, skrek ibland förfärligt ut,
hölt sin hand öfwer Dracharts ansikte, den han sat
när intil, wältrade sig omkring på jorden, och skrek
fram allehanda, hwaraf man intet mer kunde förstå,
än detta: Nu är min Torngak (min omgångs-ande)
hår. Efter han märkte, at Drachart makade sig ur-
dan, så ofta han med handen nalkades hans ansikte,
kyste han honom. Derpå låg han en liten stund stil-
la, som han varit död, och började sedan åter at
wimlas, och ändteligen at sjunga. Wi sade, wi
wille och sjunga något, som bättre wore, och söngo
några werfer på Grönlandska språket, såsom: Du
allmagts Gud! Hwars ord och bud All werlden rör,
och ingen motstå tör! ic. O hustru fullt af strim-
mor, ic. och flera dylita. De uprepade några ord,
och sade: wi förstå bara något deraf. Ändteligen
lade wi oss åter ned, men kunde aldeles icke sofwa,
utan stodo som oftast up, och gingo ut och in. Se-
gullia tyktes icke tro oss för wäl, och gick altid med
oss

off ut. *) Den 13 Sept., littida om morgonen, sade Segullia: nu kunnen I säga edra landsmän, at I hos mig hafwen med trygghet sofwit. I ären de förste Europeer, som blifwit hos mig öfwer natten. Och nu ser jag, at I ären godt folk, för hwilka mi icke behöfwe rådås, efter I icke rådens för off. Till betalning för natt-lägret, delte wi ut ibland hans folk, glas-pärlor, met-krokar och sy-nålar.

§. 23.

Så mycket har jag åktadt nödigt, at utur beskri-ningen öfwer våra Bröders resa til Terra Labrador, meddela läsaren, på det han om landet och dess Inbyggare må få någorlunda begrep. — Wid slutet af detta Fortsättningens stycke, skal följa en berättelse om en ung Eskimauers omvändelse och saliga ändalyckt, hwaraf man än bättre kan lära känna dessa Willars Charakter.

Hwar

*) Bröderna förmåla i sina privata bref, at de, wid denna häyeri-förrättning, blifwit af en owanlig rysning och fasa öfwerfallne. Man kan wäl anse detta och annat de Wildas troll-wäsende för bedrägeri, och deras owanliga Symptomata och kropps-wridningar för wertningar af en up-ördad inbillnings-kraft, såsom jag i 3 Boken, §. 42. har anmärkt: men om icke denna werldenes Gud, som werkar i otro-nes barn, äfwen blandar sig deruti, och såsom en mördare af begynnelsen, kan fylla de Wilda med en mord-lystnad, särde-les mot de arma och swaga människor, som söka at södra ho-nom i hans rike; det lemna jag hwar och en at döma om, efter den heliga Strifts utsagor. Wi sunge ju wid mindre farliga omsändigheter, utur en gammal Morgon-ysalm: Jag wil af hjertans grunde icke. „ Din helige Ängel blide, Han wike aldrig från mig: All Djefwulens list fördrifwe, Som föter dagelig At komma mig på fall: Hjelp at han ej skada kan göra, Ej heller min själ försöra I denna jämmerdal. „

inland. Fortsättning.

hittida om morgonen,
I säga edra laudsmän,
trygghet söfvit. I ären
lifvit hos mig öfver nat-
I ären gode folk, för hvil-
fter I icke rådens för öf-
t, delte vi ut ibland hans
far och synålar.

23.

adt nödigt, at utur beskri-
s resa til Terra Labrador,
an om landet och dess In-
a begrep. Wid slutet af
skal följa en berättelse om
ndelse och saliga ändalshet,
n lära känna dessa Willars

Swar

sina privata bref, at de, wid
froit af en owanlig rymning och
wål anse detta och annat de
debrägeri, och deras owanliga
ningar för werkingar af en up-
jag i 3 Boken, §. 42. har an-
ldenes Gud, som werkar i otro-
eruti, och såsom en mördare af
da med en mord-lystnad, särde-
änniktor, som söla at södra ho-
jag hwar och en at döma om,
gor. Wi sunga ju wid mindre
r en gammal Morgon-Hsalm:
r. „Din helige Ängel blide,
Djefwulens list fördrifwe, Som
på fall: Hjälp at han ej skada
förföra I denna jämmerdal.“

4 St. Anmärkingar och Tillöfn. §. 23. 337

Swar och en läret af dessa esterrättelser kunna se,
at Eskimauerna och Grönländarna äro et och samma
slags folk; och af de samma har jag än mer blifwit
stärkt i den mening, den jag redan i 3 Boken, §. 35.
och 39. har yttrat, at Grönländarna, innan de med
Europeerna blifwit bekante, icke hafwa varit Ateis-
ter, efter ordets egentliga betydelse, och altså icke
heller kunna anföras til bewis, at det gifwes Nationer,
som tro ingen Gud wara til. Jag har redan i 3 Bo-
ken, §. 35. anfördt exempel af Grönländare, som
tänkt deröfver långt förr, än de hördt talas om et
guddomeliget wäsende: och jag blir allt mer och mer
öfvertygad, at deras försäder hållit den af dem så
kallade Torngarsuk, eller stora Andan, för en
Gud, och bewisat honom guddomelig tjenst och wörd-
nad; men at de, ju längre de kommit bort ifrån sine
första boställen och stam-folk, småningom förlorat be-
greppen om et guddomeliget Wäsende, och råkat i en
fullkomlig okunnighet derom.

Wi finne hos Eskimauerna redan mer begrepp
om et Guddoms-wäsende, än hos Grönländarna.
När man talar med dem om Gud, så säga de: „Du
talar, kanske, om Torngarsuk.“ De tillägga honom
så goda ägenskaper, som Hedningarna göra kunna.
Äfwen så göra och Grönländarna, och de fleste beskri-
wa honom, såsom utan Form och Materia. Han
är deras Spåmans stora Drakel, som bestyrer om
lif och död, och måste förlåna dem lycka til alt företa-
gande. Och när hans utsaga icke träffar in, så skju-
tes icke skulden på honom, utan på Spåmannen,
som icke kan rätt förstå och utlägga hans swar. „Det
är onefeliget, (Kriswer Herr Paul Egede i sin Con-
Tredje Bandet. ¶ tinuation

tinuation af Relationerna ic. p. 26.) at de måste Grönlandare hålla honom för den största och mäktigaste i werlden. In när de hörde talas om Gud, at Han är ewig, alsmäktig ic. så hafwa de genast sagt: Torngarsurklonerpok, han är, kanske, den store Torngarsur. Ehuru nu Grönlandarna icke bewisa denna Torngarsur någon guddomelig dyrkan, så är han dock omedelsägelsen deras Gud,, o. s. w.

Men de tala och derjämte om en annan Ande, under et Dwinsfolks Skapelse, den de afwenlede tillfriso en afwenaturlig magt, men inga goda, utan idel onda ägenskaper. *) Man kan altså förmoda, at deras förfäder, såsom många andre Hedningar, afwen fallit på den tanka, at inbilla sig tu Sfiwerwäsenden eller Principia, et ondt och et godt. Om de också, som andre, hafwa tillbedt den onda Andan, på det han ej måtte göra dem ondt, det kan man så litet weta, som hwad för åra de hafwa bewisat det goda Sfiwerwäsendet.

§. 24.

Men jag är och än framgent af de tankar, som jag i 3 Boken, §. 39. yttrat, at Grönlandarnas förfäder icke hafwa hållit Torngarsur för det Sfiwersta Wäsendet och all tings Skapare, utan för en undergud, såsom til afwenens en Pluto: och af underwättelserna om Eskimauerna, blir det mig sannolikt, at de med ordet Silla, welat utmärka det högsta aldeles obegripeliga Wäsendet; hwilket de dock, efter de icke kunnat göra sig derom några föreställningar, icke heller hafwa wisat någon synnerlig utwärtas dyrkan.

*) Se derom 3 Boken, §. 39.

Ordet
eller
et wä
gen e
dem:
de: S
seiso
tala
eller
altså
all ti
ning

än l
han
ga:
ker,
på l
först
lånd
näst
likw
säg
i h
der
and
se
na
wä
Et
M
säf

Ordet

p. 26.) at de måste Grön-
n största och mäktigaste i
e talas om Gud, at Han
i hafwa de genast sagt:
är, kanske, den store Torn-
ndarna icke bewisa denna
elig dyrkan, så är han dock
,, o. s. w.

änkte om en annan Ande,
se, den de äfwenlebs til-
agt, men inga goda, utan
Man kan altså förmoda,
månge andre Hedningar,
, at inbilla sig tu Sifer-
et ondt och et godt. Om
da tilbedit den onda Andan,
dem ondt, det kan man så
ära de hafwa bewisat det

24.

ramgent af de tankar, som
rat, at Grönlandarnas för-
rningarst för det Sifersta
kapare, utan för en under-
en Pluto: och af under-
na, blir det mig sannolikt,
at utmärka det högsta alde-
t; hwilket de dock, efter de
några föreställningar, icke
synnerlig utvärtas dyrkan.

Ordet

, §. 39.

Ordet Silla hafwa wäl Europeerna öfversatt med Lust
eller Himmel; men Grönlandarna beskriwa det som
et wäsende, som på människors gärningar har antin-
gen et nådigt eller onådigt öga. När man frågar
dem: hwarföre de icke göra det eller det, så swara
de: Sillab tekkoo, Silla ser det; eller: Sillab Kingar-
feisoanga, Silla torde blifwa wred på mig. Då de
tala än tydeligare, säga de: Sillam Innua, lustens
eller himmelens Innehafware. Dermed förstå de
altså et wäsende, hwilket, såsom lusten, omgifwer
all ting, och som har akt på alla människornas gär-
ningar, och dem antingen belönar eller straffar.

Men at ordet Silla hos dem betyder något mera
än lust, det ser man af talesättet: Silla Kangilak,
han har intet förstånd, eller såsom Fransoserna sä-
ga: Il n'a point d'esprit. Hwad hos de gamla Gre-
ker, och i orientalistiska Philosophien, hette πνευμα, hwad
på latin kallas Spiritus, och på Swenska Ande, ee
förståndigt och tänkande wäsende, det nämna Grön-
landarna Silla. Chineserna gifwa högsta Wäsendet
nästan samma namn, Tien, himmelen, och tilbedja
liktwäl många andra afgudar derjämte. I Europa
säger mången: himmelen, i stället för den som bor
i himmelen. Amerikanerna säga: den store An-
den, och dyrka derjämte många Manitu eller små
andar i Elementerna. De gamle Grekiske och latin-
ske Philosopher hollo icke Jupiter och dyllika Porter-
nas hjerne-spöken, för verkliga Gudar, men kunde
wäl låta se, at gemena folket sökte sig afgudar i alla
Elementer, och tilbådo lefwande och liflösa Kreatur.
Men på det man ej måtte förwisa dem utur werlden
såsom Ateister, medgåswo de ännu et Siferwäsende.

¶ 2

Dock

Dock emedan de ej kunde göra sig något begrepp derom, höllo de fleste detsamma för werldenes själ, och tillika werlden ewig med Gud. Äfwen så tala Grönlandarna om et andeligt Wäsende öfwer all ting, hwilket de intet annat namn kunna gifwa, än Silla, förståndet, det wäsende som är i luften, eller som omgifwer och genomtränger all ting, såsom luften. De säga derföre äfwen som oftast Sillarsoak, den Store Silla, och förstå dermed werlden, Uaiverlum. Det synes altså, at deras förfäder hafwa hållit det högsta Wäsendet, som de kallat Silla, för werldenes själ, och altså tillika trodt werlden wara ewig som Gud. Deras kommer det också, at nu warande Hedningar på Grönland och Labrador, icke tillskrifwa Torngarsuk Papelsen; och när man frågar dem, hwarifrån werlden har sin uprinnelse, gifwa de til swar: Det har altid så warit, och skal altid så blifwa. Men deras Angefoker, hwilke hos dem äro i likadant anseende, som Philosopherna och Docterna stå uti hos andra Hedningar, hafwa utom dess pratat för dem om många andra Torngåte *) eller Andar, hwilke efter deras mening, äro i alla Elementer, och åstadkomma öfwer naturliga werkningar, eller sådana förändringar i Naturen, som de, efter sin Naturkunnighet, icke kunna begripa. Angefokerna föregifwa, at desse Andar, då de, under trollkonstens inhämtande, anropa Torngarsuk om en Torngat eller Spiritus familiaris, ställa sig för deras uprörda Phantastie i liknelse af et eller annat djur, och måste på Torngarsuks besällning wara dem til tjenst, när de wilja fördfwa se trolleri.

Man

*) Se derom 3 Boken, s. 40.

W
 tilföre
 nar de
 ningor
 sedan
 affide
 na för
 melig
 wilja
 förme
 genon
 tans
 ingat
 sin E
 tisse
 neser
 ropet
 och r
 de m
 förat
 ande
 med
 myc
 sina
 dett
 far
 ut
 of
 hö
 så

dra sig något begrepp det-
na för werldens själ, och
ub. Ufwen så tala Grön-
Wäsende öfwer all ting,
n kunna gifwa, än Silla,
är i luften, eller som om-
l ting, såsom luften. De
kast Sillarlock, den Store
rlden, Uniuersum. Det
äder hafwa hållit det hög-
allat Silla, för werldens
: werlden wara ewig som
2, at nu warande Hednin-
or, icke tilskrifwa Torngar-
n frågar dem, hwarifrån
, gifwa de til swar: Det
al altid så blifwa. Men
os dem äro i likadant an-
a och Docterna stå uti hos
utom dess pratat för dem
ke *) eller Andar, hwilke
alla Elementer, och åstad-
tekningar, eller sådana för-
de, efter sin Naturkunnig-
Angekokerna föregifwa, at
r trollkonstens inhämtande,
Torngat eller Spiritus famili-
iprörda Phantasia i lifnelse
måste på Torngarfufs be-
t, när de wilja fördiwa se

Man

4 St. Anmärkingar och Tilöfn. S. 24. 347

Man ser altså af altsammans, at Grönländarna
tilförene haft en Religion, som i de mesta stycken lik-
nar de andra Hedningars Religion, och at de smån-
ningom försummat och merendels förgåtit densamma,
sedan de wida Fildt sig wid de andra, och begynt ba-
affides. Men man kan och tillika deraf se den allmän-
na förderfwelsen hos de människor, som ingen gudbo-
melig uppenbarelse hafwa, eller densamma icke antaga
wilja, at deras förstånd nästan på enahanda sätt blir
förderkradt, och råkar i enahanda kraftig willfarelse,
genom den säwitso, som i dem är, genom deras hjer-
tans blindhet. Eph. 4: 18. Grönländarna kunna wäl
ingalunda så udförligen och sirligen uttrycka sig öfwer
sin Silla, sin Torngarfuf och Torngaf, som de Gre-
kiske och Latinske Philosopher och Poeter, som Chi-
neserna, och som de wanslägtande Werlds-wise i Eu-
ropeiska Christenheten, öfwer deras med olycklig möda,
och med sunda förståndets och deras samwetens tusen-
de motsägelser, utur blinda hedendomens länge sedan
föraktade qwarleswor, åter framsökt Anima mundi och
andra hjerne-spöken: men i sjelfwa werket äro desse,
med alla deras förderfwada förnufts hjelpemedel, icke
mycket längre komne, än de dumme Grönländare med
sina Palmis Ångeloker. Och hwadan härdrer wäl
detta?

Medan de förstodo Gud, och haf: va icke pris-
sat honom som en Gud, och ej heller tackat;
utan wordo säfängelige i sina tankar, och deras
oförnuftiga hjerta är wordet mörkt. Då de
höllo sig för wisa, äro de wordne dårar. Och
såsom de icke åttade hafwa Gud i tänslö, haf-
wer

wer Gud öfvergifwit dem i et wrånge sinne, til at bedrifwa obehörwämlig ting.

Här är altså ingen åtskillnad: allesamman äro de syndare, och hafwa insett berömma sig af för Gudi. Rom. 1: 21. 22. 28. Cap. 3: 22. 23.

Hwar äro de kloke? Hwar äro de Skrifte-lärde? Hwar äro denna werldenes wise? Hwar wer icke Gud denna werldenes wisshet gjorde til galenskap? Ty efter werlden icke kunde, genom sin wisdom, känna Gud i Hans wisdom: så råddes Gudi med dåraktiga predikan frälsta dem som tro. På det intet lste skal tunna berömma sig för honom. 1 Cor. 1: 20. 21. 29.

§. 25.

Äfwen så förhåller det sig med deras seber, eller föregifna dygder, hwarom i 3 Woken, §. 26. til 34. blifwit handlade. Den som nu lösligen, eller bara på ena sidan, den de gärna låta se, beser dem; den som icke lärer noga känna dem, då de wid första öfseendet wilsa sig; den som ställer andra länders wanfrågbara uppenbart lastbara människor i jämförelse med dem; den som icke rätteligen undersöker råtta springelällan, hwarutur den eller den Pensagra gärningen uppkommer, och utur sin egen inhämtade Seboldra tillskrifwer dem gruid-idéer, som dock icke wisa sig i deras öfriga göromål; den som icke läst Jesu och Apostlarnas utsagor om Hedningarnas högstbetslageliga tillstånd, eller desamma förgåtit, eller aldeles förkastar, leder dygden ifrå naturliga grundorsaker, och en gång har tagit sig före, at framman ut Christenheten med

Hed.

Hedningarnas be-ligen och sö-nesern wet, Apostlarnas det af-na til i twi-gars deligt tacta andrens fens så lå sin ri-mått så i sinna ande

på a-llig-nings-från-från-tan-dog-na-me

land. Fortsättning.

em i et wrånge sinne,
hlig ting.

stfölnad: allesamman
wa inset berömma sig
1. 22. 28. Cap. 3: 22. 23.

Swär äro de Skrifte,
werldenes wise? Haf
rldenes wisshet gjorde
werlden icke kunde, ge
Gud i Hans wisdom:
aktiga predikan frälsta
nter Eder skal kunna bes
1 Cor. 1: 20. 21. 29.

5.
sig med deras seder, eller
i 3 Boken, S. 26. til 34.
n nu lösligen, eller bara på
a se, beser dem; den som
då de wid första äfscendet
andra länders wanfrågbara
or i jämförelse med dem;
rsöker rätta springetällan,
ensfagra gärningen upkom-
ämtada Sedolära tilskrif-
dock icke wisa sig i deras
icke läst Jesu och Apost-
arnas högstbetslageliga til-
tit, eller aldeles förkastar,
grundorsaker, och en gång
nma ut Christenheten med
Hede

4 St. Anmärkingar och Tilbön. S. 25. 343

Hedningarnas föregifna dygder, eller ock aldeles äm-
nar bespotta Evangelii lära: densamme finner lätte-
ligen hos Grönländarna, och andra Wilda uti norra
och södra Amerika, så mycken dygd, som hos Chi-
neserna, Grekerna och de Romare. Men den som
wet, och tillika tror, hwad den store Hedningarnas
Apostel, nästan i alla Epistlar, synnerligen til de Ro-
mare och Epheser, Skrifwit om dessa, och finner
det af ärfarenheten och mångårigt umgänge med den-
na tidens Hedningar, stadfästadt: den måste draga
i twifvelsmål, om forna och sednare tidens Hednin-
gars Apologeter, hafwa någon rätt insigt, eller ock re-
deliget upfat; han måste beklaga deras blindhet, och
tacka Gud, för det Han i Evangelio uppenbarat oss
andra grundkällor och andra efterbömen til rättfärf-
sens dygder. Tages detta i behörigt öfwerwägande,
så lär man sedan kunna urskijsa, huruvida det äger
sin riktighet, hwad jag, i följe af min insigt, redan för-
mått om Grönländarnas Seder, och förhållande,
så i hushållsmål, som i samqväm; och äfwen
finna, hwad jag, til widare förklaring af 3 Bokens
andra, tredje och sjerde Capitel, ännu bör tillägga.

At Grönländarna hafwa stillo eller flera hustrur
på en gång, det härrörer wäl hos dem af samma kö-
sliga sinne, som drifwer alla folkslag til ködsens gär-
ningar; men månggiften torde ock hos dem mycket
främjas derigenom, at de wilja wara wisse om en
snar och ymnig barna-afwel; emedan en Familja ej
kan hafwa bestånd, om där icke finnes en eller någre
doglige söner, som kunna fånga Sjäblar. För den-
na orsaken skall, anmodar mången ofruktfam hustru sin
man, at taga sig än en hustru til. Ibland dessa tages
en

en viss ordning i akt. Den rätta hustrum heter Nullia, och bestyrer om hushållningen. De öfriga kallas Perinervara och Auiliara. Dör den första, så träder den näst följande i hennes ställe.

Men genom detta medel nå de dock icke sitt syfte; icke derföre, at hustrurna äro så ofruktsamma, såsom jag S. 24. påstått, utan emedan de fruarare och oftare hafwa missfall; än hos andra Nationer ser.

Det myckna bekymmer, som barna-upfostran har med sig, är utan tvifvel orsaken, hvarföre de låta barnen så hafwa sin egenvilja, på det de icke till äfventyrs måtte siukna och dö. Deras blinda öfverseende med sina barns oarter, är obegripeligt. En fader böd en gång sin lilla dotter falla in modren; men hon wille det icke göra. Han befalte henne det andra gången; men hon blef arg, och stack honom med knifwen et hål genom handen. En Missionär, som sedt se honom särad, sade till honom: nu lär du wäl också hafwa agat henne med allwäre. „Nej, swarade Grönländaren: hwad hade det hulpit mig? Såret hade jag likawäl fått, och dottern kan jag icke se gåta.“ En annan wille hindra sin systeriga dotter, at gå med modren till grannarna. Dottern stickade, och stak med knifwen af senorna på hans ena hand. Han lät henne och gå ostraffad. En Missionär förebrådde honom denna otidiga slathet. Fadren swarade: „Wi älske våra barn, efter wi äre wärlande till deras lif och wärelse. Argfinta människor slås gärna.“ Då nu Missionären föreställte honom, at man böde straffa och aga barnen, medan de äro unga, på det de icke måtte warda än argare, och en gång

4
gång
liga
ninggodb
gäst
nar,
tyde
gar
rar
min
til
fri
Se
ann
mår
sag
gar
Caför
til
rån
D
fer
D
fi
tr
ar
P

mland. Fortsättning.

rätta hustru heter Nullia, en. De öfriga kallas Pedr den första, så träder ställe.

el nå de dock icke sit hyste-urna äro så ofrukt samma, utan emedan de snarare och hos andra Nationer fler.

, som barna-upfostran har orsaken, hvarföre de låta illja, på det de icke till af-öd. Deras blinda öfverse-ter, är obegripeligt. En

la dotter falla in modren; a. Han befalte henne det blef arg, och stack honom i handen. En Missionär, sade till honom: nu lär du

me med allvare. „Nej, hvad hade det pulpit mig? itt, och dottern kan jag icke ville hindra sin fyrråriga dot-grannarna. Dottern stid- den af senorna på hans ena gå ostraffad. En Missio- na otidiga slatet. Fadren a barn, efter vi äre wäl- welse. Argfinta människor missionären föreställte honom, unga barnen, medan de äro te warde än argare, och en gång

4 St. Anmärkingar och Tillstn. S. 25. 345

gång måste straffas af andra; swarade han spottfeli- ligen: „Det är då intet under, at Kablunät (Uslän- ningarna) äro så fromt folk.“ *)

Man berömmar och deras inbördes wänskap och godhertighet, och anförer till bewis, at de äro mycket gästfrie, icke allenast mot sit husfolk och sina gran- nar, utan och mot aldeles okände folk. Man ser och tydeligen, at sådant werkeligen fler. När man frå- gar en Grönländare, hwarföre han det gör? så swa- rar han; Innuktara, han är min medmänniska, eller min landsman. Man kan här af sluta, at kärleken till Nästan är, efter Pauli utsago Rom. 2: 14. 15., skrifwen i deras hjertan, och at de altså efterleswa Sebo-lärans första grundsats: Hvad du wil, at en annan skal göra dig, det gör tu honom. Men man måste och lägga dertil, hvad i 3 Boken S. 30. blifwit sagt om deras obarmhertighet emot förlätta främlin- gar, hwarigenom Frälsarens utsaga Matth. 5: 47. Cap. 6: 31. 32. warder stadfastad.

Deras gismildhet sträcker sig aldrumast till deras förwanter, dem de efter S. 45. kunna råfna up ända till fjonde leden, icke allenast i up- och nedstigande rätt linia, utan och i alla än så ätskilliga bi-grenar. Dersföre har Grönländska Genealogien en sådan myc- kenhet namn, som ingen i de Europeiska Språken. Och uttrycka de hwarje art af Släktningar med et ät- skildt, men ändå allenast et namn, när wi knapt med try till fyra sammansatta ord kunne åtskilja dem ifrån andra slags anförwanter. Denna åttelångs-weten- skapen tillbringar ganska många Grönländare, ja ofta

5

alla

*) Paul Egedes Relation, p. 95.

alla Inbyggare af en hel trakt, den nyttan, at de alle känna hwar andra såsom blods-förwanter, och hjälpa hwar annan, emedan de anse sig såsom en enda familja.

Jugen annan, än familje-subordinationen finner efter S. 25. rum ibland Grönlandarna. Ehuru oregerliga och största barnen än äro, så länge de äro små, wisa de dock föräldrarna lydno, när de komma till förstånd; försörja dem, när de blifwa gamle, och bewisa dem all wördnad, så aldeles, at modern anses efter fadrens böb, såsom Fru i huset, och sonens egen hustru icke bättre, än en tjenste-piga. Men man måste och derwid komma de exempel ihog, då barnen begrafs wa en gammal suttlig fader lefwande, och än snarare en moder, som ej kan wara dem mera till någon hjälp. Och detta hålla de för et barmhertighetswerk, för at göra slut på deras lidande, och stöna sig sselfwa för bebröfvelse.

De taga gärna till sig wårnlösa barn, emedan familjens bästa beror på många barn, som kunna arbeta, synnerligen på sönerna, hwilka en gång måste underhålla hela familjen. Derföre hålles en sådan uptagen son icke som dräng, utan som barn, ja ofta bättre än egna barn, på det han alt framgent må bli hos dem. En icke twång och lydna, utan blott inbördes wålförhållande, uppehåller friden och enigheten, ibland dem.

Detta är just det land, hwarigenom hela Nationen, som ej i minsta måt wet af någon öfwerhets författning, bibehålles wid frid och enighet. Om och någon tror sig af en annan wara förolämpad, så afgör

4
gör h
slutat
Abbo
en an
dölja
na lö
och d
dra,
?
bekan
nerli
anse
dem
andr
blir
nab
den
mor
äro
blot
nan
af f
war
ryck
at
bar
ick
gru
sin
dö

land. Fortsättning.

kraft, den nyttan, at de
m blods-förwanter, och
de anse sig såsom en en-

lle-subordinationen finner
nålandarna. Ehuru ore-
in äro, så länge de äro
arna tydno, när de kem-
m, när de blifwa gamle,
, så albeles, at modren
m Fru i huset, och sonens
en tjenste-piga. Men
amma de exempel ihog, då
mal skulig fader lefwande,
om ej kan wara dem mera
hålla de för et barmhertig-
å deras lidande, och flo-
se.

årnlösa barn, emedan sa-
nga barn, som kunna at-
na, hwilka en gång måste
Derföre hålles en sådan
, utan som barn, ja ofta
et han alt framgent må bli
och tydno, utan blott in-
pehåller friden och enighe-

, hwarigenom hela Natio-
et af någon öfwerhets för-
frid och enighet. Om ock
a wara förolämpad, så af-
gör

4 St. Anmärkningar och Tilläkn. S. 25. 347

gör han sin sak efter S. 24. med en sung-skrif. Efter
slutad process äro de öfwen så gode wänner, som wære
Advocater, hwilke hafwa afjordt, icke sin egen, utan
en annans sak. Utminstone weta de mästertigen at
dölja sin illsta och hämnde-lystnad. Öfwen wid den-
na löjeliga förrättning taga de all bestedelighet i akt,
och det är en oförd sak, at den ene skymfar den an-
dra, än mindre hörs, at de nånsin slås.

Men deras mordiska gärningar äro ock af S. 33.
bekante. De fleste se på Angetokernas, och syn-
nerligen Illiseetsots tillställning, hwilke hos dem äro at
anse såsom Zigeuner och trollpack. När desse inbilla
dem, at den eller den har härat ihjäl deras barn eller
andra slägtingar, eller annars tilfogat dem skada: så
blir den inbildade skaden eller döden med döb häm-
nad, hwilken då sedan öfwen åter blir hämnad af
den affiwadade skyldeman. På detta sätt tager ofta
mord-handelen ingen ända, för än alla slägtingar
äro utrotade. Men det gifwes ock mördare, som
blott för ro skull, eller af misundsamhet öfwer en an-
nans sköna saker, taga öfwet af folk, och stryta der-
af för andra. Och desse låta bruka sig som stråt-röf-
ware. Wisse trakter äro framför andra i by mål
ryckbare.

När någon får en bedräfwelig tidning, til exempel
at hans närmaste slägtinge drunknat, plår wäl en så-
dan af sorg sára sig self; men af selfmord hörer man
icke mycket, undantagande då någon fruktar för at
grufweligen blifwa affiwad. Af högmob och egen-
fjinnighet kan jämnwäl mången swälta och seyfa sig til
döds.

At

At stjåla af sina lifar, hålles hos dem för en skändelig gärning. Således behöfver ingen förvara sina saker, och låsa igen sitt hus. Deremot hafva de, såsom Estimauerne ån i dag göra, tillförne plundrat uttåningarna och tagit från dem hvad de kunna; och på det desse icke måtte förmåna dem det, eller kunna straffa dem detsför, äfwenwål slagit ihjål dem, när de kunna blifwa dem äfwermågtige. Men sedan Europeerna satt sig ned hos dem, och somlige jämwål tagit sig hustrur of deras folk, anse de desamma såsom sina medmänniskor, och förgripa sig icke lätteligen på deras tillhörigheter.

Meneder kunna hos dem icke förekomma, efter de hafwa inga ting-ställen, där de kunna söka sin rätt, eller ock en annans ägendom. Men at ibland dem inga sassa vittnes-börder och bakbantningar förekomma, det är utan grund, fast de icke wilja, det skal så heta. När någon wid en siung-strid säger en osanning, gifwer han söre, at han dermed icke sökt förflema en annans goda namn och rykte, utan allenast roa sällskapet med et skämtligt infall. De kunna ock lägga något til sanningen, när de rosa sig helswa, hwar til de äro mågta benägne; eller ock taga något derifrån, när de stola bekänna något, som icke låner dem til heder: men om en annans heder och lycka derwid skulle komma til korta, så göra de det icke lätteligen, af fruktan, at de törde måst bota skadan med sitt lif. Af denna orsak weta de ock i wredes mode så hägda sig, at de ej hafwa ut skåls-ord och illaka bekyllningar på hwar annan; äfwen som de icke heller äga de förordoms-formulärer och skåls-ord at tillgå, som så ymnogt finnas i andra språk.

Wib

hållas hos dem för en
s behöfver ingen förwa-
nit hus. Deremot hafva
i dag göra, tillförne plun-
från dem hvad de kun-
tte förmåna dem det, eller
svienvåd slagit ihjäl dem,
sviervärdige. Men se-
hos dem, och somlige
deras folk, anse de de-
nissor, och förgripa sig
righeter.

em icke förekomma, efter
där de kunna söka sin rätt,
m. Men at ibland dem
och bakdantningar förekom-
st de icke vilja, det. Kal-
n sjung-strid säger en osan-
han dermed icke sökt för-
och ryckte, utan allenast
stiftige infall. De kunna
n, när de rosa sig hellska,
gne; eller ock taga något
inna något, som icke lån-
en annans hedre och lycka
ta, så göra de det icke lå-
e torde måst bota skadan
weta de ock i wredes mo-
fwa ut stals-ord och illaka
n; äfwen som de icke hel-
ulärer och stals-ord at til-
i andra språk.

Wid

Wid deras widseflighet, befunnerligen i anse-
ende til Angeloternas föreskrifningar, rörande deras
Diet och widhängen eller Amuleta, finner jag intet
annat at drindra, än at de otrogne Grönländare hålla
desamma så heliga, at de hwarken genom böner eller
skänker låta beweka sig, at bryta dessa föreskrifter
emot, eller afsläga och wanhelga sina Amuleta, än-
skönt de blifwa öfwerbewiste, at de genom slika före-
skifter lida afbräck i sin näring. Så mycket rådas
de för böden, som af Angeloterna blir dem förut til-
sagd, om de icke hålla sig efter deras föreskrifter, el-
ler icke med Amuleta tillräckeligen förwara sig emot
densamma. De sätta all sin lit derpå; och jag håller
så före, at detta måtte hafwa varit de Lares och Pe-
nates, de bilber och afgudar, som deras förfäder
hafwa dyrkat.

§. 26.

Wid deras begrepp om människo-sjålen, och dess
tillstånd efter döden, som i 3 Boken, §. 36. och 37.
äro anförda, finner jag intet annat at påminna, än
at de kalla en del af Sjålen för Skugga, och förstå
dermed icke kropps-skuggan, utan en wiß sjålens för-
mogenhet, som i många sjukdomar kan förloras, och
genom trollboms konst åter til rätta ställas. De gam-
le Hedniske Poeter hafwa ock mycket talt om Skug-
gan, Umbra.

At de meste och förståndigaste Grönländare hålla
Sjålen för et immaterielt och odödeligt wäsende,
men hafwa äfwen så liten kunskap om kroppens up-
ståndelse och dess återförening med sjålen, det är i 3
Boken, §. 38. omtalt. Dock finnas någre, ehuru
ganska

ganska få spor, at deras förfäder måste hafwa trodde densamma. Det ena har jag redan på bemälda ställe anförde; det andra, som jag glöme anföra, finnes beskrifwit i Herr Paul Egedes Relation p. 75. så lydande: „Wid det en förmörkelse i solen sedde, utlåt sig en Grönländare i följande ord: Jag har hört af mina med-människor, at när solen en gång hel och hällen blefwo förmörkad, skulle de döde åter lefwande gå fram utur sina grafwar.“ Tycket altså något af deras förfäders Tradition om werldenes anda, och det med förknippade upståndelsen; hos dem ännu wara öfrigt.

Om somliga Grönländares §. 36. anförda mening, angående Metempsychosis eller Själ-wandringen, har jag i 1763 års Lichtenselstka Diario under den 11 Dec. funnit et tydeliget begrep, och densamma utförligen förtäljt i §. 5. af bemälda års Historia om Lichtenselstka Församlingen. Den består korteligen deruti, at en asledens själ strar derpå far in i et nyfödt barn. Detta gifwa de den dödas namn, se det an såsom sit, göra det godt, och gifwa sig efter hand tillfids öfwer den aslednas saknad. Detta kalla de en ny uplifwelse eller upståndelse. Innan detta har sedt, törs man icke nämna den aslednas namn: och om någon göret, sinna sig förwanterna mycket förolämpada, och börja på at jämmerligen skria. Aldrahälsit kalla de igen far-far och far-mor, mor-far och mor-mor, eller annars gifwa barnen namn efter nära slägtingar, och genom arbets-stickelighet berömda anförwanter, och tro, at barn af dessa skola ärfwa samma goda ägenskap, som de öfwer alt adelskap wärdera. Man kan deraf tillita se, huru de slugare sed.

...fäder måste hafwa trode
 ...redan på bemålta ställe
 ...glömt anföra, finnes be-
 ...s Relation p. 75. så ly-
 ...drkelse i solen stebde; ut-
 ...ande ord: Jag har hörde
 ...t när solen en gång hel och
 ...ulle de döde åter lefwande
 ... Lyckes altså något af
 ...nwerldenes anda, och ber-
 ...sen; hos dem ännu wara

...dres §. 36. anförda me-
 ...ychosis eller Sjåla-wan-
 ...s lichtenfels Diario un-
 ...tydeliget begrep, och det-
 ...i §. 5. af bemålta års Hi-
 ...örfamlingen. Den består
 ...steds sål strar derpå far
 ...gifwa de den dödas namn,
 ...et godt, och gifwa sig efter
 ...ednas saknad. Detta kalla
 ...upståndelse. Innan detta
 ...nämna den aflednas namn:
 ...na sig förwanterna mycket
 ...at jämmerligen skria. Al-
 ...r-sar och far-mor, mor-sar
 ...s gifwa barnen namn efter
 ...m arbets-skicklighet beröm-
 ...at barn af dessa skola ärf-
 ...som de öfwer alt adelskap
 ...af allra se, huru de flugare
 Hed.

Hedningar, til ex. Egyptierna och Chinäerna, som
 bewisa sina afledna föräldrar och släktingar stor ära,
 derigenom råkar på Sjåla-wandrings-ideen; och at
 widspelsen är sig altid lik ibland alla otrogna.

§. 27.

Rörande 3 Boken, §. 46., hwaråst talas om
 Grönlandarnas Sjukdomar, och deras sätt at bota
 desamma, har Chirurgus Brasen meddelat mig
 följande.

„Jag har icke träffat så mångahanda sjukdomar
 ibland Grönlandarna, som man gemenligen finner i
 Europa. Här äro sjukdomarna merendels samman-
 satte af många främpor, dem en Europees oorden-
 telliga lefnads-sätt samlar; fölgakteligen äro och cure-
 ringarna widlyftigare och betänkligare. På Grönland
 gör den simpla lefnads-arten sjukdomarna mer enkla,
 och curen lättare. De sjukdomar, som mig måst
 förekommit, äro: Sido-styng, Swullne mandlar,
 Bölder, och ibland et utslag, såsom Skabb. Såda-
 ne sjukdomar komma gemenligen före om hösten och
 wåren, och förorsakas af en förtjockning i blodet, och
 des deraf följande slemaktiga och förståmba beskaf-
 senhet. Denna härrör af deras lefnads-art och fö-
 da, hwilken efter års-tiderna är mycket olika. Mån-
 gen tid måste de hängla sig fram med bara torkad och
 färsk fisk; en annan tid taga de wäldigt til lifs lidel-
 närande spis, såsom Sjähl-fött. Är det om wåren,
 såsom det war wid min ankomst, wackert lugnt wä-
 der; at mansfolken kunna ofta komma på sjön, och
 qwinfolken ut på marken at samla de under snön
 qwarblefna bären; så förblifwa de sammeligen wid
 hessan.

helsan. Men måste de mycket blifwa hemma, och hjälpa sig fram med torkad och ofta förskämd Angmarset eller små-sill; så taga de wid instundande sommar, då de åter bekomma Sjäklar, i desto större myckenhet till lufs det halftokta eller ock halfrutna Sjäklötter: och då inrita sig gemenligen sjukdomar ibland dem i Junii månad. *) När de i October månads början, sedan de haft mycket arbete, njutit friskt luft, ätit mycket kött och mycket förökt deras utom dess ymnoga och tjocka blod, på en gång flytta utur tälten in i vinter-husen, hwilka af sten, mull och gräs-torf upbyggda, gifwa mycken imma och fuktighet ifrån sig: så yppa sig återigen sjukdomar, wid deras nu mera stilla warande lefnad. Dessa höst-sjukor kan man förekomma genom et Preservativ, när man gjer dem et purger-medel, och låter dem åder. Och just detta är bästa botemedlet, när sjukdomen redan brutit ut: hwarwid jag ock, så länge den torra hettan håller uti, har gifwit Patienterna två till tre gånger om dagen Temperer-pulvret, och så snart en liten utdunstning wisar sig, efter Bröbernas mångåriga försarenhet, gifwit dem äfwen så ofta 50 till 60 droppar af hjort-horns Spiritus, hwilket gör ogement god nytta. Jag har ock funnit, at örten och blomman af wild Rosmarin, som här ymnogt wärer, är wid denna sjukdom mycket nyttig. Efter de äro icke wane wid brännwin, så gör det hos dem samma tjenst i Colik-smärtor, som de bästa Medicamenter hos oss. Ja, jag har sedt, at det bres stenar ifrån en Man, som deraf hade en gruswelig njur-smärta. „ Så wida Hr. Brasen. Jag

*) Försarenheten wisar, at hetsige Febrar med håll och skyng inrita sig hos Grönlandarna och blifwa Epidemiske, när de haft en hård vinter, och utskätt hunger och köld.

J
med b
halftö
supna
rants
hos e
del w
ock b
wälla
hetsig
föda
deras
och ä
lig E
själls
hälst
behå
huid
wål
ning
owät
stock
hetsi
stärk
men
som
utan
Efte
kofte
man
de t

det blifwa hemma, och
och ofta försländ Ang-
a de wid instundande som-
Sjåhlar, i desto större
a eller och halfrutna Sjåh-
menligen sjukdomar ibland
När de i October månads
et arbete, njutit frisk luft,
drökt deras utom dess ym-
gång flytta utur tälten in-
en, mull och gräs-torf up-
a och fuktighet ifrå sig: så
wid deras nu mera stilla
st-hufor kan man förekom-
när man gjer dem et pur-
åder. Och just detta år
fdomen redan brutit ut:
den torra hettan håller uti,
å til tre gånger om dagen
snart en liten utdunstning
as mångåriga förfarenhet,
50 til 60 droppar af hjort-
r ogement god nytta. Jag
och blomman af wild Ros-
wärer, är wid denna sjuk-
de äro icke wane wid brän-
samma tjenst i Colik-smär-
menter hos oss. Ja, jag
ifrå en Man, som deraf
rta. „Såwida Hr. Brasen.

Jag

, at hetsige Febrar med håll och
ndarna och blifwa Epidemiste,
och utskätt hunger och köld.

Jag har allenast at ännu lägga det härtil, at man
med bränwin hjälper åter til råtta halfbrunnada och
halfsförfrusna Grönländare, och friar dem ifrå det in-
supna sid-wattnet. Ja man har med starkt Pomme-
rants-bränwin stillat den häftigaste blod-upkastning
hos en Grönländare. I andra länder torde detta me-
del wara äfwenlyligt. Jämte lefnads-sättet, torde
och bristen på en fri och lätt utdunstning wara mycket
wällande til deras sjukdomar. De hafwa en tjock och
hetsig blod. En wiss fetaktig slem, som deras mycna
föda af de feta sid-bjuren förorsakar, och som gör
deras blod tjock och hetsig, sätter sig utan på huden,
och är orsaken, at de icke allenast hafwa en obehage-
lig Sjåhl-luft, utan och en klibbrig hud, nästan som
själlfrie fiskar. Denna betager dem utdunstningen,
hållt som de nästan aldrig tvätta sig. Härigenom bi-
behålles wäl inwärtens wärmen, och utwärtens kölden
hindras at tränga sig in; och just dersföre kunna de så
wäl uthårda i köld. Men denna Naturens wålgär-
ning blir dem och skadelig, när de wid långwarige
owäder för litet röra sig; ty då börjar deras tjocka blod
stocka sig och taga röta, och deraf förorsakas sedan
hetsige sjukdomar. Men om deras Natur icke är i
stånd, at drifwa fram och ut på huden den feta slem-
men, så yppa sig bölder, utslag och spitälsta. Den,
som emot sådant, wille gifwa dem något at smörja
utan på, skulle bota onde med hälsten wårre.
Efter tillräckelig afföring och en åderlämning, göra De-
kokter af örter och rötter, den bästa tjensten. Men
man måste sjelf tilreda desamma, och noga se til, at
de dem werkeligen nyttja.

Jag vet icke, huru jag i Anmärkningen til §. 8. i 4 Boken om Grönlandarnas härkomst, kommit til at säga, det Grönlandarna, som af forna Christina Inbyggare blifwit kallade Strållingar, hafwa efter sig uttal förwandlat ordet Stråling och kallat sig Karalit; då likväl hwart och et Folk har sitt eget namn, och är icke wänt, at först antaga et namn, som Utdöningarna det tillägga. Man bör snarare förmoda, at Normännerna på Grönland, då de, i deras så kallade Winland, *) sedt Karalit, hafwa förwandlat detta namn i Stråling och Strållingar. Sins emellan kalla de sig gemenligen Inuit, människor eller Inbyggare; men sin Nation kalla de, til äfkillnad ifrån andra Nationer, Karalit, antingen af Karlit, såsom en wiss Tartarisk Nation, efter Tartariska Skribentens Abulgasi Chans inrygande, långt före Christi födelse blifwit kallad; eller af Kallat, såsom Grönlandarna kalla den första människan, eller sin Stam-fader. **) Då måste det i plurali heta Kalalit. Och så tala jämwäl de flesta Dwinsfolken, antingen emedan de icke wäl kunna ut säga bokstafwen r., eller emedan de, för wälljudningen skull, i de flesta orden förwandla det uti l. Men Mansfolken säga Karalit.

At desse Willar äro et folk med Eskimauerna i Terra Labrador, det kan nog tydeligen ses af wara Bröders resor och deras umgänge med detta folk.

Ingen

*) Se 4 Boken, §. 7.

**) Se Anmärkningen til §. 6. i 4 Boken, Kallet betyder annars Utskan på Grönlandska.

land. Fortsättning.

8.
i Anmärkningen til §. 8.
ärnas härkomst; kom-
ändarna, som af fornda
kallade Skrålingar, haf-
t ordet Skråling och kal-
hwart och et Folk har sit
ahnt, at först antaga et
det tillägga. Man bör
nännerna på Grönland, då
inland, *) sedt Karalit,
nn i Skråling och Skrå-
alla de sig gemenligen In-
byggare; men sin Nation
andra Nationer, Karalit,
en wiff Tartarisk Nation,
ens Abulgasi Chans in-
i födelse blifwit kallad; el-
nlandarna kalla den första
am-fader. **) Då måste
Dch så tala jämwäl de
jen emedan de icke wäl kun-
eller emedan de, för wälljud-
orden förwandla det uti l.
krålit.

et folk med Eskimauerna i
an nog tydeligen ses af wä-
as umgänge med detta folk.
Ingen

7.
i til §. 6. i 4 Boken, Kallet be-
nlandiska.

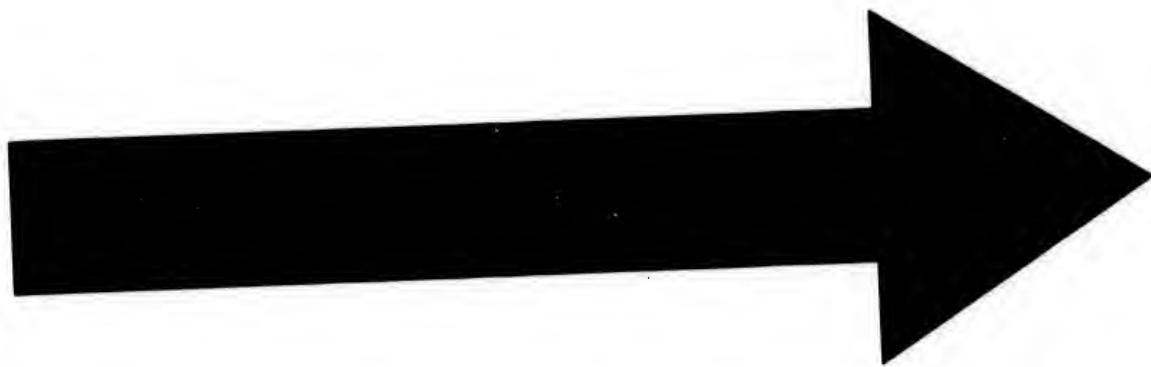
4 Et. Anmärkningar och Tildeln. §. 28. 355

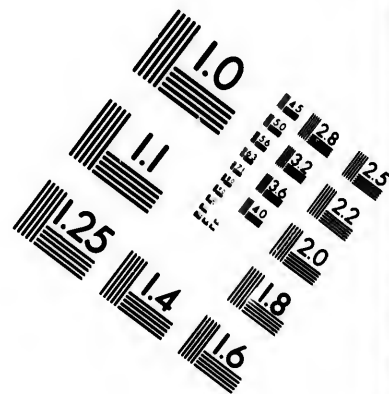
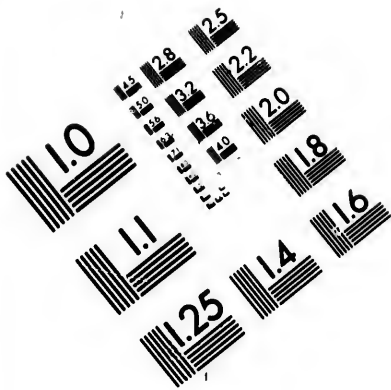
Ingen lär och annat förmoda, än at Grönlandarna
kommit hit ifrå Terra Labrador, och icke Esti-
mauerna härifrån hit. Huru och när detta har sedt,
är efter sannings-likheten widlyftigt wisadt i Historien
om gamla Grönland §. 8. Har Amerika fått sina
Inbyggare ifrån Asien, hwarpå nästan ingen twif-
lar; så kunna wäl Karalerna ingen annorstäds, än
öfwer Sundet, som under 64 til 66 graden Piljer
Nord-Asien ifrå Nord-Amerika, wara komne utur
stora Tartarier til Amerika, och härifrån öfwer
Straat Dawis, eller omkring Dastings-wiken,
landvägen, til Grönland. Det allena blir ännu oaf-
gjorde, ifrå hwilken i Nordasien boende Tartarisk Na-
tion de i synnerhet härstamma. Somlige wilja al-
draghållt hänleda deras ursprung ifrå Kamtschada-
lerna, emedan desse bo nära intil öfwanbemälda Sund,
se nästan ut, och gå klädde såsom Grönlandarna, och
äfwen til en del hafwa med Sjählskinn öfwerdragna
båtar, hwilka de kalla Baidar. Men Granskapet
och nära belägenheten, bewisar här alsintet. Letterna
och Estherna bo nära tillsammans i Liffand, och äro
så litet af enahanda härkomst sins emellan, som med
sina grannar, Ryssar och Swenskar, Pollackar och
Tyskar. Et folks statur och färg härrörer til största
delen af himmels-strecket, hwarunder de bo, och af
lefnads-arten. Deras klädebonad och spis, och med-
len at förwärfwa sådant, råttas sig äfwenleds efter
landets och dess Produkters bestaffenhet. Den som
är utsatt för kall luft, han kläder sig i Finn-pälisar,
och wäker gemenligen icke så stor. Den som bor wid
sjön, han lefwer af fiff och sjö-djur. Och om han
icke har träwirke, eller verktyg at arbeta det med,
så

så lärer honom uppfinnings-gåfwan en annan och lättare art, at göra fartyg. Deras sinnes-beskaffenhet, seder och plåg seder, Religion och Ceremonier, och i synnerhet deras språk, skulle bewisa långt mera; om deruti träffades någon enlighet med Grönländarna. Men så vida jag af Nyssa Professoren Stephan Krascheninnikows beskrifning öfwer Landet Kamtschatka lärde känna Kamtschadalerna, och till en del deras grannar, Korakerna, Kurilerna och Tschukotchererna, så finner jag dem derutinnan mycket olika. Grönländarna känner man utur min beskrifning. Jag wil altså allenast anföra det hufvudsakeligaste, hwaruti Kamtschadalerna skilja sig ifrån dem. Desse hafwa helt andra seder och sedwånor. Alle, föräldrar och barn undantagne, gifva sig med hwarannan utan äfkiñad. Af twillingar bringa de den ena om lifwet. En gäst stoppa de så mycket uti, och göra honom Rojan så het, tills han ej mer kan fördragat, och är nödsakad, för en så ädelmodig herbergering, at skänka wården, hwad han ästundar. Deras lik blifwa icke begrafna, utan de fasta dem för hundarna; då deremot Grönländarna ej mera för at blifwa obegrafne, eller af Råfwar och Korpar förtärde, än för hellswa döden. Kamtschadalerna hafwa ännu något af Religions-öfningar qwar, och fasta; de hafwa ock många afgudar, men bewisa det Stiwesta Wäsendet ingen ära, utan tala Skymfeliget om det samma, och skylla det för all den olycka, som drabbar dem. I arbetet gifwes ock en stor olikhet. Husstrurna göra wäl stor och andra kläder, såsom Grönländskorna; men Männerna måste bygga hus, hålla dem warma, slagta och slå djuren, koka

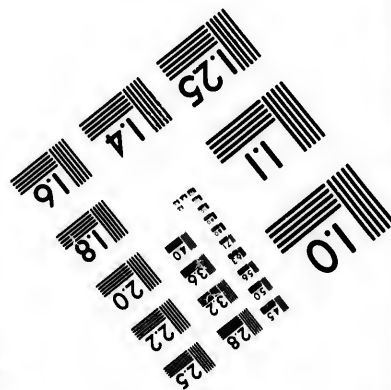
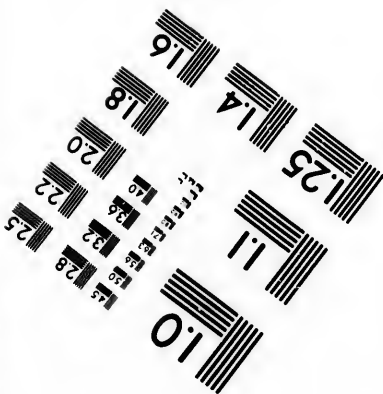
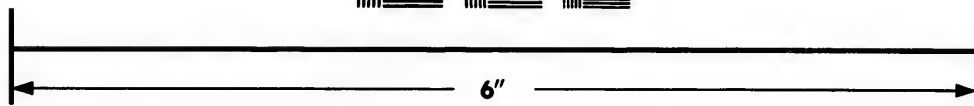
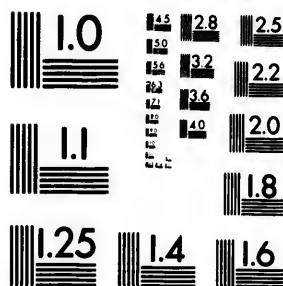
Inland. Fortsättning.

Råfwan en annan och ldt.
Deras sinnes-befaffen.
Religion och Ceremonier,
Kulle bewisa länge mera,
entlighet med Grönländar-
ska Professoren Stephan
Krisning öfwer Landet
Kamtschadalerna,
Korakerna, Kuris-
na, så finner jag dem der-
Grönländarna känner man
og wil altså allenast anså
Kamtschadalerna till-
afwa helt andra seder och
rar och barn unbantagne,
tau ärsfilnad. Af twillin-
llswet. En gäst stoppa de
honom Kojan så het, tils
och är nödsakad, för en så
t skänka wården, hwad han
fwa icke begrafna, utan de
då deremot Grönländarna
grafne, eller af Råfwar och
selsfwa döden. Kamtscha-
got af Religions-öfningar
och många afgubar, men
endret ingen ära, utan talå
, och skylla det för all den
Arbetet gifwes och en
göra wäl stor och andra klä-
na; men Männerna måste
arma, slagta och slå djuren,
loka

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1982

fofo
flyn
til c
wer
Klo
ga l
sch
fã n
best
ma
rer
Or
ma
i u
i st
Ca
C

if
fo
ne
B
bj
b
le
h
b
h
f
d
f

foka mat; hwilket för en Grönländare skulle vara så skymfelig, at han snarare swälter ihjäl, än griper til quinsfolks-sjflor. I sit språk hafwa de bokstäfwer, såsom Tsch, och orda-ändelser på Tchin, Klong, Ksi, hwilka omöjliggen med Grönländsk tunga kunna uttalas, och det så mångfaldiga, at Krauscheninnikow, och med honom Adjunctus Steller, så wäl deraf, som af deras Kropps-Kapnad, sinnesbeskaffenhet och sedwanor, slutar, at de icke härstamma ifrå de Siberiska, utan af de Chinesiska Tata-
rer, eller Mungalenserna. Sådana ändelser kunna Grönländarna än mindre utsäga, än de lättaste sammanfattningar af två Consonanter. Dessa måste de i uttal dela, eller aldeles förändra. Til ex. Eppeta i ställe för Jephra, Peterusse i ställe för Petrus; Caranesse, och Quinsfolken Calanesse, i ställe för Cranz.

Jag kan altså icke leda Karalernas härkomst ifrå Kamtschadalerna, och wet, til dato, ännu intet folk i Norra Asien, med hwilket de til Kapnad, sinnesstic och lefnads-sätt, mer komma öfwerens, än Kalmuckerna. Desse lefwa wäl icke af fisk och sjödjur; men de bo ock icke wid sjön, och kunna hafwa bättre lifs-medel i myckenhet, behöfwa altså icke heller Kajaker, quimo-båtar och dylika werktug. De hafwa wäl en Religion med många Ceremonier, som dock bewiser intet annat, än at Karalerna, i många hundrade år, hafwa varit afföndrade ifrå sit Stamfolk, och förfummat samt bortglömt sin Religion, såsom Sems efterkommande, på kort tid, gjorde i Chaldeen, och Jacobs afkomlingar i Egypten. Och hwad hindrar wäl, at ju Kalmuckerna efter denna

Vilsmåssa kunna hafwa förändrat sin Religion, eller
 aldrast först antagit någon, antingen frivilligt af Grän-
 narna på sina stora fringvandringar, eller tvungne
 af sina behärskare? De hafwa mål et annat språk,
 eller egentligen andra uttryck och ord; men vi hafve
 ännu för liten insigt i Kalmuckiska Tungomålet. Och
 huru lätt ändrar sig icke et språk wid et Folks åröfrin-
 gar, eller wid några folkslags wandrings-resor och
 förblandningar? Spanien, Frankrike och Italien
 äro derpå tydeliga exempel. Och hwilken Stulle mål
 tro, at Mekkenburgarna och Pommeritarna här-
 stamma ifrån Wenderna, om vi det icke wetste af Hi-
 storien, och af personers och orters namn, som en-
 dast utur Wendiska kunna uttydas, (til ex. Ka-
 mette, Camenz, Chemniz, af Wendiska ordet
 Kamm, en sten) det sluta kunde? Kalmuckernas
 än warande wandringar äro bekanta, och gam-
 la Historien har äfwen förwarat oss många spor af
 stora åröfringar och Regerings-ombyten ibland Ech-
 therna och Tatarerna. Kalmuckernas uttal, och i
 synnerhet deras många orda-ändelser på ak, et, uk,
 ut ic. hafwa ganska mycken likhet med Grönländar-
 nas. Desse hafwa ock namn, som ibland Kalmuc-
 kerna äro mycket gångse, til ex. Njut, Torgæet,
 Uiraet, hvars betydelse de så litet weta, som vi
 Tyllar kunne förklara namnen på våra personer och
 orter, särdeles dem som från Wenderna härstamma,
 när vi icke förstå Wendiska språket. Det kan ock
 icke förmodas, at et af andra härstammaende folk,
 som fördrifwes från sina ursprungliga boställen, som
 intet umgänge har med andra folkslag, och i en af-
 söndrad wintel på jord-kretsen finner inga medel at
 för-

land. Fortsättning.

ändrat sin Religion, eller
tingen frivilligt af Grön-
landringar, eller trouirgrie
siva wäl et annat språk,
och ord; men wi hafwe
älska Tungomålet. Och
dräk wid et Folks årdrift-
ags wandrings-resor och
Frankrike och Italien
Och hwilken Stulle wäl
och Pommerinkarna här-
n wi det icke wetste af Si-
ch orters namn, som en-
a uttydas, (til ex. Ka-
nig, af Wendiska ordet
ta kunde? Kalmuckernas
äro bekanta, och gam-
warat of många spor af
ngs-ombyten ibland Scy-
almuckernas uttal, och i
a-andelser på ak, oet, uk,
n likhet med Grönländar-
mn, som ibland Kalmuc-
til ex. Njut, Torgäet,
de så litet weta, som wi
men på våra personer och
ån Wenderna härstamma,
Ka språket. Det kan och
andra härstammande folk,
sprungliga boställen, som
andra folkslag, och i en af-
tsfen finner inga medel at
för-

4 St. Anmärkingar och Tillägg. §. 28. 29. 339

förbättra, icke heller någon orsak at försäkra sig,
Stulle så lätt förändra sit språk, sin lefnads-art, sina
seder och öfsligheter, som hetsida Stam-folket, hwil-
ket plågar mycket umgänge med andra folkslag, eller
af desamma underkufwas, och nödgas widtaga seger-
winnarens seder. Britterna i Wales, hwilke drog
sig ifrå England, undan des beherrskare, til bergs-
trakten, förklara det förra; och Wenderna, som af
Tharna blifwit öfwerwundne, eller med dem för-
blandade, och, på några så namn nära, förlorat
nästan all likhet med Scydoniska folkslagen, bewisa
det sednare. Det som, i följe af Historien, gäller om
desa, det må och, efter sannolikheten, gälla om Ka-
ralernas, eller Grönländarnas och Eskimauernas
slägtkap med Kalmuckerna, tils man kan winna
mera historisk wisshet om deras härkomst.

§. 29.

Om de foröna Norrmänners tillstånd på Grön-
land, och om deras utdelst genom Willarnas ätgärd,
har jag kommit några Excerpta, som Professoren i
Geneve, Herr Waller, på sin, med Skotska Gref-
wen Buces Son, til Italien företagna resa, har sam-
lat uti Vaticanska Archivet i Rom. Jag wil der-
atur meddela det hufwudsakeligaste, som kan närma-
re förklara 6:te och 9:de Paragraphe i 4 Boken.

Om et Biskops-säte i Gardar på Grönland, för-
måles första gången år 1276. Det war nemligen på
andra allmänneliga Concilio i Lion 1274 beslutet, at
man stulle bära up tionden af alla andeliga gods, för
at underhålla forbröget til förlorwada landet. Erche-
Bisko-

Bisshopen af Nidros, som nu heter Trundhem, skulle i sit Stift, hwarunder Grönland äfwen hörde, indrifsua tionden. Men efter han icke hade lust til såbant, så bad han Påwen Johannes XXI. om tillstånd, at få upbraga en annan detta ärende. Tillståndelse dertill fick han genom Påwens Fristelige svar, dateradt i Dec. 1276 ifrå Viterbo, därest orsakerna dertill anföras, emedan wäl fem år skulle behöfwas, at resa til Gardar, och komma derifrån tillbaka. Erkebiskopen, som för andra Kyrko-affärer skull, råkade i stridighet med Norriges Konung, reste utur Riket, och deponerade Collect-penningarna hos Kyrkan, hwilka Påwen 1287 lät afhämta.

År 1326 blef, til tiondens insamling af andeliga Godsen i Norrige, Emerige och Gottland, af Påwen Johannes XXII. en wiß man förordnad, wid namn Bertrand de Ortolis, hwilken i sin räkning så frifwer: „Grönländska Bisshops-dömets Lionde har jag i Bergen emottagit af Herr Erkebiskopen i Trundhem, år 1327 den 11 Augusti, bestående af 127 Lippund Sjöhästs-tänder, hwilka jag, efter Herr Erkebiskopens i Trundhem och Bisshopens i Bergen inråbände, den 6 Sept. sålde til Johan de Pré, en flandrisch Köpman; för 12 Livres 14 sols Tournois, hwaraf Konungen bekommit hälften. I St. Peters penning har jag af Grönländska Bisshops-dömiet bekommit tre Lippund Sjöhästs-tänder, hwilka jag försåldt för två sols.“

Man ser tillika här af, hwilken då för tiden warit bästa Köpmans-woran på Grönland, och at de icke haft penningar, utan förbytt sina Produkter emot andra

nu heter Trundhem, Grönland öfwen hörde, efter han icke hade lust till den Johannes XXI. om annan detta ärende. Till genom Påvens Pristelige isfrå Viterbo, därest orbedan wäl sem är skulle ber, och komma berisfrån till om för andra Kyrko-affäret med Norriges Konung, nerade Collect-penningarna den 1287 lät afhämta.

dens insamling af andeliga eige och Gottland, af På, wiss man förordnad, wid s, hwilken i sin räkning så Biskops-dömet's Lionde har af Herr Erkebiskopen i Augusti, bestående af 127, hwilka jag, efter Herr em och Biskopens i Bergen sålde till Johan de-Pré, en 12 Livres 14 sols Tournois, emmit hälften. I St. Ve- Grönländska Biskops-dömet sjöhästs-tänder, hwilka jag

hwilken då för tiden warit å Grönland, och at de icke förbytt sina Produkter emot andra

andra nödwändigheter. Och när Sjöhästs-tänderna då blifwit så högt värderade, som Elfenben denna tiden, så finner man tillika, huru litet penningar då för tiden warit at tillgå.

År 1433 den 4 Sept. har Broder Bartholomæus de Sancto Ypolito, Baccal. Theol. af Prædikare-orden, blifwit af Påwen Eugenius IV. utnämnd till Biskop på Grönland i den afledna Biskopens Nicolai ställe; hwarom Påvens Breve ännu är till sin nandes.

Detta hamner icke öfwerens med Canzlären Switfelds tide-räkning öfwer Grönländska Biskoparna. Ty i följe deraf bör 1408, och altså nästan 30 år förut, Andreas, såsom sidste Biskopen, hafwa blifwit sänd åt Grönland, om hvars ankomst och öde man likwäl ingen ting fått weta, emedan sjö-farten till Grönland då redan skal hafwa uphördt. Detta och följande Påweliga brefwet, skulle altså bewisa, at Norrmännernas ödeläggelse genom de Wilda, wore sedd något seduare.

Man finner nemligen et bref isfrå Påwen Nicolaus V., dateradt den 20 Sept. 1448, till Biskoparna i Skalholt och Hóla på Island. „Deruti betygar han dem sin hjerteliga bedröfwelse öfwer de ynkelige tidningar, som han fått isfrå Den Grönland, såsom det den tiden blifwit kalladt; och förtäljer först, huru Inbyggarna nästan 600 år tillbaka *) genom

35 den

*) Härwid göres den anmärkning, at efter Isländska Historie-skrifwaren, Arius Polyhistor, skal Grönland först hafwa blifwit bebodt 14 till 15 winttrar före de Christnas ankomst på Island, det år, wid påsk år 986. Stulle

den glorioförliga Predikantens; Konung Olaf; predikan, widtagte Christna Religionen, hållit densamma, efter Apostoliska Stolens stadgar, ren och ofärfastad; för det andäktiga folket byggt med tiden många kyrkor och en wacker Cathedral-kyrka, deruti Guds-tjensten flitigt blifwit hållen. Men för 30 år sedan, hade Barbarerna från nästgränsande Hedniska trakter, grufweligen öfverfallit alt folket med en skepps-flotta; och deras faders-land och kyrkor med eld och swärd förödt, undantagna Soten-kyrkorna, dit de, för hergen full, icke hade kunnat komma. De hade med sig bortsläpat de arna Inbyggarna af bägge könen, sinnerligen dem, som wärit starka och til slaf-arbete dugelige. Efter någon tid hade några kommit tilbaka utur slafweriet; och såsom de här och där åter byggt up sina förstörda boningar, så hade de ock, i möjligaste måtto, welat åter sörnya Guds-tjensten efter gamla sedwänjan. Men emedan de genom förenämnda olyckor kommit så af sig, at de sselfwe måste lida hunger, så kunde de icke underhålla några Präster, och måste sålebs, rebau i 30 års tid, umbära en Biskops påhållning och Prästernas tjenst; om icke så worc, at de på många dagars tid wille gå en lång wäg til de kyrkor, som Barbarerna lemnat öfriga. Han updrager alt så dessa Isländska Biskopar, såsom närmast för hand warande, at de, om icke aflägsenheten worc alt för stor, måtte inhämta Erchebiskopens yttrande, och sedan ordinera en gagnelig och flickelig person til Biskop öfwer Grönlandarna. „

Til

altså icke wara mer än 462 år til 1448, då Pafwen Nicolaus V. detta skref, förslutna, sedan Isländarna antommo til Grönland.

land. Förefattning.

is, Konung Olai; pre-
gionen, hållit densamma,
dagar, ren och ofärfastad;
gt med tiden många Kyr-
kyrka, deruti Guds-tjen-
Men för 30 år sedan, har
intfande Hedniska trakter,
olket med en Skepps-flotta,
perfor med isb och svärd
kyrkorna, dit de, för ber-
omma. De hade med sig
ggarna af bägge könen,
it starka och til slaf-arbete
hade någre kommit tilba-
n de här och där åter byggt
ä hade de ock, i möjligaste
Guds-tjensten efter gamla
de genom förenämnda olyc-
sselfive måste lida hunger,
några Präster, och måste
umbära en Biskops påhålf-
om icke så wore, at de på
en lång våg til de kyrkor,
friga. Han updrager alt-
par, såsom närmast för
icke aflägsenheten wore alt-
rechebiskopens ytrande, och
och skickelig person til Bi-

Til

är til 1448, då Påfven Ni-
na, sedan Isländarna antom-

4 Et. Anmärkningur och Tildet. S. 29. 363

Til deras tjenst, som äro älskare af gamla origi-
nal-Documenter, vil jag meddela Påfvetiga bref-
wet, så godt som jag det har bekommit.

Pro parte dilectorum filiorum indigenarum &
universitatis habitatorum insulæ Grœnlandiæ, quæ in
ultimis finibus Oceani ad septentrionalem plagam
regni Norvegiæ in Provincia Nidrosiensi dicitur situa-
ta, longe lacrymabilis querela nostrum turbavit au-
ditum, amaricavit & mentem, quod in ipsa insula,
cujus & incolæ ab annis fere 600 christianam fidem,
gloriosi sui præconis B. Olai Regis prædicatione fulce-
ptam, firmam & intemeratam sub sede Romanæ ec-
clesiæ & sedis Apostolicæ institutis servarunt, &
quod tempore succedente in dicta insula, populis as-
sidua veneratione flagrantibus, sanctorum ædes quam-
plurimæ & insignis ecclesiæ Cathedralis erectæ fue-
runt, in quibus divinus cultus sedulo agebatur, do-
nec ex finitimis littoribus paganorum, ante annos
30, classe navali Barbari insurgentes, cunctum habi-
tatorum ibidem populum crudeli invasione aggressi,
& ipsam patriam ædesque sacras igne & gladio deva-
stantes, solis in insula Grœnlandia relictis ecclesiis
parochialibus, quarum latissimus dicitur extendi ter-
minus, quas propter crepidines montium commode
adire non poterant, miserandos utriusque sexus indi-
genas, illos præcipue, quos ad subeundum perpetua
onera servitutis aptos videbant & fortes, tamquam
iporum tyrannidi accommodatos, ad propria vex-
erunt captivos. Verum quia, sicut eadem querela sub-
jungebat, post temporis successum quamplurimi ex
captivitate prædicta redeuntes ad propria, & refe-
ctis

Etis hinc inde locorum ruinis, Divinum cultum posse tenuis ad instar dispositionis pristinae ampliari & instaurare desiderent, & quia, propter præteritarum calamitatum pressuras, fame & inedia laborantibus non suppetebat huc usque facultas presbyteros nutriendi præfules, toto illo tempore triginta annorum episcopi solatio & sacerdotum ministerio caruerunt, nisi quis per longissimum dierum & locorum distantiam Divinorum desiderio officiorum ad illas se conferre voluisset ecclesias, quas manus barbarica illatas prætermisit.

Hoc de præmissis certa notitia nos habentes, fraternitati Vestrae, quos ex vicinioribus Episcopis insulae præfatæ esse intelligimus, committimus & mandamus, quatenus scilicet requisito ad hoc Metropolitanæ consilio, si loci distantia patiatur, personam utilem & idoneam eis in Episcopum ordinare & instituere valeatis &c.

I följte af detta bref och de underrättelser, som man i Rom erhållit, skulle altså Willarna aldras först år 1420 hafwa kommit til Grönland, åtminstone på östra sidan af landet, och wid syd-sidan, bergs-bygden undantagen, öfverfallit och mördat de gamla Normännerna, hvilke, efter alt utseende, redan för 60 til 70 år sedan, antingen genom Pesten, eller genom den på Pesten följande försummada sjö-farten, från fädernes-landet blifwit mycket medtagne och försvagade. Det faller enom allenast obegripeligt före, huru Willarna, som blott hafwa små läder-båtar, hafwa kunnat blifwa ägare af en Skepps-flotta, och huru de varit i stånd, at blifwa et starkare och
sticke.

is, Divinum cultum posse
pristinæ ampliari & in-
ia, propter præteritarum
ne & inedia laborantibus
caultas presbyteros nutri-
mpore triginta annorum
um ministerio caruerunt,
lierum & locorum distan-
officiorum ad illas se con-
as manus barbaricâ illæfas

notitia nos habentes, fra-
vicinioribus Episcopis infu-
s, committimus & manda-
vifito ad hoc Metropolitanum
patiatur, personam utilem
pum ordinare & instituerè

och de underrättelser, som
e älsfä Willarna aldraförfä
Grönland, åtminstone på
mid sö-sidan, bergs-byg-
allit och mördar de gamla
äter alt utseende, redan för
en genom Pesten, eller ge-
de försummada sö-farten,
svit mycket medtagne och
enom allenast obegripeligt
n blott hafwa små läder-bå-
ägare af en Skepps-flotta,
, at blifwa et starkare och
fiske.

Stickeligare folk öfvermågtige. De måste älsfä 300
är tillbaka, hafwa varit i bättre tillstånd än nu; eller,
som troligare synes, har man i Rom gjordt och före-
ställt sig saken större, än hon verkeligen var. Då
nu i Päveliga brefvet öfwen sägs. uttrycketligen, at
Barbarerna icke funnat tränga sig fram til Eskne-
tyrforna emellan de branta bergen; så torde man väl
ännu kunna förmoda någon Norr-månsf öfverleswa
af folk emellan bergen, om hollta de wid hafs-sidan
boende Wilde, arningen ingen kunskap äga, eller töras
de aldrig nalpas dem, af fruktan, at de äro männi-
sko-ätare, såsom i 4 Boken §. 10. förmålt blifwit.

§. 30.

Härom har jag ej kunnat förskaffa mig nyare un-
derrättelser, än dem jag redan i 4 Boken, §. 10. och
11. meddelat. Det öfriga af denna Boken, och in-
nehållet af den femte til den nionde Boken, är blott
historiskt, och derwid hafwa, så mycket mig veterli-
get är, inga betydliga ärindringar blifwit gjorda.
Jag kommer älsfä til tionde och sidsta Boken, som
handlar om Grönländska Sörsamlingens ut och
inwärtres författning. Det märkvärdiga, som
derutinnan föregätt, har i de sednare årens Historia
redan blifwit anteknadt.

Nu för tiden befinna sig i Ny-Herrnhut följän-
de Missionärer och Hjelpare:

- 1) Mattheus Stach, äldste Missionären, sedan
år 1733.
- 2) Michael Valenhorst, sedan år 1747, Missionär.
- 3) Heinrich Hütel, sedan år 1755, såsom Diaconus
och Deconomus. 4)

- 4) Gottfried Grillich, sedan år 1765, såsom Catechet.
- 5) Johan Bshnisch, sedan 1762, såsom Missions-Assistent, bägge ogifte.
- 6) Anna Rosina Schubert, sedan 1768, som har uppsigt öfver ogifva Qwinfocken och Flickorna.

I Lichtenfels äro följande:

- 1) Johan Det, Missionär sedan år 1734.
- 2) Johan Sörensen, Diaconus och Deconomus sedan 1746, bägge gifte.
- 3) Georg Heinrich Meyer, sedan 1762, såsom Catechet.
- 4) Johan Georg Flügel, sedan 1765 såsom Missions-Assistent. Härstädes wistas och ännu Missionären Stachs några och sutio års gamla moder.

Frånvarande, på besök i Enskland, äro Johan Zacharias och hans hustru, som i år 1770, resa tillbaka åt Grönland.

Man har än framgent orsak, at priså Herran, för det Han under detta oblida himmels-stref förlånt sina tjenare nödtorftig helsa och krafter wid deras beswärliga lefnads-art och arbete, och wid så många faror bewarat dem för alt ofall; så at på 36 års tid, ingen enda tagit någon skada til lif och lemmar, icke heller, (utom bölder, snuswa och dermed förknippada Bröst, krämpor och feber-anstötur, som dock äfwen mindre förefalla, än i blidare Climater) haft mycket beswär af sjukdomar, då likwäl många redan lagt sit gode år til rygga.

Uti deras 6. 16. beskrefna utwärtas hushållning, har ingen förändring föregått. Ett underhåll och hwad

land. Fortsättning.

an år 1765, såsom Catechet.
an 1762, såsom Missions-
e.

err, sedan, 1768, som har
vinfolken och Fiskorna.

åro följande:

år sedan år 1734.

Diaconus och Deconomus
ste.

eyer, sedan 1762, såsom

el, sedan 1765 såsom Missi-
ådes wistas och ännu Missi-
och stutio års gamla moder.

st i Tyskland, åro Johan
u, som i år 1770, resa til-

at orsak, at prisa Herrans
olida himmels-stref förlänt
a och krafter wid deras be-
arbete, och wid så många
osall; så at på 36 års tid,
da til lif och lemmar, icke
wa och dermed förknippada
anstötar, som dock åfwen
bare Climater) haft mycket
ikväl många redan lagt sit

efna utwärtens hushållning,
egätt. Ett underhåll och
hward

4 St. Anmärkingar och Tilskn. S. 30. 367

hward de kosta på fattiga Grönländare, Entor och
wårnlösa barn, så de än framgent endast och allenast
af Hedna-Missionernas Diaconie i Europa, hwilken
genom Brödernas samt in- och utom Församlingen
warande Wänners milda sammanstött, sättes i stånd,
at utrusta Gånde-buden ibland Hedningarna i Ost-
och West-Indien, Norra och Södra Amerika och
Afrika, at låta öfwerföra dem til ort och ställe, och
tid efter annan tillsända dem, hward de där borta icke
kunna med egna händer arbete förwårkwa, hwilket
på de flesta ställen fyller minsta delen af deras behof.

Man får återigen anledning, at prisa Herrans
godhet, hwilken lagt sin wålsignelse så wäl på Hed-
na-budens lekamliga arbete, som på deras Brö-
ders och Wänners handräkning, så at de icke warit
nödsakade, at, för brist på timeligt uppehälle, öfwer-
gifwa sina stationer, eller, för timelig utkomst, full
på sina poster, til sin egentliga kallelses å sido sätt-
jande, blanda sig in i närings-handel. Man årkän-
ner och med tacksamhet alla Bröders, och Hedna-
Missionerna gynnande Wänners benägenhet och Chri-
stliga kärlek i gemen, men i synnerhet deras, som
genom Grönländska Historiens läsning funnit sig be-
wekta, at något bidraga til detta wigtiga och alt mer
och mer sig utbredande och wålsignada Guds-werk,
så at de, ofta med minskning af sin timeliga be-
qwåmlighet, lagt något af sin, genom Guds wål-
signelse undfångna förmögenhet, å sido, och använde
detsamma på fattiga Christi tjenare och lemmar. Det
år och otwifwelaktigt, at de ju som oftast, i utwärtens
måtto, wönt Dens wålsignelse, som icke lemnar en båg-
gare

gare kallt watten olönt, och i sit innersta hafst den glada känningen, at de dermedst tjent Honom, som också kallat deras försäder utur hedniska mörkret til sit underliga ljus. Och wi bedje Herran, at Han, efter sit löfte, tackes fortsara, at rikeligen öfwer dem utgjuta sin lekameliga och andeliga wälsigneise, och än flera upmärcka, som, efter Apostelens förmaning 2 Cor. 8. och 9., taga del så wäl i wälgärningen, som i wälsignelsen wid detta Guds-werk. Men Gudi ware tack för sina osäjeliga gåfwo.

§. 31.

Uti Grönländska Församlingens lärättning, uti allmänneliga och enskilda sällskaper och sammankomster, i undervisningen, och Sacramentens utdelning, i själa-stöpseln 2c. äro inga förändringar, mig wetteliga, förelupna.

Och då jag i de ären, som i denna Fortsättning beskrifwas, icke sielf varit där närvarande, så kan jag icke heller, såsom äshua witne, tala om deras tillwärt i kunskap och försarenhet. Men så mycket ser likwäl hwar och en, som med upmärksamhet läst Fortsättningen, särdeles samtalen med Grönländarna, Missionärernas witnesshörder om dem, det sist af Grönländska Hjelparnas tal, och några korta lefnads-lopp, at de derutinnan icke af-utan märkeligen tiltagit. Fast håldre lärer mången betyga sin förundran, såsom det ofta händt mig, huru det kan wärdt möjligt, at en Grönländare, den han annars föreställt sig såsom et dumt djur, kan så tydliggen och grundeligen uttrycka sig öfwer sit hjertas tillstånd och sin

land. Fortsättning.

ch i sit innersta hast den medelst tjene honom, som utur hedniska mörkret till i bedje Herran, at han, rå, at rikeligen öfwer dem andeliga wälsignelse, och öfwer Apotjelens förmaning å wäl i wälgärningen, som Guds-merk. Men Gudi eliga gåfwo.

31.

amlingens inrättning, uti sällskaper och sammankom- och Sacramentens utdel- ro inga förändringar, mig

som i denna Fortsättning it där närvarande, så kan hua witne, tala om deras farenhet. Men så mycket om med upmärksamhet läst samtalen med Grönländar- esbörder om dem, det sist- as tal, och några korta les- man icke af-utan märkelligen er mången betyga sin för- de mig, huru det kan wärd- dare, den han annars före- bjur, kan så tydeligen och öfwer sit hjertas tillstånd och sin

4 St. Anmärkningar och Tilbøn. S. 31. 369

sin sjäts ärfarenhet; då det likwäl är nog kunbart, huru litet ofta, midt i Christenheten, i länder, hwaräst ingen brist är på Fickeliga Schole- och Ryrko-lärare, sådant kan utur folket frambringas, när de skola an- måla sig till Communion, gå till Krist, eller annars yttra sig öfwer sit själa-tillstånd. Jag wet ej gifwa bättre swar härpå, än hwad en af våra Missionärer lemnat på en lit inwänning: „Skaffer först folket nå- got in i hjertat, så skola de wäl sedan gifwa något ifrån sig; ty dermed hjertat fullt är, deraf talar munnen..”

Äf alla dessa sednare ser ärens esterrättelser kan jag ej annat se, än at Grönländska Församlingen märkeligen, ja snällare, än i äfwen så många före- gångna är, tillwärt i nådene och wärs Herras Jesu Christi kunskap. Håremot har hon i förökningen af antalet mycket blifwit tillbaka ifrån år 1763 till 1767, och adrasfort år 1768, wid en ny upwäckelse ibland närboende Hedningar, så tiltagit, som på intet är sedt, sedan bägge Missionerna fingo sin början. Wid slutet af bemälte år, bestod Inbyggarnas antal i Ny-Herrnhut af 527, och i Lichtensfels af 257 Själur.

Sack ware den stora Fårherdan, wår Herra Jesu Christo, som genom des ewiga Testamentsens blod äfwen uttagit dessa arma Hedningar ifrån mörk- sens wäldighet, fördt dem till sit underliga ljus, och bibehållit dem wid sin hjord, så at, änskönt ingen brist varit på förförelser, likwäl ingen själ förkommit, och jämwäl de, som icke framgent gått troliga fort i den undfångna nåden, hafwa dock på sidstone i Hans samn blifwit samlade. Wi leswe och i den goda till- försigt, at den et godt werk i dem begynt hafwer,
Tredje Bandet. A a Han

Han skal det och fullborda in til Jesu Christi dag, och en gång ställa dem för sic härlighets-anfite straffeliga, med frögd.

§. 32.

Slutligen wil jag meddela den ofwanell §. 23. utlofwada berättelsen om en ung Eskimauers omvändelse och saliga ändahet, emedan man deraf kan än tydligare se denna Nationens Charakter och tänkesätt, synnerligen i anseende til andeliga ämnen. Jens Haven Kristwer til några sina wänner derom sålunda:

„I midt sista har jag berättat Eder, at Frälsaren på et, i somliga mål, underbart sätt, bragt til oss en Eskimauis gosse, wid namn Karpit. Denne har nu gått salig utur tiden. Det grämde mig wäl mycket, at jag så snart skulle mista honom; men I kunnen ju också föreställa Eder, huru stor min glädje och tacksamhet är öfwer den nåd och barmhertighet, som Frälsaren bewisat på denna arma hebniska pilten, hwilken nu har den nåden, at såsom förstling af sin Nation; stå för Lamens thron, och tacka detsamma ewinnerliga för des kärlek til arma syndare. Jag har tänkt, det skulle wara Eder angenämt at höra, huru underbart denne gossen kommit i Brödernas händer, huru kraftig Frälsaren bewisat sig på hans hjerta, och huru saligt han gått utur denna jämmerdalen öfwer i sin Skapares och Hjertlösares samn och sköte. Jag wil altså korteligen förtälja hans leswernes lopp, så mycket jag deraf kunnat få weta.

Han

land. Fortsättning.

da in til Jesu Christi
n för sit hårlighets-anfikte

32.

bbela den ofwantsl §. 23.
i ung Eskimauers omwån-
emedan man beraf kan än-
mens Charakter och tänke-
nde til andeliga ämnen.
några sina wänner berom

g berättat Eder, at Fräl-
underbart sätt, bragt til oss
namn Karpik. Denne
en. Det grämde mig wäl
ulle mista honom; men J
Eder, huru stor min glädje
den nåd och barmhertighet,
denna arma hedniska pil-
åden, at såsom förföling af
s thron, och tacka detsamma
k til arma synbare. Jag
ä Eder angenämt at höra,
ossen kommit i Brödernas
kissaren bewisat sig på hans
n gått utur denna jämmer-
es och Herlösares samn och
teligen förtälja hans lefwet-
er af kunnat få weta.

Han

4 St. Anmärkingar och Tildeln. §. 32. 371

Han war född wid pass år 1754, i Arbatok (d.
ä. Walfis-platsen) på Kusten af Labrador. Efter
hans egen utsago, dog hans moder, medan han ännu
war et litet barn. Dersöre wanslöttes han i barn-
åren; och efter han icke hölls renlig, plågades mycket
af flabb och ohyra. Då wi år 1765, woro i Labra-
dor, har han äfwen sedt Broder Deachart, och, så-
som han sade, storliga förundradt sig, hwarföre den-
ne gamle Angeloken, såsom Hedningarna kallade ho-
nom, så mycket talade om den stora Heran i him-
melen. Mig hade han icke sedt, emedan jag då war
stadd på en längre upträcks-resa, men hade likwäl
hördt af sit Lands-folk, at jag wore deras wänn. Då
Köpmans-folket år 1767, råfode i wenighet med Es-
kimauerna, och ingen fants, som förstod deras språk
och kunde bilägga tråtan, kom det til handa-månge,
i hwilket 20 Wilda wid lag, och deribland jämwal-
war Karpiks fader, blefwo på platsen, men han sself
jämte en annan gosse, fyra hustrur och tre flickor, togs
til fånga och fördes til Terre Neuve. Här blefwo
ser af dem qwar; en hustru med hennes son tog en
wis lieutenant med sig at England, hwaräst jag ofta
talt med dem. De kände mig sedan jag war i Labra-
dor, efter jag sofwit en natt i deras tält. Wär Kar-
pik behölt Herr Gouverneuren Palliser, i upsåt, at
lemna honom år mig. Då jag 1769, gjorde min
upwaktning i London, hos denna Herren wid dess til-
bakakomst, förtäljde Han mig om denna händelsen,
och bad mig taga denna gossen under mi- upsigt, och
söka göra honom til et dugeligt redskap wid en til-
ännad Mission. Men han war då ännu icke i Lon-
don, utan ankom först någon tid derefter med et Krigs-
A a 2 Stepp

Skepp öfwer ifrån Spanien, där han varit döds-sjuk. *)
 Då jag på Herr Gouverneurens befallning wille
 hämta honom til mig, fann jag många swärigheter.
 Jag besökte honom i medertid flitigt, och betygade
 honom min wänskap; men han hade self ingen rätt
 lust, at gå med mig. Dock när han den 27 Martii
 såg mig åter komma til sig, lopp han mig emot och
 sade: jag wil gå med dig. Jag tog honom också ge-
 nast med mig hem, och lät mit första arbete wara,
 at göra honom ren från skorwen och ohyran, samt klä-
 da honom ordenteligen. Detta tyckte wår lille Wil-
 de så wäl om, at han fattade en ogemen kärlek til
 mig. Men innan kort wille han ordätt förstå sådant,
 och anse mig för sin dräng. Hans wilba och tygelstria
 wäsende wisade sig utan försyn. Jag lät honom gö-
 ra sina språng, såsom honom behagade, på det jag
 icke måtte göra honom til stryktare; men försökte
 wid alla tillfällen, at röra hans hjerta. Dock detta
 war lika som en sten. När jag sade honom, at den
 store Herren och all tings Skapare wille gärna göra
 honom salig, så förundrade han sig wäl öfwer sådant,
 men sade utan känning: det är redan wäl beställt, ty
 jag är en from människa. Egen-wiljen och högmo-
 det war hans hustru-passion. Han war icke så
 snart blesiden fri från sin osnygghet och ohyra, som
 han wille hafwa en guld-galonerad räck och hatt.
 När jag sade honom, at detta icke skulle hjelpa ho-
 nom, han måste blifwa bekant med den Herren,
 som bor i himmel, annars ginge han ewigt förlorad;

*) Af Tidningarna är bekant, huru han i Cadix ädra-
 git sig alla människors förundran, hwilke ännu aldrig sett
 en sådan Wildman fara i läder-båt.

där han varit döds-sjuk. *)
 reurens befällning wille
 jag många svårigheter.
 ertid flitigt, och betygade
 han hade self ingen rätt
 när han den 27 Martii
 , lopp han mig emot och
 Jag tog honom också ge-
 nit mig första arbete wara,
 swen och ohyrn, samt klä-
 Detta tyckte vår lille Wil-
 ttade en ogemen kärlek til
 lle han orätte förstå sådant,
 Hans wilda och tygelfria
 rshn. Jag lät honom gö-
 nom behagade, på det jag
 il Frymtare; men försökte
 hans hjerta. Dock detta
 är jag sade honom, at den
 Skapare wille gärna göra
 de han sig wäl öfwer sådant,
 wet är reban wäl beställt, ty
 Egen-wiljen och högmo-
 daffion. Han war icke så
 osnygghet och ohyra, som
 id-galonerad råck och hatt.
 detta icke skulle hjelpa ho-
 bekant med den Herran,
 s ginge han ewigt förlöbrad;
 min

min omsorg ginge endast derpå ut, at han måtte
 wara salig; så swarade han: „Dertil lära mina
 dåliga kläder icke förhjelpa mig: ty mine landsmän,
 som hafwa nog gemena kläder, dö likwäl och känna
 icke den Herran i himmelen, som du så mycket om-
 talar. Konungen bär ju också söna kläder; hwar-
 före skulle då jag icke bära dem? Jag kan ju lifafulle
 blifwa bekant med Herran i himmelen, och komma
 til honom.“ Jag sade honom: Jag är för min del
 nögd, när jag har en klädning, som skyddar mig för
 köld, och mat at stilla hungern med, kostbara saker
 bryr jag mig icke om, har icke heller penningar at
 skaffa dig wackra kläder före. Han swarade: „Så
 gack til Kungen; och lät gifwa dig dertil penningar.“
 Wålan! sade jag, wi wille genast gå til honom.
 Men om Konungen frågar: hwad har Karpik lärdt?
 Kan han läsa och skrifwa? har han ock lärđ känna
 Herran i himmelen? och jag måste swara honom:
 han har ingen ting lärđt; så lär Konungen säga:
 haf honom åter om bord på Krigs-Skeppet; där skal
 han passa up mina Officerare i sin år, och putsa deras
 skor, tills han lärđt något. Du wet ju, huru gossar
 där blifwa handterade. Tycker du om detta, så wil-
 je wi på stunden gå til Konungen. Då föll han mig
 om halsen, och sade: Nej, jag wil blifwa hos dig, och
 wara dig lydig. På detta wis öfswade han mig i
 början än oftare, och oaktadt jag älskade honom rätt
 mycket, måste jag dock mången gång, mot min wilja,
 förfara strängt med honom. Efter tre weckor målt-
 te jag hos honom någon förändring. Han blef ef-
 tertänksam, när jag talte med honom om Herran i
 himmelen, och hörde gärna derom talas. Men nu
 låt

låt och fiendskapen emot Gud, som ligger i alla naturliga människor, helt tydeligen märta sig. Han stötte fram allehanda widriga uttryck emot det högsta Wäsendet, ryckte mig Bibelen ur händerna, och wille sönderfåra och upbränna densamma, emedan hon, såsom han sade, wore af en anda strifwen. Hans oro och förtwiflan gick så wida, at han wille afhända sig lifwet. I detta tillstånd måste jag hafwa mycket tolamod med honom, och det hade jag gärna, emedan jag ansåg alt detta för et kånnetekn, at han begynte komma til kånndom af sig sjelf. Han utropade ofta: Ajorpunga! jag doger alsintet, jag är en eländig människa. Wib alt detta åstundade han dock icke, at komma ifrån mig; och då den Eskimauska hustrun, wid sin återresa til Labrador, såg honom hårdt öfwer, at han med henne resa skulle, gaf han henne altjämt til swar: Mine landsmän äro et odogeliget folk; jag wil blifwa hos Johannesingoak, och lära känna min Skapare.

Detta gaf mig nytt mod, at använda all möda på hans omvändelse. Han låt och hos sig förspörja et godt naturligt förstånd, och et kärleksfullt och meblidsamt wäsende, och blef detsföre af hwar man älskad. När han såg fattigt folk, beklagade han dem mycket, och wille gärna se hwar och en hulpen. Då han hos mig blef warse en bedröfwelig upsyn, höll han mig spegelen för ögonen, at jag skulle se mig i ansiktet, och frågade, hwad mig wällde. Sade jag honom: jag är bedröfwad öfwer dig, at du icke känner din Skapare; så bad han, at jag måtte hafwa tolamod med honom, han wille wissertligen lära

ub, som ligger i alla na-
deligen märka sig. Han
ga uttryck emot det högsta
elen ur händerna, och ville
densamma, emedan hon,
n andra skrifven. Hans oro
at han ville afhända sig
måste jag hafva mycket to-
t hade jag gärna, emedan
ännetekn, at han begynte
self. Han utropade ofta:
sintet, jag är en eländig
åstundade han dock icke,
da den Estimauska hu-
abrador, låg honom hårdt
refa skulle, gaf han henne
andsmän äro et odogeligt
Johannesingoaf, och lära

mod, at använda all möda
an lät och hos sig förspörja
b, och et kärleksfullt och
blef derföre af hwar man
fattigt folk, beklagade han
arna se hwar och en hulpen.
arfe en bedröfwelig upsyn,
r ögonen, at jag skulle se
de, hwad mig wälldde. Sa-
bedröfwad öfwer dig, at du
så bad han, at jag måtte
om, han wille wissertligen
lära

lära känna densamma. I lären unbra derpå, at
jag alt för et endast tale med honom om Gud, om
hans Skapare, om Herren i himmelen. Det sked-
de derföre, emedan jag icke kunde göra begripeligt
för honom det Grönländska ordet Annaurislok, Fräls-
sare, Återlösare. Derwid underlät jag icke, at be-
prisa honom hans Skapares kärlek, som blifwit
människa, och med sit blod frälst honom ifrån förderf-
wet; men kunde ännu den tiden icke mycket uträtta.

Då jag nu i Julii månad måste göra en resa åt
Lysland, bragte jag honom, med Brödernas bifall
och godtsinnande, til Sullnet i York-Shire, til
Broder Drachart, den han redan kände. Denne
tog honom til sig i sin stuga, och lät honom uti då
warande barna-anstalt gå i Schola. Här wille det
icke falla honom behageligt i början; men då bar-
nen på mångahanda sätt betygade honom sin kärlek
och wänskap, seck han kärlek til dem, och försäkrade
mig, at sådana gossar woro icke i hans land til sin-
nandes. Drachart gjorde sig all möda, at under-
wisa honom, och jag har ofta icke kunnat hålla mig
ifrån tårar, när jag åhörde den goda sadrens upbyg-
geliga samtal med sina Schole-barn. Med mycken
möda bragte då Drachart det så wida, at wår Kar-
pil seck något begrep om Frälsaren och försöningen
genom Hans blod; och detta besordrade hans om-
wändelse, hwilken, såsom I se kunnen, genom
många swårigheter bragtes tillwaga.

Då han seck höra, at jag wille resa bort, frå-
gade han mig helt sorgse, om det wore sant? föll mig
om

om hansen, gret öfverlydt och sade flera gånger: jag kan icke öfvergifwa dig. Jag försäkrade honom, at jag snart skulle komma tillbaka; men det föll mig så före, som såge jag honom för sista gången, och jag befalte honom i Herrens nåd och förbarmande.

Huru med honom vidare tillgåt, stolen J se af et par bref, dem han dicerat sin lärare i pennan.

1) Min käre Johannesingoak! Jag frågar mig och tackar dig för din förra skrifselse. Huru många månader skal du ännu blifwa borta? Jag längtar ganska mycket, at snart åter se dig. Min lärare gifwer mig inga söna saker. Du måste snart komma tillbaka. Jag är gärna hos barnen, och min lärare wil jag icke heller öfvergifwa, emedan jag börjar, at gärna höra ordet om Jesu lidande. Jag älskar dig. Karpit.

2) Jag bör nästan af trängtan, at snart åter se dig. Jag börjar nu på at hafwa en bójelse, til at höra och förstå ordet om Jesu lidande. Karpit är mycket öfidelig, at lära det godt är. Min Herre i himmelen, min återlöfware, börjar jag nu at lära känna. Han skal icke förkasta mig, emedan Han har återlöst mig med sit blod. Detta är min förtrostan. Den store Herren, som är öfwer oss, har kommit ned af himmelen och blifwit människa, på det Han måtte kunna lida. Han har utgitt all sin blod, då Han wille förlösa mig ifrån mina

mland. Fortsättning.

och sade flera gånger:
ig. Jag försäkrade ho-
komma tillbaka; men det
ige jag honom för sista
onom i Herrans nåd och

bare stigit, Polen I se
an dicerat sin lärare i

mesingoak! Jag frögbar
i förra Kristwelse. Huru
ännu blifwa borta? Jag
t snart åter se dig. Min
störna saker. Du måste
Jag är gärna hos barnen,
te heller öfvergifwa, eme-
a höra ordet om Jesu li-
Karpik.

frågan, at snart åter se
at hafwa en bøjelse, til
om Jesu lidande. Kar-
at lära det godt är. Min
Återlösare, börjar jag nu
al icke förkasta mig, eme-
g med sitt blod. Detta är
öre Herren, som är öfwer
himmelen och blifwit mån-
te kunna lida. Han har
Han wille förlösa mig ifrån
mina

4 St. Anmärkingar och Tildn. S. 32. 377

mina obygder. Han är född af en Jungfru, och
har en kropp och en själ, emedan han til kropp och
sjal lida wille. Han har lidit i sin själ, då han
wille frälsta min själ ifrån det stora plåge-stället. *)
Han har lidit til kroppen, då han blef fastspilad
wid korsens-tråd. Han har fem Sår: tu i
händerna, och tu på fötterna, äfwen et stort
sår i sin sida, ända in i Sitt hjerta. På det
sättet har han för mig lidit. Jag war saker til
böden. Det känner jag, emedan min Frälsare,
Jesu Kristus, för mig har måst lida så myc-
ket. Hör, min lille Jens, säret på mit bett
gror ihop. Jag älskar min lärare, och äfwen wäl
gossarna. Jag bratar böckerna alla dagar. Jag
lärer mig också Kristwa. Nu börjar jag på, at
blifwa något bättre. Karpik..

Så långt räcker utdraget af Jens Havens
Kristwelse. I Personalten, som wid hans begraf-
ning uplästes för Församlingen i Fullnet, heter
det til slut, sedan förenämnda omständigheter blif-
wit berättade:

Han förde sig bättre up i Scholan, än wi af
en hednist gosse kunnat wänta, och tog alla ord-
ningar så noga i akt, lik som han blifwit upfödd
i barna-anstalten. Han war sina föreständare ly-
dig, och sina kamrater til fågnad. De älskade
honom, och han dem. Han gick med lust och
nöje i sammankomsterna, och war mycket upmärk-
sam, när barnen söngo Psalmar. Han söng ofta
på sitt språk följande wers:

A a 5

Jesu

*) Efter Grönländskan, Anniarbik, d. ä. Helsinget.

Jesu Krist uslorautig,
 Nuname innungoravit!
 Tammarluiineit innuit,
 Akkillivikaukie Aungnik.

Ioswad ware Du Jesu Christ,
 At Du människa worden äst?
 Wår synd och plikt tog Du på Dig,
 Wardt pint och plågad jämmerlig.

Han lärde sig och ån flera verser, och söng i synnerhet ganska flitigt och gärna sådana, som handla om Jesu lidande. Den 12te Augusti blef han sjuk. Wid detta tillfälle försporde Broder Drachart någon synnerlig rörelse i hans hjersta. Han begärte hufvudsakligt, at höra något om Frälsaren. En gång utbrast han om natten i söljande ord: Herre Jesu! warkunna Dig öfwer mig! En annan gång yttrade han sig: Jag wil låra känna Herran i himmelen, min Frälsare, Jesum Christum, Han har mig med sit blod återlöst, och så widare hela innehållet af ofwannända sednare bref, hwilket, såsom hans rätta mening, Drachart då måste fatta i pennan och öfwersända til Jens Haven. Denna sjukdom förwandlade sig til et utslag öfwer hela kroppen. Han kom sig rättmätigen före, och gick åter i Scholan. Den 22 September, seck han kopporna. Man använde derwid all Rödvel och Medicamenter, och sjukdomen tycktes arta sig wäl. Men den 3dje October kunde man märka, at döden war i faggorna. Församlingens arbetare rådgjorde, om han icke kunde

land. Fortsättning.

autigie,
poravit!
t inuit,
Aungnik.

Jesus Christ,
worden äst?
et tog Du på Dig,
lågad jämmerlig.

flera verser, och söng i
och gärna sådana, som
de. Den 12:te Augusti
ta tillfälle försporde Bro-
terlig törelse i hans hjer-
ant, at höra något om
kast han om natten i sö-
! märkna Dig öfver
ttrade han sig: Jag wil
immelen, min Frälsare,
ar mig med sit blod åter-
innehållet af ofwannända
som hans rätta mening,
i pennan och öfversända
e slutdom förwandlade sig
troppen. Han kom sig
å åter i Scholan. Den
kopporna. Man använd-
Medicamenter, och suk-
ål. Men den 3:de Octo-
at döden war i saggorna.
rådgjorde, om han icke
kunde

4 St. Anmärkingar och Tilln. S. 32. 379

kunde blifwa döpt, och rådförde sig derutinnan
med Broder Drachart. Denne Kristwer beront
til Jens Haven sålunda: Jag har i sista dagar-
na förspordt en samtyllig längtan hos honom, at
höra talas om Jesu lidande, och han suckade
ofta: „O Jesu, jag kommer til Dig, jag wec
annars ingen utväg. Jag är en arm syndare
och har et illakt hjerta; men Du har döde för
mig. War mig nådig för Dina blodiga sår skull.
Jag förlåter mig på Dig allena.“ Då jag frå-
gade honom, om han wille gå til Frälsaren, och
om han ännu wille des förinnan i den heliga Dö-
pelsen twås ifrå sina synder med Jesu blod?
Swarade han til bägge delarna: O! ja. Allså för-
samlade sig några Bröder omkring hans säng, och
han blef, efter en på Grönländska förrättad bön,
i Fadrens, Sonens och den Hel. Andas namn
döpt, och kallad Johannes. Deruppå warde
han, efter en äfwen på Grönländska språket hål-
len tackägelse, med händers påläggning inwigd
til et saligt affsed ifrå denna werlden. Såljande
natten suckade han ännu några gånger til Frälsa-
ren, och den 4:de October, klockan sex om afto-
nen, insomnade han sakta och saligt, i en ålder af
ungefär 14 til 16 år.

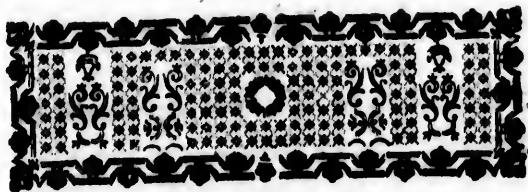
Man kan lätt föreställa sig, Kristwer Jens
Haven, huru det måtte hafwa prässat af mig
många tårar, at förlora en sådan hopp-gifwande
goffe, som med tiden hade kunnat wara sin Na-
tion til mycken nytta, såsom et witne til det, som
Frälsarens blod kan uträtta på de Wilbas hjer-
tan.

kan. Men Frälsaren, som albrådskt wet sin tid och stund, när Han Val taga en själ till sig, har tagit honom i sin ewiga sädherhet, när han albrådskt är förwarad. Hanom ware ära för all den nåd och barmhertighet, som Han bewisat på denna förfäling af Eskimauernas Nation. Han förbarme sig öfwer de öfriga, och låte Evangelii klara ljus snart för dem gå up, til deras uplysning och omdömdelse, för sitt stora namn skull. Amen!

land. Forsättning. 12.

m aldradst wet sin th
taga en själ til sig, har
idkerhet, bär han aldra-
m ware ära för all den
om Han bewisat på den-
nas Nation. Han för-
liga, och läte Evangelii
em gå up, til deras
ndelse, för sit stora
Amen!

Register.

A.

Aglötsfot, en flärd, 226. 261.
Altor, 62. 97. 322.
Amarot, et djur, 299. Smad Grönlandarna derom föres
gifwa, 322.
Amasa, förmodeligen mördad, 37. 214.
Amuleta eller widdhången, hållas för hejgebomar, 326. 348.
Ande (den Hellige), huru ıddligt det är, at Han förklarar
Jesum, 31. Spor derpå hos barn, oböpta och
böpta, 31. 32. hos Candidaterna, 33. Des nåda-
arbete på Hedningar och Trogna, 72. 73. på Barn
och fullwärdia, 159. 185. 204. Forsättning deraf,
60. 76. 130. Huru Han gör Jesum annammelig, 29.
Angetoter eller Trollkarlar. Sådane äro allmänne Ed-
derut, 231. En af dem blir rådwil i sit tanke-syke-
me, 106. gör et stort larm, 223. påstår, at män-
niskan har fem hälar, 230. wil bota en huf, 238.
blir utskämb, 239. En gammal tages af daga, 240.
Sällsamma historier om sådana, 236. De anställa
gemenligen mordiska gärningar, 346.
Angelika, tjenar Grönlandarna til föda, 220. 222. 247.
Angmarsket, Grönlandst strömming, kommer sednare til
Labrador, än til Grönland, 323. läter sednare se sig
wid Lichtensfeld, än i Bals-Revieret, 208.
Anmärkning öfwer folk, som troligen eller icke rebeligen
följa sina anfordringar, 8. 9.
Antoeci, Grönlandarnas, 264.
Attefogat, et smalt Lands-stret, 224. 258.
Attesfot, Johannes, 51. 157.

B.

Regi

Register.

B.

- Bakal**, Bakdaning. Huru Grönlandarna besönda sådant, 347.
- Balenborst** (Diaconus Michael). Dess återkomst ifrån Lyssland, 3. Håller grifte-tal öfver Missionären Friedr. Böhmsch, 4. kommer med sin hustru til Lichtenfels, 22. Hans hustrus saliga ändalycke, och Personaltier, 168. Han gifter sig andra gången, 99.
- Baraque**, Soldate-boja, 162.
- Barn**. Evangelii verkan på dem, 61. Deras sögnad åt Jul-natten, 62. Se Bewis, Nådens.
- Barna-uppföstran**, är hos Grönlandarna rätt usel, 343.
- Bedja**, måste den Hel. Ande hafwa lärde en Grönlandare, 117.
- Begrätande**, de dödas, 111. 244.
- Bel** (Missionären Johan), åtager sig Direction öfver Mission i Ny-Herrnhut, 22. åter öfver Lichtenfels Missionen, 99. Öfversätter något af gamla och nya Testamentet, 55.
- Berättelse** (summarisk), om några hustrub-händelser, år 1766, 157.
- Bestrifning** (geographisk), öfver Grönlands södra Sjö-kust, 255. o. w. öfver norra Colonierna och Missionserna war ingen sådan möjlig, 254.
- Besök af Hedningarna på Ranget**, 41. i Lichtenfels, 180. Bewekande orsakar dertill, 181. 201.
- Besöks-resor**, Missionärernas, 25. Derwid förefallande samtal, 41. o. w. 183. o. w. 201. o. w.
- Betraktelse**, öfver månan, 109.
- Bewarelse**, Brödernas, 36. Några Goffars wid stark köld, 97. 98. Bewarelse för synder, 62. 64. 81. o. w.
- Bewis**, med synnerliga exempel, hwad Gud och kärleken förklarar, 76. 77. Nådens bewisning på Barnen, 61. 147. 185. på odöpta och Candidaterna, 148.
- Bibel-lection**, för Grönlandarna wälsignad, 117. 237.
- Björn** (Herr), blir Missionär, 24. bisittar en begrafsning, 27.
- Björnar** på Terra Labrador, 322.
- Drasen** (Herr Chirurgus), reser til Grönland, 80. Hwad dertill bewekt honom, *ibid.* kommer til Ny-Herrnhut, *ibid.*

ter.

Grönlanderna besöka sja-

ael). Des återkomst ifrån
riste-tal öfver Missionären
nmer med sin hustru til Lich-
us saliga ändalycke, och Per-
er sig andra gången, 99.

dem, 61. Deras fögnad
Bewis, 174denes.
önländarna rätt usel, 343.
hafwa lärde en Grönlän-

244.

ätager sig Direction öfver
22. åter öfver Lichtenfelska
tter något af gamla och nya

några hufvud-händelser, är
öfver Grönlands södra Sjö-
orra Colonierna och Missio-
nöjelig, 254.

ngel, 41. i Lichtenfels, 180.

181. 201.

8, 25. Derwid förefallan-

3. o. w. 201. o. w.

109.

Några Goffars wid stark
för synden, 62. 64. 81. o. w.
pel, hvad Gud och kärleken
eneds bemäring på Barnen,
och Candidaterna, 148.

arna välsignad, 117. 237.

24. bivitfar en begrafning, 27.

322.

refes til Grönland, 80. Hvad
d. kommer til Ny-Herrnhut,
ibid.

Register.

ibid. refer tillbaka ät Köpenhamn, 99. meddelar en
förteckning på de Mineralier och örter, som han sam-
lat, 253. 289. Des Observationer öfver väderle-
ken, 263. o. w.

Bref, en Grönländares, 213. en Grönländskas, 215.
Grönländarnas til Estimauerna, 308. En omvänd
ung Estimauers, 376. o. w.

Brännewin, et medel at bringa til rette half-drunknade
och förfrusna, 155. 351.

Bröderna, byggas icke för något arbete, 152. bygga et
sära-hus och en bakugn, ibid. blifwa af Hedningarna
vänligen emottagne, 203. Deras fallelse til Hed-
ningarna, 302. Hwarföre de Troende kalla hwar-
annan Bröder, 122.

Båt, en med sll lastad fullsäs och bortdrifwes af haf-
vägorna, 15. En ny blir byggd, 127. Tackägelse
derföre, ibid. Båtar måste (på resor) alla afnar
utlastas, 220. Not.

Båttar, finnas i Terra Labrador, 322.

Böhmisch (Assistenten Johan), komer til Ny-Herrnhut,
167.

Böhmisch (Missionären Friedrich), des begrafning, och
grafstift, 4. 5. Hvad merkan hans hemsärd har
på Grönlanderna, 7.

C.

Cap Comfote, på Grönländska Ringkorsöf, 220.

Cap Farewell, 262.

Catechisation, des välsignade fortgång, 131.

Charta (geographisk), öfver den stora budren Ringert-
orsöf, försärdigas af Bröderna, och lemnas ät
Herr Gouverneuren, 318.

Chirurgien, sällskaps-wetenskapen, Särskningskonsten, 49.

Chirurgus, Sär-läkare, 50. 85. 99. 253.

Chor-hus, för ogifta Syskarna, 51.

Christenheten, hwaruti den ätstilles från andra folk-slag, 73.

Christian VII. (Konung). Des upphöjelse på Daniska
Thronen, göres bekant, 57. 164. Des påbudne be-
nedag, 57. 164. Come

Register.

Communion hålles, 222. Tal före densamma, ib. 240.
Constitution, sammansättning, beståfvenhet, 19.

D.

Dag, den foraste Söderut, är märkelligen längre, än i
Ny-Herrabut och Lichtensfeld, 234.
Dallager (Kars), får tillstånd at resa bort, 79. Bröder-
na hafwa i honom haft en god granne, ibid.
Daniel, en Grönländsk Hjelpare, 2. Dess saliga hädan-
skallelse, en stor förlust för Grönländarna, ibid.
Dijande (twå), Grönländare om 14 och 22 år, 44.
Dimission, orlof, lösgifwelse, 79.
Dimittera, hemsförlofwa, låta gå sin wäg, 21.
Djur: Landdjur i Labrador, 322.
Dop-föreläsningar, 27. 146. 161. 162. = Den första
i Lichtensfeld, 138. På försången döpte, 32. 58. 94.
95. 159.
Drachart (Missionären), talar med några hundrade Es-
kimauer, 301. 311. s. w. Hans underhandling med
dem, 313. 379.
Dricka, Tallstrunt-dricka, huru det tilredes, 315.
Drifwed, wraf-trån, brist derpå, årsättes med Nyl-
ris, 208.
Drunknade, huru de böra hjälpas til lifs, 18. Not. 49-
155.
Dröm, beshnnerlig, 87.
Döds-fall, Grönländarnas tänke- och förhållnings-säte-
derwid, 115.

E.

Efterrättelser, sägnesamma om Grönländarna, 59. 60.
Eidningar om Guds Kyrka på andra orter, göra god
werk an hos Grönländarna, 132. Efterrättelser om
Negrarnas, 161. 196. och Indianernas i Norr-ame-
rika församling, 162.
Eider-foglar, 187. 322. när de kunna fångas, 33. 78.
Ekaluglik, en D, 224. 259.

Enfyll

ister.

Sal före demsamma, ib. 240.
ig, bestaffenhet, 19.

D.
är märkeltigen längre, än i
afsed, 234.
d at resa bort, 79. Bröder:
t en god granne, ibid.
pare, 2. Dess saliga hädans-
för Grönländarna, ibid.
re om 14 och 22 år, 44.
se, 79.
åta gå sin väg, 21.

6. 161. 162. Den första
i försången döpte, 32. 58. 94.

alar med några hundrade Es-
w. Hans underhandling med

huru det tillredes, 315.
iff derpå, årsattes med Ubl-
hjelpas til lifs, 18. Not. 49.

ns tänke- och förhållnings-sätt

E.

na om Grönländarna, 59. 60.
Rörta på andra orter, göra god
darna, 132. Efterättelser om
5. och Indianernas i Norr-ame-
när de kunna fångas, 33. 78.
59.

Enstyll

Register.

Enstyllningar, Grönländarnas, hvarföre de icke omvån-
da sig, 13. 25. 41. 111. 225.

Erhard, gör med fyra Bröder en resa åt Terra Labra-
dor, 305.

Estimauer. Jens Havens berättelse om dem, kommer
sånad åstad hos Grönländarna, 52. De kalla sig
Innuit, såsom Grönländarna, 324. åfven och Karalit,
52. 324. äro enahanda Ration med Grönländarna
ibid. 337. 353. flytta från en ort til en annan, 328.
hafwa mer begrep om guddomeliga ting, än Grön-
ländarna, 337. Deras utseende, klädebonad, tålt
och kohags-ting, 324. o. w. Deras näring, far- och
verktyg, 325. Religion och språk, 326. antal, 328.
och Charakter, 329. De hålla sig för dygdiga män-
niskor, ibid. hafwa et meblidfam naturell, 332.
Deras begrep om Gud, 331. De äro inga Arbei-
ster, 337. statuera tu öfverväfanden, 338. kunna
icke göra sig något begrep om en Herlöfare, 330. tro
icke Europeerna om godt, 331. 333. äro förrollige
emot Bröderna, 331. 333. Dessas upptäcknings-resa
til dem åt Terra Labrador, 300. o. w. afhöper frukt-
löst, 303. ytterligare försök, 305. Deras samtal
med Jens Haven, 306. o. w.

Evangelium, dess verkande kraft på de Wilda, 187.

Exempel (hynerliga), af Nådenes arbete på Grönländ-
re, 76. 77. 113. o. w. af en Kryptersta, 181.

F.

Fabricius, en Dansk Missionär, 206.
Fasa, Grönländarnas, för at ligga obegravne, 16,
Fattigdom andelig, hvarföre nödig, 29. 30.
Firande, Marter- och Påstwedans, 45. Juluattens, 62.
235. en salig werkan deraf, 63. 74. o. w.
Fisk i Terra Labrador, 323.
Flintstenar, ärindran derom, 288.
Fli uti arbete, dertil förmanas Grönländarna 150. Brö-
derna såregå dem härutinnan med godt exempel, 151.
Flora Grœnlandica, 292.

Tredje Bandet.

86

Slågs

Register.

Slägel (Johan Georg), kommer til Grönland, 47.
 Foglar, Esj: och andre foglar i Labrador, 322.
 Sriden, efterrättelse derom, 126.
 Friedrich V. (Konung), Dess dödeliga fränfälle göres
 bekant, 57.
 Friedrichshaab, 255.
 Stobisser-Canalen, 219. 256.
 Struktan för döden, försvinner hos Grönlandarna, 140.
 Fråga, til Grönlandarna, om de skulle blifwa beständige
 i trone, i fall inge Bröder mer kommo til dem? och
 deras swar derpå, 118. En högst nödig fråga, 29.
 141. Önddiga frågor, 12. 42.
 Strålning, Catecheten Hüfels och Wiffenten Böhmishes,
 uti lifsfara, 36. Grönlandarnas glädje deröfver, 37.
 Sår, det första slagtas i Lichtenfels, 124. Tjorton slag-
 tas i Ny-Herrnhut, 48.
 Sår-hus, blir uppbyggt, 152.
 Söndjelse (den sanstylliga), en omvänd Grönländares;
 116.
 Sörvlykade, 34. 49. 50. 78. 186. 209.
 Sörsonlighet, hwad dertil kan beweka en, 97.
 Sörsyn Guds, bewis derpå, 123. 130.
 Sörskelsse, frestelser, en Grönländare öfvervinner dem,
 113.
 Sörwärfware, den sämste har ofta mer än den bästa, 123.
 Sörändringar, wid Missionen, 22. 23. 28. 47. 99. 167.
 207. wid Colonten, 24. 78.

G.

Gossar, deras göremål, 210.
 Gregersen (Herr Missionären), reser tillbaka åt Köpen-
 hamn, och öfverlemnar Missionen åt Herr Björn, 24.
 Grillich (Christfried), kommer til Grönland, 47. blir Ca-
 techet i Lichtenfels, 167. warder bewarad i stor lifs-
 fara, 209.
 Grönbeck (Catecheten), dess saliga hädanfärd, 79. 80.
 Grönland har fått inbyggare från Asien, 355. På hwad
 tid Willarna äro dit komne, 364.

Grön-

Register.

Grönländare. Deras härkomst, 353. jämförelse med Samtshabalerna och Kalmuckerna, 354. En Grönländare, som kontrat, blir fräls, 16. tre andre sätta til lifvet, ibid. De lida skada på sina fartyg, 67. De på Colonien, underhålla god grannsamia med Bröderna, 76. Någre, som i någden af Lichtenfels tagit winter-qvarter, afka sig at komma Bröderna nära, 112. En ung Grönländare ångrar sin otrohet, 113. Deras ådrade tänke- och förhållingsätt, 115. De weta värdera sin frihet at få höra Evangelium, och den Råd de årfarit, 132. 193. Skatta andeliga wålsignelsen högre än den lekamliga, 187. Deras sitande på Guds försyn, ibid. Deras waraktighet mot nedsidande och förölyskada, 188. De påminnas, at ej låta lyckosamt arbete hindra sig ifrån besök af sammantomsterna, 193. De söderländske et mildt folk, 225. hafwa fordom haft en Religion såsom andre Hebningar, 341. Hvad man bör tänka om deras dygder, 342. Orsaken til deras månggifte, 343. Deras barna-upfostran, ibid. Deras godhertighet, 344. De weta noga sit slägt-register, 345. Deras subordination, 346. Deras mord-lysknad, ibid. De stjåla icke från hwarannan, men wål från främmande, 348. Åro icke frie från bakial, ibid. weta at, för wissa orsaker skull, dölja sin wrede, 348. De troende Grönländares tilwärt i kunskap och försarenbet, 368.

Grönländsko. En af dem dränkes, mid det hon sökte högens, 15. Fem andra drunkna, 15. 16. Gunåt, et af de högsta berg, 222. 246. 258. Guds barn, des egentliga kännemärke, 73.

H.

Hallefen (Herr), en söbb Isländare, kommer såsom Dansk Missionarius til Grönland, 48. Harar, 220. 223. 236. 237. Haven (Jens), Des resa til Terra Labrador, och bewestande orsaken dertil, 300. o. w. 305. Ser den sörsta

Register.

Jfferisfoak, et stort fund, 225. 260.
 Jfferisfoak, en stor fjærd, 224. 242. 243. 260.
 Illiseetsfoak, åro ansliftare til mordiska gærningar, 347.
 Immenek, en Angefot. Hans besynderlige drøm och deß
 følger, 86. Han kommer til Ny-Herrnhut på besøk,
 90. drar hest dit 20 personer med sig, 92. och blifver
 læmte andra dødt, 95. Not.
 Johanan, en Grönländare, hjælper Missionærerna i deras
 næring, 6.
 Jordbæfning, jord-kælf i Gøder, berättelse derom, 111.
 Jppegau, belönt i sina fågtingar, 212.
 Isberg (Amerikanska), 263.
 Isblinkan, 219. 248. 255. Deß beskrifning, 262.
 Jfferok, en Grönländare, 219. 222. 225. 228. 229. 233.
 Jtriblik, et lands-strek, 224. 244. 258.
 Jul firning, 10. 31. 61. 69. 83. 113. 147. 235.
 Jäger (Danste Herr Missionären), antommer til Grön-
 land, 99.

R.

Rakortok och Jaalak, Norrmännernas tvänne förnämsta
 benings-platser, 226. Deras bästa hns dårstædes,
 227. och deras åkermark, ibid. 261.
 Rantschadaler. Ifrå dem hånleder en del Grönländar-
 nas ursprung, 355. i hvad mål de åro från hndre-
 annan åtskilde, 356.
 Rangingoak, stället, där Mattheus Stach hafte sit win-
 ter-läger, 226. 261.
 Karalit, Se Estimauer.
 Rarpit, en ung Estimauer. Deß irådade fångenskap,
 omwändelse och saliga åndalyck, 370. o. w.
 Rassiak (Hårnästaren), urfaktar sig med sin ålberdom,
 hvarföre han ej kunde omwända sig, 41. o. w. Deß
 åldste son, 68.
 Repisako, en stor D, 223. 258.
 Ringittorfoak, Cap Comfort, 220. 247. 256. 257.
 Rittifungoit, de resandes samle-plats, 245. 258.
 Klappmøssor, et slags fåblar, huru de fångas, 245. 246. 259.
 Kropp,

Register.

Kropp, en ihjælfsusen mans, förtård af Kåfvar, 188.
Kyeforage, 54. 60. 102. 148. 189.
Källor, varma, 236. 241. 268.
Rännmärke, Christenhetens, 73.
Köld på Grönland. Des jämförelse med andra länders,
278. o. w. Des merkna på döda kroppar, 284. o.
w. Hvarföre Grönlandarna kunna fördraga den-
samma, 353.

L.

Labrador, se Terra Labrador.
Larsen (Herr Catecheten), ordineras til Missionarius, 24.
Larar och **Läröringar**, 323.
Lection, läsning, lära, 8. 73. 119. Den bibliska, och
efterrättelser från andra länder, äro uppbyggelige,
119. 132. 141.
Levi, går hemligen bort, 58. ångrar sit felfseg och kom-
mer tillbaka, 77.
Lichtensfels, 255. fördrer sig, 105. 135. 145. 185. 201.
207. behöfver en ny hus-byggnad, 124.
Lifs fara, räddning derutur, 152. o. w.
Löfte, Grönlandarnas, at omvända sig, 106.
Lön, nåda-lön. Föräldrarna blifva i sina barn lönte för
den tjenst de gjordt Guds tjenare, 204. 212.

M.

Mangels, den förste af nåden rörda Grönlandarens son
kommer til Bröderna, 203.
Marfwin, fångas, 34.
Menederier komma icke före ibland Grönlandarna, 348.
Meridianens på Grönland aflägenhet från den Berlin-
ska, 264.
Metempsychosis, Grönlandarnas mening derom, 115.
349. o. w.
Meyer (Catecheten 48.) kommer så wida, at han kan sa-
ra i Kajat, 124.
Millormarak, en Grönlandare, 72. 85.

Niitto:

ister.

förtärd af Käfvar, 188.
3. 189.
268.
73.
ämforelse med andra länders,
in på döda kroppar, 284. o.
idarna kunna fördraga den-
.
dor.
rdineras til Missionarius, 24.
73. 119. Den bibliska, och
ra länder, äro uppbyggelige,
3. ångrar sit felfseg och kom-
g, 105. 135. 145. 185. 201.
s-byggnad, 124.
152. o. w.
omvända sig, 106.
na blifva i sina barn lönte för
s tjänare, 204. 212.

N.

den röda Grönländarens son
203.
ibland Grönländarna, 348.
afslagenhet från den Berlin-
darnas mening derom, 115.
ommer så vida, at han kan sa-
dare, 72. 85.

Mission:

Register.

Missionen utträttar föga, 24. orsaken dertil, 25. 70. 105.
Minne-dagen af des början, 27. 102. 117. 161.
Nytan af twanne Missioner, 149. Not. 177.
Missionärer, deras antal, 365. försörjning, 367.
Nord, åstadkommas af Angetoferna, 347. förmodeligen
begånget på Grönländaren Amasa, 37. 38.
Nygg, 208. 320.
Nånans förmörkelse, 264.
Nædar i Terra Labrador, 322.
Nåssar, Grönländske, 292. o. w.

N.

Narkat, en Rön fjärd, 242. 260. De gamla Nord-
männens boställe, 260.
Narkalik, en Lands-ort, 255.
Nattberberge (sörfärligt), hos Estimauerna, 335. 336.
Nattward, hvad intryck den har på Candidaterna, 33.
114. Somligas uteslutande derifrån, och åter up-
tagelse, 53.
Neisser (Joseph), ankommer til Grönland, 47. reser til-
baka åt Europa, 80.
Nekturaglik, en bergs-udde, 219. 256.
Nidros, nu Trundhem, 360.
Norränner, de gamle. Deras boställe, 225. 226. 242.
243. qvarleswor af deras hus, 260. 261. 262. deras
tillstånd på Grönland, 359. o. w.
Nunarfoak, en bergs-udde, 244. 259.
Nyårs-önskan, 32.
Näring, Grönländarnas lycklig, 15. 49. 65. 78. 96. 77.
193. 207. förhindrad, 33. 123. 128. 149. 192. Tröst
derwid, 129. befrielse derifrån, 130. 193. Närings-
forgen afstyrkes, 150.
Nåstans lätelet, är inskrifwen i hjertat, 345.

O.

Olsen (Herr Anders), åtager sig uppgiften öfwer Colonien
wid Høllsteinberg, 24. kommer tillbaka åt Sockertopp,
79. B b 4 Wlycks

Register.

Olycksändelser, 15. 37. 49. 69. 78. 101. 153. 154. 186.
Omvändelse, hvad som betyder en dertil, 14. 65. 113.
121. 201. hvad som hindrar derifrån, 106. 107. 160.
Onartok, en wif, där två helt warma wattu-lållor finnas, 236. 241. 268.
Orerar, i Terra Labrador, 323.

P.

Paroxysmus, suddoms anstöt, anfall, 17.

Personatier:

10 öfwer några Grönländare: Abel, 68. Abraham, 136. 175. Adolph, 67. Andreas, 17. 132. 212. Benedictus, 209. Christian, 68. Conrad, et besynnerligt solamods-exempel, 149. 176. Gideon, 18. 39. Gregorius, som i stormen förölyckades, 38. Hiskias, en yngling som frös ihjäl, 49. Jesu, 209. Joab, en redeliga Sal-tjenare, 50. Joseph, 175. Isaac, 39. Laban, 101. Ludvig, 136. Nathanael, 27. 38. Petrus, en gammal half-blinder, 16. Petrus, en yngling, 67. Paulus, 155. Salomon, 155. Thomas, en god jägare, 100. 189. 211. Timotheus, en Hjelpare, 55.
20 öfwer några Grönländstör: Augusta, 139. Beigitta, en namnkunniga Angelofs dotter, 102. Charlotta, 101. Gerrud, 103. Sagar, 69. Justina, 178. Ketura, 179. Lea, en Enka, 39. Mariana, 137. Martha, en Enka, 56. Milca, en Sal-tjenarinna, 56. Mirjam, 212. Sarah, 188. 214. Tala, 75.

Persuasion, öfvertalande, 112.

Pistugbit, 72. 86. 88.

Polhögsden wid Ny-Herrnhut på Grönland, 264.

Predikodrift, hos Hjelparena, blir upprörd, 52. 142. 196.

Pudlek, en D, 224. 225. 242. 260.

Påwe Nicolaus V. Des bref til Biskoparna i Stalholt och Hela på Island, 361. o. w.

Påbållning (wålsignad), några Entors hos en sut hus, 11. Se ock Besök.

Påstifning, 46. 59. 74.

D.

ter.

69. 78. 107. 153. 154. 186.
eter en dertil, 14. 65. 113.
rar derifrån, 106. 107. 160.
ele warma wattu-källor fin-

3.

anfall, 17.

are: Abel, 68. Abraham,
7. Andreas, 17. 132. 212.
ristian, 68. Conrad, et be-
empel, 149. 176. Gideon,
som i stormen förölyckades,
ting som frös ihjäl, 49. Jes-
redeltia Sal tienare, 50. Jo-
39. Laban, 101. Ludvig,
7. 38. Petrus, en gammal
reus, en yngling, 67. Pau-
, 155. Thomas, en god jä-
Timotheus, en Hjelpare, 55.
dstor: Augusta, 139. Wis-
Angetofsk dotter, 102. Char-
, 103. Sagar, 69. Justina,
Lea, en Eufka, 39. Mariae
en Eufka, 56. Milca, en
Mirjam, 212. Sarah, 188.

12.

it på Grönland, 264.
na, blir upprörd, 52. 142. 196.
42. 260.
yref til Biskoparna i Skalholt
61. o. w.
mågra Entors hos en sut hu-
de.

D.

Register.

Q.

Quirpon, 306. 314. 321.

R.

Ræven (Herr Assistenten), afskter Herr Schade på Logen,
166. Hans barn döpes af en Broder, ibid. och be-
grafves i Lichtenfeld, 183.

Regn-väder, långvarigt, gör skada på Grönlandarnas
boningar, 37.

Reparering, wänings- och församlings-husets i Lichtenfeld,
128.

Ripor, Endörpor, 33. 152. 220. 223. 247. när de kunna
sängas, 123. 234.

Roswoe, ymnog inbargning deraf, 124.

Rudberg (Peter), reser tillbaka åt Europa, 145.

Rådning, se Frålsning.

Rörelse, nåderdrelse, bryter ut til upväxtelse, 84. 180.
underhålls af Hjelparena, 108. En besynnerlig rö-
relse i Wistugbit, 86. Radnar utaf hos somliga, 92.
har insyrelse på andra, 200.

S.

Samuel Kajarnak, des födelse-ort, 259.

Schade (Herr Koptmannen), bispringer Grönlandarna i
deras nöd, 130. reser åt Köbenhavn tillbaka, 166.

Schlumberger (Salome), kommer til Grönland, 22.
giftes med Catecheten Hükel, 23.

Schola, Grönländska barnens, 51. 75. 131.

Schreiber (Herr Doct. Joh. Christ. Daniel), Des Flora
Grœnlandica, 291. 292.

Schubert (Anna Rosina), ogifta Cystrarnas Förestån-
derka, 98.

Segullia (Angetofen), heter sig wänligt, 309. berberge-
rar Bröderna, 334. förorsakar dem fasa med sit hä-
teri, 335. 336.

Sechbat, twänne nås, 221. 247. 257.

B b 5

Seeme

Register.

- Sermeliarsföt**, 220. 247. **Frobissher Sundet**, 256.
Sermelit, en is-fjård, 248. 256.
Sermisfiatit, et is-berg, 244. 259.
Signatur, teckning, likhet, 137.
Silla, hvad det betyder, 313. 329. 338. o. w.
Sillen blir genom regn försländ, 34. 35.
Sillsångsten, går slätt för sig, 34. är qwinsfolkens göromål. 35.
Sinnes ändring, i första döds-stunden, 108.
Sjukdomar, Grönländarnas: **Blodspötning**, 68. 111. 137. 139. **Blodsförtrning**, 101. 140. **Bröst-sjuka**, 96. 97. 211. **Buktes**, 136. **Bilder och stoulfker**, 56. 102. 233. **Fallande fot**, 17. **Flug-feber**, 175. **Hösta**, ibid. 234. **Hectik**, 211. **Inflammationer**, 139. **Sidoskrog**, 39. 104. 175. 211. 216. 229. **Spitälsta**, 38. **Srenpassion**, 39. **Swindel**, 16. 213. 132. **Sömn-sjuka**, 55. **Twinsöt**, 39. 137. 155. **De hufvud-sakeligaste sjukdomar**, 351. **Deras orsak och bot**, 351. o. w.
Sjängstid, 309. 310.
Sjåbl-fånge, fara derwid, 97. **Et besynnerligt sätt at fånga Sjåblar**, 203. 317.
Sjål, huru Grönländarna anse henne, 349.
Sjåla-söda, hwar den bdr sölas, 45. 56. 59. 82. 115. 116. 121. 134. 190. 193.
Sjål-emmern, en fogel, 123. 322.
Sjål-rås, åta Grönländarna, 237.
Sjål-monstrum (förmodeliger), des starka röst, 35.
Skider, et slags snö-skor, 152. **Skidspare**, ibid. **Not**: **Skrite** (den heliga). **Stycken** deraf blifwa öfversatta, 65.
Skrållingar, 354.
Skugge, hos Grönländarna en stor fåla-förmögenhet, 349.
Slung stenar, at kasta dermed, är en för gossar nödig öfning, 210. derwid timad olycka, 209.
Snö (djup), fallen i Julii månad, 96. 150. **Snö-skor**, 152.
Snö-ripor, se Ripor.
Solens högtid, 110. 182.

Sorg,

ter.

robisfer Sundet, 256.
256.
259.
237.
329. 338. o. w.
34. 35.
34. är qwinfolkens gäro:
Sundet, 108.
Blodspottning, 68. 111.
18, 101. 140. Bröst-sula,
136. Bilder och stouster,
17. Fluß-feber, 175.
211. Inflammationer,
39. Svinbel, 16.
39. 137. 155.
351. Deras om:
Et besymmerligt sätt at
349.
45. 56. 59. 82: 115.
322.
237.
35.
Stidlöpare, ibid. Not:
den deraf blifwa öfversatta,
349.
209.
150. End-flor,
Sorg,

Register.

Sorg, efter Guds sinne, och werldenes, 114.
Spor, at Evangelium gjordt intryck, 107. 108.
Stad (Missionären Matheus), åtar sig direction af
Mission i Ny-Herrnhut, 5. 99. 125. refer at Lichten-
feld, 22. 140. arbetar på en Ordabot, 65. 66. An-
ledningen til hans söderländska resa, 143. 217. Af-
lägger et wätnes börd til de bestående Grönlandare,
220. o. w. Hans härt blir läst, 221. Har sit win-
terläger på en S, 225. bygger et hus, 228. besam-
mas besläffenhet, 229. 231. 233. öfwerger sit win-
ter-boställe, och refer tillbaka, 241. Hans ankomst
til Friedrichshaab, 248. til Lichtenfeld, ibid. Hans
hjertas tankar öfwer hela Expedition, 248. o. w.
Srensarter, förteckning derpå, 289. o. w.
Stormar, siuka Grönlandarna i deras näring, 123. 124.
Sunnan-stormar äro derutinnan ganska bliderlige, 33.
Stuerm (Herr Köpmannen), besörjer handelen wid Soc-
kertopp och wid Friedrichshaab, 24. 79.
Stöld, huru den anses af Grönlandarna, 348.
Syner och uppenbarelser, föreger en wäckt Grönlandare,
92. De ensaldige warnas deraf, ibid.
Sällskaper, nya, blifwa inrättade, 51. 76.
Södelänningar (förbisarande), hura Evangelium och
blifwa rörde, 25.
Söndagsfirning, 118. Anmärkning deraf, 194. o. w.
Sörensen (Johan), refer at Dykland, 3. och kommer deraf
ifran tillbaka, 22.

T.

Tal, Grönländska Hjälparenas, 29. 30. 52. 53. 61. o. w.
73. 74. 80. o. w. 88. 90. 110. 120. o. w. 129. 133.
134. 135. 191. 192. 199. o. w. 265. Missionärer-
nas tal, 19. 117. Hvilkom talet om Jesu är mot-
bjudeliget, 206.
Terra Labrador, 300. 316. Engelse Bröder och wäl-
sinnade Köpmän rusta ut et skepp dithän, 302. Des
Geographiska och Physikaliska beskrifning, 314. Ruffen
är mycket wälsignad med fisk, 323.

Terre

Register.

Terre Neuve, 319. Väderleken därifrån, *ibid.* Landets, jord-waxternas och örternas beskaffenhet, 321. o. w.
*Tessier*sak, fordom en Holländsk hamn, 245. 259.
Tettamat, en Hårnästare, 50.
Thee (västindiskt), *Hypericum*, växer på *Terre Neuve*, 322.
Tidningar, se *Åfströmmar*.
Tillstånd (inwäntes), *Grönlandarnas*, 9. 141. 159. o. w. 190.
Tildöning af inwånare i *Ny-Herrnhut*, liber afbräckt, 105. orsaken dertill, 106.
Tjufveri, rufnad, se *Stöld*.
Torf, brännetorf, förberedas af mycket regn, 34.
Torngarfisk, den store. *Anden*, 330. 337. 340. en brant lands-udde, 221. 247. 257.
Torst, fångas wid *Lichtenfels*, 123. 208. Deras göres *Stockfisk*, 286. 323.
Troll-karl, ens samtal med en döpt, 132.
Tros-bekännelse, deras som döpas, 146.
Tuktstet, en marknads-plats, 259.
Tunnliarbit, en fjärd, hvaräst *Norrmännerna* fordom haft många bonings-ställen, 224. o. w. 260.

U.

Ulter, 222. 223. 237.
Unitas, *unitet*, *Brödra*-församlingen eller förbindelsen, 51. 302.
Underwising (*Catechisik*), *Grönlandarnas*, 93.
Uppod, kommer en gång långt sednare, än wanligt, 237.
Uppståndelse, kropparnas. *Derom* weta *Grönlandarna* alsintet, 349. *Teln* dertill, at deras försäder trodt densamma, 350.
Uppwäckelse (stor), 84. *Utleddningen* dertill, 85. *Liknelse* til en ny upwäckelse, 70. 180. Den underhålls genom *Brödrernas* påbelyningar, 108. 199. o. w.
Utsök, det största *Sjåbl*-slaget, 223.
Uttar i *Terra Labrador*, 322.

gifter.

ken dåvssådes, ibid. Landets,
ernas besläffhet, 321. o. w.
ndst hamn, 245. 259.

50.
cum, växer på Terre Neuve,

Grönlandarnas, 9. 141. 159. o.

Herinbut, liber afbräckt, 105.

ld.
as af mycket regn, 34.

en, 330. 337. 340. en brant

257.
fels, 123. 208. Deras göres

en döpt, 132.

i döpas, 146.

ts, 259.

marast Norrmännerna fordom

ällen, 224. o. w. 260.

U.
sammanslagningen eller förbindelsen,

Grönlandarnas, 93.

långt sefnare, än vanligt,

Derom meta Grönlandarna

dertil, at deras förfäder trodt

inleddningen dertil, 85. Liknelse

70. 180. Den underhålls ge-

slutningar, 108. 199. o. w.

slaget, 223.

322.

W.

Register.

W.

Wahner (Rosina), blir gift med Missionären Balenhorst,

99.
Wallras-tänder; (ett slag Sjö-håflars) fordomdags den

häfta Köpmans-wahra, 360.

Wargar, finnas i Terra Labrador, 322.

Warning, at utan nödsfall icke fara ut om Söndagarna, 154.

Vicarius, Ståthållare, Ställ-förträdare, 144.

Wincer, blid, 96. ovanligt varm, 123. en stor walgår-

ning, ibid.

Winterhus, 163.

Witnesbörder (wakt), om Grönlandarnas och deras

barns hjerteställning, 9. 10. om deras öppenhetig-

het, 10.

Wrat träan, 152. se Drifwed.

Wård, 125. en af sten, uprättes af Missionären Stach, 225.

Wåderlek (stormaktig), huru den användes, 65. Sö-

derut ovanligt lugn och varm, 233. 240.

Z.

Zacharias, Entlingen, kommer til Grönland, 22. syffel-

sätter sig med språk-lämingen, 23. gifter sig med

Böhmisches Enta, 48. Hans dotter Anna Benigna,

första Europeiska barnet i Lichtenfels, blir döpt, 167.

Deß resa åt Tyskland, 207.

X.

Öfversättning på främmande språk, et besvärligt arbete,

120.

Öhl, Tallkrunt-öhl, huru det tilredes, 315.

Öppenhetighet; hwar, 20. De inbundna Grönlanda-

res uopenbarat sig allt mer och mer, 10.

Örtter och Måssar, 260. 261. Förretning på de Grön-

ländska, 292. o. w. De som finnas på Terre Neu-

ve och i Labrador, 321.

Håttelser.

Page	Line	Word	Meaning
18	11	Sid	Sid
19	23	Missionärens	Missionärens
26	30	före efterdites rättelserna	förelästes efterdittelserna
30	20	dfventalat	dfventalat
40	16	Mission	Mission
61	27	Wi tillfubande	Wi i tillfubande
66	24	der det tunga	det tunga
76	21	Dragarro	Dracharts
81	5	wandre	wandra
89	24	föredn an	före an
94	17	undfängen dd	undfängen ddpelse
		pelser	
	22	förtedelsen	förtedelsen
95	24	hennes	henne
97	23	End	End
101	15	hemwit	hemwit
114	16	förderfwade mäst indnwisfor	mäst förderfwade männisfor
115	22	plågsedan	plågseden
129	28	lida torst	lida hunger och torst
131	6	hwiska	hwiska
139	15	i såta omsånds digheter	och råttade i såta omsånds digheter
	22	wille henne uppenbara	wille på henne uppenbara
152	19	hoffetsåtra de sig med jagande	hoffetsåtra de sig skandem med jagande
155	3	om förmådde	som förmådde
251	7	fdra ffdactan	fdra ffdactan
263	29	afwoltning	afwoltning
264	11	rum	rum
281	1	G. 9.	G. 19.
290	10	fdre	fdre
	31	Liberum.	Leberum.
292	26	Eriphorum.	Kriophorum.
296	31	instructum;	instructum iuvenimus;
327	25	wid,	feld.
346	28	det land,	det band,
355	11	Daffings wifen,	Daffings wifen

3 Adlet för pag. 155 får 551

Exemplaret, kostar 6 Daler Kopparmynt.

ter:

- * nödgades
- * Sidh
- * Missionärens
- * föreläsas efteråttesterna

- * smertalat
- * Missions
- * Wi i tistundande
- * det tunga
- * Dracharts
- * wandra
- * före an
- * unbfängen ödpelse

- * förskedelsen
- * henne
- * End
- * hemvist
- * måk förderfwade människos

- * pågafden
- * lida hunger och toff
- * hwilka
- * och rådade i såda omständiga
- peter
- * rolle på henne uppenbara

- * förfelätta de sig skundom
- med jagande,
- * som förmådde
- * södra sid-kusten.
- * afswitning.
- * s tum
- * S. 19.
- * feber
- * Leberum.
- * Kriophorum.
- * instructum invenimus;
- * feid.
- * det band,
- * Daffings wiken

Daler Kopparmynt.

